

Straffen seksueel misbruik minderjarigen

Strafeisen, strafoplegging en strafmotivering ter zake van betaalde en onbetaalde seksuele handelingen bij minderjarige slachtoffers in Nederland, Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland

Dr. Vere van Koppen
Dr. mr. Miriam Wijkman
Mr. dr. Bas de Wilde

Vrije Universiteit Amsterdam
Afdeling Strafrecht en Criminologie

Projectnummer 3130

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Vrije Universiteit Amsterdam
De Boelelaan 1105
1081 HV Amsterdam

Straffen seksueel misbruik minderjarigen
Strafvordering, strafoplegging en strafmotivering ter zake van betaalde en onbetaalde
seksuele handelingen bij minderjarige slachtoffers in Nederland, Duitsland, Zwitserland,
Schotland en Ierland

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	7
1. INLEIDING	13
1.1 AANLEIDING VOOR HET ONDERZOEK	13
1.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK	14
1.3 ONDERZOEKSVRAGEN	14
2. JURIDISCH KADER	16
2.1 WETTELIJK KADER	16
2.2 RICHTLIJN VOOR STRAFVORDERING SEKSUEEL MISBRUIK MINDERJARIGEN	18
2.3 RICHTLIJN VOOR STRAFVORDERING JEUGDPROSTITUTIE	23
2.4 ORIËNTATIEPUNTEN VOOR STRAFTOEMETING SEKSUEEL MISBRUIK MINDERJARIGEN	24
2.5 METHODE VAN STRAFTOEMETING	26
3. LITERATUURONDERZOEK: SEKSUEEL MISBRUIK VAN MINDERJARIGEN	28
3.1 INLEIDING.....	28
3.2 OMVANG EN AARD	28
3.3 DADERS EN SLACHTOFFERS	30
3.4 GEVORDERDE EN OPGELEGDE STRAFFEN.....	32
3.5 BETAALDE SEKS MET MINDERJARIGEN	33
4. STRAFVORDERING EN STRAFTOEMETING BIJ SEKSUEEL MISBRUIK VAN MINDERJARIGEN	37
4.1 INLEIDING.....	37
4.2 METHODEN	39
4.3 MISBRUIK, DADERS EN SLACHTOFFERS	44
4.4 STRAFEIS EN OPGELEGDE STRAF.....	52
4.5 TERBESCHIKKINGSTELLING EN BIJZONDERE VOORWAARDEN	56
4.6 RELATIE TUSSEN STRAFVORDERINGSRICHTLIJNEN EN GEVORDERDE STRAFFEN.....	57
5. RECHTSVERGELIJKING	64
5.1 INLEIDING.....	64
5.2 ONDERZOEKSMETHODEN	64
5.3 LANDENRAPPORT DUITSLAND.....	68
5.4 LANDENRAPPORT ZWITSERLAND	78
5.5 LANDENRAPPORT IERLAND	89
5.6 LANDENRAPPORT SCHOTLAND.....	98
5.7 VERGELIJKING STRAFBEDREIGINGEN	107
5.8 VERGELIJKING STRAFTOEMETING.....	114
6. BETAALDE SEKS MET MINDERJARIGEN	124
6.1 INLEIDING.....	124
6.2 METHODEN	124
6.3 RESULTATEN	125
7. CONCLUSIE EN DISCUSSIE	133
7.1 STRAFEISEN EN STRAFTOEMETING IN RELATIE TOT RICHTLIJNEN EN ORIËNTATIEPUNTEN	133
7.2 RECHTSVERGELIJKING	134
7.3 BETAALDE SEKS MET MINDERJARIGEN	137
7.4 METHODOLOGISCHE REFLECTIE	138
7.5 EPILOOG	139
SUMMARY	141
LITERATUUR	146

BIJLAGE 1: SCORINGSINSTRUMENT VONNISSEN	148
BIJLAGE 2: SCORINGSINSTRUMENT KENMERKEN BETAALD SEKSUEEL MISBRUIK VAN MINDERJARIGEN.....	159
BIJLAGE 3. SAMENSTELLING BEGELEIDINGSCOMMISSIE	160

Lijst van tabellen

Tabel 1. Vonnissen bewezen verklaard wetsartikel en jaar van veroordeling	40
Tabel 2. Online beschikbare vonnissen per wetsartikel en jaar van veroordeling	41
Tabel 3. Totaal en openbaar beschikbare vonnissen per arrondissement	41
Tabel 4. Verdeling van type misbruik en aantallen in de steekproef	43
Tabel 5. Aard van de seksuele handelingen	45
Tabel 6. Meermalig en duur seksueel misbruik	46
Tabel 7. Aantal minderjarige slachtoffers per dader	49
Tabel 8. Aantal en leeftijd slachtoffers uitgesplitst naar de aard van het misbruik	50
Tabel 9. Relatie en kenmerken van de slachtoffers en het misbruik	51
Tabel 10. Geëiste en opgelegde strafmodaliteit	53
Tabel 11. Strafmodaliteit gevorderd versus opgelegd	53
Tabel 12. Opgelegde straffen seksueel binnendringen kind beneden de 12 jaar (art. 244 Sr)	54
Tabel 13. Opgelegde straffen seksueel binnendringen kind tussen 12 en 16 (art. 245 Sr)	55
Tabel 14. Opgelegde straffen ontuchtige gedragingen kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)	55
Tabel 15. Opgelegde straffen ontuchtige gedragingen tegen betaling met 16- of 17-jarige (art. 248b Sr)	56
Tabel 16. Opgelegde straffen ontuchtige gedragingen misbruik vertrouwen (art. 249 lid 1 Sr)	56
Tabel 17. Opgelegde bijzondere voorwaarden	57
Tabel 18. Ontuchtige handelingen en bijbehorende strafvorderingsrichtlijn	58
Tabel 19. Gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in relatie tot de richtlijn	58
Tabel 20. Overzicht strafmaatbeïnvloedende factoren	60
Tabel 21. Strafmaatbeïnvloedende factoren in de motiveringen van de rechtbanken	61
Tabel 22. Strafb bedreigingen Duitsland	70
Tabel 23. Afzonderlijke straffen per feit Duitsland	75
Tabel 24. Totaal opgelegde straffen Duitsland	76
Tabel 25. Strafb bedreigingen Zwitserland	80
Tabel 26. Afzonderlijke straffen per feit Zwitserland	86
Tabel 27. Totaal opgelegde straffen Zwitserland	87
Tabel 28. Strafb bedreigingen Ierland	90
Tabel 29. Afzonderlijke straffen per feit Ierland	95
Tabel 30. Totaal opgelegde straffen Ierland	96
Tabel 31. Strafb bedreigingen Schotland	99
Tabel 32. Afzonderlijke straffen per feit Schotland	104
Tabel 33. Totaal opgelegde straffen Schotland	105
Tabel 34. Vergelijking strafbedreigingen	108
Tabel 35. Vergelijking strafbedreigingen andersoortige delicten	114
Tabel 36. Vergelijking straftoemeting artikel 244-I Sr-II	116
Tabel 37. Vergelijking straftoemeting artikel 244 Sr-II	116
Tabel 38. Vergelijking straftoemeting artikel 245 Sr-I	117
Tabel 39. Vergelijking straftoemeting artikel 245 Sr-II	117
Tabel 40. Vergelijking straftoemeting artikel 247 Sr-I	118
Tabel 41. Vergelijking straftoemeting artikel 247 Sr-II	118
Tabel 42. Vergelijking straftoemeting artikel 247 Sr-III	119
Tabel 43. Vergelijking straftoemeting artikel 249 lid 1 Sr-I	119
Tabel 44. Vergelijking straftoemeting artikel 249 Sr-II	120
Tabel 45. Aantal 248b-zaken en beschikbare strafdossiers	125
Tabel 46. Aantal malen betaalde seks in een zaak	127
Tabel 47. Geëiste en opgelegde strafmodaliteit voor betaalde seks met een 16- of 17-jarige	131
Tabel 48. Gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in relatie tot de richtlijn 248b	132

Lijst van figuren

Figuur 1. Oriëntatiepunt voor de straftoemeting artikel 248b Sr (Bron: LOVS, 2020).....	26
Figuur 2. Duur en aard van het misbruik	46
Figuur 3. Leeftijd daders ten tijde van de start van het plegen van het misbruik	47
Figuur 4. Leeftijdsverdeling van daders voor verschillende typen ontuchtige handelingen.....	48
Figuur 5. Leeftijdsverdeling van de slachtoffers.....	49
Figuur 6. Relatie dader en slachtoffer en aard van het misbruik.....	52
Figuur 7. Strafmodaliteit en aard van het misbruik.....	54
Figuur 8. Relatie tussen somscore strafmaatbeïnvloedende factoren en gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor zaken van aanraken geslachtsdeel en binnendringen anders dan met geslachtsdeel (n = 61).....	62
Figuur 9. Relatie tussen somscore strafmaatbeïnvloedende factoren en gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor zaken van binnendringen met geslachtsdeel (n = 101)	63
Figuur 10. Bepaling van totaalstraf in geval van meerdaadse samenloop Duitsland.....	72
Figuur 11. Bepaling totaalstraf in geval van meerdaadse samenloop Zwitserland.....	82
Figuur 12. Schematische weergave van de zaken en de verhouding van daders en slachtoffers.....	126

Samenvatting

In dit onderzoek staan de strafvordering en strafoplegging inzake *hands-on* seksueel misbruik met minderjarigen centraal. Seksueel misbruik van minderjarigen wordt in dit onderzoek gedefinieerd als gedrag zoals omschreven in artikel 244 (seksueel binnendringen van iemand onder de 12 jaar), 245 (seksueel binnendringen van iemand tussen de 12 en 16 jaar), 247 (ontuchtige handelingen met een bewusteloze, onmachtige of gestoorde of een kind onder de 16 jaar), 248b (gebruikmaken van seksuele diensten van een 16- of 17-jarige tegen betaling) en 249 lid 1 (seksueel misbruik in afhankelijkheidsrelaties) van het Wetboek van Strafrecht. Er zijn 713 vonnissen bestudeerd waarin tussen 2015 en 2019 een mannelijke, meerderjarige dader werd veroordeeld voor seksueel misbruik met een of meerdere minderjarigen.

Voor deze 713 zaken is onderzocht hoe de feitelijke strafeisen luiden. Voor een gestratificeerde steekproef van 180 zaken is tevens onderzocht in hoeverre de strafeis afwijkt van de richtlijn van het OM en welke motivering hieraan ten grondslag ligt. Ook is onderzocht in hoeverre de straffen die door de rechter worden opgelegd, afwijken van de strafeis van de officier van justitie en de strafvorderingsrichtlijnen die het OM hanteert. Tevens is onderzocht hoe de strafbedreigingen en opgelegde straffen inzake seksueel misbruik van minderjarigen in Nederland zich verhouden tot die in Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland. Ten slotte is onderzocht wat de kenmerken van daders van jeugdprostitutie (art. 248b Sr) in Nederlandse strafzaken zijn en hoe de strafeisen en opgelegde straffen in dergelijke zaken luiden. Hiertoe zijn de strafdossiers van 60 veroordeelde daders van betaald seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige bestudeerd.

Zaken van seksueel misbruik met minderjarigen

In de 713 onderzochte zaken was meestal sprake van oraal, vaginaal of anaal binnendringen van de dader bij het slachtoffer of werd het slachtoffer ertoe gedwongen bij de dader binnen te dringen (60 procent). In de overige zaken was sprake van binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, bijvoorbeeld met een vinger (16 procent), het (laten) aanraken van de naakte geslachtsdelen (16 procent), overige ontuchtige aanrakingen, zoals het over de kleding betasten van de geslachtsdelen of de naakte borsten (6 procent) en digitale vormen van seksueel misbruik, waarbij het slachtoffer er bijvoorbeeld toe werd gedwongen om seksuele handelingen met zichzelf voor de webcam uit te voeren (1 procent). In driekwart van de zaken vond het misbruik meer dan één keer plaats. Daders waren gemiddeld 39 jaar oud ($sd = 13,7$) bij aanvang van het misbruik. Bij ruim een kwart van de daders werd psychische problematiek vastgesteld, zoals een persoonlijkheidsstoornis of parafilie. De 713 daders maakten samen 1.165 slachtoffers, waarvan ruim driekwart vrouw (78 procent). De gemiddelde leeftijd van het slachtoffer bij aanvang van het misbruik was 11 jaar ($sd = 4,0$). Bij 28 procent van de slachtoffers was de dader een (stief)familielid uit de eerste of tweede lijn. Eén op de vijf slachtoffers kwam met de dader in contact via het internet.

Daders die tijdens het misbruik bij het slachtoffer binnendrongen met een geslachtsdeel, waren jonger dan daders die andersoortige ontuchtige handelingen uitvoerden. Er bestaat geen samenhang tussen het soort seksueel misbruik dat werd gepleegd en persoonlijkheidsstoornissen of parafilie van de dader. Evenmin is er een verschil in toerekeningsvatbaarheid zoals vastgesteld door de rechtbank tussen daders die voor het plegen van verschillende typen ontuchtige handelingen werden veroordeeld. Voor slachtoffers

geldt dat jongens gemiddeld jonger zijn dan meisjes wanneer het seksueel misbruik begint en dat slachtoffers van het aanraken van de naakte geslachtsdelen jonger zijn dan slachtoffers waarbij werd binnengedrongen, al dan niet met een geslachtsdeel. Tussen de aard van het misbruik en de aard van de relatie tussen de dader en het slachtoffer bestaat eveneens een verband: binnendringen met een geslachtsdeel gebeurt het meest bij seksueel misbruik binnen een affectieve relatie, gevolgd door internetcontacten en misbruik door familie uit de eerste lijn.

In 27 procent van de zaken werd een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist, in 63 procent van de zaken een deels voorwaardelijke gevangenisstraf en in 9 procent van de zaken een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf. In de overige zaken werd een kale taakstraf (1 procent), geldboete (0,1 procent), schuldigverklaring zonder straf (0,1 procent) of vrijspraak (0,1 procent) geëist. In driekwart van de zaken komt de door de rechter bepaalde strafmodaliteit overeen met de modaliteit van de eis, waarbij binnendringen met een geslachtsdeel vaker wordt bestraft met een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf en minder vaak met een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf dan de andere ontuchtige gedragingen. Het onvoorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf is hoger bij een langere pleegperiode en een groter aantal slachtoffers. In 8 procent van de zaken werd, in de meeste gevallen naast een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, de tbs-maatregel opgelegd. In 57 procent van alle zaken werden door de rechtbank bijzondere voorwaarden aan de straf gekoppeld. De meest opgelegde voorwaarden zijn een meldplicht bij de reclassering, een ambulante behandelverplichting en een verbod om contact op te nemen met het slachtoffer.

De door het openbaar ministerie toegepaste strafvorderingsrichtlijn geeft per type ontuchtige gedraging een strafbandbreedte. Zo is de strafbandbreedte voor binnendringen met een geslachtsdeel 15 tot 48 maanden gevangenisstraf. In 46 procent van de zaken waarin werd binnengedrongen met een geslachtsdeel, lag de geëiste straf lager dan de ondergrens van de bandbreedte. In 44 procent van de zaken lag de geëiste straf binnen de bandbreedte en in 11 procent van de zaken lag de geëiste straf boven de bovengrens. Voor het aanraken van de naakte geslachtsdelen en binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, worden ten opzichte van de richtlijn lagere straffen geëist: in 51 procent van de zaken lager dan de bandbreedte, 44 procent binnen de bandbreedte en 5 procent boven de bandbreedte. Omdat de achterliggende motivering van het OM voor het formuleren van de strafeis hoegenaamd afwezig is in de vonnissen, is het lastig te verklaren waarom vaak wordt afgeweken van de strafvorderingsrichtlijnen. Het is wel mogelijk strafmaatbeïnvloedende factoren uit de strafmotivering van de rechtbanken te destilleren, waarbij de aanname wordt gedaan dat de officier van justitie dezelfde factoren op het oog heeft als de rechtbank. Daarbij is de verwachting dat een zwaardere straf wordt geëist indien sprake is van meer strafverzwarende en minder strafmatigende factoren. Voor zaken van aanraken of binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, wordt echter nauwelijks een verband gevonden tussen de strafmatigende dan wel strafverzwarende omstandigheden en de lengte van de geëiste onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Voor zaken waarin is binnengedrongen met een geslachtsdeel geldt dat wel een verband wordt gevonden tussen de strafmaatbeïnvloedende factoren en de geëiste gevangenisstraf: in zaken waarin sprake is van relatief veel strafverzwarende omstandigheden en minder strafmatigende omstandigheden worden hogere gevangenisstraffen geëist.

Rechtsvergelijking

In de rechtsvergelijking zijn Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland betrokken. Al deze landen kennen wetgeving waarin equivalenten van de in dit onderzoek betrokken delicten strafbaar zijn gesteld. In deze wetgeving zijn ook de strafbedreigingen opgenomen. De formulering van de delictsomschrijvingen verschilt sterk van land tot land. Om de strafbedreigingen zo goed mogelijk vergelijkbaar te maken, is per onderzocht land aangeduid in welke strafbepaling gedragingen zijn strafbaar gesteld die naar Nederlands recht zouden vallen onder artikel 244, 245, 247, 248b of 249 lid 1 Sr en welke strafbedreigingen daarbij horen. Uit de vergelijking komt naar voren dat de strafbedreigingen in Nederland iets hoger zijn dan in Zwitserland en iets lager dan in Duitsland, terwijl deze in Ierland en Schotland beduidend hoger zijn. Zo is de strafbedreiging voor seksueel binnendringen bij een 12-minner (zonder strafverzwarende omstandigheden) in Zwitserland maximaal 10 jaar vrijheidsstraf, in Nederland 12 jaar, in Duitsland 15 jaar en in Ierland en Schotland levenslang. Duitsland kent bij dit delict niet alleen een maximumstraf, maar ook een minimumstraf van 2 jaar vrijheidsstraf. Om de onderzoeksresultaten te kunnen duiden is een vergelijking gemaakt met de strafbedreigingen in de onderzochte landen ter zake van drie andere delicten: eenvoudige diefstal, diefstal met geweld en wederrechtelijke vrijheidsbeneming. Daaruit komt dezelfde rangorde in strafbedreigingen naar voren: Zwitserland, Nederland, Duitsland, Ierland en Schotland, waarbij Zwitserland de laagste en Schotland de hoogste strafbedreigingen kent. In Ierland en Schotland kan ter zake van diefstal met geweld en wederrechtelijke vrijheidsberoving levenslange vrijheidsstraf worden opgelegd. Op grond hiervan kan voorzichtig worden geconcludeerd dat de verschillen in strafbedreigingen vooral kunnen verklaard door verschillen in strafklimaat. Het lijkt dus niet zo te zijn dat in de andere onderzochte landen in verhouding tot andersoortige delicten hogere strafbedreigingen bestaat ten aanzien van zedenzaken met minderjarige slachtoffers.

Om te kunnen onderzoeken welke straffen feitelijk worden opgelegd in de onderzochte landen, zijn uitspraken van buitenlandse rechters verzameld. Ten opzichte van Nederland worden rechterlijke uitspraken in de onderzochte landen zeer beperkt (openbaar toegankelijk) gepubliceerd. Voor zover uitspraken zijn gepubliceerd, bevatten deze bovendien niet steeds alle voor dit onderzoek relevante gegevens. Zo ontbreken soms de leeftijd van het slachtoffer of relevante details van bewezen verklaarde gedragingen. Er is primair gezocht naar uitspraken van rechters in eerste aanleg. Die bleken echter alleen in Duitsland te zijn gepubliceerd. Ten aanzien van Zwitserland, Ierland en Schotland is daarom besloten om uitspraken in hoger beroep te verzamelen. Soms wordt in de uitspraak in hoger beroep de relevante inhoud van de bestreden uitspraak in eerste aanleg genoemd en kon via de appeluitspraak kennis worden genomen van de uitspraak in eerste aanleg. Het kwam ook voor dat de appelrechter als feitenrechter een nieuwe uitspraak deed. In dat geval is de uitspraak van de appelrechter als uitgangspunt genomen. Ten slotte is een aantal Schotse *sentencing statements* in het onderzoek betrokken. Dat zijn teksten die de rechter die de straf heeft bepaald, ter zitting heeft uitgesproken.

Uiteindelijk zijn 46 Duitse uitspraken, 50 Zwitserse uitspraken, 68 Ierse uitspraken, 37 Schotse uitspraken en 11 Schotse *sentencing statements* in het onderzoek betrokken. De wijze van straftoemeting verschilt sterk per land. In bijna alle uitspraken was sprake van meerdaadse samenloop. In dat geval wordt in Duitse en Zwitserse uitspraken vaak een passend geachte straf per bewezen verklaard feit bepaald, waarna aan de hand van cumulatieve uitgangspunten een totale op te leggen straf wordt bepaald. Ook in Ierland worden meestal afzonderlijke straffen per feit bepaald. Vervolgens wordt aangegeven of deze straffen

gelijktijdig of opeenvolgend ten uitvoer worden gelegd. In Schotse uitspraken worden soms afzonderlijke straffen per feit genoemd, maar doorgaans blijkt uit de uitspraak alleen een totaalstraf voor alle bewezen verklaarde feiten samen. De manier van straftoemeting in de onderzochte landen maakt het mogelijk om naast elkaar in kaart te brengen welke straf per bewezen verklaard feit passend wordt geacht en wat de duur van de totale opgelegde straf is.

Alle geselecteerde uitspraken zijn gescoord op de bewezen verklaarde zedendelicten met minderjarige slachtoffers, de leeftijd van het slachtoffer, de per feit passend geachte straf en de totale opgelegde straf. De totale opgelegde straf is alleen gescoord wanneer het meest ernstige bewezen verklaarde feit een van de in het onderzoek betrokken feiten is. Om de straftoemeting vergelijkbaar te maken met de straftoemeting in Nederland, is per gedraging waarvoor een straf is vastgesteld, bepaald binnen welke Nederlandse delictomschrijving de gedraging zou vallen. Vervolgens is per land een tabel gemaakt waarin de straftoemeting per type gedraging in kaart is gebracht. Daarbij zijn naast elkaar de per bewezen verklaard feit passend geachte straf en de totaal opgelegde straf opgenomen. Bij de totaal opgelegde straf is ten slotte aangegeven welke deel daarvan voorwaardelijk is opgelegd en wat de netto ten uitvoer te leggen straf is. Omdat de regels over voorwaardelijke invrijheidstelling in de onderzochte landen niet wezenlijk uiteenlopen, zijn deze buiten beschouwing gelaten bij de bepaling van de netto ten uitvoer te leggen straf. De cijfers over andere landen zijn ten slotte vergeleken met de resultaten van het Nederlandse deel van het onderzoek.

Per land is een tabel gemaakt waarin de per bewezen verklaarde gedraging passend geachte straf en de totale opgelegde straf in kaart zijn gebracht. Vanwege de relatief kleine aantallen onderzochte uitspraken en de grote verschillen tussen landen in de wijze van straftoemeting en tenuitvoerlegging van straffen, moeten de gepresenteerde cijfers met grote behoedzaamheid worden gelezen. Uit de tabellen kan slechts een algemeen beeld van de straftoemeting worden afgeleid.

Uit de analyse van de geselecteerde uitspraken blijkt dat de in Nederland opgelegde (netto) gevangenisstraffen vrij vergelijkbaar zijn met die in Zwitserland. Anders dan in Nederland, worden in Zwitserland voor de minder ernstige gedragingen echter vaak geldboetes opgelegd, dikwijls onvoorwaardelijk. Dat geldt ook voor minder ernstige gevallen van seksueel binnendringen. De strafbedreigingen in Duitsland zijn vrij vergelijkbaar met die in Nederland. De netto vrijheidsstraffen vallen in Duitsland echter beduidend hoger uit. Ten aanzien van vaginaal binnendringen met een geslachtsdeel bij een 12-minner (art. 244 Sr) wordt gemiddeld een (netto) totaalstraf opgelegd die 2 keer zo hoog is als in Nederland. Bij dezelfde gedraging bij 16-minners (art. 245 Sr) worden in Duitsland zelfs gemiddelde netto straffen opgelegd die 6 keer zo hoog zijn als in Nederland. De betekenis van deze cijfers moet, gezien de hiervoor genoemde beperkingen van het onderzoek, worden gerelativeerd. Dat neemt niet weg dat het beeld ontstaat dat in Duitsland voor dezelfde soorten gedragingen hoger wordt gestraft dan in Nederland. Hoewel in Schotland voor veel van de in dit onderzoek betrokken delicten levenslange gevangenisstraf kan worden opgelegd, is de netto ten uitvoer te leggen straf in Schotland ongeveer even hoog als in Duitsland. In Ierland worden verreweg de hoogste straffen opgelegd. Deze zijn – wederom op basis van een beperkt aantal uitspraken – bij seksueel binnendringen bij een 12-minner of 16-minner vier respectievelijk acht keer zo hoog als in Nederland. Evenals ten aanzien van de strafbedreigingen geldt ten aanzien van de straftoemeting dat het mogelijk is dat in landen waarin hogere straffen worden opgelegd, het algemene strafklimaat strenger is, in de zin dat ook voor andere gedragingen die vergelijkbaar zijn qua ernst, hogere straffen worden opgelegd dan in Nederland. In dit onderzoek is dit niet onderzocht.

Seksueel misbruik tegen betaling

Vanwege de specifieke kenmerken van seksueel misbruik tegen betaling, zijn alle zaken waarin een meerderjarige man werd veroordeeld voor betaald seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige (art. 248b Sr) apart bestudeerd. Hiertoe zijn 75 vonnissen bestudeerd van veroordelingen tussen 2015 en 2019 en zijn van 60 van deze zaken tevens de strafdossiers bestudeerd. In totaal waren 29 slachtoffers betrokken bij de 60 zaken waarvan het strafdossier is ingezien; in 15 zaken was sprake van een dader met een uniek slachtoffer. Sommige slachtoffers hadden betaalde seks met verschillende mannen, waardoor meerdere zaken betrekking hebben op hetzelfde slachtoffer. Zo werden 24 mannen veroordeeld voor betaalde seks met hetzelfde meisje. In de meeste zaken werd de dader veroordeeld voor het binnendringen met een geslachtsdeel (80 procent). In de overige zaken was sprake van het (laten) aanraken van naakte geslachtsdelen (meestal aftrekken; 18 procent) en één dader werd veroordeeld voor het laten poepen door het slachtoffer in zijn mond, terwijl hij aan haar anus zoog (2 procent). In de meeste gevallen had de dader eenmalig seks met het slachtoffer (68 procent). Soms was dat twee keer (17 procent), 3 keer (3 procent) of vaker. De meeste klanten kwamen met het slachtoffer in contact via een sekswebsite (87 procent) waarop het slachtoffer zelf of een pooier een advertentie had geplaatst. In een klein aantal zaken plaatste de dader een advertentie om te zoeken naar iemand om seks mee te hebben. In de overige zaken kwamen dader en slachtoffer buiten het internet om met elkaar in contact of werd uit het dossier niet duidelijk hoe het contact ontstond. Klanten betaalden per ontmoeting tussen de 50 en 175 euro (gemiddelde: 93 euro), waarbij over het algemeen meer werd betaald voor langere afspraken, verdergaande seksuele handelingen en handelingen zonder condoom.

De daders hadden hun leven over het algemeen goed op de rit. Ruim de helft was getrouwd of had een relatie, bijna allen hadden een baan of volgden een opleiding (94 procent) en bij vrijwel geen enkele dader was sprake van middelengebruik. Voor een groot deel van de daders schatte de reclassering het risico op het plegen van een nieuw delict dan ook in als laag (87 procent). Het recidiverisico voor de overige daders werd ingeschat als gemiddeld (8 procent) of hoog (5 procent). Bijna de helft van de daders had al eens eerder een prostituee bezocht. De redenen voor het bezoeken van een prostituee waren onder andere ontspanning, seksuele problemen in de relatie en seksuele behoeftes bij het gebrek aan een relatie. Met uitzondering van één dader, vertelden alle daders tijdens hun verhoren dat ze niet op zoek waren geweest naar een minderjarige prostituee.

Er is een grote discrepantie tussen de door de officier van justitie geëiste en door de rechter bepaalde strafmodaliteit. Waar de officier van justitie in het grootste deel van de zaken een onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf van tussen de 3 en 6 maanden eist (77 procent), legt de rechter in driekwart van de zaken (75 procent) slechts 1 dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf op, meestal gecombineerd met een voorwaardelijk deel gevangenisstraf en een taakstraf. Een aanvullende taakstraf wordt slechts in een klein aantal zaken geëist (7 procent), terwijl deze in driekwart van de zaken wordt opgelegd (76 procent). Rechters die één dag gevangenisstraf opleggen, doen dat vrijwel zeker om te voldoen aan de regels met betrekking tot het taakstrafverbod. Seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige tegen betaling kent een eigen strafvorderingsrichtlijn. In de richtlijn wordt als strafbandbreedte voor betaalde ontuchtige handelingen waarbij *geen* sprake is van binnendringen 1 tot 6 maanden gevangenisstraf genoemd. In bijna alle bestudeerde zaken binnen deze categorie eist de officier van justitie een straf die binnen de bandbreedte ligt. Indien wel sprake is van oraal, vaginaal of anaal binnendringen, is de in de richtlijn genoemde strafbandbreedte 6 tot 15 maanden gevangenisstraf. In 75 procent van de zaken waarin daarvan sprake is, wordt een

straf geëist die lager is dan de bandbreedte; in de overige 25 procent van de zaken wordt een straf binnen de bandbreedte geëist.

Conclusies

Seksueel misbruik met minderjarigen is een bijzonder ernstig feit, waarvan slachtoffers ingrijpende en vaak langdurige gevolgen ervaren. Dit onderzoek laat zien dat geëiste en opgelegde straffen inzake seksueel misbruik met minderjarigen vaak lager zijn dan op basis van de strafvorderingsrichtlijnen kan worden verwacht, ook als in een zaak sprake is van meerdere strafverzwarende omstandigheden. Hoewel deze conclusie in het algemeen geldt voor seksueel misbruik met minderjarigen, geldt deze des te sterker voor jeugdprostitutie, waarbij sprake is van een veel mildere strafvordering en strafoplegging dan vastgelegd in de strafvorderingsrichtlijnen. In sommige Europese landen worden voor seksueel misbruik met minderjarigen hogere gevangenisstraffen opgelegd dan in Nederland, met de belangrijke kanttekening dat in die landen het algemene strafklimaat soms ook strenger lijkt te zijn. Het is belangrijk te benadrukken dat in dit onderzoek *niet* de effectiviteit van de straffen is onderzocht, en dat op basis van dit onderzoek dus niets kan worden gezegd over wat – met het oog op bijvoorbeeld recidivebeperking – een passende straf of interventie is voor dergelijke delicten.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

De eerste aanleiding voor het onderhavige onderzoek is een motie ingediend door Tweede Kamerleden Laan-Geselschap en Van Toorenburg (*Kamerstukken II* 2018/19, 31015, 169). In maart 2019 vroegen zij de regering in kaart te brengen in hoeverre vonnissen met betrekking tot seksueel misbruik van minderjarigen in de praktijk afwijken van de richtlijn van het Openbaar Ministerie (OM). Ook werd gevraagd te onderzoeken of de strafbandbreedtes van door het OM gevorderde en door rechters daadwerkelijk opgelegde straffen voor deze zaken hoger of lager zijn dan in de Nederland omringende landen.

Uit onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014) blijkt dat rechtbanken in de periode 2008-2012 in totaal ruim 4.700 zaken hebben afgedaan waarin sprake was van een verdenking van seksueel geweld tegen kinderen. De rechter achtte in 77 procent van alle zaken (een deel van) de zedenfeiten bewezen en sprak in 17 procent van de gevallen vrij van het ten laste gelegde zedendelict. De overige 6 procent van de zaken betrof uitspraken zoals niet-ontvankelijkheid van het OM, ontslag van alle rechtsvervolging en schuldigverklaring zonder strafoplegging. Van de verdachten die werden veroordeeld voor een zedendelict met een minderjarige kreeg 40 procent een geheel onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke gevangenisstraf. Dit lijkt erg weinig; op basis van de strafbedreigingen voor zedendelicten met kinderen (vier tot twaalf jaar gevangenisstraf) zou men verwachten dat aanzienlijk meer daders hun straf in detentie zouden doorbrengen.

In een vervolgonderzoek werd door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016) daarom geanalyseerd wat de strafeis van de officier van justitie was en hoe de rechter tot de straf is gekomen. Op basis van een aselecte steekproef zijn 182 veroordelingen voor *hands-on* ontucht (art. 244, 245, 247 en 249 lid 1 Sr) bestudeerd. Bij *hands-on* ontucht is sprake van fysiek contact tussen de dader en het slachtoffer. Bij de beslissing over het al dan niet opleggen van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf beoordeelt de rechter de ernst van het feit, de omstandigheden waaronder het feit is begaan en de persoon van de verdachte. Ook kunnen de persoonlijke omstandigheden van de verdachte een rol spelen bij de strafoplegging. Deze factoren kunnen een strafverzwarende maar ook een strafmatigende invloed hebben. Uit het onderzoek kwam onder meer naar voren dat de door het OM geëiste en door de rechter opgelegde straf sterk met elkaar samenhangen; deze kwamen in 75 procent van de zaken overeen. Vier factoren zijn van invloed op de door de rechter opgelegde strafduur. Waarom de ene dader een gevangenisstraf krijgt van een maand, en de ander van drie jaar, wordt voor meer dan 80 procent verklaard door de geëiste strafduur, de aard van de seksuele handeling, en het geslacht en de leeftijd van de slachtoffers.

Een tweede aanleiding voor het uit te voeren onderzoek is een motie van het Tweede Kamerlid Kuik, aangenomen in juli 2019 (*Kamerstukken II* 2018/19, 28638, 166). Zij riep op om met een pakket aan maatregelen te komen om klanten van minderjarige slachtoffers van seksuele uitbuiting aan te pakken. Opvallend is dat in beide onderzoeken van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen veel aandacht is voor het ‘gewone’ seksueel misbruik van kinderen en dat er nauwelijks aandacht is voor zaken waarin sprake is

van betaalde seks met een minderjarige. Bij *hands-on* ontucht kan het gaan om zaken waarbij kinderen door (een) ouder(s) seksueel worden misbruikt, maar het kan ook gaan om zaken waarbij sprake is van jeugdprostitutie of betaalde seks met een minderjarige. Dit fenomeen is voor minderjarigen onder de 16 jaar strafbaar gesteld in de artikelen 244, 245 en 247 Sr. Voor minderjarigen van 16 en 17 jaar is de strafbaarstelling beschreven in artikel 248b Sr. In zowel het onderzoek uit 2014 als het onderzoek uit 2016 is artikel 248b Sr door de onderzoekers niet meegenomen in de analyses, omdat vervolging op grond van dat artikel maar sporadisch voorkwam. Op dit moment zijn er dus te weinig gegevens bekend om iets te kunnen zeggen over daders die zijn veroordeeld voor betaalde seks met een minderjarige. Het is van belang om dit inzichtelijk te krijgen zodat een passende aanpak voor beide groepen kan worden bepaald.

1.2 Doel van het onderzoek

Het doel van het huidige onderzoek is het creëren van kennis van en inzicht in:

- (1) de strafvordering bij seksueel misbruik met minderjarigen;
- (2) de straftoemeting bij seksueel misbruik met minderjarigen;
- (3) de mate waarin richtlijnen van het OM en rechters worden gevolgd bij de strafvordering en strafoplegging;
- (4) de oplegging van straffen en de verhouding tot de strafbedreiging en straftoemeting in andere landen in zedenzaken met minderjarige slachtoffers.

Daarnaast moet het onderzoek inzicht creëren in:

- (5) de kenmerken en gedragspatronen van daders van betaalde seks met minderjarigen;
- (6) de gevorderde en opgelegde straffen in de zaken die hierop volgen.

1.3 Onderzoeksvragen

Bovenstaande doelen leiden tot de volgende onderzoeksvragen.

Strafvordering en straftoemeting in relatie tot richtlijnen en oriëntatiepunten

1. Hoe luiden de feitelijke strafeisen in zaken betreffende seksueel misbruik van minderjarigen en wat is de motivering voor deze strafeisen? In hoeverre, en zo ja waarom, is sprake van afwijking van de relevante richtlijn van het OM?
2. In hoeverre wijken straffen die in eerste aanleg met betrekking tot seksueel misbruik van minderjarigen worden opgelegd af van de feitelijke strafeisen en/of richtlijnen en welke overwegingen spelen daarbij blijkens de strafmotivering een rol?

Rechtsvergelijking

3. Hoe verhouden de strafbandbreedtes en opgelegde straffen in het Nederlandse stelsel zich tot de strafeisen en strafoplegging in de stelsels van ons omringende landen?
4. Zijn er in de onderzochte landen studies gedaan naar de resultaten van strafbaarstelling van seksueel misbruik van minderjarigen en zo ja, wat komt daaruit naar voren?

Betaalde seks met minderjarigen

5. Wat zijn, met het oog op het bepalen van een strafrechtelijke aanpak, kenmerken of gedragspatronen van verdachten in zaken waarin is betaald voor seks met een minderjarige van respectievelijk 16 of 17 jaar en hoe luidt in die zaken de strafvordering en strafoplegging?

Het onderzoek valt hiermee uiteen in drie delen. Na een beschrijving van het juridisch kader (Hoofdstuk 2) en een literatuuronderzoek naar wat bekend is over daders van seksueel misbruik en de straffen die zij krijgen (Hoofdstuk 3), zal in het eerste deel van het empirische onderzoek op basis van vonnissen de strafvordering en straftoemeting in eerste aanleg van seksueel misbruik met minderjarigen waarin een dader wordt veroordeeld, worden bestudeerd. Ook zal de motivering van de geëiste en opgelegde straffen centraal staan (Hoofdstuk 4). Hierbij zal de nadruk liggen op de aansluiting bij de strafvorderingsrichtlijnen en oriëntatiepunten voor de straftoemeting. In het tweede deel zal een rechtsvergelijking worden gemaakt tussen Nederland, Duitsland, Zwitserland, Schotland en Ierland (Hoofdstuk 5). Het derde en laatste deel zal een specifiek delict nader belichten: betaalde seks met een minderjarige (art. 248b Sr). In dit deel zullen de kenmerken en gedragspatronen van daders van dit delict in kaart worden gebracht. Ook voor deze zaken zullen de strafeis en straftoemeting apart worden bekeken (Hoofdstuk 6). Het rapport zal worden afgesloten met een conclusie en discussie (Hoofdstuk 7).

Ieder deel van het onderzoek kent zijn eigen onderzoeksmethoden. Deze worden uiteengezet aan het begin van de hoofdstukken 4, 5 en 6.

2. Juridisch kader

2.1 Wettelijk kader

Misdrijven tegen de zeden zijn in Nederland strafbaar gesteld in Titel XIV van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht. In dit onderzoek staat het *hands-on* seksueel misbruik van minderjarigen centraal en daarmee de artikelen 244, 245, 247, 248b en 249 lid 1 Sr.¹ In artikel 248 Sr zijn de strafverzwarende omstandigheden beschreven. Artikelen die betrekking hebben op *hands-off* delicten, zoals artikel 239 (schennis van de eerbaarheid) artikel 240, artikel 240a en 240b (het verspreiden van kinderpornografie), artikel 248a (verleiden van een minderjarige), artikel 248c (aanwezig zijn bij ontucht van een minderjarige), artikel 248d (16-jarige getuige laten zijn van seksuele handelingen), artikel 248e (grooming) en 248f (bevorderen plegen van ontucht door minderjarige) worden buiten beschouwing gelaten. Ook delicten die zowel tegen minderjarigen als meerjarigen kunnen worden begaan, zijn buiten beschouwing gelaten. Het betreft hier de artikelen 242 (verkrachting) en 246 (feitelijke aanranding van de eerbaarheid).² Ten slotte worden ook artikel 243 (seksueel binnendringen van het lichaam bij een bewusteloze of geestelijk gestoorde) en artikel 249 lid 2 niet behandeld. In de delictomschrijving van deze artikelen is de leeftijd van het slachtoffer geen bestanddeel. Uit eerder onderzoek blijkt dat het bij deze wetsartikelen vrijwel altijd meerderjarige slachtoffers betreft (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2014: 200).

Artikel 244 en 245 betreffen bepalingen die gericht zijn op het seksueel binnendringen van het lichaam. Artikel 244 stelt de seksuele penetratie van iemand onder de 12 jaar strafbaar:

“Hij die met iemand beneden de leeftijd van twaalf jaren handelingen pleegt die bestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twaalf jaren of geldboete van de vijfde categorie.”

Artikel 245 heeft betrekking op slachtoffers van seksueel binnendringen tussen de 12 en 16 jaar:

“Hij die met iemand, die de leeftijd van twaalf jaren maar nog niet die van zestien jaren heeft bereikt, buiten echt, ontuchtige handelingen pleegt die bestaan uit of medebestaan uit het seksueel binnendringen van het lichaam wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste acht jaren of geldboete van de vijfde categorie.”

Op ontuchtige handelingen waarbij geen sprake is van seksueel binnendringen, is artikel 247 Sr van toepassing. Dit artikel betreft ontuchtige handelingen met lichamelijk of geestelijk onmachtigen (welke groep in dit onderzoek buiten beschouwing wordt gelaten), en met jeugdigen jonger dan zestien jaar (welke groep in dit onderzoek wordt meegenomen). Ook bevat het nog een bijzondere strafbaarstelling, namelijk het verleiden van iemand jonger dan zestien jaar tot het plegen of dulden van ontuchtige handelingen met een derde (voor

¹ Een uitzondering vormen delicten waarbij sprake is van digitale vormen van seksueel misbruik en die onder deze wetsartikelen vallen. Hoewel hierbij geen sprake is van *hands-on* ontucht, worden deze zaken wel meegenomen in dit onderzoek.

² De in deze artikelen strafbaar gestelde gedragingen worden doorgaans vervolgd op grond van aparte delictomschrijvingen, waar de dwang geen onderdeel van uitmaakt. De desbetreffende gedragingen worden dus wel in het onderzoek meegenomen maar vallen onder andere delictomschrijvingen.

verleiding tot penetratie bestaat geen aparte strafbaarstelling, Lindenberg & Van Dijk, 2016). Artikel 247 Sr luidt:

“Hij die met iemand van wie hij weet dat hij in staat van bewusteloosheid, verminderd bewustzijn of lichamelijk onmacht verkeert, dan wel aan een zodanige gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis van zijn geestvermogens lijdt dat hij niet of onvolkomen in staat is zijn wil daaromtrent te bepalen of kenbaar te maken of daartegen weerstand te bieden of met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren buiten echt ontuchtige handelingen pleegt of laatstgemelde tot het plegen of dulden van zodanige handelingen buiten echt met een derde verleidt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.”

Het gebruik maken van de seksuele diensten van een 16- of 17-jarige is strafbaar gesteld in artikel 248b:

“Hij die ontucht pleegt met iemand die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een derde tegen betaling en die de leeftijd van zestien jaren maar nog niet de leeftijd van achttien jaren heeft bereikt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vierde categorie.”

Ten aanzien van de leeftijd van de 16- of 17-jarige is geen opzet vereist (*Kamerstukken II* 1996/97, 25437, 3, p. 9). Voor betaalde seks met een minderjarige onder de 16 jaar bestaat geen aparte strafbaarstelling. Deze zaken worden door het OM op dezelfde wijze behandeld als onbetaalde ontuchtige handelingen bij 16-minners (art. 244, 245 en 247 Sr). Vrijwillige seks met een 16-of 17-jarige is in beginsel niet strafbaar. Dat is alleen anders wanneer deze seks tegen betaling wordt aangeboden of in de gevallen van art. 249 lid 1 Sr.

In artikel 249 lid 1 Sr worden minderjarige personen beschermd tegen seksueel misbruik in afhankelijkheidsrelaties. In dit artikel wordt geen onderscheid gemaakt tussen gevallen met, en gevallen zonder seksueel binnendringen; alle gevallen vallen onder hetzelfde begrip ‘ontucht plegen’ (Lindenberg & Van Dijk, 2016):

“Hij die ontucht pleegt met zijn minderjarig kind, stiefkind of pleegkind, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

Strafverzwarende omstandigheden zijn beschreven in artikel 248 Sr en deze komen neer op het volgende:

- 1. De in de artikelen 240b, 242 tot en met 247, 248a tot en met 248f, 249 en 250 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien het feit wordt gepleegd door twee of meer verenigde personen.*
- 2. De in de artikelen 240b, 242 tot en met 247 en 248a tot en met 248f bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen zijn kind, een kind over wie hij het gezag uitoefent, een kind dat hij verzorgt of opvoedt als behorend tot zijn gezin, zijn pupil, een aan zijn zorg, opleiding of waakzaamheid toevertrouwde minderjarige of zijn minderjarige bediende of ondergeschikte.*
- 3. De in de artikelen 240b, 244, 245, 248a tot en met 248f, 249, eerste lid, en 250 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen een persoon bij wie misbruik van een kwetsbare positie wordt gemaakt.*

4. *De in de artikelen 242, 246 en 249, tweede lid, bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar bij wie misbruik van een kwetsbare positie wordt gemaakt.*
5. *De in de artikelen 240b, 244, 245, 248a tot en met 248f, 249, eerste lid, en 250 bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien het feit is voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld.*
6. *De in de artikelen 242, 243, 246, 247 en 249, tweede lid, bepaalde gevangenisstraffen kunnen met een derde worden verhoogd, indien de schuldige het feit begaat tegen een persoon beneden de leeftijd van achttien jaar en het feit is voorafgegaan, vergezeld of gevolgd van geweld.*
7. *Indien een der in de artikelen 240b, 243, 245 tot en met 247, 248a, 248b, 248f en 249 omschreven misdrijven zwaar lichamelijk letsel ten gevolge heeft of daarvan levensgevaar voor een ander te duchten is, wordt gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.*
8. *Indien een der in de artikelen 240b, 242, 243 tot en met 247, 248a, 248b, 248f en 249 omschreven misdrijven de dood ten gevolge heeft, wordt gevangenisstraf van ten hoogste achttien jaren of geldboete van de vijfde categorie opgelegd.”*

Ten slotte is artikel 57 Sr ook vaak van toepassing bij de strafvordering en strafoplegging van seksueel misbruik. Dit artikel heeft betrekking op zogenoemde meerdaadse samenloop. Daarvan is sprake wanneer een verdachte wordt veroordeeld wegens meerdere strafbare feiten die niet als één feit moeten worden beschouwd. Hierbij kan worden gedacht aan seksueel misbruik dat zich afspeelt gedurende een langere pleegperiode, waardoor een slachtoffer zowel voor als na het 12e levensjaar wordt misbruikt en er pornografisch materiaal van het slachtoffer wordt verspreid. Artikel 57 houdt in:

- “1. *Bij samenloop van feiten die als op zichzelf staande handelingen moeten worden beschouwd en meer dan één misdrijf opleveren waarop gelijksoortige hoofdstraffen zijn gesteld, wordt één straf opgelegd.*
2. *Het maximum van deze straf is het totaal van de hoogste straffen op de feiten gesteld, doch — voor zover het gevangenisstraf of hechtenis betreft — niet meer dan een derde boven het hoogste maximum.”*

2.2 Richtlijn voor strafvordering seksueel misbruik minderjarigen

Het strafrecht kan worden toegepast wanneer het Openbaar Ministerie vindt dat er een adequate reactie moet worden gegeven op strafbaar gesteld gedrag. Aangezien het een zwaar en ingrijpend middel kan zijn, dient het zorgvuldig en tijdig te worden toegepast. Door vervolgingsbeslissingen herkenbaar te formuleren beoogt het OM een bijdrage te leveren aan een veilige en rechtvaardige samenleving (*Stcrt.* 2019, 14890). Naar aanleiding van het streven naar meer rechtseenheid en rechtsgelijkheid ten aanzien van de strafeisen van het OM, zijn strafvorderingsrichtlijnen in het leven geroepen die specifiek betrekking hebben op een aantal zware delicten, zoals mensenhandel en seksuele uitbuiting (in januari 2010), overvallen op woningen en bedrijven (in december 2010) en verkrachting (in december 2012) (*Stcrt.* 2012, 24714). Ook wil het OM met strafvorderingsrichtlijnen aansluiten bij ontwikkelingen in de samenleving: in het algemeen wil men dat daders van zware delicten ook zwaarder worden gestraft. Samenvattend hebben strafvorderingsrichtlijnen als doel om rechtseenheid en rechtsgelijkheid te bevorderen en aansluiting te vinden bij ontwikkelingen in de samenleving (*Stcrt.* 2015, 4052).

Uitgangspunten strafeis seksueel misbruik van minderjarigen

Na het ontwikkelen van een strafvorderingsrichtlijn voor verkrachting (art. 242 Sr) en kinderporno (art. 240b Sr) “is een strafvorderingsrichtlijn voor seksueel misbruik van minderjarigen een logische vervolgstap. Met recht behoort dit tot de zwaardere delicten” (*Stcrt.* 2015, 4052). De strafvorderingsrichtlijn die zich richt op het seksueel misbruik van minderjarigen is de Richtlijn voor strafvordering seksueel misbruik minderjarigen (*Stcrt.* 2015, 4052). Deze is in werking getreden op 1 maart 2015. Vóór deze datum waren nog geen richtlijnen specifiek voor de strafvordering voor seksueel misbruik van minderjarigen opgesteld. In de richtlijn staat niet het wetsartikel centraal, maar de feitelijke ontuchtige handeling(en). Delictspecifieke factoren kunnen leiden tot strafverzwaring (zie hiervoor ook artikel 248a Sr), maar ook tot strafmatiging.

Het seksueel misbruik van minderjarigen is een zeer ernstige inbreuk op de lichamelijke en geestelijke integriteit van het slachtoffer. Deze integriteit is bij jeugdigen jonger dan zestien jaar uitdrukkelijk beschermd. Gezien hun jeugdige leeftijd worden kinderen niet, of in onvoldoende mate, in staat geacht om zelf hun seksuele integriteit te bewaken en/of zelfstandig de gevolgen van seksueel contact in te schatten. Minderjarigen dienen daarom zowel tegen zichzelf te worden beschermd als tegen personen die op seksueel gebied misbruik van hen willen maken. Het is bekend dat slachtoffers van seksueel misbruik over het algemeen nog langdurige nadelige psychische gevolgen van dit misbruik kunnen ondervinden (De Jong et al., 2015; Kendall-Tackett, Williams, & Finkelhor, 1993; Neumann et al., 1996;)

Het uitgangspunt voor verkrachting van een meerderjarige is een gevangenisstraf van 36 maanden. In de richtlijn die betrekking heeft op minderjarige slachtoffers is hierbij aansluiting gezocht, aangezien het in beginsel bij art. 244 en 245 Sr hetzelfde soort seksuele handelingen betreft maar dan met een minderjarig slachtoffer. Men heeft besloten om bij de strafvorderingsrichtlijn voor verkrachting aan te haken en niet bij de wettelijke strafmaxima, omdat de strafmaxima voor seksueel misbruik van minderjarigen slechts een zeer geringe indicatieve waarde hebben. Ten eerste kunnen zeer uiteenlopende ontuchtige handelingen onder hetzelfde wetsartikel vallen. Het aftrekken van een minderjarige en het strelen over de met kleding bedekte billen zijn beide strafbaar gesteld onder artikel 247 Sr. Juridisch is er geen verschil maar in feitelijke gedragingen wel degelijk. Overigens maakt de wetgever qua strafmaat wel onderscheid tussen ontuchtige handelingen zonder, en ontuchtige handelingen met seksueel binnendringen. Ten tweede kan eenzelfde soort handeling onder zeer veel verschillende wetsartikelen ten laste worden gelegd of zelfs onder meerdere tegelijk. Het aanraken van de borsten van het slachtoffer kan bijvoorbeeld onder 247 Sr ten laste worden gelegd, maar bij dwang ook onder 246 Sr of, indien sprake is van verleiding, onder 248a Sr en bij een gezagsrelatie onder 249 Sr.

Bovenstaande maakt duidelijk dat bij het formuleren van de strafeis de strafmaxima geen houvast bieden. Bij alle artikelen is sprake van ontuchtige handelingen met een minderjarige in diverse ernstgradaties. Daarom is voor de strafvorderingsrichtlijn gekozen om de ontuchtige handelingen zelf centraal te stellen. Omdat de ontuchtige handelingen centraal zijn gesteld, lopen de wetsartikelen door de verschillende categorieën heen. Om deze reden dient door het OM bij het vorderen van een strafeis steeds in de gaten gehouden te worden dat de strafeis het geldende strafmaximum niet overschrijdt (*Stcrt.* 2015, 4052).

Basisdelicten en strafbandbreedtes seksueel misbruik van minderjarigen

Zoals genoemd staat bij het bepalen van het uitgangspunt voor de strafeis de feitelijke ontuchtige gedraging centraal. Op basis van de ernstgradatie zijn vier categorieën gemaakt en bij elk van deze categorieën hoort een strafbandbreedte als uitgangspunt. De categorieën beslaan zowel handelingen die de verdachte bij het slachtoffer heeft uitgevoerd als handelingen die de verdachte door het slachtoffer heeft laten uitvoeren bij de verdachte zelf, bij het slachtoffer zelf of bij/door een ander. Het maakt dus niet uit of het slachtoffer een handeling moet uitvoeren of moet ondergaan. Bij seksueel binnendringen doet het er zodoende voor de strafmaat niet toe of er wordt binnengedrongen door de verdachte bij het slachtoffer of dat de verdachte het slachtoffer laat binnendringen bij de verdachte zelf, bij het slachtoffer zelf of bij of door een ander. Op deze wijze wenst het OM op gelijke wijze recht te doen aan zowel vrouwelijke als mannelijke slachtoffers (*Stcrt.* 2015, 4052).

De genoemde strafbandbreedtes gaan uit van éénmalig plegen door één meerderjarige verdachte, zonder dat er sprake is van (relevante) recidive. De ondergrens van de strafbandbreedte van elk delict wordt steeds gevormd door de situatie waarbij een verdachte de handelingen volledig consensueel pleegt met een slachtoffer van twaalf jaar of ouder, zonder dat dit door enige vorm van druk of dwang tot stand is gekomen. Naarmate er sprake is van meer strafverzwarende factoren, zal de eis richting de bovengrens van de bandbreedte verschuiven. Bij uitzonderlijke omstandigheden kan de strafeis buiten de bandbreedte treden. De strafeis dient altijd te worden gemotiveerd. Wanneer van de in de richtlijn genoemde strafbandbreedte wordt afgeweken, moet dit afzonderlijk worden gemotiveerd. In onderstaand kader zijn de vier categorieën omschreven.

Categorie ontuchtige handelingen	Strafbandbreedte
<i>Categorie 1</i> Alle ontuchtige handelingen waarbij de minderjarige door de verdachte wordt geconfronteerd met seksuele handelingen zoals bedoeld in artikel 248d (seksueel corrumpen). Ook vallen hieronder de situaties waarbij de minderjarige ertoe wordt gebracht zichzelf uit te kleden en zich (gedeeltelijk) naakt te tonen, zonder dat er sprake is van betasting door het slachtoffer zelf of door de verdachte of een derde.	2 weken tot 6 maanden gevangenisstraf
<i>Categorie 2</i> Alle ontuchtige handelingen waarbij sprake is van aanraking tussen verdachte en slachtoffer of door het slachtoffer bij zichzelf of bij of door een ander. Zowel aanraking over de kleding als over de naakte huid valt binnen deze categorie, met uitzondering van aanraking van de naakte geslachtsdelen. Er valt onder meer te denken aan het aaien of wrijven over en betasten, grijpen, kussen of likken van de borsten, billen of overige lichaamsdelen. Ook het betasten van het kruis over de kleding behoort hiertoe. De tongzoen is uitgezonderd en valt onder categorie 3.	3 tot 12 maanden gevangenisstraf
<i>Categorie 3</i> Het ontuchtig aanraken van de naakte geslachtsdelen en het oraal, vaginaal of anaal binnendringen anders dan met een geslachtsdeel. Anders dan voor de bewezenverklaring, doet het er voor de strafmaat niet toe of er wordt binnengedrongen door de verdachte bij het slachtoffer of dat de verdachte het slachtoffer laat binnendringen. De handelingen kunnen variëren van het betasten tot het stimuleren van de geslachtsdelen, zoals aftrekken of vingeren. Ook de tongzoen valt binnen deze categorie.	12 tot 36 maanden gevangenisstraf

<p><i>Categorie 4</i> Alle ontuchtige handelingen waarbij er sprake is van oraal, vaginaal of anaal binnendringen met een geslachtsdeel. Anders dan voor de bewezenverklaring, doet het er voor de strafmaat niet toe of er wordt binnengedrongen door de verdachte bij het slachtoffer of dat de verdachte het slachtoffer laat binnendringen.</p>	15 tot 48 maanden gevangenisstraf
--	--------------------------------------

Als basisstraf staat in de richtlijn steeds een onvoorwaardelijke gevangenisstraf vermeld. Indien de specifieke omstandigheden van de zaak daartoe aanleiding geven, kan worden gekozen voor een andere strafmodaliteit of strafsoort.³ Een taakstraf behoort daarbij niet altijd tot de mogelijkheden. Artikel 22b Sr bepaalt dat in beginsel geen taakstraf mag worden opgelegd voor de artikelen 181, 240b, 248a, 248b, 248c en 250 Sr. Wat betreft de andere zedenartikelen geldt deze beperking voor zover sprake is van ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer of wanneer het een misdrijf betreft waarop een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld. Enkel in die zaken waarin het OM van mening is dat er geen sprake is van ernstige inbreuk kan dus een taakstraf worden geëist. Overigens kan de taakstrafbeperking relatief gemakkelijk worden omzeild door naast de taakstraf één dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen (art. 22b lid 3 Sr).

Er kan worden overwogen geen onvoorwaardelijke hoofdstraf te eisen, maar een (gedeeltelijk) voorwaardelijke hoofdstraf. Dit houdt in dat de veroordeelde zich gedurende een door de rechter te bepalen proeftijd moet houden aan in het vonnis omschreven voorwaarden (art. 14a e.v. Sr). Dit kunnen bijzondere voorwaarden zijn, die betrekking hebben op het gedrag van de verdachte. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan voorwaarden die specifiek gericht zijn op de belangen van het slachtoffer zoals een contactverbod of een locatieverbod, of voorwaarden gericht op de belangen van de dader zoals een ambulante behandelverplichting en voorwaarden gericht op de maatschappij zoals een beroepsverbod (*Stcrt.* 2015, 4052).

Delictspecifieke strafmaatbeïnvloedende factoren

In de strafvorderingsrichtlijn zijn veelvoorkomende factoren opgenomen die de strafmaat kunnen beïnvloeden. Deze factoren kunnen de strafeis doen verhogen maar ook verlagen. In uitzonderlijke omstandigheden kan de strafeis buiten de bandbreedte van de richtlijn treden. Onderstaand kader toont mogelijke strafmatigende en strafverzwarende factoren. Dit overzicht is rechtstreeks overgenomen uit de strafvorderingsrichtlijn.

Delictspecifieke strafmaatbeïnvloedende factoren

Factoren met betrekking tot de ernst van het feit:

- Frequentie en/of periode van het misbruik (bij herhaaldelijk misbruik)
- In vereniging
- Verregaande handelingen (waaronder begrepen: gebruik van hulpmiddelen/ SM-of bondageachtige handelingen/ ontuchtige handelingen met dieren)
- Ondanks signalen van slachtoffer of anderen toch doorgegaan (met het plegen van ontuchtige handelingen)
- Van kwaad tot erger

³ De strafmodaliteit kent het onderscheid geheel voorwaardelijk, gedeeltelijk voorwaardelijk en geheel onvoorwaardelijk. De verschillende strafsoorten zijn genoemd in artikel 9 Sr en bestaan uit hoofdstraffen en bijkomende straffen.

- Excessieve gevolgen (waaronder begrepen: zwaar lichamelijk letsel, levensgevaar voor een ander, de dood, besmetting met een ziekte)

Factoren met betrekking tot (de kwetsbaarheid van) het slachtoffer:

- Afhankelijkheids- of vertrouwensrelatie (waaronder begrepen: hoedanigheid verdachte/vertrouwens-, gezags- of afhankelijkheidsrelatie tussen slachtoffer en verdachte / slachtoffer is aan zorg van verdachte of instelling toevertrouwd)
- Situatie of locatie (waaronder begrepen situatie of locatie waar slachtoffer bij uitstek veilig behoort te zijn/ Situatie of locatie waar slachtoffer aan verdachte is overgeleverd)
- Leeftijd van het slachtoffer (tot 12 jaar) OF mate van consensualiteit (vanaf 12 jaar)
- Bijzondere kwetsbaarheid slachtoffer

Mate van bewuste en/of planmatige werkwijze van verdachte rondom het feit:

- Totstandkoming en instandhouding van de misbruiksituatie (ten opzichte van de buitenwereld, niet zijnde slachtoffer zelf)
- Totstandkoming & instandhouding van het seksueel misbruik (m.b.t. het slachtoffer)
- Geheimhouding afdwongen bij slachtoffer
- Jeugdigheid verdachte (in verband met verdachtes eigen onvoltooide seksuele ontwikkeling)

De strafvorderingsrichtlijn schrijft voor dat met betrekking tot de leeftijd van het slachtoffer moet worden bekeken of de handelingen consensueel plaatsvonden. De scheidslijn tussen vrijwillig en onvrijwillig seksueel contact tussen een meerderjarige en een minderjarige is echter niet altijd duidelijk aan te duiden. Met de wetgever is het OM in ieder geval van oordeel dat bij een slachtoffer jonger dan twaalf jaar per definitie geen sprake kan zijn van consensueel seksueel contact. Dit betekent dat bij een slachtoffer onder de twaalf jaar de leeftijd van het slachtoffer meeweegt in de strafmaat, waarbij geldt: hoe jonger het slachtoffer, hoe hoger de strafeis. Vanaf twaalf jaar zal per geval moeten worden beoordeeld in welke mate het seksueel contact vrijwillig was. Daarbij geldt dat er bij seksueel contact tussen een meerderjarige en een minderjarige van wordt uitgegaan dat dit de seksuele ontwikkeling van de minderjarige doorkruist. Er kunnen echter situaties zijn waarbij sprake is van volledige consensualiteit. Wanneer dader en slachtoffer niet veel in leeftijd verschillen, is in dat geval mogelijk geen sprake van ontucht en ligt strafrechtelijke vervolging dus niet in de rede. Wanneer de leeftijd van dader en slachtoffer meer uiteen loopt, zal wel van ontucht sprake zijn. Volgens de richtlijn kan de consensualiteit van het seksuele contact in dat geval een strafeismatigende factor zijn. De richtlijn vraagt om extra aandacht voor extra kwetsbare slachtoffers, zoals zwakbegaafden en minderjarigen die functioneren op een leeftijd jonger dan hun kalenderleeftijd.

In de richtlijn wordt ten slotte aandacht besteed aan recidive. Als sprake is van recidive⁴ én de ontuchtige handelingen strafbare feiten betreffen waarop een gevangenisstraf van 8 jaar of meer is gesteld én daarbij een ernstige inbreuk is gemaakt op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer, dan geldt als uitgangspunt een verhoging met 100 procent van de straf in de toepasselijke richtlijn. Deze verhoging is volgens het OM gerechtvaardigd, omdat de verdachte zich blijkbaar niets aantrekt van de lichamelijke integriteit van een ander en de eerdere veroordeling.

De richtlijn is in maart 2015 in werking getreden en zou na twee jaar worden geëvalueerd. Uit navraag bij het Wetenschappelijk Bureau van het OM blijkt dat er tot op heden (augustus 2021) nog geen evaluatie is verricht. Of de evaluatie in de toekomst zal plaatsvinden, is onbekend.

⁴ Bedoeld zal zijn: recidive ter zake van soortgelijke delicten, waarvoor de verdachte eerder is veroordeeld.

2.3 Richtlijn voor strafvordering jeugdprostitutie

Artikel 248b Sr stelt het plegen van ontucht met een 16- of 17-jarige minderjarige die zich tegen betaling beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen strafbaar. Bij de vervolging van betalende klanten van minderjarigen is altijd sprake van prostitutie.

Daaronder valt ook het hebben van seks tegen betaling in 'natura' (zoals 'breezer-seks' en 'I-podseks') (*Stcrt.* 2015, 14043). Voor het vervolgen van de prostituant die gebruik maakt van een minderjarige prostituee kan een aantal bepalingen worden gebruikt, namelijk de artikelen 245, 247 en 248b Sr. Het laatste artikel is specifiek gericht op de bescherming van minderjarigen van 16 en 17 jaar die zich beschikbaar stellen voor seksuele handelingen tegen betaling met een derde. Het tegen betaling plegen van ontucht met een 16- of 17-jarige vormt op zichzelf een strafbaar feit, ongeacht de vraag of deze minderjarige slachtoffer is van mensenhandel. Daarom zal het delict mensenhandel en seksuele uitbuiting in dit rapport niet verder worden behandeld. In artikel 248b Sr wordt geen onderscheid gemaakt tussen handelingen met of zonder seksueel binnendringen. De kern van dit delict is het plegen van ontucht. De ontucht kan zich echter wel op verschillende manieren manifesteren en daarom wordt in de richtlijn onderscheid gemaakt tussen ontucht met of ontucht zonder binnendringen. Als basisstraf staat steeds een onvoorwaardelijke gevangenisstraf centraal. Het is aan de beoordelaar om te bepalen, kijkend naar de omstandigheden van het geval en de persoon van de verdachte, of bij de strafvordering plaats is voor een voorwaardelijk strafdeel met eventueel bijzondere op te leggen voorwaarden. De bandbreedtes gaan uit van éénmalig plegen door één verdachte.

Categorie betaalde ontuchtige handelingen	Strafbandbreedte
<i>Categorie 1</i> Alle ontuchtige handelingen waarbij de jeugdige ertoe wordt gebracht zichzelf uit te kleden en zich (gedeeltelijk) naakt te tonen. Ook vallen hieronder de situaties waarbij sprake is van ontuchtige aanraking van zowel de beklede als naakte geslachtsdelen, en alle ontuchtige handelingen waarbij er sprake is van aanraking tussen verdachte en slachtoffer. Er is geen sprake van binnendringen.	1 tot 6 maanden gevangenisstraf
<i>Categorie 2</i> Alle ontuchtige handelingen waarbij er sprake is van (oraal, vaginaal of anaal) binnendringen. Het doet er voor de strafmaat niet toe of er wordt binnengedrongen door de verdachte bij het slachtoffer of dat de verdachte het slachtoffer laat binnendringen.	6 tot 15 maanden gevangenisstraf

Voor artikel 248b geldt de taakstrafbeperking (art. 22b Sr). Uit artikel 22b lid 3 Sr kan worden afgeleid dat de wet zich niet verzet tegen het opleggen van één dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf gecombineerd met een taakstraf. Er hoeft dus geen sprake te zijn van een substantiële gevangenisstraf indien deze wordt gecombineerd met een taakstraf.

Delictspecifieke strafmaatbeïnvloedende factoren

In de strafvorderingsrichtlijn jeugdprostitutie zijn veelvoorkomende factoren opgenomen die de strafmaat kunnen beïnvloeden. Deze factoren kunnen de strafeis doen verhogen maar ook verlagen. Bij uitzonderlijke omstandigheden kan de strafeis buiten de bandbreedte treden. De richtlijn geeft geen weging aan de factoren, omdat dit van geval tot geval zal verschillen. Steeds zal naar de specifieke omstandigheden van de zaak worden gekeken om te beoordelen of en in hoeverre de hieronder omschreven delictspecifieke strafmaat

beïnvloedende factoren van toepassing zijn. Om deze reden dient de te vorderen straf altijd nader te worden gemotiveerd. Onderstaand overzicht van delictspecifieke strafmaatbeïnvloedende factoren is overgenomen uit de strafvorderingsrichtlijn.

Delictspecifieke strafmaatbeïnvloedende factoren jeugdprostitutie

Factoren met betrekking tot de ernst van het feit:

- Wettelijke strafverzwarende omstandigheden bijvoorbeeld in vereniging plegen, geweld, letsel (zie ook art. 248 leden 1, 5, 7 en 8 Sr)
- Verdergaande handelingen (waaronder begrepen: seks zonder condoom, anale seks, gebruik van hulpmiddelen/ SM-of bondageachtige handelingen/ ontuchtige handelingen met dieren)
- Bijzondere omstandigheden (prostitutie vanuit een kelderbox of andere onveilige afgelegen ruimten, slechte hygiëne, ontucht tijdens ziekte en zwangerschap)

Factoren met betrekking tot (de kwetsbaarheid van) het slachtoffer:

- Afhankelijkheids- of vertrouwensrelatie (waaronder begrepen: hoedanigheid verdachte/ vertrouwens-, gezags- of afhankelijkheidsrelatie tussen slachtoffer en verdachte / slachtoffer is aan zorg van verdachte of instelling toevertrouwd) (vergelijk art. 248 lid 2 en 3 Sr)
- Bijzondere kwetsbaarheid slachtoffer (vergelijk art 248 lid 3)

De instemming van de prostituee doet niet af aan de strafbaarheid van ontuchtige handelingen van de prostituant. Bij het bepalen van een strafeis dient er dan ook vanuit te worden gegaan dat de vrijwilligheid aan de zijde van de jeugdige prostituee geen strafmatigende omstandigheid oplevert.

2.4 Oriëntatiepunten voor straftoemeting seksueel misbruik minderjarigen

De rechter houdt bij het nemen van zijn straftoemetingsbeslissing rekening met de strafeis van de officier door justitie, de oriëntatiepunten voor de straftoemeting en soms het strafadvies van de reclassering. Geen van deze bronnen is bindend en daarmee heeft de rechter een relatief grote vrijheid in de straftoemetingsbeslissing. Sinds 1998 worden door het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS) voor veelvoorkomende delicten oriëntatiepunten voor de straftoemeting vastgesteld. Het doel van de oriëntatiepunten voor de straftoemeting is te komen tot een consistent landelijk straftoemetingsbeleid. De oriëntatiepunten worden gebaseerd op de praktijk van de straftoemeting en komen in overleg met alle gerechten tot stand. Vervolgens worden de oriëntatiepunten vastgesteld door de Commissie Rechtseenheid. Deze commissie voert tevens periodieke evaluaties uit om te bepalen of de geldende oriëntatiepunten nog voldoende actueel zijn of dat wijzigingen moeten worden aangebracht (LOVS, 2020). Omdat rechters worden betrokken bij de vaststelling van de oriëntatiepunten, kan redelijkerwijs worden verwacht dat rechters ook geneigd zijn deze uitgangspunten voor straftoemeting toe te passen (Valkenburg en De Lange, 2017).

De oriëntatiepunten bieden een handvat voor het denken over de op te leggen straf voor een modaal delict. De straf die wordt genoemd in de oriëntatiepunten is de best passende straf voor de meest voorkomende verschijningsvorm van het strafbare feit (LOVS, 2020). Het is aan de rechter om te bepalen of de omstandigheden van het specifieke geval strafmatigende of strafverzwarende kenmerken kent. De rechter kan de straf verlichten of verzwaren als daarvoor aanknopingspunten zijn in de onderhavige zaak. De oriëntatiepunten voor de straftoemeting geven rechters richting aan de op te leggen straf, maar zijn niet bindend. De

rechter behoudt hiermee een relatief grote beslissingsvrijheid. Hij wordt in zijn straftoemingsbeslissing slechts beperkt door algemene strafminima en de delictspecifieke maximumstraffen. Anders dan vóór 1886 in Nederland en nog steeds in veel landen om ons heen (Tak, 2010), betekenen de algemene strafminima niet dat een minimale straf moet worden opgelegd maar in het geval dat bijvoorbeeld een tijdelijke gevangenisstraf wordt opgelegd deze minimaal een dag moet duren (art. 10 lid 2 Sr). De strafmaxima beperken de rechter ook zelden, aangezien rechters meestal (ver) wegblijven van de maximaal op te leggen straf die op het delict is gesteld (De Keijser & Elffers, 2008). Verder staat het de rechter vrij om geen straf of maatregel op te leggen (art. 9a Sr).

Hoewel de onderbouwing voor een straf in het vonnis uiteen wordt gezet in de strafmotivering, blijft de achterliggende gedachtevorming van de rechters gedeeltelijk achter in de raadkamer. Van Wingerden en collega's (2011) interviewden vijftien rechters over de mate waarin zij bij hun straftoemingsbeslissing rekening houden met de strafeis van de officier van justitie, de LOVS-oriëntatiepunten en het strafadvies van de reclassering. Rechters vinden de eis van de officier van justitie een belangrijk ankerpunt, maar ze gebruiken deze strafeis niet als uitgangspunt maar vooral om hun eigen ideeën omtrent de straf te verifiëren. De LOVS-oriëntatiepunten voor de straftoeming bieden aan de ene kant een welkom houvast, maar rechters wijzen ook op het gevaar van de inperking van de rechterlijke vrijheid. Zo zouden sommige rechters te weinig rekening houden met het feit dat de strafmaat in de oriëntatiepunten voor een modaal feit is en zouden zij de straf in onvoldoende mate afstemmen op de feiten en omstandigheden van het concrete geval. De geïnterviewde rechters houden in beperkte mate rekening met het reclasseringsadvies wanneer zij een straf bepalen. Zij laten zich door de reclassering met name adviseren wanneer het om detentiegeschiktheid van een verdachte gaat of bij het opleggen van bijzondere voorwaarden, zoals een behandelverplichting of een contactverbod.

Als nadeel van de oriëntatiepunten is genoemd dat zij te weinig aansluiting vinden bij democratische waarden die in de maatschappij leven (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016). Tevens zou kunnen worden beargumenteerd dat de oriëntatiepunten enigszins simplistisch zijn gezien de verscheidenheid aan (combinaties van) straffen en maatregelen waaruit de rechter kan kiezen om de straf zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de specifieke omstandigheden van het geval. De oriëntatiepunten noemen weliswaar onvoorwaardelijke of voorwaardelijke gevangenisstraffen, taakstraffen en geldboetes, maar de combinaties van (deels of volledig voorwaardelijke) straffen en bijzondere voorwaarden geven de rechter veel meer mogelijkheden dan in de oriëntatiepunten zijn opgenomen (Fokkens, 2018).

Van de wetsartikelen die in dit onderzoek een rol spelen, zijn enkel voor artikel 248b Sr oriëntatiepunten voor de straftoeming beschikbaar (Figuur 1). Daarbij is het belangrijk te vermelden dat deze pas in maart 2020 werden toegevoegd en dus niet beschikbaar waren in de periode waarover dit onderzoek gaat (2015 tot en met 2019). In artikel 248b Sr wordt ontucht met een minderjarige tegen betaling strafbaar gesteld. Een modaal delict onder deze categorie zou volgens de richtlijn moeten worden bestraft met een korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf en een taakstraf indien de minderjarige 16 of 17 jaar was ten tijde van de ontucht. Als de minderjarige jonger dan 16 is, dan is de aangewezen straf een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 maanden. In de oriëntatiepunten zijn enkele factoren opgenomen die als strafverzwarend zouden moeten worden beschouwd: de frequentie waarmee het ontucht is gepleegd, verdergaande handelingen, herhalingsgevaar, bijzondere

kwetsbaarheid van het slachtoffer en (misbruik van) een afhankelijkheids- of vertrouwensrelatie tussen de verdachte en het slachtoffer.

Art. 248b Sr ontucht met een minderjarige tegen betaling	
LOVS: 6-3-2020	
Omschrijving	Oriëntatiepunt
a. Ontucht met een minderjarige tegen betaling (16 of 17 jr)	(korte) gs ov + 150 uur taakstraf
b. Ontucht met een minderjarige tegen betaling (16 of 17 jr), waarbij aannemelijk is dat er voor de verdachte aanwijzingen zijn dat sprake is van uitbuiting of minderjarigheid.	4 maanden gs ov

Toelichting oriëntatiepunt art. 248b Sr ontucht met een minderjarige tegen betaling
Het oriëntatiepunt ziet op het eenmalig plegen van ontucht met een minderjarige waarbij sprake is van seksueel binnendringen.
Bij het uitgangspunt voor de categorie onder b kan bij aanwijzingen voor uitbuiting gedacht worden aan prostitutie vanuit een ongebruikelijke plaats zoals een kelderbox of tijdens ziekte of zwangerschap, slechte hygiëne of aanwezig letsel.
Bij soortgelijke recidive zal in de regel een onvoorwaardelijke gevangenisstraf het vertrekpunt van denken zijn.
Strafvermeerderende factoren: <ul style="list-style-type: none"> - frequentie - verdergaande handelingen (bijv. seks zonder condoom, anale seks e.d.) - bijzondere kwetsbaarheid slachtoffer - (misbruik) afhankelijkheids- of vertrouwensrelatie - herhalingsgevaar

Figuur 1. Oriëntatiepunt voor de straftoemeting artikel 248b Sr (Bron: LOVS, 2020)

Dat voor geen van de wetsartikelen in het huidige onderzoek oriëntatiepunten beschikbaar waren in de periode 2015 tot en met 2019, betekent niet automatisch dat er geen enkel handvat was voor de rechters die een straftoemetingsbeslissing moesten nemen. Zo zouden er in de praktijk richtlijnen en lokale lijstjes zijn waarop richtlijnen voor de straftoemeting voor bepaalde feiten zijn opgenomen (Lensing, 2018). Ook wordt in een aantal vonnissen dat in het kader van het huidige onderzoek is bekeken, verwezen naar oriëntatiepunten voor andere wetsartikelen en de richtlijnen voor strafvordering die in beginsel sturing moeten geven aan de strafeis van de officier van justitie.

2.5 Methode van straftoemeting

De Nederlandse rechter bezit een grote mate van vrijheid bij het opleggen van een straf voor een strafbaar feit dat hij bewezen heeft verklaard. De rechter is niet verplicht tot het opleggen van een straf en kan besluiten tot een schuldigverklaring zonder strafoplegging (art. 9a Sr). Mocht er een straf of maatregel worden opgelegd, dan heeft de rechter een zeer ruime discretionaire bevoegdheid, zolang maar rekening wordt gehouden met de delictspecifieke strafminima en strafmaxima en bepalingen zoals bijvoorbeeld het taakstrafverbod (art. 22b Sr).

Bij het bepalen wat een passende straf is, kan een groot aantal factoren relevant zijn, zoals de ernst van het misdrijf, de omstandigheden waaronder het misdrijf is begaan, de leeftijd en (justitiële) voorgeschiedenis van de dader en wat er in de wettelijke bepalingen is vastgelegd. Om te voorkomen dat straffen van verschillende rechters te veel van elkaar gaan verschillen, heeft het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS), zoals eerder beschreven,

oriëntatiepunten opgesteld voor een aantal veelvoorkomende misdrijven. Met betrekking tot seksueel misbruik van minderjarigen zijn alleen richtlijnen opgesteld voor art. 248b Sr.

De opgelegde straf kan hoger uitvallen wanneer sprake is van meerdaadse samenloop. Van meerdaadse samenloop is sprake wanneer ten aanzien van een verdachte meer dan één strafbaar feit bewezen is verklaard en de feiten als afzonderlijke feiten moeten worden beschouwd. Hierbij kan worden gedacht aan een vader die gedurende een aantal jaren ontuchtige handelingen heeft gepleegd met zijn dochter. De dochter was 11 toen het misbruik begon en 14 toen het misbruik stopte. Ook heeft de vader nog foto's gemaakt van het seksueel misbruik. Door het OM zijn hem de artikelen 244, 245 en 240b Sr ten laste gelegd en deze feiten zijn door de rechtbank bewezen geacht.

In het geval van meerdaadse samenloop, iets waarvan vaak sprake is bij zedendelicten, wordt in beginsel één totaalstraf bepaald voor alle bewezen verklaarde feiten samen. De rechter bepaalt dus niet een straf voor ieder van de afzonderlijke feiten om die afzonderlijke straffen vervolgens op te tellen. In artikel 57 Sr is bepaald dat deze totaalstraf, wanneer het een vrijheidsstraf betreft, niet hoger mag zijn dan het strafmaximum voor het zwaarste bewezen verklaarde delict plus een derde daarvan. Geldboetes mogen wel onbepert worden opgeteld. Hoewel de samenloopregeling alleen betrekking heeft op het bepalen van de maximaal op te leggen straf, heeft de samenloopregeling ook een matigende werking bij de bepaling van een concrete straf. Die straf moet passend zijn bij de ernst van de strafbare feiten. Daarnaast kunnen talloze andere omstandigheden, vooral persoonlijke omstandigheden van de verdachte een rol spelen bij de bepaling van een passende straf.

De Nederlandse Vereniging voor de Rechtspraak (de vakvereniging van officieren van justitie en rechters) heeft hierover het volgende opgemerkt: "Straftoemeting, in dit verband inclusief maatregeloplegging bedoeld, is niet gelijk te stellen aan een al dan niet afgetopte optelsom van de straf per bewezen verklaard feit. Aard, ernst en omvang van het bewezen verklaarde zijn bij het bepalen van de soort en de (totale) omvang van een (gecombineerde) straf wezenlijke factoren. De (financiële) draagkracht, de mate en soort van recidive, de mate van toerekenbaarheid en/of het opleggen van één of meer maatregelen naast een (combinatie van) (hoofd)straf(fen) zijn dat evenzeer, en weging van alle genoemde factoren is bovendien zeer sterk afhankelijk van en verweven met de details van de concrete zaak en de individuele verdachte. Waar een meer standaardmatige afdoening mogelijk is in zaken die zich daar voor lenen (denk hierbij aan massaal gepleegde verkeersovertredingen, lichtere misdrijfzaken), geldt dat niet voor de zwaardere misdrijven die voor alle betrokkenen verstrekende gevolgen hebben. Juist daar wordt maatwerk geleverd. Die uiteindelijke uitkomst is bijgevolg het resultaat van een complex wegingsproces waarvan de gedachtegang en conclusie(s) zijn af te leiden uit de (straf)motivering."⁵

⁵ Bijlage bij *Kamerstukken II* 2014/15, 34126, 3, p. 2-3.

3. Literatuuronderzoek: Seksueel misbruik van minderjarigen

3.1 Inleiding

Bij het verrichten van onderzoek naar seksueel misbruik⁶ doet zich een tweetal problemen voor. Ten eerste bestaat geen algemene definitie van seksueel misbruik, wat ertoe kan leiden dat onder dezelfde noemer verschillende gedragingen worden verstaan. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2019) richt zich op “op alle strafwaardige gedragingen met een seksuele component, gepleegd tegen een minderjarige”. De Graaff en collega’s (2017) hebben het geoperationaliseerd als “iemand wordt gedwongen iets seksueels te doen wat die persoon niet wilde, of als iemand tegen de wil seksuele handelingen heeft verricht of toegestaan”. In onderzoeken naar huiselijk geweld wordt soms ook uitvraag gedaan naar slachtofferschap van seksueel misbruik. Hierbij wordt het in concrete gedragingen geformuleerd zoals “te maken hebben gehad met ongewenste seksuele aanrakingen”, “ooit gedwongen zijn tot seksuele handelingen, waarbij die persoon het gevoel had dat hij of zij zich er niet aan kon onttrekken” en “ooit gedwongen zijn tot geslachtsgemeenschap” (Van Dijk et al, 1997). Ten tweede blijven in alle onderzoeken die betrekking hebben op zelfgerapporteerd slachtofferschap respondenten jonger dan twaalf jaar buiten beeld terwijl ook zij kans lopen om slachtoffer te worden van seksueel misbruik. Dit geeft aanleiding om te vermoeden dat de hierna gerapporteerde cijfers onderrapportages zijn en dat de werkelijke cijfers hoger liggen. Het is belangrijk om deze beperkingen in gedachten te houden bij het lezen van de resultaten van empirisch onderzoek naar seksueel misbruik van minderjarigen.

In onderstaande wordt beschreven wat bekend is uit de literatuur over de omvang en aard van seksueel misbruik van minderjarigen (§ 3.1), over de daders en slachtoffers (§ 3.2) en over de gevorderde en opgelegde straffen (§ 3.3). Ten slotte wordt besproken wat bekend is over betaald seksueel misbruik met minderjarigen (§ 3.4). Omdat het het huidige onderzoek zich richt op de Nederlandse rechtspraktijk, zullen alleen studies worden besproken die zijn verricht op basis van Nederlandse daders en slachtoffers van seksueel misbruik met minderjarigen.

3.2 Omvang en aard

Het vermoeden is dat een groot deel van het seksueel misbruik van minderjarigen verborgen blijft omdat kinderen dit aan niemand vertellen, of dat geen melding wordt gedaan bij de autoriteiten. Zelfs van de incidenten van seksueel geweld tegen kinderen die worden geregistreerd bij de politie, volgt slechts in de helft van de gevallen een aangifte. Ongeveer een kwart van de door de politie geregistreerde incidenten van seksueel geweld tegen een minderjarige, wordt doorgestuurd naar het Openbaar Ministerie. Bij het Openbaar Ministerie leidt vervolgens de helft van de binnengekomen zaken tot een dagvaarding. Bijna vier op de

⁶ Ter bevordering van de leesbaarheid is besloten om het in dit literatuuronderzoek te hebben over ‘seksueel misbruik’ wanneer er sprake is van het seksueel binnendringen danwel het (laten) verrichten van ontuchtige handelingen met of door een minderjarige.

tien zaken wordt geseponneerd vanwege een gebrek aan bewijs (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2021).

Hoewel we nooit zullen weten hoeveel kinderen slachtoffer worden, wordt in meerdere onderzoeken getracht een schatting te geven van de prevalentie. Op basis van een vragenlijst onder bijna 2.000 Nederlandse jongeren, wordt bijvoorbeeld geschat dat het aantal kinderen tussen twaalf en zestien jaar dat in 2016 slachtoffer werd van *hands-on* seksueel geweld, 20.800 is (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016; 2018).⁷ Dit zijn 13.000 meisjes en 7.800 jongens, ofwel 1,5 procent van alle jongens en 2,6 procent van alle meisjes. De kans dat een minderjarige seksueel geweld meemaakt, wordt groter naarmate de leeftijd stijgt. Binnen het Scholierenonderzoek Kindermishandeling (Schellingerhout & Ramakers, 2017) werd aan 1.908 jongeren tussen de 12 en 16 jaar oud gevraagd te rapporteren over allerlei vormen van kindermishandeling. Van de 1.863 jongens en meisjes die de vragenlijst invulden, had 1,7 procent ooit seks gehad met een volwassene. Voor 1,4 procent van de jongeren was dit in het afgelopen jaar. Voor 2,3 procent van de jongeren geldt dat zij ooit door een volwassene werden gedwongen naar een geslachtsdeel te kijken of aan te raken. De seks gebeurde vaker buiten (1,1 procent) dan binnen de familie (0,6), terwijl het kijken naar of aanraken van een geslachtsdeel iets vaker binnen de familie plaatsvond (1,3 procent) dan erbuiten (1,0 procent).

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2019) heranalyseerde een deel van de gegevens die De Graaf en collega's (2017) verzamelden over seksuele gezondheid onder een groep jongeren jonger dan 25 jaar en liet zien dat een deel van de slachtoffers aan niemand iets over het misbruik vertelden. Van de 544 meisjes onder de 18 jaar die in de vragenlijst invulden seksueel geweld te hebben meegemaakt, had 25 procent hierover met niemand gesproken. Van de 83 jongens die slachtoffer werden van seksueel geweld, had 36 procent dit aan niemand verteld. De meeste slachtoffers vertelden over het seksueel geweld aan een goede vriend of vriendin (63 procent van de meisjes en 45 procent van de jongens). Een deel vertelde erover aan hun vader of moeder (26 procent van de meisjes, 20 procent van de jongens) of aan een broer of zus (10 procent van de meisjes, 11 procent van de jongens). Een groter deel van de jongens (15 procent) dan de meisjes (3 procent) vertelde over het seksueel geweld aan een ander familielid, terwijl meisjes eerder dan jongens geneigd waren hun ervaring te delen met een arts of hulpverlener (10 procent, tegenover 7 procent van de jongens). Minder dan tien procent van de jongens en meisjes vertelde over het seksueel misbruik aan de politie, een docent of iemand anders.

Minderjarigen in bepaalde situaties of met bepaalde risicofactoren hebben een grotere kans dan gemiddeld om slachtoffer te worden van seksueel misbruik. Onderzoek uitgevoerd door de Commissie Samson (2012) en meer recent door Commissie De Winter (2019) laat zien dat jongeren die in residentiële instellingen en de pleegzorg verblijven, frequenter worden blootgesteld aan (seksueel) geweld dan jongeren in de algemene populatie. Ook dakloze jongeren hebben bijvoorbeeld een relatief grote kans om seksueel te worden misbruikt (Heerde, Hemphill en Scholes-Balog, 2014). Dit geldt eveneens voor minderjarigen met een beperking, minderjarigen met ouders met problematisch middelengebruik en minderjarigen uit eenoudergezinnen of met een stiefvader in huis (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2014).

⁷ Anders dan in het huidige onderzoek, wordt in deze prevalentiestudie geen onderscheid gemaakt tussen meerderjarige en minderjarige daders.

De juridische definitie van ontuchtige handelingen zegt weinig over de aard van de ontuchtige handelingen die hebben plaatsgevonden. De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016) maakt daarom in haar onderzoek gebruik van de categorisering zoals die in de strafvorderingsrichtlijn wordt gebruikt en bekeek 182 aselekt geselecteerde veroordelingen voor *hands-on* seksueel geweld in 2012 en 2013 (34 procent van alle veroordelingen).⁸

- Categorie 1: corrumpering en uitkleden slachtoffer
- Categorie 2: aanraking met uitzondering van naakte geslachtsdelen
- Categorie 3: aanraking geslachtsdelen en binnendringen anders dan met een geslachtsdeel
- Categorie 4: penetratie met geslachtsdeel

De aard van de ontuchtige handelingen varieerde van de situatie waarin de minderjarige ertoe werd gebracht zichzelf uit te kleden en zich naakt te tonen, tot het oraal, vaginaal of anaal binnendringen met een geslachtsdeel. In veruit de meeste veroordelingen werd het binnendringen met een geslachtsdeel (44 procent) of het binnendringen anders dan met een geslachtsdeel (45 procent, bijvoorbeeld vingers of een tongzoen) bewezen verklaard. Minder vaak was de veroordeling gebaseerd op de aanraking van naakte geslachtsdelen (10 procent) of corrumpering of uitkleding van het slachtoffer (1 procent). Van de 182 veroordeelde daders, maakte 78 procent één slachtoffer. Andere daders maakten twee (14 procent), drie (6 procent) of meer (2 procent) slachtoffers. In een kwart van de zaken was sprake van eenmalig plegen, de bewezen verklaarde periode bestreek in die gevallen meestal één dag. Een kleine tien procent van het ontucht duurde tot een maand. Nog eens een derde van de ontucht duurde tussen 1 en 12 maanden. Bijna een kwart van het seksueel misbruik besloeg een periode van tussen een jaar en 4 jaar. Zo'n 10 procent van het misbruik duurde meer dan 4 jaar (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016).

3.3 Daders en slachtoffers

Daders

Van de meldingen van seksueel geweld waarbij een dader bekend is, is deze in 79 procent van de gevallen meerderjarig. Dit percentage blijft redelijk stabiel in de strafrechtketen; van aangifte, inschrijving bij het OM en dagvaarding. In de laatste stappen neemt het aandeel meerderjarigen iets toe. Van de veroordeelde daders is 83 procent meerderjarig en van de daders die een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd krijgen, is 92 procent meerderjarig (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2018). Ongeveer een op de vijf daders is tussen de 18 en 26 jaar oud, twee van de vijf daders zijn tussen de 27 en 45 jaar ten tijde van de ontuchtige handelingen. Zo'n 7 procent van de dader is ouder dan 60 jaar bij aanvang van het seksueel misbruik. Gemiddeld zijn de daders daarmee zo'n 24 jaar ouder dan de slachtoffers die zij maakten (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016). Het deel van de daders dat mannelijk is, ligt over de gehele strafrechtketen redelijk stabiel op 98 procent: bij 98 procent van de meldingen is de verdachte een man, bij 98 procent van de aangiftes, bij 97 procent van de inschrijvingen bij het OM, bij 98 procent van de dagvaardingen, 98 procent van de veroordelingen en ook 98 procent van de

⁸ De selectiecriteria voor *hands-on* ontucht die in dit onderzoek werden gehanteerd, wijken iets af van de criteria in het huidige onderzoek. Zo neemt de Nationaal Rapporteur Mensenhandel, naast de wetsartikelen die in het huidige onderzoek worden bekeken, ook artikel 248a Sr mee. Daarnaast was een klein deel van de daders minderjarig (16 procent) en/of vrouw (3 procent).

dadere die tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt veroordeeld is man (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2018).

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018) bekeek met hulp van het WODC de recidive onder veroordeelde dadere van seksueel geweld tegen kinderen. Van de dadere die in 2013 werden veroordeeld voor seksueel geweld tegen kinderen (83 procent meerderjarigen, 50 procent *hands-on* ontucht), kwam 12 procent binnen twee jaar opnieuw met justitie in aanraking voor enig delict. Iets meer dan 2 procent recidiveerde met opnieuw seksueel geweld tegen kinderen. Van de dadere die in 2005 werden veroordeeld voor seksueel geweld tegen kinderen, recidiveerde 41 procent binnen tien jaar naar enig delict en 5 procent naar hetzelfde delict. Dit laat zien dat dadere van seksueel misbruik van minderjarigen veel vaker naar een andersoortig delict recidiveren dan naar hetzelfde delict. De kans op recidive naar enig delict is voor dadere van seksueel kindermisbruik hoger als zij al meer eerdere strafzaken hebben gehad en als zij jonger zijn.

Slachtoffers

In het onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016) werden de vonnissen van 182 veroordeelde dadere bestudeerd. Deze 182 dadere maakten in totaal 241 minderjarige slachtoffers. De minderjarige slachtoffers waren meestal meisjes (85 procent). Ongeveer een op de twintig slachtoffers was jonger dan 5 jaar bij aanvang van het seksueel misbruik. In de vijf jaar daarna loopt dit snel op; een derde van de slachtoffers was tussen de 5 en 10 jaar oud. Een kwart van de slachtoffers was 10, 11, of 12 jaar oud bij aanvang van het seksueel misbruik. Een derde was 13, 14 of 15 jaar oud. Slechts een heel klein deel (ongeveer 1 procent) van de slachtoffers in de steekproef was 16 of 17 jaar toen het seksueel misbruik begon (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016). Dat betekent niet per definitie dat 16- of 17-jarigen minder vaak slachtoffer worden van seksueel misbruik, maar dit is vooral een gevolg van het feit dat de meeste zedenartikelen enkel toezien op seksueel misbruik van kinderen onder de 16 jaar oud. Enkel artikel 248b Sr en artikel 249 lid 1 Sr zijn van toepassing op 16- en 17-jarigen.

Relatie tussen dadere en slachtoffers

Voor de 241 minderjarige slachtoffers in het onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016) is bekeken in welke relatie zij tot de dader staan. In 36 procent van de gevallen was de dader een familielid van het slachtoffer, meestal een (stief)vader of (stief)broer. Het zijn vooral de jongere kinderen, tot 12 jaar, die door familie werden misbruikt. In een op de tien gevallen kwam het slachtoffer met de dader in contact door het werk van de dader, bijvoorbeeld als docent, in de kinderopvang of op een sportvereniging. In een klein deel van de zaken hadden de dader en het slachtoffer contact gelegd via internet (4 procent) of een affectieve relatie (3 procent). Voor een derde van de slachtoffers was de dader een overige bekende, zoals een buurman of vriend van de ouders. Slechts voor 7 procent van de slachtoffers was de dader een vreemde. In de overige 9 procent was de relatie tussen de dader en het slachtoffer onduidelijk (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016). Kinderen die met een stiefouder wonen, hebben een verhoogd risico slachtoffer te worden van seksueel misbruik (Slotboom e.a., 2012).

3.4 Gevorderde en opgelegde straffen

In de periode 2013 tot en met 2017 zijn jaarlijks ongeveer 3.000 meldingen van seksueel geweld tegen kinderen door de politie in behandeling genomen (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2018). Tussen de 60 en 70 procent van de jaarlijkse meldingen hadden betrekking op *hands-on* ontucht. In de meeste gevallen (61 procent) werd door de politie geen verdachte geregistreerd. Indien er bij *hands-on* meldingen wel een verdachte werd geregistreerd, was dit in 77 procent van de gevallen een meerderjarige verdachte. Slechts 2,1 procent van geregistreerde verdachten van *hands-on* ontucht was vrouw, waarbij het merendeel van deze incidenten (61 procent) met een mannelijke medeverdachte werd gepleegd. Van de *hands-on* delicten waarvan aangifte is gedaan, werd in de jaren 2013 tot en met 2017 tussen de 55 en 78 procent doorgestuurd naar het OM. De tenlastelegging van *hands-on* delicten leidde in ongeveer drie kwart van de gevallen tot een veroordeling voor (een deel van) de feiten. Zestig procent van de daders werd veroordeeld tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, waarvan soms een deel voorwaardelijk en nog eens een kwart van de daders tot een geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf. Iets meer dan tien procent van de daders kreeg een taakstraf opgelegd. Een klein deel (ongeveer 5 procent) kreeg een andere sanctie. De mediaan van de duur van de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf die tussen 2013 en 2017 voor *hands-on* werden opgelegd, bedroeg 150 dagen, ofwel bijna vijf maanden. In dezelfde jaren kregen in totaal 109 daders de maatregel terbeschikkingstelling opgelegd omdat zij het strafbare feit onder invloed van een psychische stoornis pleegden en daardoor verminderd of volledig ontoerekeningsvatbaar werden bevonden (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2018).

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016) onderzocht welke factoren van invloed zijn op de geëiste en opgelegde straffen in eerste aanleg bij *hands-on* ontucht met een minderjarige. Van de 165 meerderjarige daders die in 2012 of 2013 werden veroordeeld, kreeg 57 procent een geheel onvoorwaardelijke of deels voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De rechtbank sluit hierbij in hoge mate aan bij de eis van de officier van justitie: in driekwart van de zaken werd de zwaarste strafsoort die werd geëist, ook door de rechter opgelegd. In 21 procent van de zaken was de zwaarste strafmodaliteit in de eis hoger dan de rechter oplegde en in een klein deel van de zaken (4 procent) was de opgelegde zwaarste strafmodaliteit zwaarder dan geëist. Er is tevens een grote samenhang tussen de duur van het onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf dat de officier van justitie eiste en dat door de rechtbank werd opgelegd. De geëiste en opgelegde duur van de gevangenisstraf verschillen echter wel van elkaar; de rechtbank legde significant kortere gevangenisstraffen op dan door de officier van justitie werd geëist. Dit verschil kan deels worden verklaard doordat in 10 procent van de zaken het zwaarst (primair) ten laste gelegde feit niet bewezen werd verklaard en het zwaarst bewezen verklaarde feit juridisch minder ernstig was. In de zaken waarin de rechter lager strafte dan de officier van justitie eiste, bedroeg dat verschil in de duur van de gevangenisstraf in twee derde van de zaken meer dan 6 maanden.

Rechtbanken legden meerderjarige daders van ontucht met minderjarigen het vaakst een deels voorwaardelijke gevangenisstraf op (41 procent), gevolgd door een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf (36 procent), geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf (16 procent), een taakstraf (6 procent) en een schuldigverklaring zonder straf (1 procent). De duur van een opgelegde onvoorwaardelijke gevangenisstraf was met 352 dagen gemiddeld net iets korter dan een jaar (de mediaan is gelijk aan 8 maanden). Voor één op de drie daders die een onvoorwaardelijke gevangenisstraf kregen, was deze straf langer dan een jaar, één op de

twintig daders kreeg een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van meer dan 4 jaar (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016).

Ongeveer drie op de vier daders van *hands-on* ontucht met een minderjarige kreeg een deels of geheel voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd. De rechtbank kan verschillende bijzondere voorwaarden aan een voorwaardelijke straf verbinden. In twee derde van de zaken gebeurde dat ook. In de meeste zaken was dat een combinatie van reclasseringstoezicht en een behandelverplichting (66 procent). In een derde van de zaken waarin bijzondere voorwaarden werden gesteld, werden naast reclasseringstoezicht en een behandelverplichting nog andere voorwaarden opgelegd, zoals een contact- of locatieverbod. In een beperkt aantal zaken werd een dader die de ontucht in de uitvoering van zijn beroep pleegde, als bijkomende straf een ontzetting uit het beroep opgelegd (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016).

De Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016) bekeek ook welke factoren significant bijdragen aan de strafeis en opgelegde straf. Van invloed op de strafeis van een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf zijn de hoogste strafbedreiging op basis van de wetsartikelen, de zwaarst ten laste gelegde seksuele handeling, het aantal slachtoffers dat vermeld staat op de tenlastelegging en strafverzwaringen zoals vermeld in artikel 248 Sr (in vereniging gepleegd of ontucht met het eigen kind). Meerdaadse samenloop, de aanwezigheid van relevante justitiële documentatie, de duur van de periode waarbinnen de ontucht plaatsvond, het geslacht en de leeftijd van het slachtoffer(s) en de relatie tussen de dader en het slachtoffer zijn niet van invloed op de strafmodaliteit in de strafeis. Het maakte voor de modaliteit in de strafeis ook niet uit of de dader het misbruik bekende of ontkende.⁹ Een viertal factoren is van invloed op de duur van het onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf in de strafeis: de hoogste strafbedreiging op basis van de wetsartikelen, het geslacht van en aantal slachtoffers (hogere strafeis bij meer slachtoffers en bij uitsluitend meisjes als slachtoffer) dat vermeld staat op de tenlastelegging en de duur van de ten laste gelegde misbruikperiode. De rechtbank laat zich in de duur van de opgelegde gevangenisstraf onder meer beïnvloeden door de duur van de geëiste straf, de zwaarst bewezen seksuele handeling en het geslacht (hogere straf bij minimaal één jongen als slachtoffer) en de leeftijd van de slachtoffers. In dit onderzoek is geen invloed op de opgelegde gevangenisstraffen vastgesteld van meerdaadse samenloop, de strafverzwarende omstandigheden van artikel 248 Sr, verminderde toerekeningsvatbaarheid van de dader of een eerder zedendelict op het strafblad van de dader (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016).

3.5 Betaalde seks met minderjarigen

Zoals eerder beschreven, is het gebruikmaken van de diensten van een 16- of 17-jarige prostituee strafbaar gesteld in artikel 248b Sr. Dit artikel is in werking getreden in 2000. Tot eind 2014 werden nauwelijks verdachten opgespoord en vervolgd voor het betalen voor seks met een minderjarige. De Valkenburgse Zedenzaak lijkt hier verandering in te hebben gebracht en sindsdien is meer onderzoek verricht naar dit fenomeen en zijn ook de strafeisen geüniformeerd (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2015, p.7).

⁹ De invloed van deze factoren op de strafmodaliteit van de opgelegde straf kon door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel niet worden geschat.

Valkenburgse zedenzaak

De Valkenburgse zedenzaak betreft de seksuele uitbuiting van een 16-jarig meisje. Zij werd door haar pooier gedwongen om tegen betaling seks te hebben met tientallen mannen in een hotel in het Limburgse Valkenburg. Het meisje verklaarde dat ze, onder invloed en dwang van haar pooier, gemiddeld minimaal vier klanten per dag had in de periode 29 september t/m 14 oktober 2014. Zij sloeg van de mannen die als klant bij haar kwamen en daadwerkelijk ook seks met haar hadden gehad de naam dan wel een bijzonder kenmerk op in haar werktelefoon. Deze gegevens werden gebruikt als bewijsmateriaal. De zaak kreeg veel media-aandacht en naar aanleiding daarvan meldde een aantal klanten zichzelf bij de politie.

De pooier werd veroordeeld tot twee jaar cel wegens mensenhandel (het seksueel uitbuiten van het meisje) en het onttrekken van een minderjarige aan het ouderlijk gezag.

Aan de klanten werd art. 248b Sr ten laste gelegd. In eerste aanleg legde de rechtbank aan de meer dan dertig vervolgte klanten merendeels taakstraffen op. De officier van justitie had vaak maandenlange celstraffen geëist, al dan niet deels voorwaardelijk en het OM heeft in 27 zaken hoger beroep ingesteld. In zes zaken heeft ook de verdachte hoger beroep ingesteld. Het gerechtshof heeft 4 verdachten vrijgesproken en 23 verdachten veroordeeld tot een taakstraf met daaraan gekoppeld een minimale gevangenisstraf. Het Openbaar Ministerie (OM) heeft in zes zaken cassatie ingesteld tegen de uitspraken van het gerechtshof 's-Hertogenbosch. Het OM was het niet eens met de door het gerechtshof gehanteerde strafmaat en de uitleg van de wettelijk taakstrafbepanking: het in strijd met de strekking en bedoeling van de wet opleggen van een taakstraf zonder substantiële celstraf. De Hoge Raad oordeelde op 20 februari 2018 dat de strafoplegging van de zes verdachten in stand blijft (Openbaar Ministerie, 2018).

In 2015 heeft de Nationaal Rapporteur onderzoek gedaan naar alle zaken waarin een verdachte werd vervolgd voor 248b en die tussen 2000 en juni 2015 bij het OM zijn geregistreerd (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2015). Alle verdachten ($N = 177$) waren van het mannelijk geslacht. De gemiddelde leeftijd was 38 jaar en 80 procent is in Nederland geboren. Verder was uit de vonnissen weinig achtergrondinformatie te destilleren. Voor zover wel informatie beschikbaar was, lopen de profielen sterk uiteen: aan de ene kant zijn het mannen bij wie “pedofilie, persoonlijkheidsstoornissen, een zeer lage begaafdheid of bijvoorbeeld alcoholproblemen werden geconstateerd” en aan de andere kant “zijn het mannen bij wie dergelijke problematiek niet wordt gesignaleerd, en waarvan in de uitspraak wordt beschreven dat ze geen strafblad hebben, getrouwd zijn en kinderen hebben”. In het merendeel van de zaken zijn de verdachten in beeld gekomen in een onderzoek naar mensenhandel (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2015).

Over de jaren 2015, 2016, 2017 en 2018 zijn in totaal 107 verdachten door het Openbaar Ministerie vervolgd voor jeugdprostitutie. Van deze 107 verdachten zijn er 14 door de rechter vrijgesproken en 93 veroordeeld tot een (voorwaardelijke) gevangenisstraf dan wel een taakstraf of een combinatie hiervan. Sinds de Schiedamse kelderbox-zaak lijkt de strafmaat af te wijken van de Valkenburgse zedenzaak. In de Schiedamse kelderbox-zaak heeft het gerechtshof Den Haag bepaald dat bij een overtreding van artikel 248b Sr als uitgangspunt een onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van drie maanden dient te worden

opgelegd en dat in beginsel niet kan worden volstaan met een andere of lichtere straf zoals vaak is opgelegd in de Valkenburgse zedenzaak.¹⁰

Schiedamse kelderbox-zaak

In mei 2014 werd een 16-jarig meisje via seksadvertenties aangeboden voor prostitutie. Volgens de advertenties zou zij 18 jaar zijn. Zij heeft in twee dagen tijd met meerdere klanten seks gehad op een matras op de grond in een kelderbox van een flatgebouw in Schiedam. De verdachten verklaarden niet te weten dat het om een minderjarig meisje ging.

De mensenhandelaar werd door de Rechtbank Rotterdam wegens het overtreden van art. 273f veroordeeld tot een gevangenisstraf van 15 maanden waarvan 5 maanden voorwaardelijk. De klanten van het meisje werden veroordeeld voor het overtreden van art. 248b Sr. Een van de verdachten kreeg negen maanden omdat hij zich eerder aan een dergelijk misdrijf schuldig had gemaakt. Een ander kreeg negen maanden cel, waarvan drie voorwaardelijk. De derde man kreeg vier maanden waarvan twee voorwaardelijk, omdat de Rotterdamse rechter niet bewezen achtte dat er geslachtsgemeenschap is geweest. Twee van de vijf mannen werden vrijgesproken, ondanks de verklaring van het meisje dat ze seks zou hebben gehad met alle vijf de mannen. De rechtbank rekende het de mannen aan dat ze te weinig moeite hadden gedaan om de echte leeftijd van het meisje te achterhalen. Volgens de rechter hadden ze dat vooraf moeten vaststellen.

Het OM was tevreden met de uitspraak van de rechtbank. Volgens hem komen mannen er “niet meer mee weg dat ze niet weten dat een prostituee minderjarig is en dat ze daar niet op uit waren.” (Klumpenaar, 2015). De verdachten waren minder tevreden, gingen in hoger beroep en werden door het Haagse gerechtshof veroordeeld tot gevangenisstraffen. De straffen variëren van 5 maanden waarvan 1 maand voorwaardelijk tot 5 maanden waarvan 4 maanden voorwaardelijk. Drie verdachten zijn vrijgesproken. Het hof heeft er bij de strafoplegging op gewezen dat het de eigen verantwoordelijkheid van de prostituant is te controleren of de prostituee wel meerderjarig is. Alleen maar vragen aan een jonge prostituee of ze inderdaad 18 jaar of ouder is, is niet genoeg. Daarnaast had het meisje zichtbaar letsel aan haar gezicht wat gezien de overige omstandigheden (seks in een kelderbox) bij haar klanten ook vragen had moeten oproepen. De door het hof opgelegde duur van de gevangenisstraffen ligt lager dan die van de rechtbank en die de advocaat-generaal had gevraagd. Dit komt deels door het tijdsverloop. De zaken stammen uit 2014 en hadden volgens het Hof sneller moeten worden berecht (De Rechtspraak, 2018).

Van de totale groep minderjarige slachtoffers van mensenhandel die in de periode 2015-2019 bij het Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel (CoMensha)¹¹ werd gemeld ($N = 879$) waren 443 minderjarige slachtoffer van seksuele uitbuiting. De grens voor minderjarigheid ligt hier op 18 jaar (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2021). Bij deze cijfers dient wel de aantekening te worden gemaakt dat een jeugdprostituee niet altijd slachtoffer van mensenhandel hoeft te zijn. Deze cijfers van CoMensha zijn dus in ieder geval een onderrapportage.

¹⁰ <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/05/29/antwoorden-kamervragen-over-verscherpte-aanpak-klanten-van-jeugdprostitutie-door-politie-en-om/antwoorden-kamervragen-over-verscherpte-aanpak-klanten-van-jeugdprostitutie-door-politie-en-om.pdf>.

¹¹ Als een opsporingsinstantie, andere organisatie of burger een vermoeden heeft dat iemand slachtoffer is van mensenhandel, kan deze dit melden bij het Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel (CoMensha). Om slachtofferschap van mensenhandel in Nederland te monitoren maakt de Nationaal Rapporteur gebruik van de registratie van meldingen bij CoMensha.

Een grondig onderzoek naar de kenmerken van slachtoffers van louter jeugdprostitutie is tot op heden niet verricht. Uit een globale schets van de Nationaal Rapporteur (2015) bleek dat zowel jongens als meisjes slachtoffer waren van jeugdprostitutie. Hun bijzondere kwetsbaarheid of afhankelijkheid bestond bijvoorbeeld uit het gegeven dat het slachtoffer onder toezicht stond van Bureau Jeugdzorg of verslaafd was en van de betalingen van verdachte afhankelijk was geworden.

4. Strafvordering en straftoemeting bij seksueel misbruik van minderjarigen

4.1 Inleiding

In het huidige onderzoek staat de strafvordering en strafoplegging ter zake mannelijke volwassen verdachten van seksueel misbruik van minderjarigen centraal. Omdat dit onderzoek de strafvordering en straftoemeting centraal stelt, zal een juridische definitie van seksueel misbruik worden gehanteerd bij de selectie van zaken. Seksueel misbruik van minderjarigen wordt in dit onderzoek gedefinieerd als gedrag zoals omschreven in artikel 244, 245, 247, 249 lid 1 en 248b in het Wetboek van Strafrecht. We zullen hierbij enkel *hands-on* ontucht includeren: zedendelicten waarbij sprake is van fysiek seksueel contact tussen dader en slachtoffer.¹² We kiezen ervoor enkel zaken tegen volwassen mannelijke verdachten te includeren, omdat jeugdige en vrouwelijke verdachten zeer kleine subgroepen met andere kenmerken binnen de populatie vormen, en daardoor te klein zijn om apart te worden geanalyseerd.

Er zal onderscheid worden gemaakt tussen verschillende soorten gedragingen. Om recht te doen aan het onderscheid tussen het aanraken van geslachtsdelen en het binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, kiezen we ervoor een iets andere indeling in feitelijke ontuchtige gedragingen te maken dan de strafvorderingsrichtlijn van het OM en zoals door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen wordt gebruikt.¹³ In onderstaand kader worden de ontuchtige gedragingen beschreven die wij onderscheiden en geven we voor elk type gedraging een voorbeeld uit een van de zaken. Voorts maken we in de resultaten van de opgelegde straffen onderscheid tussen de verschillende delicten (art. 244, 245, 247, 248b, 249 lid 1 Sr).

Ontuchtige gedragingen

Digitale vormen van seksueel misbruik (verder: digitale vormen)

Een 26-jarige verdachte heeft een 11-jarig meisje via Skype geïnstrueerd tot het plegen en opnemen van ontuchtige handelingen. Zo moest zij de achterzijde van een haarborstel in haar vagina en in haar anus stoppen terwijl hij via de webcam meekeek. Ook vroeg hij haar filmpjes van ontuchtige handelingen met zichzelf te maken en voor hem op Dropbox te plaatsen. De officier van justitie eist dat de verdachte wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes maanden waarvan drie maanden voorwaardelijk. Omdat de feiten zich al geruime tijd voor de zitting hebben afgespeeld, matigt de rechtbank de straf tot een gevangenisstraf voor de duur van vier maanden waarvan twee maanden voorwaardelijk.

Aanraken met uitzondering van de naakte geslachtsdelen (verder: aanraken)

Een 39-jarige basketbalcoach wordt veroordeeld voor ontuchtige handelingen bij zes mannelijke jeugdspelers tussen de 10 en 14 jaar oud. Hij raakte de jongens over hun kleding aan bij hun kruis als hij verdedigingsoefeningen voordeed. In deze zaak werd door de officier van justitie een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf van 3 maanden geëist met een proeftijd van 2 jaren en als bijzondere

¹² Een uitzondering hierop vormen de zaken waarbij sprake is van digitale vormen van seksueel misbruik, bijvoorbeeld wanneer de dader het slachtoffer ertoe aanzet seksuele handelingen verrichten voor de webcam. Het gaat hier om een relatief klein aantal zaken.

¹³ De strafeisen en opgelegde straffen in relatie tot de strafvorderingsrichtlijnen en oriëntatiepunten zullen voor deze categorieën van ontucht apart worden bekeken.

voorwaarde verplicht reclasseringscontact, een taakstraf van 200 uren en de maatregel dat de verdachte 5 jaar lang geen werkzaamheden met minderjarigen in hobby of werk mag verrichten. De rechtbank neemt de strafeis geheel over.

Aanraken van de naakte geslachtsdelen (verder: aanraken naakte geslachtsdelen)

Een 24-jarige man is veroordeeld voor het plegen van ontucht met zijn 12- en later 13-jarige nichtje. Hij heeft haar vagina betast, zijn neus tegen haar vagina gedrukt en zijn stijve penis tegen haar billen geduwd. Ter zitting heeft hij verklaard al langere tijd gevoelens voor zijn nichtje te hebben en verliefd op haar te zijn geworden. Zijn nichtje heeft meerdere keren duidelijk gemaakt de handelingen niet te willen en ook de moeder van verdachte heeft hem op zijn gedrag aangesproken. De officier van justitie vordert een gevangenisstraf van 240 dagen, waarvan 239 dagen voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren, een taakstraf van 150 uren, en als bijzondere voorwaarden een meldtijd bij de reclassering, een ambulante behandeling en dagbesteding. De rechtbank neemt de eis volledig over.

Vaginaal of anaal binnendringen anders dan met een geslachtsdeel (verder: binnendringen)

Drie jongens, twee broers en een derde jongen, worden door een vriend van hun familie gedurende meerdere jaren misbruikt. De man masturbeerde in hun aanwezigheid, liet de jongens aan zijn penis likken, bracht zijn vinger in de anus van een van de jongens en stopte zijn penis tussen de billen van de jongen. De man is onderzocht in het Pieter Baan Centrum, maar weigert mee te werken aan het klinische onderzoek. De officier van justitie eist een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 4 jaar. De rechtbank legt 3 jaar op en voegt een contactverbod met de drie slachtoffers voor vijf jaar toe.

Oraal, vaginaal of anaal binnendringen met een geslachtsdeel (verder: binnendringen met geslachtsdeel)

Een vader wordt veroordeeld tot het plegen van seksuele handelingen met zijn dochter. Vanaf haar achtste levensjaar vinden de handelingen jarenlang meerdere keren per week plaats. In de laatste jaren van het misbruik was ook sprake van vaginale penetratie. Een psychiater en psycholoog stellen vast dat de verdachte lijdt aan PDD-NOS en een pedofilie-stoornis en adviseren de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar te achten en de maatregel tbs met dwangverpleging op te leggen. De rechtbank neemt de verminderde toerekeningsvatbaarheid als strafverminderende omstandigheid mee en houdt in strafverzwarende zin rekening met het feit dat de verdachte in het verleden is veroordeeld voor het bezit en vervaardigen van kinderpornografie. De rechtbank legt een gevangenisstraf voor de duur van drie jaren op en gelast dat de verdachte ter beschikking zal worden gesteld en van overheidswege zal worden verpleegd.

In het eerste deel van dit onderzoek staan de strafeisen en straftoemeting ter zake van seksueel misbruik met minderjarigen centraal. Dit hoofdstuk start met een verantwoording van de methoden (§ 4.2), waarna de resultaten worden gepresenteerd over de kenmerken van het misbruik, de daders, de slachtoffers en de relatie tussen hen (§ 4.3). Daarna zullen de gevorderde en opgelegde straffen worden beschreven (§ 4.4) en worden gevorderde straffen naast de strafvorderingsrichtlijnen gelegd, waarbij rekening wordt gehouden met strafmatigende en strafverzwarende factoren (§ 4.5).

4.2 Methoden

Selectie uitspraken

Alle vonnissen afgedaan in eerste aanleg tussen 1 januari 2015 en 31 december 2019 voor *hands-on* seksueel misbruik van minderjarigen (< 18 jaar) door een volwassen man (>= 18 jaar) vormen de basis voor dit deel van het onderzoek.¹⁴ Er is gekozen voor deze periode van vijf jaar om een balans te creëren tussen zo recent mogelijke gegevens en voldoende beschikbare zaken voor het onderzoek. Toestemming voor het inzien van de vonnissen is verleend door de Raad voor de Rechtspraak. Er is voor gekozen om alleen zaken mee te nemen die in eerste aanleg zijn afgedaan om de afdoening zo vergelijkbaar mogelijk te houden. Als zaken zouden zijn toegevoegd die in hoger beroep zijn afgedaan, zou er een vergelijking gemaakt moeten worden tussen motiveringen van de rechtbank en motiveringen van het gerechtshof. De keuze om alleen zaken afgedaan in eerste aanleg mee te nemen, heeft als mogelijke consequentie dat er zaken zijn meegenomen waarbij de verdachte in hoger beroep een andere straf heeft gekregen of is vrijgesproken. Het is onbekend in welk deel van de onderzochte zaken hoger beroep is ingesteld en wat daarvan de uitkomst is geweest.¹⁵ In het algemeen wordt in ongeveer 7 procent van de zaken hoger beroep ingesteld. Voor delicten waarin de verdachte wordt beschuldigd van ernstige delicten en waarin het bewijs lastiger te leveren is, ligt dit percentage hoger; in 33 procent van de verkrachtingszaken wordt hoger beroep ingesteld en in zaken van overige seksuele delicten ligt dit percentage op 22 procent (Croes, 2016).

Van het OM is een lijst ontvangen van in totaal 1.871 parketnummers van zaken waarin sprake is van seksueel misbruik met minderjarigen (Tabel 1). Het totale aantal vonnissen dat kan worden betrokken in de analyse, ligt iets lager. Voor een aantal vonnissen geldt dat de dader werd veroordeeld voor een combinatie van de geselecteerde wetsartikelen. Deze uitspraken zitten dubbel of vaker in de lijst ($n = 303$). Van een beperkt aantal vonnissen bleek dat een van de geselecteerde wetsartikelen wel ten laste werd gelegd en dat de verdachte wel werd veroordeeld, maar niet voor een van de geselecteerde wetsartikelen ($n = 26$). Voorts valt een klein aantal uitspraken buiten de selectie omdat de dader een vrouw ($n = 12$) of minderjarig ($n = 2$) is of omdat geen minderjarig slachtoffer betrokken was ($n = 5$). Het totaal aantal uitspraken dat binnen de selectiecriteria valt en kan worden geïncludeerd, is 1.523.

¹⁴ Artikelen 244, 245, 247, 249 lid 1 (onbetaald) en 248b (betaald) Sr.

¹⁵ In het onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2016) is evenmin bekend in welke zaken of in welk deel van de zaken hoger beroep is ingesteld.

Tabel 1. Vonnissen bewezen verklaard wetsartikel en jaar van veroordeling

	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal
	<i>N</i>	<i>N</i>	<i>N</i>	<i>N</i>	<i>N</i>	<i>N</i>
244 Sr	26	26	27	32	27	138
245 Sr	106	75	80	106	97	464
247 Sr	94	64	77	88	74	397
248b Sr	38	11	13	24	5	91
249 lid 1 Sr	38	23	29	34	23	147
244 en 245 Sr	8	3	6	1	10	28
244 en 247 Sr	11	6	7	11	11	46
244 en 249 lid 1 Sr	6	6	3	3	5	23
245 en 247 Sr	17	8	24	45	7	101
245 en 248b Sr	1	-	3	1	-	5
245 en 249 lid 1 Sr	8	3	11	6	6	34
247 en 248b Sr	-	-	1	-	-	1
247 en 249 lid 1 Sr	-	4	2	5	2	13
244, 245 en 247 Sr	-	4	4	2	2	12
244, 245 en 249 lid 1 Sr	2	-	4	4	3	13
244, 247 en 249 lid 1 Sr	-	3	3	-	-	6
245, 247 en 248b Sr	-	-	-	1	-	1
245, 247 en 249 lid 1 Sr	-	-	1	-	1	2
244, 245, 247 en 249 lid 1 Sr	-	1	-	-	-	1
Dubbel in bestand met gelijk wetsartikel	54	53	83	54	59	303
Geen onherroepelijke veroordeling voor artikel binnen selectie	10	8	6	-	2	26
Vrouwelijke dader	6	1	3	-	2	12
Minderjarige dader	-	2	-	-	-	2
Volwassen slachtoffer(s)	-	5	-	-	-	5
<i>Totaal binnen selectie</i>	<i>355</i>	<i>237</i>	<i>295</i>	<i>363</i>	<i>273</i>	<i>1.523</i>
<i>Totaal buiten selectie</i>	<i>70</i>	<i>69</i>	<i>92</i>	<i>54</i>	<i>63</i>	<i>348</i>
Totaal	425	306	387	417	336	1.871

Vanwege de beperkingen die tijdens het onderzoek golden om Covid-19 terug te dringen, zijn enkel de vonnissen geanalyseerd die online beschikbaar zijn op rechtspraak.nl. Deze selectie lijkt geen grote rol te spelen in de representativiteit van de zaken. Tabel 2 toont per jaar en per artikel (of combinatie van verschillende artikelen) de aantallen vonnissen die online beschikbaar zijn en tussen haakjes welk percentage dit is van het totaal binnen dezelfde categorie. Zo zijn 12 van de 26 vonnissen (46 procent) online beschikbaar van de veroordelingen voor 244 Sr in 2015. Voor elk van de wetsartikelen die in het onderzoek worden meegenomen, geldt dat over de vijf jaren van de selectie tussen de 41 en 65 procent online beschikbaar is. In vonnissen waarin twee of meer van de geselecteerde wetsartikelen bewezen worden verklaard, ligt dit percentage voor de meeste combinaties boven de 50 procent. Voor elk van de vijf jaren die in het onderzoek worden bekeken, is minimaal 45 procent van de vonnissen openbaar beschikbaar. Voor alle categorieën (cellen in Tabel 2) waarin minimaal 10 vonnissen aanwezig zijn, geldt dat minimaal een kwart van deze vonnissen online beschikbaar is. In totaal is de helft (47 procent) van alle vonnissen binnen de selectie online beschikbaar.

Tabel 2. Online beschikbare vonnissen per wetsartikel en jaar van veroordeling

	2015	2016	2017	2018	2019	Totaal
	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)	<i>N</i> (%)
244 Sr	12 (46%)	13 (50%)	12 (44%)	13 (41%)	12 (44%)	62 (45%)
245 Sr	41 (39%)	33 (44%)	34 (43%)	48 (45%)	52 (54%)	208 (45%)
247 Sr	34 (36%)	24 (38%)	28 (36%)	45 (51%)	30 (41%)	161 (41%)
248b Sr	28 (74%)	10 (91%)	11 (85%)	6 (25%)	4 (80%)	59 (65%)
249 lid 1 Sr	16 (42%)	10 (43%)	14 (48%)	13 (38%)	9 (39%)	62 (42%)
244 en 245 Sr	5 (63%)	1 (33%)	5 (83%)	1 (100%)	7 (70%)	19 (68%)
244 en 247 Sr	6 (55%)	4 (67%)	3 (43%)	7 (64%)	8 (73%)	28 (61%)
244 en 249 lid 1 Sr	5 (83%)	5 (83%)	1 (33%)	2 (67%)	3 (60%)	16 (70%)
245 en 247 Sr	7 (41%)	1 (13%)	15 (63%)	22 (49%)	5 (71%)	50 (50%)
245 en 248b Sr	0 (0%)		2 (67%)	1 (100%)		3 (60%)
245 en 249 lid 1 Sr	5 (63%)	0 (0%)	8 (73%)	0 (0%)	3 (50%)	16 (47%)
247 en 248b Sr			1 (100%)			1 (100%)
247 en 249 lid 1 Sr		3 (75%)	0 (0%)	4 (80%)	1 (50%)	8 (62%)
244, 245 en 247 Sr		2 (50%)	1 (25%)	2 (100%)	2 (100%)	7 (58%)
244, 245 en 249 lid 1 Sr	2 (100%)		2 (50%)	0 (0%)	3 (100%)	7 (54%)
244, 247 en 249 lid 1 Sr		3 (100%)	2 (67%)			5 (83%)
245, 247 en 248b Sr				0 (0%)		0 (0%)
245, 247 en 249 lid 1 Sr			0 (0%)		1 (100%)	1 (50%)
244, 245, 247 en 249 lid 1 Sr		0 (0%)				0 (0%)
Totaal*	161 (45%)	109 (46%)	139 (47%)	164 (45%)	140 (51%)	713 (47%)

*De percentages van de totalen zijn berekend door het totale aantal online beschikbare vonnissen te delen door het totaal aantal vonnissen dat binnen de selectie valt (zie Tabel 1).

Tabel 3 laat het aantal vonnissen binnen de selectie per arrondissement zien en toont voorts welk deel hiervan openbaar beschikbaar is en is geïncludeerd in dit onderzoek. Vijf van de elf arrondissementen hebben de helft of meer van de vonnissen die vallen binnen de selectie van het huidige onderzoek online gepubliceerd. Enkel de rechtbanken Zeeland-West-Brabant (23 procent) en Rotterdam (29 procent) publiceerden minder dan een derde van de vonnissen waarin een dader werd veroordeeld voor ontuchtige handelingen met een minderjarige.

Tabel 3. Totaal en openbaar beschikbare vonnissen per arrondissement

Arrondissement	Totaal aantal vonnissen	Openbaar beschikbare vonnissen
	<i>N</i>	<i>N</i> (%)
Rechtbank Oost-Brabant	138	56 (41%)
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	134	31 (23%)
Rechtbank Limburg	109	76 (70%)
Rechtbank Gelderland	190	97 (51%)
Rechtbank Overijssel	95	70 (74%)
Rechtbank Den Haag	122	44 (36%)
Rechtbank Rotterdam	227	65 (29%)
Rechtbank Amsterdam	104	52 (50%)
Rechtbank Noord-Holland	89	42 (47%)
Rechtbank Midden-Nederland	147	71 (48%)
Rechtbank Noord-Nederland	167	109 (65%)
Totaal	1,523	713 (47%)

Dat vonnissen van alle arrondissementen en binnen alle jaren en verschillende wetsartikelen online voldoende vertegenwoordigd zijn, sterkt de verwachting dat het bestuderen van de online beschikbare vonnissen een goede afspiegeling oplevert van alle uitspraken waarin tussen 2015 en 2019 werd veroordeeld voor ten minste een van de wetsartikelen binnen de selectie. In de loop van het onderzoek werd door de Raad voor de Rechtspraak een laptop beschikbaar gesteld waarmee gegevens die in de openbare vonnissen waren geanonimiseerd, konden worden aangevuld (vooral geboortedata van daders en slachtoffers).

Kenmerken van het misbruik, de dader, de slachtoffer(s), strafeisen en straftoemeting

Voor het verzamelen van gegevens uit de vonnissen is een scoringsinstrument ontwikkeld (Bijlage 1, deel A) dat is gebruikt voor het scoren van de 713 vonnissen. Bij het opstellen van deze lijst met variabelen en bijbehorende categorieën is rekening gehouden met strafmaatbeïnvloedende factoren die in de strafvorderingsrichtlijnen en oriëntatiepunten van de betreffende wetsartikelen worden genoemd. Deze scoringslijst bevat variabelen met betrekking tot het delict (onder andere misbruik, betaling, periode, geheimhouding), daderkenmerken (onder andere leeftijd, justitiële documentatie, persoonlijke omstandigheden), slachtofferkenmerken (onder andere aantal slachtoffers, geslacht, leeftijd, kwetsbaarheid), de relatie tussen dader en slachtoffer(s), de strafeis (onder andere strafsoort, duur, bijzondere voorwaarden) en de opgelegde straf (onder andere strafsoort, duur, bijzondere voorwaarden). De vonnissen zijn door twee onderzoekers gescoord. Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te bepalen, zijn tien vonnissen door beide onderzoekers gescoord en zijn de scores vergeleken. Hieruit bleek een grote mate van overeenstemming tussen de onderzoekers voor alle variabelen. Over enkele kleine verschillen, zoals de mate van detaillering met betrekking tot NIFP-rapportages en bijzondere voorwaarden heeft tussen de onderzoekers afstemming plaatsgevonden.

Motivering van strafeisen en straftoemeting

Voor het in kaart brengen van de motivering van de strafeisen en straftoemeting zijn deze aspecten in 180 vonnissen nader bestudeerd. Hiertoe is een proportioneel gestratificeerde steekproef getrokken, waarbij vijf strata zijn gecreëerd; een voor elk van de categorieën ontuchtige gedragingen (aanraken met uitzondering van naakte geslachtsdelen, aanraking naakte geslachtsdelen, binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, penetratie met geslachtsdeel) en een vijfde stratum voor alle online vormen van seksueel misbruik. Tabel 4 toont de verdeling van de vonnissen over deze verschillende vormen van ontuchtige gedragingen en het aantal vonnissen dat hieruit aselekt is geselecteerd. Bij het merendeel van de zaken was sprake van een veroordeling voor meer dan één feit en was dus sprake van meerdaadse samenloop. Aangezien er te weinig zaken over zouden blijven waarbij sprake was van een veroordeling voor één feit, is besloten om niet te selecteren op basis van aantal feiten waarvoor een verdachte is veroordeeld.

Tabel 4. Verdeling van type misbruik en aantallen in de steekproef

	N	%	N in de steekproef
Aanraken	43	6,0	11
Aanraken naakte geslachtsdelen	116	16,3	29
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	117	16,4	29
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	430	60,3	109
Digitale vormen van seksueel misbruik	7	1,0	2
Totaal	713	100	180

Omdat de eis van de officier van justitie zelden in het geschreven vonnis is opgenomen, indien aanwezig vaak van algemene aard is en zonder uitzondering zeer summier, is ervoor gekozen de motivering van de strafeis niet mee te nemen in het onderzoek. Aan de hand van een scoringsinstrument zijn strafmaatbeïnvloedende factoren gescoord die de rechtbank in de strafmotivering betreft (Bijlage 1, deel B). Naast de factoren die al in deel A van het scoringsinstrument voor alle 713 vonnissen zijn gescoord (bijvoorbeeld toerekeningsvatbaarheid), zijn de volgende factoren gescoord:

- Oordeel van de rechtbank over afhankelijkheids- en/of vertrouwensrelatie (misbruik van positie van de dader ten opzichte van slachtoffer(s))
- Oordeel van de rechtbank over afdwingen geheimhouding bij het slachtoffer
- Oordeel van de rechtbank over de justitiële documentatie van de dader
- Oordeel van de rechtbank over persoonlijke omstandigheden van de dader
- Oordeel van de rechtbank over overschrijding van de redelijke termijn
- Oordeel van de rechtbank over de delicthouding van de dader
- Oordeel van de rechtbank over de proceshouding van de dader

Onderstaand voorbeeld laat zien dat de rechtbank soms heel duidelijk opschrijft welke overwegingen meespelen in het bepalen van de straf.

Bij de bepaling van de strafmaat houdt de rechtbank in straf verminderende zijn rekening met de verminderde toerekeningsvatbaarheid en het feit dat verdachte niet eerder met justitie in aanraking is geweest. Strafvermeerderend acht de rechtbank het feit dat verdachte zijn eigen kind op zeer jonge leeftijd gedurende een lange periode heeft misbruikt. (ECLI:NL:RBZWB:2015:3805)

Zo duidelijk als in dit voorbeeld is de rechtbank echter niet vaak. We hebben er daarom voor gekozen om per genoemde factor onderscheid te maken tussen vier categorieën. We zullen per categorie een voorbeeld van een van de gescoorde factoren geven.

- Categorie 1: factor wordt door de rechtbank genoemd in de strafmotivering, maar er wordt geen gewicht aan gehangen
Naast de ingrijpende gevolgen voor het slachtoffer en haar gezins- en overige familieleden, is de rechtbank zich ervan bewust dat verdachte een isolement voor zichzelf heeft veroorzaakt. Alle contacten met zijn gezin zijn verbroken en zijn vrouw is van hem gescheiden. (oordeel van de rechtbank over persoonlijke omstandigheden van de dader) (ECLI:NL:RBLIM:2015:9056)

- Categorie 2: strafmatigend

De rechtbank heeft ten voordele van verdachte in aanmerking genomen dat verdachte door de directe bekentenis van het feit en het feit dat verdachte op eigen initiatief en nog voordat het slachtoffer aangifte had gedaan hulp heeft gezocht bij De Waag, ervan heeft blij gegeven het laakbare van zijn eigen handelen in te zien. (oordeel van de rechtbank over de proceshouding van de dader, ECLI:NL:RBNHO:2015:1601)

- Categorie 3: strafverzwarend

De rechtbank rekent het verdachte zwaar aan dat hij misbruik heeft gemaakt van zijn positie als vader. Kinderen behoren ongestoord en in een sfeer van veiligheid te kunnen opgroeien. Verdachte heeft door zijn handelen misbruik gemaakt van het in hem gestelde vertrouwen en van het overwicht dat hij als vader op zijn dochter had. (oordeel van de rechtbank over afhankelijkheids- en/of vertrouwensrelatie (misbruik van positie van de dader ten opzichte van slachtoffer(s), ECLI:NL:RBNHO:2015:8405)

- Categorie 4: door de rechtbank wordt specifiek genoemd dat de factor niet wordt meegewogen in de strafbepaling

Het strafblad van verdachte zal de rechtbank niet in zijn nadeel of voordeel meewegen, nu daarop geen eerdere veroordelingen voor soortgelijke feiten staan. (oordeel van de rechtbank over de justitiële documentatie van de dader, ECLI:NL:RBNNE:2015:4770)

Om de betrouwbaarheid van de verzamelde gegevens te bekijken, is de motivering van 20 van de 180 vonnissen door twee beoordelaars gescoord. Hieruit bleek dat de motivering op sommige punten consistent van elkaar verschilde, met name met betrekking tot de toegewezen categorieën ‘door de rechtbank genoemd, maar geen gewicht aan gehangen’ en ‘strafverzwarend’. De onderzoekers hebben de 20 gescoorde motiveringen samen bekeken en voor elke van de categorieën voorbeelden verzameld om zo te komen tot een uniforme scoring van de motiveringen.

Samengevat zijn voor het in kaart brengen van de kenmerken van het misbruik, de dader, de slachtoffer(s), strafeisen en straftoemeting de gegevens gebruikt van alle 713 vonnissen die online zijn ingezien (§ 4.3, § 4.4 en § 4.5). Voor het onderzoeken van de motivering van de strafeis en straftoemeting is gebruik gemaakt van een gestratificeerde steekproef van 180 vonnissen (§ 4.6).

4.3 Misbruik, daders en slachtoffers

Hoewel informatie over het misbruik, de daders en de slachtoffers niet direct antwoord geeft op een van de onderzoeksvragen die in dit onderzoek centraal staan, geeft deze informatie context aan de delicten waarvoor de straffen worden geëist en opgelegd.

Kenmerken van het misbruik

In het grootste deel van de 713 bestudeerde misbruikzaken was sprake van het meest ernstige misbruik: binnendringen met een geslachtsdeel (60 procent, Tabel 5). In deze zaken drong de dader oraal, anaal of vaginaal bij het slachtoffer binnen met zijn geslachtsdeel of liet dat het slachtoffer bij hem doen. In een kleiner aantal zaken drong de dader anaal of vaginaal bij het slachtoffer met iets anders binnen dan met een geslachtsdeel (16 procent), in de meeste gevallen was dit met een vinger in de vagina of anus. In ongeveer evenveel zaken was sprake

van aanraking van de naakte geslachtsdelen (16 procent). Hier was bijvoorbeeld sprake van wanneer het slachtoffer door de dader werd gedwongen om hem af te trekken, maar ook als de dader dit bij zijn mannelijke slachtoffer deed. In een relatief klein deel van de zaken bestonden de ontuchtige handelingen uit het aanraken van het slachtoffer of het laten aanraken van de dader door het slachtoffer (6 procent). Een voorbeeld is wanneer de dader de borsten of billen van het slachtoffer betastte of het geslachtsdeel van het slachtoffer over de kleding heen betastte. Aan de categorisering van de aard van de seksuele handelingen is ten opzichte van het onderzoek van de Nationaal Rapporteur (2016) in dit onderzoek één categorie toegevoegd: seksueel misbruik dat digitaal plaatsvindt. Hoewel de dader in deze gevallen geen fysiek (*hands-on*) contact heeft met het slachtoffer, is vaak wel sprake van seksuele handelingen. Een voorbeeld is een dader die het slachtoffer ertoe aanzette om ontuchtige handelingen bij zichzelf te verrichten en hierbij de dader live te laten meekijken via de webcam of dit op te nemen en naar de dader te sturen. Digitale vormen van seksueel misbruik zijns met 1 procent van de zaken de kleinste categorie.

In 15 procent van alle zaken werd betaald voor de ontuchtige handelingen. Deze betaling kon plaatsvinden in geld maar ook in goederen zoals een smartphone, merkkleding of een brommer. In de zaken waarin werd betaald, ging het meestal om het binnendringen met een geslachtsdeel (85 procent) of het aanraken van naakte geslachtsdelen (10 procent).¹⁶

Tabel 5. Aard van de seksuele handelingen

	N	%
Aanraken	43	6
Aanraken naakte geslachtsdelen	116	16
Binnendringen	117	16
Binnendringen met geslachtsdeel	430	60
Digitale vormen	7	1
Totaal	713	100

In een kwart van de zaken was sprake van eenmalige ontuchtige handelingen (23 procent). In de overige zaken vonden de seksuele handelingen meer dan eens plaats (77 procent), veelal over een langere periode. In deze zaken was de pleegperiode gemiddeld 2 jaar en drie maanden (*sd* = 3 jaar en 2 maanden), met een grote spreiding van meermalig misbruik dat plaatsvond op een enkele dag tot misbruik dat ruim 20 jaar lang werd gepleegd.¹⁷ Tabel 6 toont voor elke categorie ontuchtige handelingen welk percentage meermalig was en wat de gemiddelde duur van het meermalige misbruik was.¹⁸ Er is een significante samenhang tussen het een- dan wel meermalig plegen en het type ontuchtige handelingen ($\chi^2(4) = 29,15, p < 0,001$). Het percentage meermalige handelingen ligt hoger voor handelingen

¹⁶ In hoofdstuk 6 zullen de kenmerken van de zaken van betaalde seks met minderjarigen uitvoeriger worden beschreven.

¹⁷ Hierbij moet worden opgemerkt dat de duur is bepaald als de periode tussen de startdatum van het feit dat het langst geleden plaatsvond en de einddatum van het feit dat het recentst plaatsvond. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat de dader in de onderhavige zaak wordt veroordeeld voor misbruik met slachtoffer 1 dat lang geleden plaatsvond en slachtoffer 2 dat recenter plaatsvond. Er kan een langere periode tussen de feiten zitten. Om dit uit te sluiten, is ook naar de duur gekeken van zaken waarin een enkel slachtoffer door de dader meermalig werd misbruikt. De gemiddelde pleegperiode in deze zaken is 1,5 jaar (*sd* = 2 jaar en 1 maand), met een maximale pleegperiode van 11 jaar.

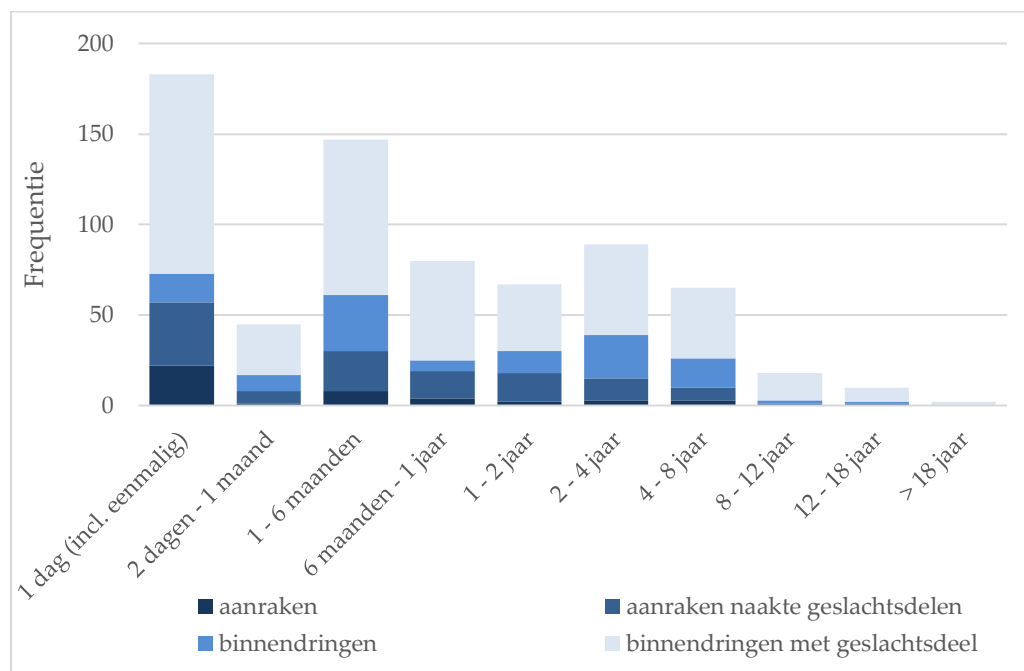
¹⁸ We hebben ervoor gekozen om het digitale misbruik hier buiten beschouwing te laten. Hoewel in deze zaken altijd sprake was van meermalige handelingen, waren hier altijd meerdere slachtoffers bij betrokken. Dit maakt de duur lastiger te interpreteren.

waarbij oraal, anaal of vaginaal binnendringen plaatsvond, al dan niet met een geslachtsdeel. Tussen de verschillende typen ontuchtige handelingen bestaat geen verschil in de duur van het meermalig misbruik ($F(4,533)=1,32, p = 0,26$).

Tabel 6. Meermalig en duur seksueel misbruik

	Percentage meermalig %	Duur van het meermalig misbruik (maanden) M (SD) ¹⁹
Aanraken	51%	17,6 (19,7)
Aanraken naakte geslachtsdelen	72%	20,6 (29,6)
Binnendringen	89%	26,5 (31,7)
Binnendringen met geslachtsdeel	77%	29,3 (41,9)
Digitale vormen	100%	16,9 (32,9)
Totaal	77%	26,9 (37,8)

Figuur 2 toont, uitgesplitst naar type gedraging, de verdeling van de duur van het misbruik. Een kwart van de misbruikgevallen strekte zich uit over een periode van 2 dagen tot 6 maanden. Voor de helft van de zaken geldt dus dat het misbruik werd gepleegd over een periode van meer dan een half jaar. Een op de vier gevallen van misbruik liep over een periode van meer dan twee jaar, waarvan de helft zelfs langer dan vier jaar voortduurde.

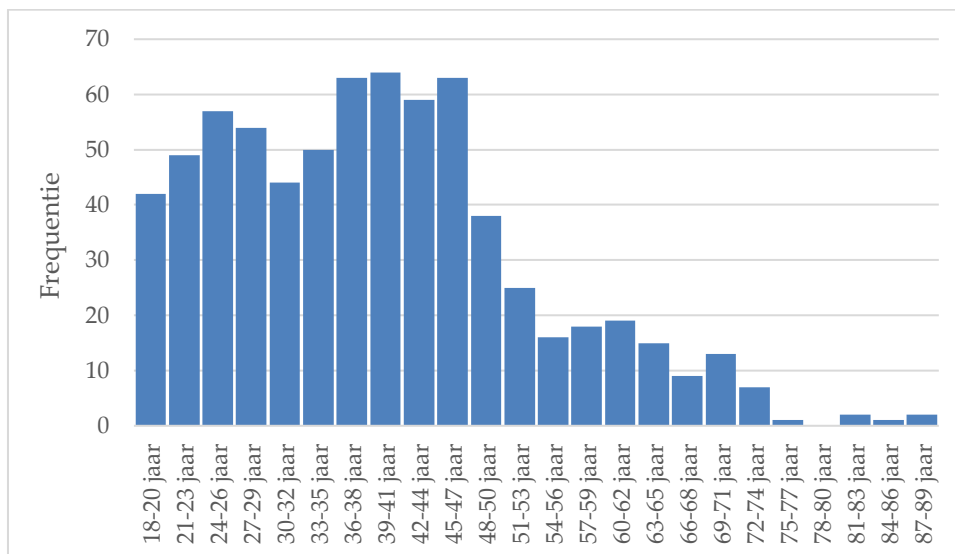

Figuur 2. Duur en aard van het misbruik

¹⁹ M staat voor het gemiddelde (Mean), SD staat voor standaardafwijking (Standard Deviation), ofwel een maat voor de mate van spreiding in een verdeling. ²⁰ Dat de jongste daders 18 jaar waren toen het misbruik begon, is een direct gevolg van het selectiecriteria dat enkel volwassen daders in het onderzoek zijn geïncludeerd.

Daders

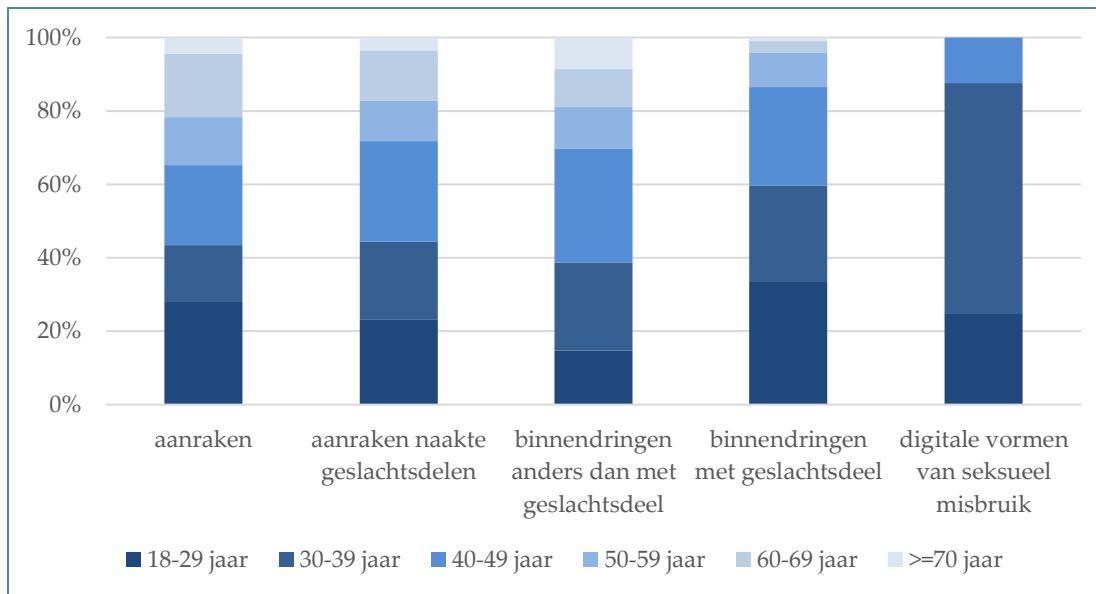
De gemiddelde leeftijd van de daders bij aanvang van het misbruik in de bestudeerde zaken was 39 jaar ($sd = 13,7$). De jongste daders waren 18 jaar,²⁰ de oudste twee daders waren 87 jaar ten tijde van het misbruik. De helft van de daders was jonger dan 39 jaar (Figuur 3). Hoewel daders tussen de 18 en 28 jaar oud al een redelijk grote groep vormen en samen verantwoordelijk zijn voor bijna een derde van de misbruikzaken, piekt het misbruik in de onderzochte zaken tussen het 35^e en 45^e levensjaar. Daders binnen deze leeftijdsrange zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor meer dan 4 op de 10 misbruikzaken. Vanaf 45 jaar daalt het snel; daders tussen de 46 en 55 jaar oud zijn samen nog maar verantwoordelijk voor 15 procent van de bestudeerde misbruikzaken.

Figuur 3. Leeftijd daders ten tijde van de start van het plegen van het misbruik

Er is een significant verschil in leeftijd tussen daders voor wie de meest ernstige ontuchtige handeling uiteenloopt ($F(4,706)=14,30$, $p < 0,001$). Daders die tijdens het misbruik bij het slachtoffer binnendrongen met een geslachtsdeel (36,4 jaar, $sd = 11,9$), waren significant jonger dan daders die hun slachtoffer op een ontuchtige wijze aanraakten (44,3 jaar, $sd = 17,6$, $p < 0,01$), daders die de naakte geslachtsdelen van hun slachtoffers aanraakten (43,1 jaar, $sd = 14,7$, $p < 0,001$) en daders die binnendrongen anders dan met een geslachtsdeel (44,7 jaar, $sd = 14$, $p < 0,001$). Tussen de leeftijden van daders van andere groepen werden geen verschillen gevonden. Figuur 4 toont per type ontuchtige handeling het aandeel van daders uit verschillende leeftijdsgroepen. Hierin wordt bevestigd dat daders uit de jongste leeftijdscategorie (18 tot 29 jaar) de grootste groep daders vormen die binnendrongen met een geslachtsdeel, terwijl de oudste dadergroepen daar minder vertegenwoordigd zijn. Daders van 60 jaar en ouder pleegden relatief vaker misbruik waarbij zij het slachtoffer ontuchtig betastten of naakte geslachtsdelen aanraakten.

²⁰ Dat de jongste daders 18 jaar waren toen het misbruik begon, is een direct gevolg van het selectie criterium dat enkel volwassen daders in het onderzoek zijn geïncludeerd.

Figuur 4. Leeftijdverdeling van daders voor verschillende typen ontuchtige handelingen

Voor bijna de helft van de daders (46 procent) werd een gedragskundige rapportage opgesteld en in het vonnis besproken.²¹ Bij ruim een kwart van de daders (28 procent) werd psychische problematiek vastgesteld, waarbij een persoonlijkheidsstoornis (12 procent) en een parafilie²² (12 procent) het meest prominent aanwezig zijn. Een pedofiele stoornis is bij 13 procent van de daders vastgesteld. Er is geen significante samenhang met het soort seksueel misbruik dat de daders hebben gepleegd en hun persoonlijkheidsstoornis of parafilie ($\chi^2(4) = 5,41, p = 0,25$). Een ruime kwart van de daders (27 procent) werd door de rechtbank verminderd toerekeningsvatbaar geacht voor het gepleegde misbruik. Er is geen verschil in toerekeningsvatbaarheid tussen daders die voor het plegen van verschillende typen ontuchtige handelingen werden veroordeeld ($\chi^2(4) = 3,93, p = 0,41$).

Slachtoffers

De meeste daders maakten in de onderzochte zaak een enkel slachtoffer (77 procent, Tabel 7).²³ In totaal 85 daders maakten twee slachtoffers (12 procent), 36 daders maakten drie slachtoffers (5 procent), de overige 43 daders maakten vier of meer slachtoffers (7 procent), oplopend tot 44 slachtoffers in een enkele zaak. In de 713 onderzochte zaken werden hiermee in totaal 1.165 slachtoffer gemaakt. Om zaken met uitzonderlijk veel slachtoffers niet te zwaar te laten wegen, is ervoor gekozen voor zaken met meer dan zes slachtoffers enkel de eerste zes slachtoffers in de analyses te includeren. Daarmee gaan onderstaande analyses over 1.039 slachtoffers. Voor een klein deel van deze slachtoffers is hun geslacht, leeftijd of de

²¹ Dit gaat in alle gevallen om een rapportage door een psycholoog of een psychiater, waarbij soms wel en soms niet uitdrukkelijk wordt vermeld dat het een NIFP- of Pro Justitia-rapport is. Rapportages opgesteld door de Reclassering zijn hierin niet meegenomen.

²² Met een parafilie wordt bedoeld een seksuele stoornis. Dit betreft een afwijking in datgene waartoe iemand zich seksueel aangetrokken voelt. In het algemeen betreft het een intense terugkerende seksuele drang en fantasieën die betrekking kunnen hebben op niet-menselijke objecten (schoenen), op het lijden of vernederen van zichzelf of de partners, of op kinderen en andere personen tegen hun wil. Voorbeelden in de laatste categorie zijn exhibitionisme (opgewonden raken van het tonen van de geslachtsdelen aan een vreemde), frotteurisme (opgewonden raken van het aanraken of wrijven tegen een niet-instemmende persoon) en pedofilie (opgewonden raken van seksuele activiteiten met kinderen voordat zij de puberteit hebben bereikt).

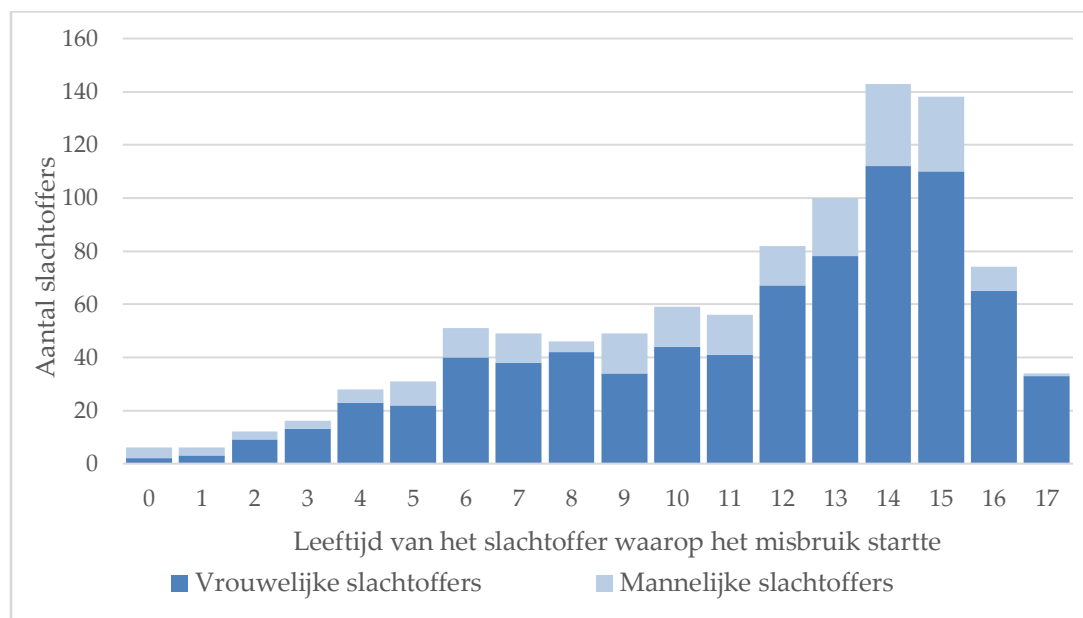
²³ Het is belangrijk hierbij te benadrukken dat dit niet de werkelijke aantallen hoeven te zijn; enkel slachtoffers waarvoor de verdachte werd veroordeeld, zijn in de analyses meegenomen.

relatie met de dader onbekend (< 1 procent). Daarom gaan onderstaande tabellen en figuren soms over een iets kleiner aantal slachtoffers.

Tabel 7. Aantal minderjarige slachtoffers per dader

	Uitspraken	
	N	%
1 slachtoffer	549	77
2 slachtoffers	85	12
3 slachtoffers	36	5
4 slachtoffers	14	2
5 slachtoffers	4	1
6 slachtoffers	11	2
> 6 slachtoffers	14	2
Totaal	713	100

In de bestudeerde zaken werden 811 minderjarige vrouwen (78 procent) en 224 minderjarige mannen (22 procent) slachtoffer van seksueel misbruik. In de zaken waarin meerdere slachtoffers werden gemaakt ($n = 164$), waren dit meestal slachtoffers van hetzelfde geslacht (89 procent). In 22 procent van deze zaken waren enkel mannelijke slachtoffers, in 67 procent van deze zaken waren enkel vrouwelijke slachtoffers en in de overige 11 procent werden zowel mannelijke als vrouwelijke slachtoffers gemaakt. De slachtoffers waren gemiddeld 11 jaar oud toen het misbruik begon ($sd = 4,0$); de jongste was nog een baby en de oudste was 17 jaar (Figuur 5). Een kwart van de slachtoffers was 8 jaar of jonger, de helft was jonger dan 13 jaar. Jongens zijn gemiddeld jonger dan meisjes wanneer het seksueel misbruik begint (respectievelijk 10,7 en 11,5 jaar; $t(978) = -2,5, p < 0,05$).

Figuur 5. Leeftijdsverdeling van de slachtoffers

Bij de meeste slachtoffers werd tijdens het misbruik binnengedrongen met een geslachtsdeel (57 procent, Tabel 8). Ongeveer evenveel minderjarigen werden slachtoffer van binnendringen anders dan met een geslachtsdeel (17 procent) of aanraken van de naakte geslachtsdelen (18 procent). Kleinere aantallen slachtoffers werden door de dader op een ontuchtige manier aangeraakt (7 procent) of werden digitaal misbruikt (1 procent). De

verdeling van de aard van de handelingen verschilt significant tussen vrouwelijke en mannelijke slachtoffers ($\chi^2(4) = 33,19, p < 0,001$). Meisjes worden relatief vaker slachtoffer van aanraken en binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, terwijl jongens relatief vaker slachtoffer worden van het aanraken van de naakte geslachtsdelen, binnendringen met een geslachtsdeel en digitaal misbruik. Negen vrouwelijke slachtoffers raakten zwanger als gevolg van het seksueel misbruik. Er is een verschil in leeftijd tussen kinderen die slachtoffer worden van andere typen seksueel misbruik ($F(4,977) = 15,92, p < 0,001$). Slachtoffers van aanraken van de naakte geslachtsdelen zijn jonger dan slachtoffers van aanraken ($p < 0,001$) en slachtoffers van binnendringen anders dan met een geslachtsdeel ($p < 0,001$) of met een geslachtsdeel ($p < 0,001$). Tussen de leeftijden van slachtoffers uit de andere groepen is geen verschil.

Tabel 8. Aantal en leeftijd slachtoffers uitgesplitst naar de aard van het misbruik²⁴

	Slachtoffers			Leeftijd slachtoffers
	N (%)			M (SD)
	Vrouw	Man	Totaal*	
Aanraken	58 (7%)	11 (5%)	69 (7%)	12,0 (3,0)
Aanraken naakte geslachtsdelen	132 (16%)	51 (23%)	184 (18%)	9,2 (4,3)
Binnendringen	163 (20%)	15 (7%)	178 (17%)	11,1 (3,5)
Binnendringen met geslachtsdeel	452 (56%)	140 (63%)	593 (57%)	12,0 (4,2)
Digitaal misbruik	6 (1%)	7 (3%)	14 (1%)	11,8 (3,1)
Totaal	811 (100%)	224 (100%)	1,038 (100%)	11,3 (4,1)

* De totalen liggen hoger dan de som van vrouwelijke en mannelijke slachtoffers, omdat van drie slachtoffer het geslacht onbekend is.

Relatie dader en slachtoffer(s)

De meeste slachtoffers, 83 procent, werden misbruikt door een familielid, bekende of iemand die zij via internet hebben leren kennen (Tabel 9). In totaal werden bijna drie van de tien slachtoffers misbruikt door een familielid. Voor tien procent van de slachtoffers was dit familie uit de eerste lijn: vader of een broer. Bijna evenveel slachtoffers werden misbruikt door een stiefvader of -broer (8 procent). Nog eens tien procent van de slachtoffers werd misbruikt door (stief)familie uit de tweede lijn of verder, zoals een oom, (stief)opa of neef. Een op de vijf slachtoffers werd het slachtoffer van misbruik door een persoon waarmee ze via internet in contact kwamen. De helft van de slachtoffers die via het internet in contact kwamen met de dader, kreeg betaald voor het seksueel misbruik. Andersom kwam twee derde van de slachtoffers die betaald werden voor de handelingen, met de dader in contact via het internet. Er is dan ook een sterk verband tussen de relatie van dader en slachtoffer en betaald misbruik ($\chi^2(8) = 264,24, p < 0,001$).

Twaalf procent van de slachtoffers werd seksueel misbruikt door iemand die door zijn werk met de minderjarige in aanraking kwam. Dit waren bijvoorbeeld docenten, zwemleraren, medewerkers van de kinderopvang, gastouders, en hulpverleners. Een klein deel van de slachtoffers (4 procent) had een affectieve relatie met de veel oudere dader. Twintig procent van de slachtoffers werd misbruikt door een bekende die niet onder een van bovenstaande categorieën valt, zoals een vriend van de broer, zus of ouders van het slachtoffer, een buurman of een contact van het werk van het slachtoffer. Voor ongeveer een op de tien slachtoffers was de dader een volkomen vreemde, zoals bijvoorbeeld bij een van de bestudeerde zaken waarin een 52-jarige man in gesprek raakte met een jongen die hij enkele

²⁴ De precieze omschrijving en inhoud van de aard van het misbruik is eerder beschreven in § 4.1.

minuten daarvoor in een supermarkt voor het eerst had gezien. De man heeft de jongen voorgesteld om ‘iets spannends’ te gaan doen waarna beiden een parkeergarage zijn ingelopen. Daar heeft de man orale seks gehad met de jongen.

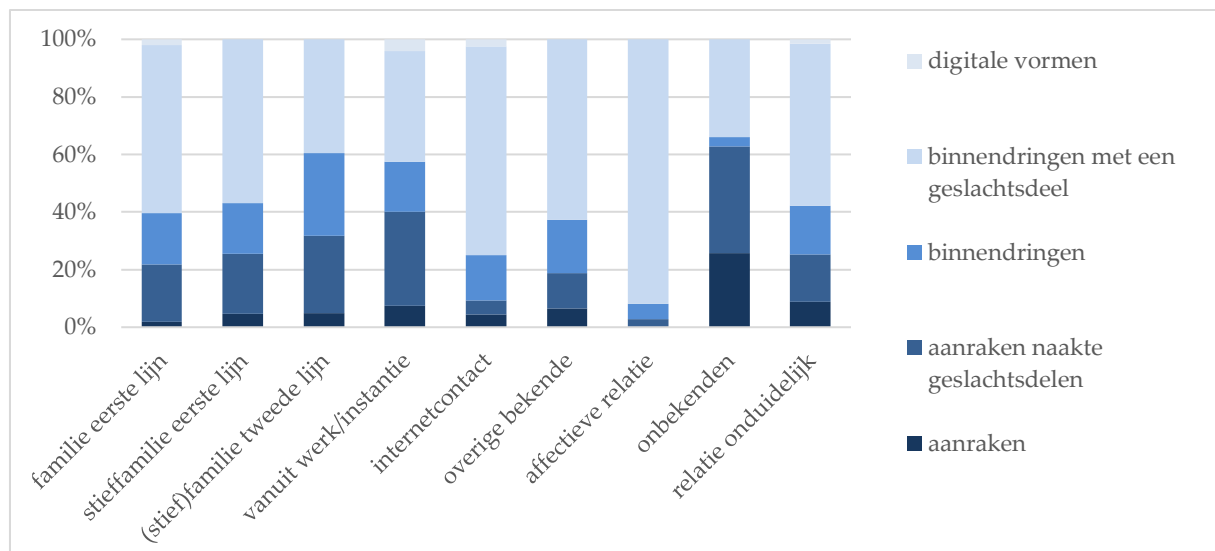
Slachtoffers die werden misbruikt door familieleden (met uitzondering van misbruik door stiefvaders en stiefbroers), waren gemiddeld jonger dan 10 jaar (Tabel 9). Zij werden meestal meermalen misbruikt en het misbruik duurde gemiddeld bijna twee jaar of langer. Dit is anders voor slachtoffers die werden misbruikt door bijvoorbeeld een overige bekende of internetcontact, die gemiddeld ouder dan 10 jaar waren en waarbij het misbruik minder vaak stelselmatig gebeurde en gemiddeld minder dan een jaar voortduurde. Slachtoffers die hun dader door het werk van de dader kenden, zijn relatief het vaakst van het mannelijk geslacht, terwijl alle slachtoffers die in een affectieve relatie werden misbruikt van het vrouwelijk geslacht zijn. Deze laatste groep is, samen met de slachtoffers die hun dader van het internet kenden, gemiddeld het oudst ten tijde van de start van het misbruik (14 jaar).

Tabel 9. Relatie en kenmerken van de slachtoffers en het misbruik

	Slachtoffers		Vrouwelijke slachtoffers	Leeftijd slachtoffers	Percentage meermalig*	Duur meermalig misbruik (maanden)*
	N	%	%	M (SD)	%	M (SD)
Familie eerste lijn	101	10%	83%	8,1 (4,1)	98%	44,3 (39,9)
Stieffamilie eerste lijn	86	8%	84%	10,6 (3,3)	93%	25,4 (23,3)
(stief)familie tweede lijn	105	10%	87%	8,9 (3,6)	81%	23,1 (22,9)
Internetcontact	209	20%	78%	14,2 (2,4)	46%	3,9 (6,2)
Vanuit werk/instantie	120	12%	59%	11,5 (3,9)	88%	12,8 (15,0)
Affectieve relatie	37	4%	100%	14,3 (1,1)	83%	7,7 (10,3)
Overige bekende	203	20%	76%	11,0 (4,0)	73%	14,5 (18,5)
Onbekenden	62	6%	76%	9,6 (3,2)	19%	3,7 (4,9)
Relatie onbekend	111	11%	81%	12,6 (3,4)	57%	6,8 (8,9)
Totaal	1,034	100%	78%	11,4 (4,0)	71%	17,5 (24,3)

* Het percentage dat meermalig is misbruikt en de duur van het meermalig misbruik is enkel berekend voor de slachtoffers die het enige slachtoffer waren in hun zaak ($n = 549$), omdat de pleegperiode is berekend over alle slachtoffers in een zaak.

Figuur 6 toont de aard van het misbruik voor elk type relatie tussen dader en slachtoffer. Er is een verband tussen de type ontuchtige handelingen en de relatie tussen dader en slachtoffer ($\chi^2(32) = 175,36, p < 0,001$). Binnendringen met een geslachtsdeel gebeurt het meest bij seksueel misbruik binnen een affectieve relatie, gevolgd door internetcontacten en misbruik door familie uit de eerste lijn. Binnendringen gebeurt minder vaak door daders die onbekenden zijn voor hun slachtoffers, stieffamilie uit de tweede lijn en daders die vanuit hun werk in contact komen met het slachtoffer dat zij misbruiken.

Figuur 6. Relatie dader en slachtoffer en aard van het misbruik

4.4 Strafeis en opgelegde straf

Drie op de tien daders kregen een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, meestal zonder taakstraf (Tabel 10). Dit is iets meer dan het aantal daders waarvoor een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf werd geëist (27 procent). De grootste groep daders kreeg een deels voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (56 procent), iets minder vaak dan werd geëist (63 procent). Tien procent van de daders kreeg een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd, waarvan de meesten daarbij een taakstraf kregen. Een klein deel van de daders kreeg een kale taakstraf (3 procent). Twee daders werden schuldig verklaard, maar kregen geen straf. Een van hen werd wel verplicht tot terbeschikkingstelling met voorwaarden. Er is een positief verband tussen de pleegperiode van meermalig misbruik (berekend als de periode tussen de start en het einde van het misbruik) en het onvoorwaardelijke deel van de opgelegde gevangenisstraf ($r(501) = 0,49, p < 0,001$): hoe langer de pleegperiode, hoe langer het onvoorwaardelijke deel van de opgelegde gevangenisstraf. Ook is er een positief verband tussen het aantal slachtoffers en het onvoorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf ($r(629) = 0,29, p < 0,001$): hoe meer slachtoffers, hoe langer het onvoorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf. Deze verbanden worden niet gevonden voor het voorwaardelijk deel van de opgelegde gevangenisstraf en de duur van de taakstraf.

Tabel 10. Geëiste en opgelegde strafmodaliteit

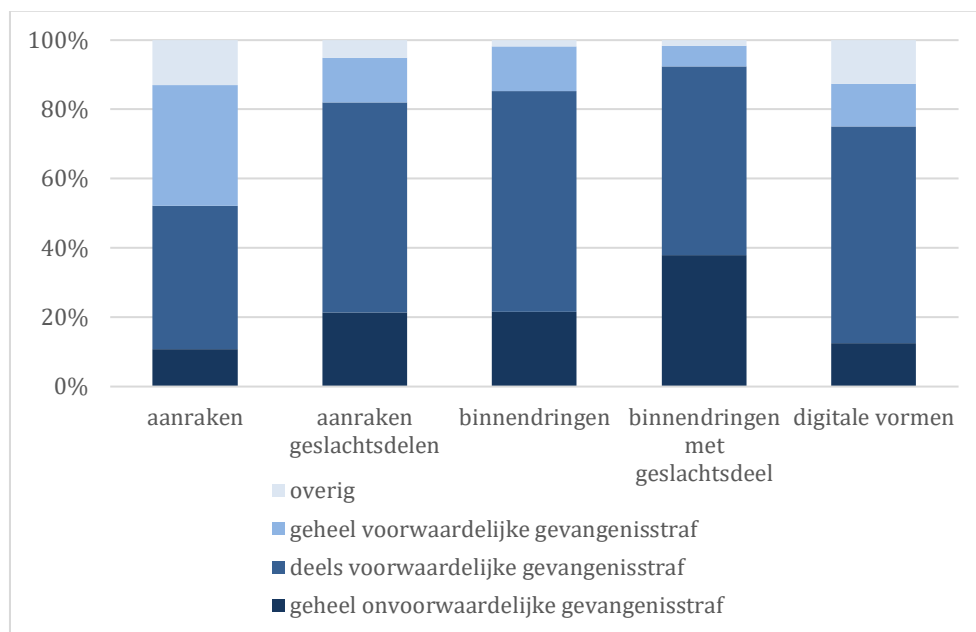
	Geëist		Opgelegd	
	N	%	N	%
Geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf	191	27%	217	30%
zonder taakstraf	185	26%	157	22%
met taakstraf	6	1%	60	8%
Deels voorwaardelijke gevangenisstraf	451	63%	400	56%
zonder taakstraf	416	58%	321	45%
met taakstraf	35	5%	79	11%
Geheel voorwaardelijke gevangenisstraf	50	9%	71	10%
zonder taakstraf	12	2%	19	3%
met taakstraf	48	7%	52	7%
Taakstraf	8	1%	23	3%
Geldboete	1	0,1%	-	-
Schuldigverklaring zonder straf	1	0,1%	2	0,1%
Vrijspraak	1	0,1%	-	-
Totaal	713	100%	713	100%

Tabel 11 toont de relatie tussen de modaliteit van de eis en de modaliteit van de opgelegde straf. In het grootste deel van de zaken komt de modaliteit van de straf overeen met de modaliteit van de eis (76 procent). In 9 procent van de zaken eiste de officier een deels voorwaardelijke gevangenisstraf, maar koos de rechtbank voor een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Andersom komt ook voor, zij het iets minder vaak; in 5 procent van de zaken werd een geheel onvoorwaardelijke vrijheidsstraf geëist, maar koos de rechtbank ervoor een deels voorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen.

Tabel 11. Strafmodaliteit gevorderd versus opgelegd

		Opgelegde strafmodaliteit				
		Geheel onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	Deels voorwaardelijke vrijheidsstraf	Geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf	Overig	Totaal
Gevorderde strafmodaliteit	Geheel onvoorwaardelijke vrijheidsstraf	148	37	3	3	191
	Deels voorwaardelijke vrijheidsstraf	65	351	24	11	451
	Geheel voorwaardelijke vrijheidsstraf	2	11	41	6	60
	Overig	2	1	3	5	11
	Totaal	217	400	71	25	713

Figuur 7 toont voor elk type gedraging welk percentage van de zaken werd bestraft met welke strafmodaliteit. Er is samenhang tussen het type gedraging en de strafmodaliteit ($\chi^2(12) = 107,39, p < 0,001$). Binnendringen met een geslachtsdeel werd bijvoorbeeld vaker bestraft met een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf en minder vaak met een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf dan de andere ontuchtige gedragingen. Aanraken werd juist vaker bestraft met een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf dan de andere gedragingen.

Figuur 7. Strafmodaliteit en aard van het misbruik

Tabellen 12-16 tonen de opgelegde straffen per delict en per gedraging. Door de range en gemiddelden van de opgelegde gevangenisstraffen per strafbaar gesteld delict te bekijken en daarbinnen onderscheid te maken tussen de meest ernstige ontuchtige gedraging binnen het delict, trachten we zo goed als mogelijk zaken samen te voegen die op elkaar lijken en op die manier een zo betrouwbaar mogelijke rechtsvergelijking te maken met andere landen (Hoofdstuk 5). Indien meerdere delicten bewezen worden verklaard die binnen de selectie van dit onderzoek vallen (bijvoorbeeld art. 244 en 245 Sr), dan voegen we de zaak onder het delict met de hoogste strafbedreiging. Tabel 12 laat zien dat daders die binnendringen bij een kind jonger dan 12 jaar tussen de 2 en 144 maanden gevangenisstraf opgelegd kregen. Deze bovengrens is gelijk aan het strafmaximum voor dit artikel van 12 jaar. De straf was gemiddeld ruim drie jaar, waarvan gemiddeld 5 maanden voorwaardelijk waren. De opgelegde straf was gemiddeld hoger wanneer daders binnendrongen met een geslachtsdeel dan wanneer zij binnendrongen anders dan met een geslachtsdeel ($t(124) = -4,5, p < 0,001$).

Tabel 12. Opgelegde straffen seksueel binnendringen kind beneden de 12 jaar (art. 244 Sr)

	N	Gevangenisstraf in maanden		Voorwaardelijk deel in maanden	
		Range	M (SD)	Range	M (SD)
Binnendringen	41	2 – 60	25,4 (13,9)	0 – 24	6,1 (5,5)
Binnendringen met geslachtsdeel	105	3 – 144	43,4 (24,3)	0 – 24	4,6 (5,5)
Totaal	146	2 – 144	38,3 (23,3)	0 – 24	5,0 (5,5)

Tabel 13 laat zien dat in de 284 zaken waarbij sprake was van binnendringen bij een kind tussen 12 en 16 jaar oud gemiddeld 19 maanden gevangenisstraf werd opgelegd, waarvan gemiddeld 5 maanden voorwaardelijk. Het strafmaximum voor dit delict is 8 jaar gevangenisstraf. Deze straf kan met een derde worden verhoogd indien sprake is van strafverzwarende omstandigheden (art. 248 Sr), bijvoorbeeld wanneer het feit door twee of meer personen is gepleegd. Er is geen verschil in de opgelegde straf tussen binnendringen met een geslachtsdeel of met iets anders dan een geslachtsdeel ($t(282) = -0,18, p = 0,85$). De range

van de opgelegde straffen is breed: tussen de 0 en 10 jaar gevangenisstraf. In zes zaken kreeg de dader geen gevangenisstraf opgelegd terwijl binnendringen bij een kind tussen 12 en 16 jaar werd bewezen. Vier van deze daders kregen wel een taakstraf van tussen de 60 en 100 uur. Een van de daders die gevangenisstraf noch taakstraf kreeg, kreeg de maatregel terbeschikkingstelling. Nog eens 8 daders kregen 1 dag gevangenisstraf en 5 daders 2 dagen gevangenisstraf, allen met een taakstraf. In veel van deze zaken ging het om eenmalig misbruik of een affectieve relatie tussen een meerder- en een minderjarige, waarbij de meerderjarige dader vaak in de twintig was.

Tabel 13. Opgelegde straffen seksueel binnendringen kind tussen 12 en 16 (art. 245 Sr)

	N	Gevangenisstraf in maanden		Voorwaardelijk deel in maanden	
		Range	M (SD)	Range	M (SD)
Binnendringen	41	3 – 60	18,5 (13,5)	0 – 12	5,7 (3,7)
Binnendringen met geslachtsdeel	243	0 – 120	19,0 (18,1)	0 – 24	5,0 (4,5)
Totaal	284	0 – 120	19,0 (17,4)	0 – 24	5,1 (4,4)

Tabel 14 toont dat daders van ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar gemiddeld 10 maanden gevangenisstraf opgelegd kregen, waarvan gemiddeld bijna de helft voorwaardelijk werd opgelegd. De maximumstraf voor dit delict is 6 jaar (72 maanden) gevangenisstraf. Er is een verschil tussen de opgelegde straffen voor de verschillende gedragingen binnen dit delict ($F(4,157) = 8,7, p < 0,001$). Daders die het slachtoffer op een ontuchtige manier aanraken, krijgen lagere straffen dan daders die de naakte geslachtsdelen aanraken ($p < 0,001$), dader die binnendringen met een geslachtsdeel ($p < 0,001$) en daders van digitale vormen van misbruik met een minderjarige ($p < 0,001$). Voorts krijgen daders die binnendringen met iets anders dan een geslachtsdeel een lagere straf dan daders die de naakte geslachtsdelen aanraken ($p < 0,05$), daders die binnendringen met een geslachtsdeel en daders van digitale vormen van misbruik met een minderjarige ($p < 0,05$). Alleen voor binnendringen met een geslachtsdeel is de laagst opgelegde straf een gevangenisstraf, van een dag. Voor de andere gedragingen binnen dit delict is de laagste straf geen gevangenisstraf. Van de daders die hun slachtoffer (alleen) aanraakten, kregen er zeven een taakstraf (19 procent). Daders die de naakte geslachtsdelen aanraakten, kregen ook zeven keer enkel een taakstraf (9 procent). Van de daders die binnendringen met iets anders dan een geslachtsdeel, kregen er twee een kale taakstraf (9 procent).

Tabel 14. Opgelegde straffen ontuchtige gedragingen kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)

	N	Gevangenisstraf in maanden		Voorwaardelijk deel in maanden	
		Range	M (SD)	Range	M (SD)
Digitaal misbruik	7	0 – 48	21,7 (19,2)	0 – 18	8,4 (6,7)
Aanraken	37	0 – 14	4,2 (4,3)	0 – 11	2,5 (2,6)
Aanraken naakte geslachtsdelen	78	0 – 60	10,9 (9,5)	0 – 16	4,9 (4,0)
Binnendringen	23	0 – 36	8,6 (9,0)	0 – 12	4,0 (3,1)
Binnendringen met geslachtsdeel	17	0,03 – 60	18,3 (15,7)	0 – 24	7,1 (5,9)
Totaal	162	0 – 60	10,3 (10,9)	0 – 24	4,6 (4,2)

Tabel 15 toont de opgelegde straffen voor ontuchtige gedragingen met een 16- of 17-jarige tegen betaling. Gemiddeld kregen daders 1,3 maand gevangenisstraf opgelegd, met een range tussen 1 dag en 14 maanden. Alle daders van dit delict kregen een gevangenisstraf opgelegd,

maar voor 40 daders bestond deze uit slechts een enkele dag (69 procent), allemaal in combinatie met een taakstraf. Er is geen verschil in de opgelegde straffen voor verschillende gedragingen binnen dit delict ($F(2,55) = 0,90, p = 0,41$).

Tabel 15. Opgelegde straffen ontuchtige gedragingen tegen betaling met 16- of 17-jarige (art. 248b Sr)

	N	Gevangenisstraf in maanden		Voorwaardelijk deel in maanden	
		Range	M (SD)	Range	M (SD)
Aanraken	1	-	1,03 (-)	-	1 (-)
Aanraken naakte geslachtsdelen	10	0,03 – 2	0,2 (0,6)	0 – 2	0,2 (0,6)
Binnendringen met geslachtsdeel	47	0,03 – 14	1,5 (2,9)	0 – 12	1,0 (2,1)
Totaal	58	0,03 – 14	1,3 (2,7)	0 – 12	0,9 (1,9)

Tabel 16 laat de opgelegde straffen zien voor ontuchtige gedragingen waarbij misbruik werd gemaakt van vertrouwen of waarin het slachtoffer zich ten opzichte van de dader in een afhankelijke positie bevond. Bij dit delict is de dader bijvoorbeeld de vader (29 procent), stiefvader (13 procent), docent (8 procent), opa (5 procent) of werkgever (5 procent) van het slachtoffer. Gemiddeld kreeg de dader een straf van 16 maanden opgelegd, waarvan gemiddeld 4 maanden voorwaardelijk. De maximumstraf voor dit delict is 6 jaar gevangenisstraf (72 maanden). Er is een verschil in de opgelegde straffen voor verschillende gedragingen binnen dit delict ($F(3,59) = 2,87, p < 0,05$). Daders die binnendrongen met een geslachtsdeel, krijgen een hogere straf dan daders die het slachtoffer enkel aanraakten ($p < 0,05$).

Tabel 16. Opgelegde straffen ontuchtige gedragingen misbruik vertrouwen (art. 249 lid 1 Sr)

	N	Gevangenisstraf in maanden		Voorwaardelijk deel in maanden	
		Range	M (SD)	Range	M (SD)
Aanraken	5	0 - 3	1,8 (1,3)	0 - 3	1,8 (1,3)
Aanraken naakte geslachtsdelen	28	1 - 48	13,6 (12,8)	0 - 18	5,3 (4,5)
Binnendringen	12	1 - 36	16,8 (11,9)	0 - 12	5,3 (4,3)
Binnendringen met geslachtsdeel	18	0 - 72	23,3 (22,7)	0 - 12	3,1 (3,9)
Totaal	63	0 - 72	16,0 (16,5)	0 - 18	4,4 (4,2)

4.5 Terbeschikkingstelling en bijzondere voorwaarden

Door de officier van justitie werd in 57 zaken (8 procent) de maatregel terbeschikkingstelling (tbs) gevorderd. De rechtbank legde de maatregel tbs in 51 van deze zaken op (89 procent). In zes zaken (11 procent) werd dus door de officier van justitie tbs gevorderd, maar legde de rechtbank dit niet op. In een van de deze zaken heeft de rechtbank de eis bijvoorbeeld niet overgenomen omdat zij zich aansluit bij een psychiater en psycholoog die er niet van overtuigd zijn dat de verdachte vanuit een stoornis handelde gedurende de volledige jarenlange periode waarin hij de twee jonge slachtoffers misbruikte. In een andere zaak waarin de officier van justitie de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar acht en tbs vorderde, is de rechtbank het eens met de officier dat de verdachte verminderd toerekeningsvatbaar is, maar vindt het niet opportuun de tbs-maatregel op te leggen omdat het recidive-risico als laag wordt ingeschat. Ook legde de rechtbank in vijf zaken tbs op terwijl dit niet door de officier werd gevorderd. De rechtbank lijkt hierin meestal af te gaan op het

oordeel van deskundigen. Zo wordt in een zaak geen tbs gevorderd, maar acht de rechtbank de maatregel van terbeschikkingstelling noodzakelijk om de maatschappij tegen de verdachte te beveiligen gezien de uitkomst van risicotaxatie door deskundigen. In totaal werd in de bestudeerde zaken 56 keer tbs opgelegd (51 keer ook gevorderd, 5 keer niet gevorderd), bijna in alle gevallen in combinatie met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf.

Omdat de bijzondere voorwaarden die door het OM worden geëist vaak niet uit het vonnis zijn op te maken, rapporteren we hier alleen over de opgelegde bijzondere voorwaarden. In 57 procent van de zaken werden door de rechtbank een of meerdere bijzondere voorwaarden opgelegd. Tabel 17 toont de bijzondere voorwaarden die vaker dan in 1,0 procent van de zaken werden opgelegd. Bijzondere voorwaarden die minder vaak werden opgelegd, zijn bijvoorbeeld een verhuisverbod ($n = 1$), een arbeids- en/of re-integratietraject ($n = 1$) en verplichting tot het nemen van libido-remmende medicatie ($n = 1$).

In de helft van de straffen werd een meldplicht bij de reclassering opgelegd als bijzondere voorwaarde (Tabel 17). Een ambulante behandelverplichting werd bijna even vaak opgelegd (45 procent). Een kwart van de daders kreeg een contactverbod met het slachtoffer of de slachtoffers opgelegd; 7 procent van de daders kreeg een locatieverbod, meestal de straat van het slachtoffer. Een op de twintig daders kreeg als bijzonder voorwaarde bij de straf dat hij geen contact mag leggen met minderjarigen in het algemeen, bijvoorbeeld het verbod om minderjarigen in zijn woning te ontvangen of te werken met minderjarigen. Minder vaak moesten daders een klinische behandeling (2 procent) of een traject begeleid wonen (2 procent) volgen, werden ze ontzet uit hun beroep/kregen ze een beroepsverbod (2 procent)²⁵ of een drugs- en/of alcoholverbod (1 procent). Bijzondere voorwaarden komen vaak in combinatie voor. Zo kreeg van de daders die een contactverbod met het slachtoffer kreeg, 21 procent ook een locatieverbod.

Tabel 17. Opgelegde bijzondere voorwaarden

	Straf	
	N	%
Meldplicht reclassering	355	50%
Ambulante behandelverplichting	321	45%
Contactverbod	180	25%
Locatieverbod	46	7%
Contact met minderjarigen	34	5%
Beroepsverbod/ontzetting uit beroep	20	2%
Klinische behandelverplichting	17	2%
Traject begeleid wonen	17	2%
Onthouden van communicatie met minderjarigen	10	1%
Drugs- en/of alcoholverbod	10	1%

4.6 Relatie tussen strafvorderingsrichtlijnen en gevorderde straffen

Voor een proportioneel gestratificeerde steekproef op de aard van het misbruik van 180 zaken is de motivering van de rechtbank bestudeerd. Dit is een steekproef die generaliseerbaar is naar de totale 713 zaken, en waarbij de verschillende typen misbruik in dezelfde verhouding aanwezig zijn. Voor de 180 zaken is bekeken welke factoren door de rechtbanken in de motivering van de straf in het vonnis worden genoemd. Bij het categoriseren van de

²⁵ Omdat ontzetting uit het beroep en beroepsverbod in de vonnissen door elkaar werden gebruikt, is ervoor gekozen deze twee categorieën samen te voegen.

gedragingen is het onderscheid zoals gebruikt in de strafvorderingsrichtlijn gehanteerd. Zoals vermeld in het juridisch kader (Hoofdstuk 2) kan het OM voor seksueel misbruik een straf eisen in vier categorieën. De eerste categorie uit de richtlijn is hier buiten beschouwing gelaten omdat enkel *hands-on* ontucht wordt bekeken. De 13 zaken die betrekking hebben op jeugdprostitutie (art. 248b Sr) zijn in deze paragraaf buiten beschouwing gelaten omdat zij een andere strafvorderingsrichtlijn betreffen. Hierdoor blijven er 167 zaken over waarvoor de relatie tussen de oriëntatiepunten en de opgelegde straffen zijn geanalyseerd. In 59 procent van de zaken werd meer dan 1 feit ten laste gelegd, het gemiddelde aantal ten laste gelegde feiten was 2,4. Indien er meer dan 1 feit ten laste is gelegd dat betrekking heeft op seksueel misbruik van minderjarigen, is het feit dat in de hoogste strafcategorie valt gebruikt om te bepalen in hoeverre de strafeis is geformuleerd volgens de richtlijn. Tabel 18 toont de aantallen zaken per type gedraging en de bijbehorende strafvorderingsrichtlijn.

Tabel 18. Ontuchtige handelingen en bijbehorende strafvorderingsrichtlijn

Ontuchtige handeling	N	Duur onvoorwaardelijke gevangenisstraf volgens richtlijn
Aanraken	5	Categorie 2: 3 tot 12 maanden gevangenisstraf
Aanraken naakte geslachtsdelen en binnendringen anders dan met geslachtsdeel	61	Categorie 3: 12 tot 36 maanden gevangenisstraf
Binnendringen met geslachtsdeel	101	Categorie 4: 15 tot 48 maanden gevangenisstraf

In een groot aantal zaken werd een straf gevorderd die lager is dan de strafbandbreedte in de richtlijn; in 46 procent van de zaken waarin werd binnengedrongen met een geslachtsdeel lag de gevorderde straf lager dan de ondergrens van 15 maanden zoals geformuleerd in de richtlijn (Tabel 19). In 51 procent van de zaken waarin naakte geslachtsdelen zijn aangeraakt of is binnengedrongen anders dan met een geslachtsdeel was de strafeis lager dan de strafbandbreedte. In een klein aantal zaken was de strafeis hoger dan de bovengrens van de bandbreedte in de strafvorderingsrichtlijn. In vijf procent van de zaken van aanraken van de geslachtsdelen of binnendringen anders dan met een geslachtsdeel werd een langere onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist dan in de richtlijn staat. In zaken waarin is binnengedrongen met een geslachtsdeel gebeurde dit in 11 procent van de gevallen.

Tabel 19. Gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in relatie tot de richtlijn

	Eis			Totaal
	Lager dan bandbreedte richtlijn	Binnen bandbreedte richtlijn	Hoger dan bandbreedte richtlijn	
Aanraken	4 (80%)	1 (20%)	-	5 (100%)
Aanraken naakte geslachtsdelen en binnendringen anders dan met geslachtsdeel	31 (51%)	27 (44%)	3 (5%)	61 (100%)
Binnendringen met geslachtsdeel	46 (46%)	44 (44%)	11 (11%)	101 (100%)

De achterliggende motivering van het OM voor het formuleren van de betreffende straf was hoegenaamd afwezig in de vonnissen. Het is dus lastig om te verklaren waarom het OM een lagere straf heeft geëist. Het is wel mogelijk om strafmaatbeïnvloedende factoren uit de strafmotivering van de rechtbanken te destilleren. Daarbij wordt de aanname gedaan dat de officier van justitie dezelfde strafmaatbeïnvloedende factoren in de motivering voor de strafeis in het oog heeft als de rechtbank bij de motivering van het vonnis. De strafvorderingsrichtlijnen geven een aanzet voor strafmaatbeïnvloedende factoren, maar de

genoemde lijst is niet uitputtend. De rechtbanken noemen in hun strafmotivering vaak meerdere factoren die de strafmaat zouden kunnen beïnvloeden, maar noemt meestal niet op welke manier en in welke mate de straf wordt beïnvloed door de verschillende omstandigheden van de zaak en de dader. Slechts in enkele vonnissen maken de rechtbanken daarbij ook expliciet of deze informatie wordt meegewogen in de straf en nog minder vaak in welke mate het meeweegt.²⁶ Er is daarom voor gekozen om in onderstaande enkele aannames te doen over de richting van de weging (strafmatigend of strafverzwarend) en alle factoren evenzeer mee te wegen. Zo wordt in bijna elk vonnis in de strafmotivering benoemd of de dader reeds eerder werd veroordeeld en zo ja, of dit eveneens voor seksueel misbruik was. In de meeste zaken kan uit het vonnis niet worden opgemaakt in welke mate de rechtbanken in de strafoplegging rekening houden met de justitiële documentatie. Op basis van de zaken waarin de rechtbanken dat wel doen, wordt in onderstaande analyses de aanname gedaan dat een eerdere veroordeling voor seksueel misbruik een strafverzwarende omstandigheid is, terwijl een blanco strafblad dan wel eerdere veroordeling voor iets anders dan seksueel misbruik niet wordt meegewogen in de straf. Op dezelfde manier is bijvoorbeeld de aanname gedaan dat een slachtoffer onder 12 jaar, een pleegperiode langer dan 2 jaar en een vertrouwens- of afhankelijkheidsrelatie tussen dader en slachtoffer strafverzwarende omstandigheden vormen. Van een verminderde toerekeningsvatbaarheid van de dader en overschrijding van de redelijke termijn in het verloop van de zaak nemen we aan dat dit strafmatigende omstandigheden zijn. Ook de delicthouding en proceshouding van de dader zijn gescoord op basis van de strafmotivering. De delicthouding heeft betrekking op de gedragingen van de dader ten tijde van het plegen van het delict. Dit kan bijvoorbeeld te maken hebben met de benadering van het slachtoffer of met de dwang die is uitgevoerd. De proceshouding heeft betrekking op de gedragingen van de verdachte tijdens het proces; dit heeft bijvoorbeeld te maken met of de verdachte een bekentenis aflegt, of de mate waarin de verdachte het laakbare van zijn handelen inziet.

Tabel 20 toont de factoren die worden meegenomen en laat zien op welke manier deze zijn gescoord. Zo wordt de pleegperiode als strafverzwarend (een 1) gescoord indien het misbruik langer voortduurt dan 2 jaar. Tabel 21 geeft vervolgens weer in hoeveel van de bestudeerde vonnissen ($n = 167$) de factoren als strafmatigend, niet van invloed zijnde en strafverzwarend zijn gescoord. Zo werd in 35 procent van de vonnissen ($n = 58$) benoemd dat naast de zedenfeiten nog andere feiten bewezen werden verklaard en dat de rechtbank dit als strafverzwarend meenam in de straf. In 20 procent van de vonnissen ($n = 33$) werd door de rechtbanken benoemd dat de lange pleegperiode als strafverzwarend werd meegenomen. Persoonlijke omstandigheden van de dader zorgde er in 12 procent van de vonnissen ($n = 20$) voor dat de rechtbanken de straf verlaagde. De proceshouding is de enige factor die zowel strafmatigend als strafverzwarend door rechtbanken werd meegenomen. In 9 procent van de vonnissen ($n = 15$) waren de rechtbanken van mening dat de proceshouding van de verdachte aanleiding gaf tot een lagere straf (bijvoorbeeld omdat de dader berouw toonde), terwijl in 8 procent ($n = 13$) van de zaken de proceshouding van de verdachte juist aanleiding was om de straf te verhogen (bijvoorbeeld omdat de verdachte bleef ontkennen). Voor elke zaak zijn de scores op de verschillende factoren opgeteld. Dit leidt voor elke zaak tot een somscore die laat zien wat het resultaat is van aantal strafverzwarende factoren minus het aantal strafmatigende factoren. Een zaak waarin bijvoorbeeld sprake is van enkel zedenfeiten (0), een eerdere veroordeling voor seksueel misbruik (1), een slachtoffer van 10 jaar (1), een pleegperiode van

²⁶ Een uitzondering hierop zijn de zaken waarin de rechtbank heeft geconstateerd dat er sprake is van de overschrijding van de redelijke termijn. In sommige vonnissen waarin dit het geval was, wordt benoemd dat er sprake is van een straffkorting van 5 of 10 procent.

6 maanden (0) en een dader met een strafverzwarende proceshouding (1) die verminderd toerekeningsvatbaar wordt beschouwd (-1), en waar de andere factoren geen rol spelen, komt bijvoorbeeld tot een somscore van +2. De somscore loopt voor de bekeken zaken van -2 tot +5, met een gemiddelde somscore van 0,98 ($sd = 1,34$).

Tabel 20. Overzicht strafmaatbeïnvloedende factoren

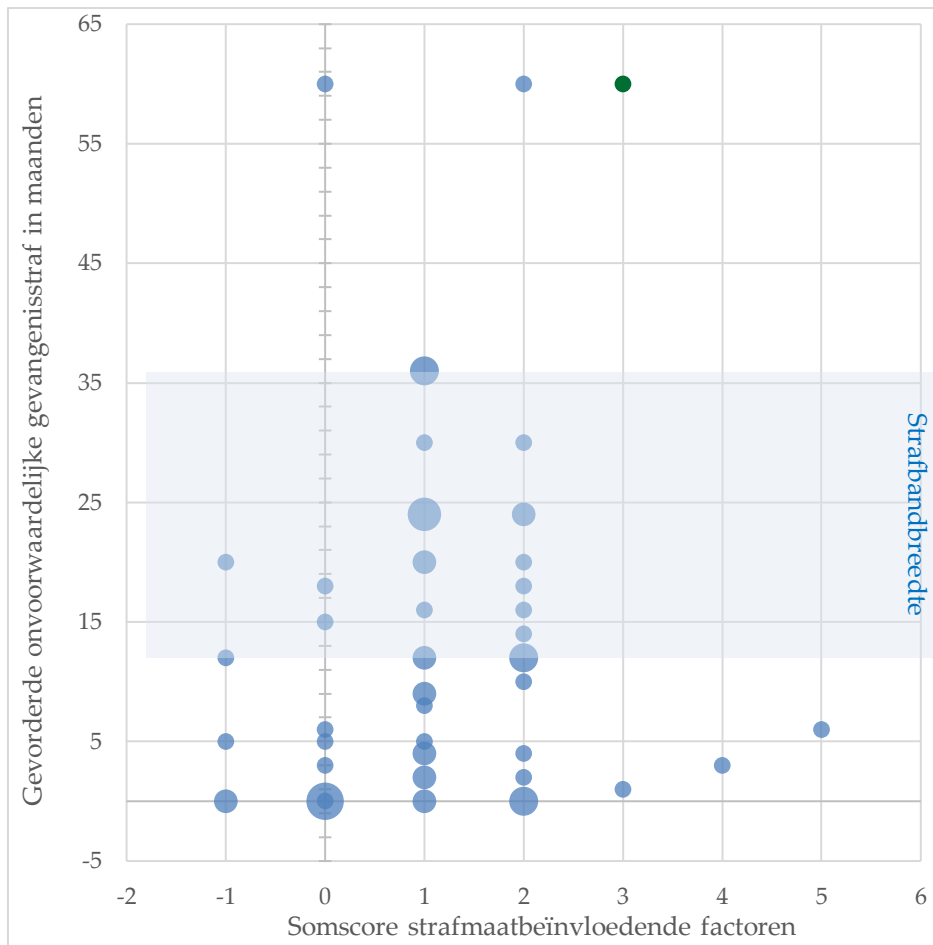
<i>Factor</i>	<i>Strafmatigend (-1)</i>	<i>Niet van invloed (0)</i>	<i>Strafverzwarend (1)</i>
Extra feiten naast de zedenfeiten	-	Geen niet-zedenfeiten	Feiten anders dan zeden binnen zaak
Justitiële documentatie	-	Geen eerdere veroordeling voor seksueel misbruik	Eerdere veroordeling voor seksueel misbruik
Delicthouding	-	Geen relevante gedragingen met betrekking tot de delicthouding	Strafverzwarende gedragingen van de dader ten tijde van het plegen van het delict
Slachtoffer(s) jonger dan 2 jaar in zaak	-	Alle slachtoffers in zaak ≥ 12 jaar	Minimaal 1 slachtoffer in zaak < 12 jaar
Pleegperiode	-	Pleegperiode < 2 jaar	Pleegperiode ≥ 2 jaar
Vertrouwens- of afhankelijkheidsrelatie	-	Geen sprake van vertrouwens- of afhankelijkheidsrelatie	Sprake van vertrouwens- of afhankelijkheidsrelatie met ten minste 1 slachtoffer
Afdwingen geheimhouding	-	Geen geheimhouding afgedwongen	Geheimhouding bij slachtoffer(s) afgedwongen
Persoonlijke omstandigheden	Strafmatigende omstandigheden	Geen rekening gehouden met omstandigheden	-
Proceshouding	Strafmatigende gedragingen van de verdachte tijdens het proces	Geen relevante gedragingen met betrekking tot de delicthouding	Strafverzwarende gedragingen van de verdachte tijdens het proces
Toerekeningsvatbaarheid	(enigszins) verminderd toerekeningsvatbaar	Volledig toerekeningsvatbaar	-
Overschrijding redelijke termijn	Overschrijding	Geen overschrijding	-

Tabel 21. Strafmaatbeïnvloedende factoren in de motiveringen van de rechtbanken

Factor	Strafmatigend (-1)	Niet van invloed (0)	Strafverzwarend (1)
Extra feiten naast de zedenfeiten	-	65%	35%
Justitiele documentatie	-	90%	10%
Delicthouding	-	71%	29%
Slachtoffer(s) jonger dan 2 jaar in zaak	-	64%	36%
Lange pleegperiode	-	80%	20%
Vertrouwens- of afhankelijkheidsrelatie	-	81%	19%
Afdwingen geheimhouding	-	98%	2%
Persoonlijke omstandigheden	12%	88%	-
Proceshouding	9%	83%	8%
Toerekeningsvatbaarheid	31%	69%	-
Overschrijding redelijke termijn	10%	90%	-

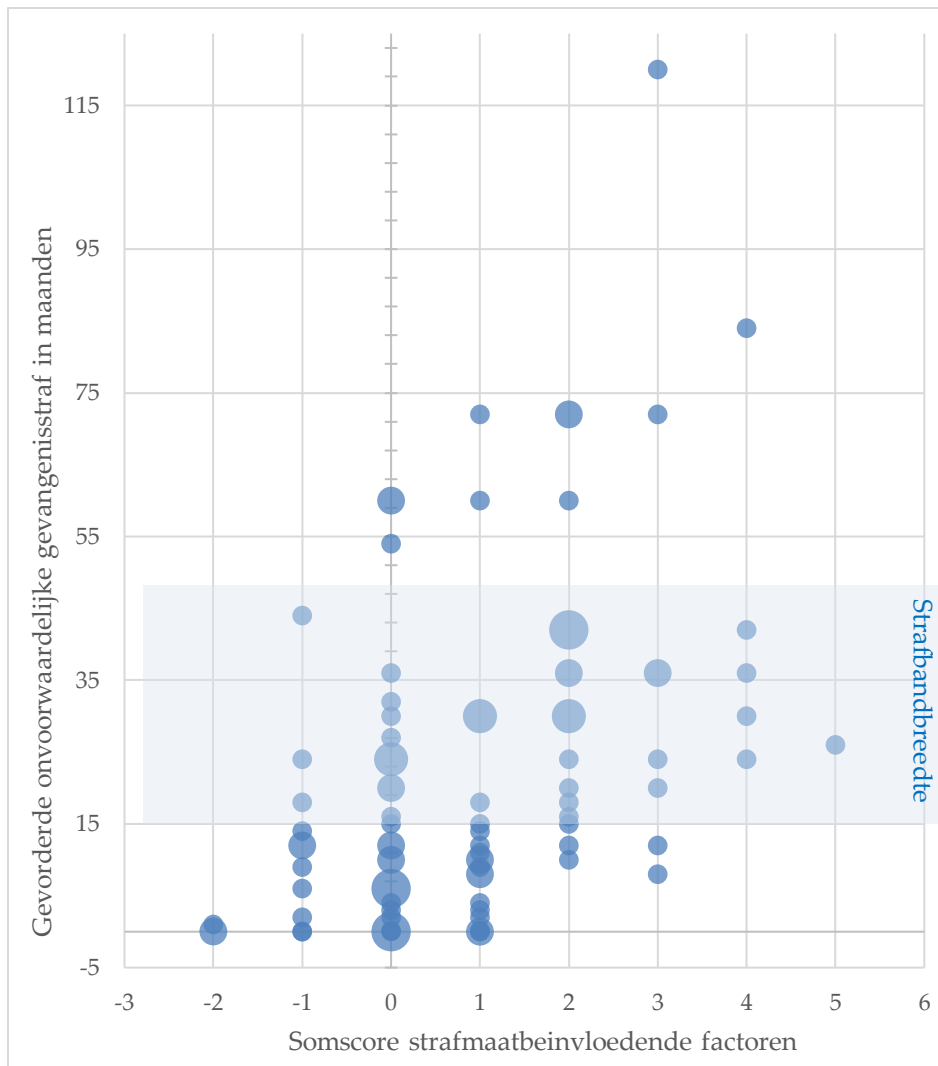
Figuur 8 laat het verband zien tussen de gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf en de somscore van strafmaatbeïnvloedende factoren voor zaken waarbij sprake is van aanraken van het geslachtsdeel of binnendringen anders dan met een geslachtsdeel ($n = 61$). Grote bellen staan voor meer zaken met dezelfde combinatie van de gevangenisstraf en somscore. De grootste bel (op de plek waar de X-as de Y-as kruist) staat gelijk aan een aantal van 5 zaken; in deze zaken is de somscore van strafmaatbeïnvloedende factoren gelijk aan nul en werd geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf gevorderd. De kleinste bellen staan gelijk aan een aantal van 1 zaak. De figuur laat zien dat er nauwelijks een verband is tussen de strafmatigende danwel strafverzwarende omstandigheden en de lengte van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf die wordt gevorderd in zaken waarbij het geslachtsdeel is aangeraakt en/of is binnengedrongen anders dan met een geslachtsdeel. In de figuur is ook te zien dat in de meeste zaken meer strafverzwarende dan strafmatigende factoren aanwezig waren. In 31 procent van de zaken werd ondanks de aanwezigheid van één of meerdere strafverzwarende omstandigheden toch een straf geëist die onder de strafbandbreedte ligt.

In drie zaken werd 60 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf gevorderd, waarvan de rechtbank deze straf in twee zaken ook oplegde. In de andere zaak werd 48 maanden gevorderd. In de zaak met een somscore van 3 (donkergroene bel bovenin de figuur) werd voor een 37-jarige man een straf geëist voor het verleiden en seksueel misbruiken van een 10-jarig meisje en het verspreiden van kinderporno van hetzelfde meisje. De man heeft een pedofiele stoornis, toont geen bereidheid tot gedragsverandering en werd eerder veroordeeld voor het bezit van kinderporno. In 12 zaken (20 procent) werd geen onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist, terwijl in sommige zaken sprake was van een positieve somscore en dus van meer strafverzwarende dan strafmatigende omstandigheden. In een zaak werd een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 6 maanden geëist (en 3 maanden voorwaardelijk plus een contactverbod met het slachtoffer) terwijl sprake was van een groot aantal strafverzwarende omstandigheden. Een recidiverende oom heeft over een lange periode zijn jonge nichtje onder haar kleding betast. De rechtbank merkt daarbij op dat de verdachte op geen enkele wijze de verantwoordelijkheid neemt voor zijn handelen.

Figuur 8. Relatie tussen somscore strafmaatbeïnvloedende factoren en gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor zaken van aanraken geslachtsdeel en binnendringen anders dan met geslachtsdeel ($n = 61$)

Figuur 9 laat het verband zien tussen de gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf en de somscore van strafmaatbeïnvloedende factoren voor zaken waarbij sprake is van binnendringen met een geslachtsdeel ($n = 101$). De grootste bellen staan in deze tabel gelijk aan 4 zaken; zo laten vier zaken een combinatie zien van een somscore van strafmaatbeïnvloedende factoren gelijk aan 2 en een gevorderde onvoorwaardelijke straf van 42 maanden. In tegenstelling tot zaken waarbij *niet* is binnengedrongen met een geslachtsdeel, is het algemene beeld dat uit deze tabel naar voren komt, dat in zaken van binnendringen met een geslachtsdeel met een hogere somscore van strafmaatbeïnvloedende factoren een hogere straf werd gevorderd. Toch is ook in deze zaken het beeld dat de geëiste straf vaak onder de strafbandbreedte in de richtlijn valt. In 20 procent van de zaken werd ondanks de aanwezigheid van één of meerdere strafverzwarende omstandigheden toch een straf geëist die onder de strafbandbreedte ligt.

Figuur 9. Relatie tussen somscore strafmaatbeïnvloedende factoren en gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor zaken van binnendringen met geslachtsdeel (n = 101)

5. Rechtsvergelijking

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt onderzocht welke straffen worden gevorderd en worden opgelegd in Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland en hoe deze straffen zich verhouden tot de in Nederland gevorderde en opgelegde straffen. In § 5.2.1 wordt uiteengezet om welke redenen de genoemde landen in het onderzoek zijn betrokken. In § 5.2.2 wordt toegelicht op welke wijze het rechtsvergelijkende deel van het onderzoek is uitgevoerd. Daarna worden de onderzoeksvragen per land behandeld (§ 5.3-5.6). Over ieder land is een landenrapport opgenomen, waarin het juridisch kader en de dataverzameling worden beschreven en waarin de antwoorden op de hiervoor genoemde onderzoeksvragen worden gegeven. Ten slotte worden de onderzoeksresultaten per land vergeleken met de resultaten van het onderzoek naar de strafbedreigingen en straftoemeting in Nederland (§ 5.7-5.8).

Ten aanzien van de straftoemeting zullen in § 5.7 tabellen worden gepresenteerd waarin de opgelegde straffen per land naast elkaar worden gezet. Het kan verleidelijk zijn om direct kennis te nemen van deze tabellen. Dat levert het gevaar op dat de verzamelde gegevens als ‘harde cijfers’ worden opgevat. Om twee redenen zou dat geen juiste benadering zijn. In de eerste plaats is het aantal rechterlijke uitspraken waarop de tabellen zijn gebaseerd relatief klein. In de tweede plaats is rechtsvergelijking een methode van onderzoek waarbij veel keuzes moeten worden gemaakt om gegevens die – vanwege de verschillen in het recht en de praktijk van de onderzochte landen – lastig met elkaar te vergelijken zijn, toch te kunnen vergelijken. In de landenrapporten wordt per land uitgelegd welke keuzes om welke redenen zijn gemaakt. Het is belangrijk om hiervan kennis te nemen, omdat daardoor duidelijk wordt dat uit de cijfers in de gepresenteerde tabellen – die nauwkeurigheid suggereren – slechts een algemeen beeld van de straftoemeting kan worden afgeleid.

5.2 Onderzoeksmethoden

5.2.1 Keuze voor de onderzochte landen

In de rechtsvergelijking worden Duitsland, Zwitserland, Ierland, Schotland en Nederland betrokken.²⁷ Van deze landen worden zowel de toepasselijke rechtsregels (strafbaarstelling en strafbedreiging) als de toepassing daarvan in concrete strafzaken (straftoemeting) onderzocht. Ten aanzien van Nederland valt dat onderzoek onder Hoofdstuk 4.

De keuze voor de genoemde landen is op de volgende factoren gebaseerd:²⁸

- *Spreiding ten aanzien van strafklimaat.* Het is wenselijk om zowel landen waarin relatief mild wordt gestraft als landen waarin relatief streng wordt gestraft te onderzoeken. De

²⁷ Volgens de oorspronkelijke onderzoeksopzet zouden onder andere België en Engeland & Wales in de rechtsvergelijking worden betrokken. Onderzoek naar deze landen is uiteindelijk achterwege gebleven, omdat onvoldoende rechterlijke uitspraken uit deze landen online konden worden verzameld.

²⁸ Aanvankelijk is ook als uitgangspunt voor de selectie gehanteerd dat in ieder geval ook landen zouden worden onderzocht die wat betreft de wijze van strafbaarstelling en de methode van straftoemeting overeenkomen met Nederland. Bij nader inzien blijkt zowel de wijze van strafbaarstelling als de methode van straftoemeting in Nederland echter sterk af te wijken van alle andere onderzochte landen.

strafbedreigingen lopen in de gekozen landen sterk uiteen. Ten aanzien van seksueel binnendringen bij een kind varieert de strafbedreiging tussen 10 jaar vrijheidsstraf (Zwitserland) en levenslange vrijheidsstraf (Ierland).

- *Online openbare beschikbaarheid van de te bestuderen bronnen.* Wetgeving is ten aanzien van vrijwel ieder Europees land vrij eenvoudig online raadpleegbaar. Om zicht te krijgen op de straftoemeting moesten ook rechterlijke uitspraken worden geanalyseerd en wel van gerechten die straf opleggen. Dat bleek een uitdaging te zijn. In Nederland worden veel uitspraken van rechtbanken en gerechtshoven (geanonimiseerd) integraal en openbaar toegankelijk gepubliceerd op rechtspraak.nl. In alle andere onderzochte landen is de informatievoorziening aanzienlijk beperkter. Alleen van Duitse rechters bleken op (iets) grotere schaal uitspraken in eerste aanleg beschikbaar te zijn. Wanneer in een land geen of onvoldoende uitspraken in eerste aanleg zijn gepubliceerd, zijn soms uitspraken in hoger beroep en soms *sentencing statements*²⁹ (Schotland) gebruikt, voor zover daarin voldoende gegevens waren opgenomen over de straftoemeting. Hierna zal in de afzonderlijke landenrapporten steeds uiteen worden gezet welke keuzes hierin zijn gemaakt.
- *Taal waarin de te bestuderen bronnen zijn geschreven.* De te analyseren bronnen moeten zijn geschreven in een taal die de onderzoekers voldoende beheersen om de strafmotivering te kunnen doorgronden. In alle geselecteerde landen zijn documenten beschikbaar in het Duits of Engels. Ten aanzien van Zwitserland is vanwege het taalaspect alleen jurisprudentie uit Duitstalige kantons bestudeerd. Zwitserse rechterlijke uitspraken in het Frans, Italiaans en Retro-romaans zijn derhalve buiten beschouwing gelaten.

5.2.2 Onderzoeksdesign onderzoeksvraag 3

In onderzoeksvraag 3 liggen vier deelvragen besloten:

1. Welke strafbedreiging kennen de onderzochte landen ten aanzien van de in de vergelijking betrokken delicten?
2. Worden in de onderzochte landen ter zake van de in de vergelijking betrokken delicten richtlijnen gehanteerd bij de bepaling van de strafeis en/of bij de oplegging van een straf en, zo ja, wat is in deze richtlijnen bepaald?
3. Welke straffen worden door het openbaar ministerie gevorderd ter zake van de in de vergelijking betrokken delicten? (soort, hoogte en bijzondere modaliteiten)
4. Welke sancties worden door gerechten opgelegd ter zake van de in de vergelijking betrokken delicten? (soort, hoogte en bijzondere modaliteiten)

Deze deelvragen zullen worden onderzocht aan de hand van de volgende onderzoeksmethoden.

Ad 1 (strafbedreiging)

Omdat in alle ons omringende landen het legaliteitsbeginsel van toepassing is, moet de strafbedreiging bij wet zijn bepaald. De strafbedreiging kan daarom worden vastgesteld door toepasselijke wettelijke bepalingen te raadplegen en te analyseren. Bij de bepaling van de strafbedreigingen en de vergelijking hiervan, is een belangrijk aandachtspunt dat de wijze waarop een bepaalde gedraging inhoudelijk strafbaar is gesteld, van land tot land (sterk) verschilt. Zo kan seksueel binnendringen bij een kind beneden de twaalf jaar (art. 244 Sr) in Zwitserland onder verschillende vier strafbepalingen vallen. Daarbij is bepalend of sprake is

²⁹ Een *sentencing statement* is een tekst die door de rechter in eerste aanleg wordt uitgesproken tijdens de zitting waarin de opgelegde straf bekend wordt gemaakt.

geweest van toepassing van geweld, (psychische) dwang, een slachtoffer dat geen weerstand kon bieden of een slachtoffer waarvan de seksuele ontwikkeling door de gedraging is geschaad. Niet alleen de delictsbestanddelen waarmee de gedraging wordt opgeschreven verschillen van land tot land, maar ook de leeftijdsgrenzen.

Deze verschillen maken het lastig om strafbedreiging met elkaar te vergelijken. Om vergelijking toch enigszins zinvol mogelijk te maken, is per Nederlands delict bepaald welke buitenlandse equivalenten van toepassing kunnen zijn en wat de strafbedreigingen van die equivalenten zijn.³⁰

Ad 2 (richtlijnen)

In Nederland hanteren officieren van justitie OM-richtlijnen en rechters LOVS-oriëntatiepunten voor de straftoemeting. Sommige andere landen kennen richtlijnen die door zowel officieren van justitie als rechters worden toegepast. Die richtlijnen kunnen landelijk gelden, maar ook het gevolg zijn van regionale afspraken. Wanneer er richtlijnen bestaan, hebben deze niet betrekking op alle strafbare feiten waarvoor kan worden vervolgd. Doorgaans worden richtlijnen alleen voor veelvoorkomende criminaliteit geformuleerd. Indien online richtlijnen beschikbaar waren, zijn deze geanalyseerd.

Ad 3 (gevorderde straffen)

Welke straffen door de officier van justitie zijn gevorderd, is niet eenvoudig te achterhalen. Alleen in Zwitserse vonnissen wordt de strafeis soms genoemd. De gevorderde straffen ten aanzien van andere landen zouden alleen kunnen worden verkregen door dossieronderzoek uit te voeren. Om praktische redenen, waaronder COVID-19-beperkingen, is besloten om geen dossieronderzoek uit te voeren. Het is derhalve niet mogelijk is gebleken om bruikbare data te verzamelen met betrekking tot de gevorderde straffen in andere landen dan Nederland.

Ad 4 (opgelegde straffen)

Om te kunnen bepalen welke straffen worden opgelegd voor de in dit onderzoek betrokken strafbare feiten, zijn rechterlijke uitspraken geanalyseerd. Om zicht te krijgen op de straftoemeting, konden alleen uitspraken worden gebruikt van rechters die zelf straffen opleggen. Bij voorkeur zouden dit steeds uitspraken in eerste aanleg zijn geweest. Die bleken echter in zeer beperkte mate online en openbaar beschikbaar te zijn. Er is daarom grotendeels gebruik gemaakt van uitspraken in hoger beroep. Ook die uitspraken bleken in beperkte mate beschikbaar te zijn. In veel van de gevonden uitspraken ontbraken voor dit onderzoek relevante gegevens, zoals de feitelijke bewezen verklaarde gedragingen of de leeftijd van het slachtoffer. Hoewel aanvankelijk het voornemen bestond om de analyse van de straftoemeting in het buitenland te baseren op 100 rechterlijke uitspraken per land, is dat aantal ten aanzien van geen van de onderzochte buitenlandse landen gehaald. Op de dataverzameling en selectiecriteria per land zal in de landenrapporten hierna afzonderlijk worden ingegaan.

De geselecteerde uitspraken zijn geïnventariseerd in uitvoerige tabellen. Anders dan in Nederland, worden in sommige andere landen in geval van meerdaadse samenloop eerst straffen per bewezen verklaard feit bepaald en vervolgens een totaalstraf voor alle feiten samen. Voor zover dat mogelijk was, zijn zowel de straffen die per afzonderlijk strafbaar feit zijn bepaald als de opgelegde totaalstraffen in kaart gebracht.³¹

³⁰ Zie § 5.7.

³¹ In Ierland worden voor afzonderlijke (groepen) strafbare feiten straffen opgelegd en wordt bepaald of deze na elkaar of gelijktijdig ten uitvoer worden gelegd. Als totaalstraf is uitgegaan van de totaal te ondergane vrijheidsstraf.

De strafbepalingen in andere landen verschillen sterk van de strafbepalingen in Nederland. Om een zinvolle vergelijking tussen de landen mogelijk te maken, is steeds vastgesteld voor welke feitelijke gedragingen welke straffen zijn opgelegd. Van de feitelijke gedragingen is vastgesteld onder welke Nederlandse delictsomschrijving deze zouden vallen. Vervolgens zijn tabellen gemaakt waarin de opgelegde straffen per gedraging en de voor alle feiten samen opgelegde straffen zijn genoemd.³² In de tabellen zijn alleen de vrijheidsstraffen³³ en geldboetes opgenomen, omdat andersoortige sancties, zoals terbeschikkingstelling, niet in aantallen maanden of jaren kunnen worden uitgedrukt. Het inventariseren van de feitelijke gedragingen aan de hand van de Nederlandse strafbepalingen maakt het mogelijk om de opgelegde straffen te vergelijken. In de tabellen is aangegeven wat de bandbreedte van de opgelegde straffen is door de laagste en hoogste opgelegde straf te noemen en wat de gemiddeld opgelegde straf is. Ook is aangegeven wat het gemiddelde voorwaardelijke deel van de straf was. Daarmee wordt bedoeld het deel dat niet ten uitvoer wordt gelegd, mits de veroordeelde zich tijdens een proeftijd aan gestelde voorwaarden houdt.

Het is voor de interpretatie van de onderzoeksresultaten belangrijk om te beseffen dat op de geselecteerde uitspraken slechts een algemeen beeld van de straftoemeting kan worden gebaseerd. Daarvoor bestaan verschillende redenen:

- Het totale aantal geselecteerde uitspraken per land is beperkt.
- Het aantal bestudeerde straftoemetingsbeslissingen per soort gedraging waarvoor is veroordeeld, is nog kleiner (hooguit enkele tientallen per soort gedraging).
- De straftoemeting in eerste aanleg van het ene land wordt vergeleken met de straftoemeting in hoger beroep in het andere land.
- De periode waarin de geselecteerde uitspraken zijn gedaan, verschilt van land tot land.
- Er kan sprake zijn van een publicatie-bias, doordat alleen uitspraken die aan bepaalde criteria voldoen, worden gepubliceerd. Mogelijk zijn de gepubliceerde uitspraken niet geheel representatief voor de straftoemeting in het algemeen.
- Een gedraging kan zich in meer en minder ernstige verschijningsvormen voordoen. Zo maakt het voor een delict als seksueel binnendringen bij een kind beneden de twaalf jaar verschil of dit eenmalig is geweest of zeer frequent gedurende een langere periode en of sprake is geweest van geweld, psychische druk of misbruik van een afhankelijkheidsrelatie.

Uitvoeren van de vergelijking

De op de hiervoor beschreven manier in kaart gebrachte strafbedreigingen en opgelegde straffen zijn met elkaar en met de gegevens met betrekking tot Nederland vergeleken. Ook hiervoor zijn tabellen gemaakt, waarin per type gedraging de in de onderzochte landen opgelegde straffen zijn opgenomen.

Een gevolg van alle hiervoor genoemde nuanceringen is dat het niet mogelijk is om cijfermatige conclusies te verbinden aan de rechtsvergelijking. De vergelijking zal resulteren in een algemeen beeld van de hoogte van de strafbedreigingen en straftoemeting – ter zake

³² Ten aanzien van de totaal opgelegde straffen zijn alleen uitspraken verwerkt waarbij het meest ernstige feit een feit was dat in dit onderzoek is betrokken. Op die manier wordt voorkomen dat een vertekend beeld ontstaat, doordat een veroordeelde bijvoorbeeld een relatief licht zedendelict heeft begaan, maar een hoge vrijheidsstraf krijgt omdat hij ook een ander slachtoffer om het leven heeft gebracht.

³³ In dit rechtsvergelijkende hoofdstuk wordt de term ‘vrijheidsstraf’ gebruikt en niet ‘gevangenisstraf’, omdat de aanduidingen van vrijheidsstraffen in andere landen anders zijn en de essentie vrijheidsbeneming is.

van de in dit onderzoek betrokken zedendelicten – in Nederland ten opzichte van de onderzochte andere landen.

Ten aanzien van de strafbedreiging en de hoogte van de opgelegde straffen is een aandachtspunt dat deze moeten worden gezien in de context van de algemene strafbedreiging en straftoemeting in het desbetreffende land. Zo is denkbaar dat in een bepaald land hogere straffen staan op zedendelicten met kinderen dan in Nederland, terwijl het niveau van strafbedreiging ook in het algemeen hoger is dan in Nederland. Bij de vergelijking zal daarom – voor zover mogelijk – het algemene strafklimaat van de desbetreffende landen worden betrokken.

5.2.3 Onderzoeksdesign onderzoeksvraag 4

De vierde onderzoeksvraag heeft betrekking op studies die in de onderzochte landen zijn uitgevoerd naar ‘de resultaten van strafbaarstelling van seksueel misbruik van minderjarigen’. Deze onderzoeksvraag wordt zo opgevat dat deze betrekking heeft op de vraag of bij seksueel misbruik van minderjarigen wordt vervolgd en veroordeeld en, zo ja, welke straffen dan worden opgelegd. Dit onderzoek is in de eerste plaats uitgevoerd door te zoeken in de wordcat.org, waarin publicaties vindplaats zijn die raadpleegbaar zijn via bijvoorbeeld Hein Online. Dit heeft echter geen bruikbare publicaties opgeleverd. Zoeken via google.com heeft meer opgeleverd, omdat op die manier statistische rapporten van overheidsorganisaties konden worden gevonden. Deze rapporten bleken overigens maar in zeer beperkte mate bruikbaar te zijn. Weliswaar werden soms aantallen veroordelingen per type delict genoemd, maar niet de per type delict opgelegde straffen.

5.3 Landenrapport Duitsland

5.3.1 Strafbaarstellingen en strafbedreigingen

Strafbaarstellingen

De zedendelicten, aangeduid als ‘Straftaten gegen die sexuelle Selbstbestimmung’ – zijn strafbaar gesteld in titel (*Abschnitt*) 13 van het onderdeel ‘Besonderer Teil’ van het *Strafgesetzbuch* (StGB DU),³⁴ meer specifiek in de artikelen³⁵ 174-184j StGB DU.³⁶ In het *Strafgesetzbuch* worden verschillende categorieën slachtoffers onderscheiden, waarvoor afzonderlijke strafbepalingen zijn geformuleerd. Ten aanzien van minderjarige slachtoffers zijn dat de volgende categorieën:

- persoon beneden de 14 jaar
- persoon onder de 16 jaar
- persoon onder de 18 jaar

³⁴ De gebruikelijke afkorting is StGB. Aangezien het Zwitserse recht ook in het onderzoek wordt betrokken en het Wetboek van Strafrecht in Zwitserland eveneens *Strafgesetzbuch* heet, wordt een onderscheid gemaakt tussen StGB DU en StGB CH.

³⁵ De artikelen in het *Strafgesetzbuch* worden aangeduid als paragrafen. Omwille van de leesbaarheid wordt in dit rapport ten aanzien van de wettelijke bepalingen van alle onderzochte landen de in Nederland gebruikelijke aanduiding gehanteerd.

³⁶ De actuele tekst van het *Strafgesetzbuch* kan worden geraadpleegd via <https://dejure.org/gesetze/StGB/>

Met betrekking tot ieder van deze categorieën slachtoffers zijn in het *Strafgesetzbuch* diverse gedragingen strafbaar gesteld, zoals het (laten) plegen van seksuele handelingen. Wanneer poging strafbaar is, wordt dat expliciet vermeld. Bij ieder wetsartikel wordt meteen na het artikelnummer de kwalificatie-aanduiding vermeld.

*Strafbedreigingen*³⁷

De maximale vrijheidsstraf kan in Duitsland levenslang zijn of tijdelijk. Een tijdelijke vrijheidsstraf kan voor maximaal vijftien jaar worden opgelegd (art. 38 StGB DU). Duitsland kent voor sommige typen delicten minimumstraffen. Dat heeft gevolgen voor de formulering van de strafbedreiging bij concrete delicten. Daarvan kent het *Strafgesetzbuch* verschillende varianten. Bij sommige delicten wordt een bandbreedte aangegeven, bestaande uit een minimum- en een maximumstraf, bijvoorbeeld minimaal 6 maanden en maximaal 10 jaar vrijheidsstraf (art. 176 lid 1 StGB DU). Bij andere delicten wordt alleen een minimumstraf genoemd. Een voorbeeld is artikel 177 lid 7 StGB DU. Daarin wordt aangegeven dat geen vrijheidsstraf lager dan drie jaar mag worden opgelegd. Wanneer geen maximumstraf wordt genoemd, is de maximumstraf het algemene wettelijke maximum van vijftien jaar (art. 38 lid 2 StGB DU). Bij minder ernstige feiten, zoals het feit dat in artikel 180 lid 1 StGB DU strafbaar is gesteld, is soms alleen een strafmaximum bepaald, zonder strafminimum.

Alle zedendelicten worden bedreigd met vrijheidsstraffen en sommige daarnaast met geldboete.³⁸ Bijzondere omstandigheden, zoals recidive binnen vijf jaar, medeplegen en zwaar lichamelijk letsel kunnen strafverzwarend werken. Dergelijke omstandigheden zijn per delict bepaald. In geval van een strafverzwarende omstandigheid kan in de strafbedreiging zowel de maximumstraf als de minimumstraf worden verhoogd. Relevant voor dit onderzoek is dat seksueel binnendringen³⁹ in geval van een slachtoffer van jonger dan 14 jaar wordt beschouwd als een strafverzwarende omstandigheid (art. 176a lid 2 StGB DU).

³⁷ De bespreking van de strafbedreigingen wordt bij alle onderzochte landen beperkt tot vrijheidsstraffen en geldboetes.

³⁸ Minder ernstige zedendelicten wordt soms bedreigd met vrijheidsstraf of geldboete.

³⁹ In het *Strafgesetzbuch* wordt dit aangeduid als ‘der Beischlaf vollziehen’. Deze term is volgens BGH 12 juni 2018, 3 StR 226/18 beperkt tot vaginaal binnendringen met een geslachtsdeel.

Ten aanzien van de in dit onderzoek betrokken delicten gelden de volgende strafbedreigingen:

Tabel 22. Strafbedreigingen Duitsland

Delict	Strafbedreiging
Seksueel misbruik van kinderen (onder 14 jr)	
- standaard	6 mnd tot 10 jr vrijheidsstraf
- bijzonder zwaar geval	1 tot 10 jr vrijheidsstraf
- seksuele handelingen in bijzijn van een kind	3 mnd tot 5 jr vrijheidsstraf
- dader is recidivist	1 tot 15 jr vrijheidsstraf
- seksueel binnendringen	2 tot 15 jr vrijheidsstraf
- meer daders	2 tot 15 jr vrijheidsstraf
- aanzienlijk fysieke of mentale beschadiging	2 tot 15 jr vrijheidsstraf
- doel om pornografie te vervaardigen	2 tot 15 jr vrijheidsstraf
- dood als gevolg	10 tot 15 jr vrijheidsstraf
Seksuele handelingen met kind met afhankelijkheidsrelatie (onder 18 jr)	3 mnd tot 5 jr vrijheidsstraf
Seksueel misbruik van jongeren (onder 18 jr)	
- met dwang	max. 5 jr vrijheidsstraf of geldboete
- tegen betaling	max. 5 jr vrijheidsstraf of geldboete
- kind onder 16 jr dat niet in staat is seksuele wil te bepalen, dader ouder dan 21 jr	max. 3 jr vrijheidsstraf of geldboete

De hoogte van geldboetes is niet per strafbepaling vastgesteld. In artikel 40 StGB DU wordt de (algemene) bandbreedte voor geldboetes bepaald: minimaal 5 en maximaal 360 *Tagessätze*. Duitsland kent het dagboetestelsel. Dat houdt in dat een aantal geldboete-eenheden (*Tagessätze*) wordt bepaald aan de hand van de ernst van het strafbare feit, dat wordt vermenigvuldigd met een tarief dat afhankelijk is van de draagkracht van de veroordeelde.

Vrijheidsstraffen tot maximaal twee jaar kunnen voorwaardelijk worden opgelegd (art. 56 StGB DU). Het Duitse strafrecht kent het fenomeen van gedeeltelijk voorwaardelijke straffen niet. Wanneer wordt gekozen voor een voorwaardelijke vrijheidsstraf, wordt dus de gehele straf voorwaardelijk opgelegd. Geldboetes kunnen alleen onvoorwaardelijk worden opgelegd,

5.3.2 Procedurele aspecten

Organisatie van de rechtspraak

De bevoegdheid van de gerechten is bepaald in het *Gerichtsverfassungsgesetz*. In feitelijke aanleg worden zedenzaken in Duitsland berecht door een *Amtsgericht* of een *Landgericht*. Vrijwel alle zedendelicten die in dit onderzoek worden betrokken, worden in eerste aanleg behandeld voor het *Landgericht*. Deze worden behandeld door een zogenoemde grote strafkamer, bestaande uit drie rechters en twee leken (art. 76 lid 1 GVG). Het *Landgericht* treedt ook op als appelrechter wanneer hoger beroep (*Berufung*) is ingesteld tegen een uitspraak van het *Amtsgericht*. Tegen onwelgevallige uitspraken van het *Landgericht* die in eerste aanleg zijn gedaan, kan doorgaans hoger beroep (*Revision*) worden ingesteld bij het *Bundesgerichtshof* (art. 135 GVG). Dat stelt niet opnieuw de feiten vast, maar oordeelt over

juridische bezwaren tegen het oordeel van het *Landgericht*. Die kunnen betrekking hebben op de straftoemeting.

Het oordeel van het *Landgericht* wordt in een schriftelijk vonnis neergelegd, dat *Urteil* wordt genoemd. Deze vonnissen zijn, in verhouding tot Nederlandse vonnissen, dikwijls zeer uitvoerig gemotiveerd. Hoewel de meeste vonnissen onder de 100 pagina's blijven, besloeg één vonnis maar liefst 497 pagina's.⁴⁰

Het vonnis begint met het zogenoemde dictum, een samenvatting van de rechterlijke beslissingen.⁴¹ Daarna wordt de levensloop van de verdachte beschreven, vanaf zijn geboorte, via school, werk en relaties naar het heden. Aansluitend wordt ingegaan op zijn criminele levensloop. Vervolgens worden feiten en omstandigheden genoemd die verband houden met de ten laste gelegde feiten (*Feststellungen zur Sache*). Daarin wordt bijvoorbeeld aangegeven wat de relatie tussen verdachte en slachtoffer is. Vervolgens wordt beschreven voor welke feiten de verdachte is vervolgd. Afzonderlijke incidenten – daarmee worden de afzonderlijke gedragingen op een bepaalde dag jegens een bepaald slachtoffer bedoeld – worden dikwijls afzonderlijk ten laste gelegd en bewezen verklaard, ook wanneer zij sterk met elkaar samenhangen. Per feit wordt vrij uitvoerig beschreven wat er is voorgevallen.⁴² Wanneer één of meer feiten bewezen zijn verklaard, gaat het *Landgericht* over tot de straftoemeting, onder een apart kopje *Strafzumessung*.

Richtlijnen

Duitse rechters maken gebruik van zeer gedetailleerde straftoemetingstabellen. Daarin zijn per delict allerlei mogelijke omstandigheden gespecificeerd en is aangegeven met welke straf deze corresponderen (Giannoulis, 2014).

*5.3.3 Methode van straftoemeting*⁴³

Als eerste wordt bepaald wat de wettelijke bandbreedtes van de straftoemeting (*Strafrahmen*) per bewezen verklaard feit of per groepen bewezen verklaarde feiten zijn. Het vaststellen hiervan hangt samen met de kwalificatiebeslissing. Het *Landgericht* zal namelijk rekening moeten houden met strafverzwarende of strafverlichtende omstandigheden. Zo zal het soms moeten bepalen of sprake is geweest van eenvoudig (art. 176 StGB DU) of van zwaar (art. 176a StGB DU) seksueel misbruik van een kind. Wanneer de bandbreedtes zijn bepaald, wordt – anders dan in Nederland – per bewezen verklaard feit bepaald welke straf passend wordt geacht (*Einzelstrafe*). Daarbij wordt rekening gehouden met alle relevante beoordelingsfactoren, inclusief persoonlijke omstandigheden en toerekenbaarheid. Omdat verdachten vrijwel altijd voor meer strafbare feiten worden veroordeeld, kan dit deel van het vonnis uitvoerig zijn. Zo had een rechtbank in één vonnis voor 35 (groepen) strafbare feiten

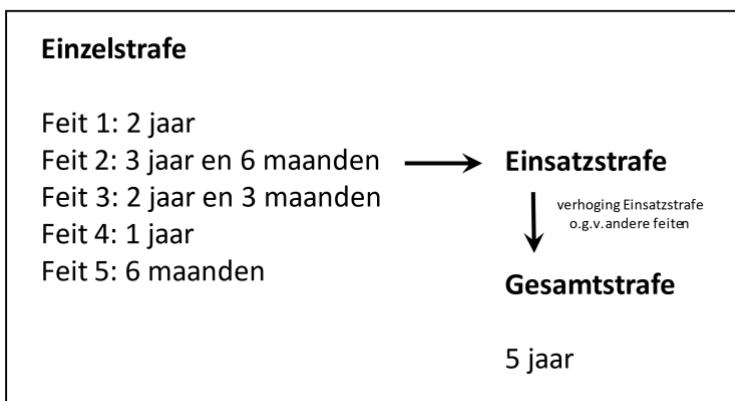
⁴⁰ LG Paderborn 19 september 2019, 05 KLS 32/18.

⁴¹ De hier genoemde inhoud van een vonnis is het vaakst aangetroffen. Vonnissen zijn echter niet steeds identiek opgebouwd.'

⁴² De feiten worden dikwijls genummerd in het vonnis, met een nummering die afwijkt van de nummering van de feiten in de tenlastelegging. Bij de straftoemetingsoverwegingen wordt over het algemeen de nummering in het vonnis aangehouden.

⁴³ De Duitse methode van straftoemeting is nogal uitgebreid en ingewikkeld. Hier wordt volstaan met een weergave op hoofdlijnen. Uitgebreider zijn Ten Voorde e.a., 2020: 134-135.

een afzonderlijke straf bepaald.⁴⁴ Wanneer voor een groep soortgelijke feiten een straf is bepaald, wordt overwogen dat ten aanzien van ieder afzonderlijk feit dezelfde *Einzelstrafe* geldt. Het gaat ook dan dus om de bepaling van een gepaste straf per feit. Wanneer per feit een passende straf is bepaald, moet de rechtbank een *Gesamtstrafe* bepalen (art. 53 StGB DU). Evenals in Nederland, wordt namelijk één straf of samenstel van straffen bepaald voor alle bewezen verklaarde feiten (*Gesamtstrafe*). Daarbij wordt uitgegaan van een *Einsatzstrafe*, die de basis vormt voor de bepaling van de *Gesamtstrafe*. Volgens artikel 54 lid 1 StGB DU is de *Einsatzstrafe* de hoogste individuele straf die eerder is bepaald. Wanneer deze is bepaald, wordt aangegeven wat de *Gesamtstrafe* is. De berekeningsmethode daarbij wordt niet in het vonnis genoemd. Er wordt dus niet gemotiveerd waarom een *Gesamtstrafe* van een bepaalde hoogte passend wordt geacht. De *Gesamtstrafe* mag vanzelfsprekend niet hoger zijn dan de opgetelde afzonderlijke *Einzelstrafen*. Bij tijdelijke vrijheidsstraffen mag de *Gesamtstrafe* niet hoger worden dan 15 jaar. Het Duitse recht kent geen regel dat de *Gesamtstrafe* niet hoger mag zijn dan de maximumstraf voor het zwaarste delict, vermeerderd met een bepaald deel, zoals in Nederland het geval is (art. 57 Sr). Overigens mag naast een vrijheidsstraf een geldboete worden opgelegd. In schema weergegeven zou de op te leggen straf in geval van meerdaadse samenloop in een fictief geval op de volgende manier kunnen worden bepaald:

Figuur 10. Bepaling van totaalstraf in geval van meerdaadse samenloop Duitsland

Ten aanzien van geldboetes is relevant dat in artikel 47 StGB DU is bepaald dat vrijheidsstraffen korter dan een halfjaar in beginsel niet worden opgelegd. In plaats daarvan kan een geldboete worden opgelegd. Dat is ook mogelijk wanneer een delict in de desbetreffende strafbepaling niet met geldboete is bedreigd.

Wanneer de strafsoort en de hoogte van de straf zijn bepaald, kan nog worden bepaald dat de straf voorwaardelijk wordt opgelegd. Naar Duits recht ‘setzt das Gericht die Vollstreckung der Strafe zur Bewährung aus’, wat zoveel betekent als dat het gerecht de tenuitvoerlegging van de straf tijdens een proeftijd uitstelt. Dat is in geval van vrijheidsstraf in beginsel alleen toegelaten wanneer sprake is van een straf van niet langer dan een jaar en wanneer verwacht wordt dat de veroordeelde al door de veroordeling zelf zal worden weerhouden van het begaan van nieuwe strafbare feiten (art. 56 lid 1 StGB DU). In bijzondere gevallen kan een vrijheidsstraf ook voorwaardelijk worden opgelegd wanneer deze maximaal twee jaar bedraagt. Daarvoor moeten bijzondere omstandigheden worden aangenomen, waarbij relevant is of de dader de door hem veroorzaakte schade heeft hersteld (wat bij zedendelicten lastig voorstelbaar is).

⁴⁴ LG Detmold 13 september 2019, 05 KLS 32/18. Het betrof een veroordeling wegens 156 ten laste gelegde feiten, die betrekking hadden op 223 incidenten.

5.3.4 Tenuitvoerlegging van vrijheidsstraf

De regels ten aanzien van voorwaardelijke vervroegde invrijheidstelling zijn neergelegd in art. 57 en 57a StGB DU. In geval van tijdelijke vrijheidsstraffen wordt de veroordeelde in beginsel in vrijheid gesteld wanneer hij twee derde van de straf heeft uitgezeten. Er wordt een proeftijd bepaald, gedurende welke de veroordeelde zich aan voorwaarden moet houden. Wanneer de veroordeelde niet eerder is veroordeeld tot een vrijheidsstraf en de opgelegde straf niet langer dan twee jaar is, kan deze – na een evaluatie van de veroordeelde – vervroegd in vrijheid worden gesteld na de helft van de vrijheidsstraf te hebben ondergaan. Levenslang bestrafen kunnen een aanvraag voor voorwaardelijke vervroegde invrijheidstelling indienen nadat zij 15 jaar van de straf hebben uitgezeten. Het gerecht dat hierover oordeelt betreft in zijn beslissing de ernst van het delict waarvoor de straf is opgelegd en het gevaar dat de veroordeelde zou opleveren bij vrijlating.

5.3.5 Dataverzameling jurisprudentie

Selectiecriteria

Hiervoor is beschreven welke strafbepalingen uit het *Strafgesetzbuch* relevant zijn voor dit onderzoek. Er is voor gekozen om primair uitspraken van *Landgerichte* en *Amtsgerichte* in het onderzoek te betrekken. Deze gerechten stellen in eerste aanleg de schuld van de verdachte vast en bepalen in geval van een veroordelend vonnis welke straf wordt opgelegd, volgens de hiervoor besproken methode. Ook in het Nederlandse deel van dit onderzoek zijn uitspraken van rechters in eerste aanleg geselecteerd. Om het aantal uitspraken waarop de analyse kon worden gebaseerd, te vergroten, is ook onderzocht of uitspraken van *Oberlandersgerichte* bruikbare gegevens bevatten.

Bronnen

In jurisprudentietijdschriften worden hoofdzakelijk uitspraken van hogere rechters – in strafzaken het *Oberlandesgericht* en het *Bundesgerichtshof* – gepubliceerd die relevant worden geacht voor de ontwikkeling van het recht. Het verzamelen van uitspraken in jurisprudentietijdschriften was daarom niet nuttig. De meeste uitspraken zijn gevonden via <https://dejure.org>. Op deze website kan de actuele tekst van het *Strafgesetzbuch* worden geraadpleegd. Bij iedere bepaling wordt niet alleen de wettekst genoemd, maar ook een lijst van – dikwijls vele honderden – rechterlijke uitspraken waarin het betreffende wetsartikel is toegepast. Het is mogelijk om binnen deze website te zoeken met zoektermen, maar alleen met een betaald account, waar de onderzoekers niet over beschikken. Aanvullend is gezocht op <https://openjur.de>, het Duitse equivalent van rechtspraak.nl. Op deze website worden uitspraken van Duitse gerechten gepubliceerd. Het zoeken binnen deze databank is niet eenvoudig. Er kan alleen worden gezocht op vrije zoektermen. De zoekresultaten kunnen daarna weliswaar worden beperkt tot ‘Ordentliche gerichtsbareit’ en tot *Bundesland*, maar er kan bijvoorbeeld niet worden gezocht op uitsluitend uitspraken van *Landgerichte*.⁴⁵ Door de beperkte zoekmogelijkheden bevatten de zoekresultaten veel ruis. Er is als eerste gezocht met de term [verurteilt "sexuellen missbrauchs"].⁴⁶ Daarna zijn andere zoekacties uitgevoerd, met

⁴⁵ Het opnemen van het woord ‘Landgericht’ in de zoekvraag is daarvoor geen oplossing, omdat die term ook voorkomt in uitspraken van *Oberlandesgerichte* wanneer de uitspraak van een *Landgericht* is aangevochten.

⁴⁶ Aan het begin van iedere uitspraak wordt steeds genoemd voor welke feiten de verdachte is veroordeeld. Dat gebeurt standaard in de tweede naamval. Daarom is de zoekvraag in deze naamval geformuleerd.

de termen ‘Nötigung’, ‘Vergewaltigung’ en ‘gegen entgelt’ (tegen betaling), maar die hebben geen nieuwe relevante uitspraken opgeleverd.

Ons is niet bekend op grond van welke criteria wordt besloten om rechterlijke uitspraken te publiceren. Het is daarom bijvoorbeeld mogelijk dat alleen de juridisch meer relevant geachte uitspraken zijn gepubliceerd of uitspraken in zaken die de media hebben gehaald. Gezien de methode van staffoemeting – waarbij per bewezen verklaard feit een straf wordt bepaald – en het aantal uitspraken dat in het onderzoek is betrokken dat op gelijksoortige gedragingen betrekking heeft, is de verwachting dat een mogelijke publicatie-bias niet tot de conclusie zou moeten leiden dat de hierna gepubliceerde resultaten niet-representatief zijn.

Hoewel vrij veel uitspraken van hogere Duitse rechters worden gepubliceerd, is het aantal gepubliceerde uitspraken van *Landgerichte* beperkt.⁴⁷ Er zijn 53 uitspraken geselecteerd die op het eerste gezicht bruikbaar leken. Bij nadere bestudering bleken sommige daarvan niet voldoende relevantie informatie te bevatten. Uiteindelijk zijn 43 uitspraken van *Landgerichte* geanalyseerd. Ook werden twee bruikbare uitspraken van *Amtsgerichte* gevonden. Ten slotte is naar uitspraken van *Oberlandesgerichte* gezocht, maar die bleken vrijwel allemaal onvoldoende gegevens te bevatten om in het onderzoek te kunnen betrekken. Slechts één uitspraak van een *Oberlandesgericht* is geselecteerd. In totaal is het onderzoek derhalve gebaseerd op 46 uitspraken. Deze uitspraken zijn gedaan door een groot aantal verschillende gerechten, die gevestigd zijn in verschillende deelstaten. De uitspraken zijn gedaan van 2003 tot en met 2020.

5.3.6 Inventarisatie en analyse van de geselecteerde uitspraken

Omdat in de uitspraken vrijwel steeds verschillende – dikwijls uiteenlopende – gedragingen bewezen verklaard waren (meerdaadse samenloop) en de strafrechter per bewezen verklaard feit een straf bepaalt, leverde één uitspraak over het algemeen straftoemingsinformatie over meer gedragingen op.⁴⁸ Wanneer dat het geval was, zijn per uitspraak maximaal vijf bewezen verklaarde gedragingen geselecteerd en uitsluitend gedragingen die wezenlijk van elkaar verschilden. Dit is gedaan om te voorkomen dat een bepaalde uitspraak een te grote invloed zou hebben op de berekening van de gemiddeld vastgestelde straffen. Om dezelfde reden is in geval van veroordeling van meerdere verdachten die dezelfde feiten hebben medegepleegd, de straftoemeting ter zake van slechts één verdachte in aanmerking genomen.

5.3.7 Bevindingen met betrekking tot de straftoemeting

In vrijwel alle door ons onderzochte uitspraken is de verdachte veroordeeld wegens meerdere strafbare feiten. Er is geïnventariseerd welke straf is bepaald ten aanzien van de afzonderlijk bewezen verklaarde feiten (*Einzelstrafe*) (zie Tabel 23) en welke straf uiteindelijk voor alle feiten samen is opgelegd (*Gesamtstrafe*) (zie Tabel 24). Daarbij is de gemiddeld gepast geachte straf bepaald en de bandbreedte waarbinnen wordt gestraft, vastgesteld. De bandbreedtes kunnen sterk uiteenlopen, omdat de feiten van de zaken sterk kunnen verschillen, bijvoorbeeld ten aanzien van de ernst van de gedragingen. Om de resultaten per land vergelijkbaar te maken, zijn de gedragingen geordend conform de Nederlandse strafbaarstellingen. Dat levert het volgende beeld op.

⁴⁷ Er worden vooral uitspraken van *Oberlandesgerichte* en het *Bundesgerichtshof* gepubliceerd.

⁴⁸ Dat was overigens anders bij oudere uitspraken. Daarin is dikwijls alleen een totaal opgelegde straf genoemd en is dus niet per feit een straf bepaald.

Afzonderlijke straffen per feit

Tabel 23. Afzonderlijke straffen per feit Duitsland

	N	Range	Gemiddelde straf
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	16	24-105 mnd	47 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	8	9-72 mnd	36 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	30	8-84 mnd	40 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	3	27-48 mnd	37 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	18	4-33 mnd	14 mnd
Aanraken overig	4	9-18 mnd	13 mnd
Digitale vormen van seksueel misbruik	8	6-15 mnd	10 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	22	6-30 mnd	16 mnd
Aanraken overig	6 1	3-24 mnd of 120 Tagessätze	12 mnd of 120 Tagesätze
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>			
	0		

Deze tabel is gebaseerd op 41 rechterlijke uitspraken, waaruit 116 afzonderlijke straffen zijn geselecteerd.

Totaal opgelegde straffen

Tabel 24. Totaal opgelegde straffen Duitsland

	N	Range	Gemiddelde straf	Gemiddeld vw. deel
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	7	42-158 mnd	90 mnd	n.v.t.
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	8	20-108	57 mnd	n.v.t.
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	11	44-120 mnd	81 mnd	n.v.t.
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	5	11-72 mnd	38 mnd	7 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	6	22-72 mnd	48 mnd	4 mnd
Aanraken overig	0			
Digitale vormen van seksueel misbruik	2	22-48 mnd	35 mnd	11 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	3	12-24 mnd	16 mnd	16 mnd
Aanraken overig	1 1	9 mnd of 120 Tagessätze	9 mnd of 120 Tagessätze	9 mnd resp. n.v.t.
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>				
	0			

Deze tabel is gebaseerd op 44 rechterlijke uitspraken. De opgelegde straf (*Gesamtstrafe*) is gebaseerd op het geheel aan bewezen verklaarde feiten waarvoor een straf is bepaald (*Einzelstrafe*). In de bovenstaande tabel is uitgegaan van het feit waarvoor de hoogste *Einzelstrafe* is bepaald. Dit feit heeft namelijk de grootste invloed op de hoogte van de opgelegde straf. Het vormt voor Duitse rechter de basis voor de bepaling van de op te leggen straf en wordt daarom aangeduid als de *Einsatzstrafe*. In Tabel 24 zijn – ten opzichte van Tabel 23 – weinig *Gesamtstrafe* opgenomen die betrekking hebben op ontucht (art. 247 of 249 lid Sr). Dit kan worden verklaard doordat naast ontucht vaak andere, meer ernstige feiten bewezen verklaard zijn en de straf voor ontucht dus niet als *Einsatzstrafe* geldt.

Het aantal uitspraken waarop deze tabel is gebaseerd, wijkt af van het aantal uitspraken dat aan de tabel met *Einzelstrafe* ten grondslag ligt. De samenstelling van de set uitspraken is namelijk anders. In de eerste plaats zijn in sommige uitspraken alleen *Gesamtstrafe* genoemd en geen *Einzelstrafe*. Deze uitspraken konden niet worden gebruikt voor de eerste tabel, maar wel voor de tweede (mits duidelijk was wat het zwaarste feit was). In de tweede plaats is de tabel met *Gesamtstrafe* gebaseerd op de hoogste *Einzelstrafe* en dat was in sommige

uitspraken een ander delict dan een zedendelict of een zedendelict dat buiten dit onderzoek valt. Dat laatste hangt soms samen met de leeftijd van het slachtoffer. Wanneer een slachtoffer gedurende een langere periode is misbruikt, zal het soms ouder dan 16 jaar zijn geweest ten tijde van de meest ingrijpende delicten. Verkrachting en andere vormen van ontucht met een 16-plusser vallen alleen binnen dit onderzoek wanneer sprake is van misbruik van positie/vertrouwen of van betaling.

Overige opgelegde sancties

In twee uitspraken is naast een gevangenisstraf een equivalent van terbeschikkingstelling (*Sicherungsverwahrung*) opgelegd. Ook is een verdachte in één uitspraak in een psychiatrisch ziekenhuis geplaatst. In twee uitspraken is een beroepsverbod opgelegd, inhoudende dat de veroordeelde gedurende een bepaalde periode (5 jaar) niet meer mag werken met personen beneden een bepaalde leeftijd.

Analyse

Voor de in dit onderzoek onderzochte feiten wordt vrijwel altijd een vrijheidsstraf opgelegd. In slechts één uitspraak werd een geldboete opgelegd.⁴⁹ Zoals te verwachten viel, worden voor seksueel binnendringen hogere straffen opgelegd dan voor andere vormen van ontucht. Ook is de bestraffing in geval van seksueel binnendringen over het algemeen hoger wanneer kinderen onder de 12 jaar slachtoffer zijn, dan wanneer kinderen tussen de 12 en 16 jaar slachtoffer zijn. De bandbreedtes van de straffen zijn vrij ruim. Dit heeft er mee te maken dat de typen gedragingen die bewezen verklaard zijn, nogal uiteenlopend van aard kunnen zijn. Het maakt bij seksueel binnendringen met een geslachtsdeel bijvoorbeeld veel verschil of dat eenmalig was of stelselmatig is gebeurd, of het gepaard ging met dwang of misleiding en op welke manier is binnengedrongen en wat de gevolgen voor het slachtoffer zijn geweest (zoals zwangerschap).

Wanneer sprake was van meerdaadse samenloop, wat vrijwel steeds het geval was, is het verschil tussen de *Einsatzstrafe* en de *Gesamtstrafe* soms vrij groot. Zo legde een gerecht een vrijheidsstraf van 9 jaar en 6 maanden op, terwijl de *Einsatzstrafe* voor seksueel binnendringen met een geslachtsdeel bij een 13-jarige 4 jaar was. In deze zaak was sprake van 48 feiten, die de verdachte gedurende een langere periode had begaan jegens zijn dochter.⁵⁰

In geen van de zaken waarin seksueel binnendringen bewezen was verklaard, is een voorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd. Dat is alleen ten aanzien van minder ernstige delicten gebeurd. De hoogste vrijheidsstraf waarbij dit het geval was, was 24 maanden. Dat is de hoogste vrijheidsstraf waarbij een voorwaardelijke veroordeling toegelaten is.

5.3.8 Resultaten literatuuronderzoek

Uit gegevens van het Duitse bureau voor statistiek blijken de aantallen veroordeelden wegens seksueel misbruik van kinderen per jaar in de periode 1976-2019. De aantallen wisselen vrij sterk per jaar. Sinds 2010 gaat het om ongeveer 2.000 veroordelingen per jaar.⁵¹ In de

⁴⁹ Soms wordt voor *andere* bewezen verklaarde feiten wel apart een geldboete opgelegd. Dat is soms het geval wanneer ook kinderpornografie bewezen is verklaard.

⁵⁰ LG Paderborn 14 maart 2011, 05 KLS-112 Js 865/10-40/10.

⁵¹ <https://www-genesis.destatis.de/genesis//online?operation=table&code=24311-0001&bypass=true&levelindex=0&levelid=1635503831571#abreadcrumb>.

gegevens is geen uitsplitsing gevonden naar specifieke delicten en evenmin statistieken met betrekking tot de voor deze groep delicten opgelegde straffen.

5.4 Landenrapport Zwitserland

5.4.1 Strafbaarstellingen en strafbedreigingen

Strafbaarstellingen

De zedendelicten, aangeduid als ‘Strafbare Handlungen gegen die sexuelle Integrität’ – zijn strafbaar gesteld in Titel 5 van het tweede boek, ‘Besondere Bestimmungen’, van het *Strafgesetzbuch* (StGB-CH), meer specifiek in de artikelen 187-200 StGB-CH.⁵² Het *Strafgesetzbuch* kent bijzondere bepalingen met betrekking tot twee categorieën minderjarigen:

- persoon onder de 16 jaar
- persoon onder de 18 jaar (*Minderjähriger Person*)

Anders dan in Nederland en Duitsland, is de categorie personen onder de 16 jaar niet onderverdeeld in subcategorieën.

Met betrekking tot ieder van deze categorieën slachtoffers zijn in het *Strafgesetzbuch* diverse gedragingen strafbaar gesteld, zoals het (laten) plegen van seksuele handelingen. Het (laten) verrichten van seksuele handelingen met of door kinderen beneden de 16 jaar is zelfstandig strafbaar gesteld. Het Zwitserse *Strafgesetzbuch* kent echter geen afzonderlijke strafbaarstelling voor seksueel binnendringen bij een kind beneden de 16 jaar die vergelijkbaar zou zijn met de Nederlandse artikelen 244 en 245 Sr.

De voor dit onderzoek belangrijkste delicten uit de Zwitserse zedenwetgeving zijn:

- *Sexuelle Handlungen mit einem kind* (art. 187 StGB CH). Dit is een delict dat geen Nederlands equivalent kent. Het gaat hier om seksuele handelingen ten aanzien van een kind beneden de 16 jaar. Dit delict wordt vrijwel standaard ten laste gelegd wanneer sprake is van seksueel misbruik. Niet de seksuele zelfbeschikking staat voorop bij dit delict, zoals bij bijvoorbeeld verkrachting, maar de gevolgen voor het slachtoffer.⁵³ Het rechtsgoed dat door deze bepaling wordt beschermd is de ongestoorde lichamelijke en psychische ontwikkeling van het kind. Wanneer sprake is van seksuele ervaringen op jonge leeftijd, kan dit rechtsgoed aangetast worden geacht.⁵⁴ Naast artikel 187 StGB CH wordt dikwijls een ander delict ten laste gelegd, zoals *sexuelle Nötigung*, waarbij de inbreuk op de seksuele zelfbeschikking wel het beschermde rechtsgoed is. Het gaat dan doorgaans om exact dezelfde gedragingen. Omdat door die gedragingen verschillende rechtsgoederen zijn aangetast, worden daarvoor naast elkaar veroordelingen uitgesproken en straffen opgelegd.⁵⁵ Artikel 187 StGB CH houdt rekening met het mogelijk geringe

⁵² De actuele tekst van het *Strafgesetzbuch* kan worden geraadpleegd via <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19370083/index.html>.

⁵³ OG Zürich 19 oktober 2018, nr. SB170442-O/U/ad, r.o. 3.3.3 ‘ungestörten körperlichen und seelischen Entwicklung vor verfrühten sexuellen Erfahrungen’.

⁵⁴ Dat kan anders zijn wanneer het slachtoffer bijvoorbeeld 14 jaar is, maar al sinds haar 12e vrijwillig seksuele contacten heeft gehad. Omdat het rechtsgoed dan in mindere mate aangetast zal zijn, zal een minder hoge straf worden opgelegd. Vgl. OG Zürich 11 april 2012, SB120050-O/U/eh.

⁵⁵ Door *sexuelle Nötigung* wordt inbreuk gemaakt op het rechtsgoed ‘seksuele zelfbeschikking’. Overigens wordt ook dikwijls uitsluitend op grond van artikel 187 StGB CH vervolgd, zelfs wanneer sprake is geweest van seksueel binnendringen. Zie bijv. OG Zürich 5 september 2019, no. SB180481-O/U/cwo.

leeftijdsverschil. Seksuele gedragingen met kinderen zijn niet strafbaar wanneer het leeftijdsverschil tussen dader en slachtoffer kleiner dan 3 jaar is. Is de dader jonger dan 20 dan kan, afhankelijk van de omstandigheden, worden besloten om hem niet te vervolgen of te bestraffen.

- *Sexuelle Handlungen mit Abhängigen* (art. 188 StGB CH). Er bestaat een afzonderlijke bepaling met betrekking tot seksuele gedragingen met misbruik van een gezagsverhouding of vertrouwenspositie (art. 188 StGB CH). Die is alleen van toepassing ten aanzien van kinderen van 16 of 17 jaar. Wanneer een dergelijke positie is misbruikt ten aanzien van een kind jonger dan 16 jaar, dan wordt dit als strafverzwarende factor beschouwd.
- *Vergewaltigung* (art. 190 StGB CH). Dit is een vorm van *sexuelle Nötigung* waarbij een vrouwelijk slachtoffer⁵⁶ tegen haar zin moet dulden dat bij haar seksueel wordt binnengedrongen. Het slachtoffer wordt bedreigd, er wordt geweld tegen haar gebruikt of er wordt psychische druk op haar uitgeoefend. *Vergewaltigung* lijkt het meest op het Nederlandse delict verkrachting, maar het gaat hier alleen om vaginaal binnendringen. Gedwongen anale seks valt onder *sexuelle Nötigung* (art. 189 StGB CH). Dat geldt ook ten aanzien van binnendringen met vingers of met een voorwerp.
- *Sexuelle Nötigung* (art. 189 StGB CH). Bij dit delict is eveneens sprake van bedreiging, geweld of psychische druk, op grond waarvan seksuele handelingen moeten worden geduld. Dit delict omvat alle seksuele handelingen – ongeacht of sprake is van een vrouwelijk of een mannelijk slachtoffer – met uitzondering van het vaginaal binnendringen met een penis (die onder artikel 190 StGB CH vallen). Ook ten aanzien van kinderen als slachtoffer wordt dit delict ten laste gelegd, vrijwel standaard cumulatief met *Sexuelle Handlungen mit einem kind*.
- *Schändung* (art. 191 StGB CH). Hiervan is sprake wanneer een wilsonbekwame persoon of persoon die geen weerstand kan bieden, wordt misbruikt voor seksuele handelingen, al dan niet met seksueel binnendringen. Omdat jonge kinderen vaak geen weerstand kunnen bieden, kan deze bepaling van toepassing zijn ten aanzien van seksuele gedragingen met kinderen.
- *Sexuellen Handlung mit einer Minderjährigen gegen Entgelt* (art. 196 StGB CH). Seksuele handelingen tegen betaling zijn strafbaar wanneer sprake is van een kind beneden de 18 jaar.

Strafbedreigingen

Zwitserland kent minimumstraffen. Dat heeft gevolgen voor de formulering van de strafbedreiging bij concrete delicten. Daarvan kent het *Strafgesetzbuch* verschillende varianten. Bij sommige delicten wordt een bandbreedte aangegeven, bestaande uit een minimum- en een maximumstraf, bijvoorbeeld minimaal 1 jaar en maximaal 10 jaar vrijheidsstraf (art. 190 lid 1 StGB CH). Bij de meeste zedendelicten wordt alleen een maximumstraf genoemd. Een voorbeeld is artikel 178 lid 1 StGB CH. Daarin wordt aangegeven dat een vrijheidsstraf van maximaal drie jaar mag worden opgelegd.

Alle zedendelicten worden bedreigd met vrijheidsstraffen en sommige alternatief met geldboete.⁵⁷ Bijzondere omstandigheden kunnen strafverzwarend werken. Bij alle

⁵⁶ Sommigen zijn van opvatting dat ook mannelijke slachtoffers onder deze bepaling zouden moeten kunnen vallen. Zie bijvoorbeeld <https://www.parlament.ch/de/ratsbetrieb/suche-curia-vista/geschaefte?AffairId=20133485>.

⁵⁷ De meeste delicten, ook ernstige zedendelicten, worden alternatief bedreigd met geldboete. Bij enkele zeer ernstig geachte zedendelicten is vrijheidsstraf het enige type straf dat kan worden opgelegd.

zedendelicten is dat het geval wanneer sprake is van medeplegen (art. 200 StGB CH). Het strafmaximum wordt bij medeplegen de helft hoger. Daarnaast worden enkele strafverzwarende omstandigheden bij specifieke delicten genoemd, waarbij het strafminimum hoger wordt. Dat is alleen het geval bij de artikelen 189 lid 3 en 190 lid 2 StGB CH, waarbij het gebruik van bijzondere vormen van geweld strafbaar leidt tot een hoger strafminimum.

Ten aanzien van de in dit onderzoek betrokken delicten gelden de volgende strafbedreigingen (die niet steeds specifiek betrekking hebben op kinderen als slachtoffers):

*Tabel 25. Strafb bedreigingen Zwitserland*⁵⁸

Delict	Strafb bedreiging
<i>Vergewaltigung</i>	
- standaard	1 tot 10 jr vrijheidsstraf
- met gevaarlijk geweld ⁵⁹	3 tot 10 jr vrijheidsstraf
<i>Schändung</i>	max. 10 jr vrijheidsstraf of geldboete
<i>sexuelle Nötigung</i>	
- standaard	max. 10 jr vrijheidsstraf
- met gevaarlijk geweld	3 tot 10 jr vrijheidsstraf
<i>sexuelle Handlungen mit einem Kind</i> (onder 16 jr)	
- standaard	max. 5 jr vrijheidsstraf of geldboete
- dader heeft gedwaald omtrent de leeftijd van slachtoffer maar had redelijkerwijs moeten weten dat het jonger dan 16 jaar was	max. 3 jr vrijheidsstraf of geldboete
<i>sexuelle Handlungen mit Abhängigen</i> (16/17 jr)	max. 3 jr vrijheidsstraf of geldboete
<i>sexuellen Handlung mit einer Minderjährigen gegen</i>	max. 3 jr vrijheidsstraf of geldboete
<i>Entgelt</i> (onder 18 jr)	

De hoogte van geldboetes is niet per strafbepaling bepaald. In artikel 34 StGB CH wordt de (algemene) bandbreedte voor geldboetes bepaald: (in beginsel) minimaal 30 en maximaal 3000 *Tagessätze*. Evenals Duitsland, kent Zwitserland het dagboetestelsel: het aantal geldboete-eenheden (*Tagessätze*) wordt bepaald aan de hand van de ernst van het strafbare feit en vervolgens wordt dit wordt vermenigvuldigd met een draagkrachtafhankelijk tarief.

Vrijheidsstraffen tot en met 3 jaar kunnen geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk of onvoorwaardelijk worden opgelegd. Geldboetes kunnen alleen geheel voorwaardelijk of geheel onvoorwaardelijk worden opgelegd (art. 42-43 StGB CH).

Herziening van de zedenwetgeving

In 2018 heeft de Bundesrat een voorstel voor een *Bundesgesetz über die Harmonisierung der Strafraumen* gepresenteerd. Wanneer deze wet in werking treedt, zal de strafbaarstelling van onder andere zedendelicten worden gewijzigd. Zowel delictsomschrijvingen als strafbedreigingen zullen veranderen.⁶⁰ De Bundesrat wil gewelds- en zedendelicten harder

⁵⁸ De in Zwitserland onderscheiden zedendelicten zijn zo afwijkend van de in Nederland onderscheiden delicten, dat hier – in afwijking van de overzichten van de andere onderzochte landen – de Duitstalige aanduidingen ervan worden gebruikt. Dit wordt gedaan om te voorkomen dat ten onrechte een Nederlandse interpretatie wordt gegeven aan een Zwitsers delict.

⁵⁹ Hiermee wordt bedoeld het gebruik van een gevaarlijk wapen of iets anders dat gevaar oplevert voor het slachtoffer.

⁶⁰ <https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/sicherheit/gesetzgebung/strafrahmenharmonisierung.html>.

bestrafen, in het bijzonder wanneer vrouwen of kinderen daarvan het slachtoffer zijn.⁶¹ De maximumstraffen blijven gelijk. Alleen de minimumstraffen worden aangepast. Zo is het voornemen om de minimumstraf voor verkrachting te verdubbelen.⁶²

5.4.2 Procedurele aspecten

Organisatie van de rechtspraak

Zwitserland is een federatie, bestaande uit 26 kantons. De rechtspraak in feitelijke aanleg ten aanzien van zedenzaken is per kanton georganiseerd.⁶³ Ieder kanton kent *Bezirksgerichte*, waar strafzaken in eerste aanleg worden behandeld. Zo kent het kanton Zürich 12 *Bezirksgerichte*. In de meeste kantons maken lekenrechters deel uit van de zittingscombinatie. Omdat de inrichting van de rechtspraak een kantonale aangelegenheid is, zijn de regels ten aanzien hiervan niet voor alle kantons gelijk. Wordt hoger beroep (*Berufung*) ingesteld, dan is het *Obergericht* van het kanton bevoegd om dit te beoordelen.⁶⁴ Daarbij kan de omvang van het hoger beroep worden beperkt tot de onderdelen van de beslissing die door de appellant zijn aangevochten. Tegen beslissingen van het *Obergericht* staat doorgaans beroep open bij het *Bundesgericht*.⁶⁵ Het *Bundesgericht* oordeelt uitsluitend over kwesties van juridische aard en stelt dus zelf geen feiten vast.

Het oordeel van het *Obergericht* wordt in een schriftelijk vonnis neergelegd, dat *Urteil* wordt genoemd. Aan het begin van het vonnis wordt het dictum van het vonnis van het *Bezirksgericht*, waartegen het hoger beroep is gericht, geciteerd. Vaak stelt het *Obergericht* de straf opnieuw vast, ofwel omdat een klacht over bijvoorbeeld het bewijs gegrond is geacht, ofwel omdat met succes over de straftoemeting is geklaagd.

Richtlijnen

In Zwitserland worden binnen kantons soms richtlijnen voor de straftoemeting gebruikt.⁶⁶ Deze richtlijnen zijn voor het onderhavige onderzoek echter niet relevant, omdat geen van de strafbaarstellingen waarop dit onderzoek betrekking heeft, in de richtlijnen is opgenomen. De richtlijnen hebben uitsluitend betrekking op de oplegging van geldboetes. Bij zwaardere varianten van een delict, die mogelijk vrijheidsstraf zouden rechtvaardigen, wordt alleen aangegeven dat de verdachte in de regel wordt gedagvaard.

5.4.3 Methode van straftoemeting

In Zwitserse uitspraken wordt standaard een aantal straftoemetingsfactoren onderscheiden. Daarnaast kunnen zich bijzondere factoren voordoen, die alleen in bepaalde zaken relevant zijn, zoals overschrijding van de redelijke termijn. De relevant geachte

⁶¹ <https://www.bj.admin.ch/ejpd/de/home/aktuell/news/2018/2018-04-250.html>.

⁶² <https://www.zh.ch/de/sicherheit-justiz/strafverfahren.html>. Het wetsvoorstel is nog aanhangig bij het parlement. In 2021 heeft een parlementaire commissie er een rapport over uitgebracht: <https://www.parlament.ch/press-releases/Pages/mm-rk-s-2021-02-01.aspx>.

⁶³ Alle kantons passen wel dezelfde strafvorderlijke regels toe, neergelegd in de Strafprozessordnung.

⁶⁴ <https://www.zh.ch/de/sicherheit-justiz/strafverfahren.html>.

⁶⁵ Dit moet men niet verwarren met het *Bundesstrafgericht*, dat *Bundesstrafsachen* behandelt. Dat zijn zaken met federaal belang, zoals ambtsmisdrijven en corruptie.

⁶⁶ Zie bijvoorbeeld de richtlijnen van het kanton Bern:

https://www.justice.be.ch/justice/de/index/strafverfahren/strafverfahren/formulare_merkblaetter.assetref/content/dam/documents/Justice/OG/de/Allgemein-Infos/VBR-Richtlinien%20per%2001.01.2013.pdf.

straftoemetingfactoren worden gebundeld in categorieën. Een belangrijke categorie is de ernst van het feit (*Tatschwere*). Deze wordt bepaald aan de hand van zowel objectieve als subjectieve factoren. Objectieve factoren hebben betrekking op de begane gedragingen en de impact daarvan op het slachtoffer⁶⁷ en subjectieve factoren op de wilsrichting (opzet/schuld), het motief van de dader en de verwijtbaarheid van de gedraging.

In geval van meerdaadse samenloop van feiten waarvoor door de rechter gelijksoortige hoofdstraffen worden bepaald, wordt de totaalstraf vastgesteld door deze te berekenen (*Bildung einer Gesamtstrafe*). Het uitgangspunt voor de berekening moet volgens artikel 49 lid 1 StGB CH de straf zijn voor het zwaarste delict. Deze straf wordt de *Einsatzstrafe* genoemd. Vervolgens wordt voor ieder van de andere bewezen verklaarde feiten een straf bepaald waarmee de *Einsatzstrafe* wordt verhoogd. Dit wordt *Asperation*⁶⁸ genoemd. De straffen worden niet onbepaald gecumuleerd. De *Einsatzstrafe* wordt verhoogd met slechts een deel van de straf die voor de andere feiten passend wordt geacht. De rechter is in beginsel vrij om te bepalen welk deel van de passend geachte straf voor het tweede en volgende feit wordt opgeteld bij de *Einsatzstrafe* die voor het eerste feit is bepaald. De totale straf mag daardoor niet hoger worden dan anderhalf keer de strafbedreiging van het feit waarop de *Einsatzstrafe* is gebaseerd (art. 49 StGB CH). Soms wordt daarbij eerst bepaald welke straf in beginsel passend zou zijn geweest voor het desbetreffende feit en vervolgens met welke straf de *Einsatzstrafe* wordt verhoogd (*asperiert*). Voor dit onderzoek is dat waardevol, omdat in dat geval bekend is welke straf voor de gedraging in kwestie passend wordt geacht. Concreet kan de berekening van de straf ten aanzien van de ernst van het feit er dan als volgt uit zien:⁶⁹

Einsatzstrafe:	7 jaar (feit 1)
Asperation met:	4 maanden (feit 2) 3 jaar (feit 3) 10 maanden (feit 4) 6 maanden (feit 5) 4 maanden (feit 6)
Gesamtstafe:	12 jaar

Figuur 11. Bepaling totaalstraf in geval van meerdaadse samenloop Zwitserland

Wanneer op deze manier aan de hand van *Tatkomponente* een straf is bepaald, wordt bepaald welke invloed de *Täterkomponente* hebben. Dit zijn de persoonlijke omstandigheden van de dader, die los staan van de begane feiten. Van diverse factoren wordt beoordeeld of deze strafverhogend, strafverminderend of neutraal werken. Het betreft voor een deel standaardfactoren, die in iedere uitspraak worden onderzocht. Voorbeelden hiervan zijn de leefomstandigheden van de verdachte, of bij berouw heeft getoond en of hij voor of na de bewezen verklaarde feiten andere strafbare feiten heeft begaan en in welke mate het feit hem

⁶⁷ Er wordt expliciet vastgesteld in welke mate het door de strafbepaling beschermde rechtsgoed is aangetast.

⁶⁸ Het Latijnse woord ‘asper’ betekent hard of streng. *Asperation* – verhoging van de straf – is het tegenovergestelde van *Absorption*, dat bij eendaadse samenloop van toepassing is. Daarbij hangen gedragingen in feitelijk en juridisch op zich zodanig met elkaar samen dat het redelijk wordt geacht om de *Einsatzstrafe* niet te verhogen.

⁶⁹ Het voorbeeld is gebaseerd op OG Zürich 19 oktober 2018, nr. SB170442-O/U/ad. Deze berekening is opgenomen in r.o. 3.3.7.

kan worden toegerekend. In geval van strafverhoging of -vermindering op grond van dergelijke factoren wordt dikwijls per beoordelingsfactor aangegeven met hoeveel straf de *Gesamtstrafe* wordt verhoogd of verlaagd.

Straffen worden in jaren of maanden vrijheidsstraf uitgedrukt of in aantallen strafeenheden (*Tagessätze*)⁷⁰ wanneer een geldboete zou worden opgelegd. Vaak heeft de strafrechter de keuze tussen oplegging van een vrijheidsstraf of van een geldboete, bijvoorbeeld een vrijheidsstraf van 8 maanden of geldboete van 240 *Tagessätze*.⁷¹ Doorgaans wordt dan gekozen voor oplegging van een geldboete. Dit heeft te maken met het *Primat der Geldstrafe* dat in artikel 41 lid 1 StGB CH besloten ligt.⁷² Dit houdt in dat in geval van een licht of middelzwaar delict kan worden gekozen tussen een geldboete of een vrijheidsstraf, in beginsel voor de geldboete moet worden gekozen. Dat kan in bijzondere gevallen anders zijn, bijvoorbeeld wanneer de verdachte al eerder geldboetes opgelegd heeft gekregen en deze niet heeft voldaan.⁷³

Wanneer een straf is bepaald, moet nog een beslissing worden genomen over de tenuitvoerlegging. Artikel 42 lid 1 StGB CH bepaalt dat de tenuitvoerlegging van geldboetes en vrijheidsstraffen tot maximaal 2 jaar wordt uitgesteld (*aufgeschoben*) wanneer een straf niet nodig lijkt te zijn om de dader van recidive te weerhouden.⁷⁴ Volgens het *Bundesgericht* is uitstel van executie ten aanzien van de genoemde straffen de regel. Alleen wanneer sprake is van aanwijzingen dat de veroordeelde wel zal recidiveren, zal de straf ten uitvoer worden gelegd zodra deze onherroepelijk is geworden.⁷⁵ Wanneer de veroordeelde in de laatste 5 jaar is veroordeeld tot een vrijheidsstraf van meer dan 6 maanden, dan is uitstel van de tenuitvoerlegging alleen toegelaten in geval van een gunstige prognose (art. 42 lid 2 StGB CH). Vrijheidsstraffen tussen 1 en 3 jaar kunnen gedeeltelijk worden uitgesteld (art. 43 StGB CH). Deze Zwitserse regeling komt in essentie overeen met de Nederlandse regeling van de voorwaardelijke veroordeling. Ook in Zwitserland wordt door de rechter een proeftijd bepaald en moet de verdachte zich gedurende de proeftijd aan voorwaarden houden (art. 44-45 StGB CH). Doet hij dat niet, dan kan een gerecht bepalen dat de straf alsnog ten uitvoer wordt gelegd.

5.4.4 Tenuitvoerlegging van vrijheidsstraf

De vervroegde invrijheidsstelling is geregeld in artikelen 86-89 StGB CH. Als uitgangspunt geldt dat veroordeelden tot een vrijheidsstraf van langer dan drie maanden in vrijheid worden gesteld nadat zij twee derde van hun straf hebben ondergaan. In bijzondere gevallen kan vervroegde invrijheidstelling achterwege blijven. De invrijheidstelling is voorwaardelijk. Gedurende een proeftijd van minimaal één en maximaal vijf jaar moet de in vrijheid gestelde persoon zich houden aan de voorwaarden die worden gesteld door de tenuitvoerleggingsautoriteit.

⁷⁰ In Zwitserland wordt het zogenoemde dagboetestelsel toegepast. De rechter bepaalt een aantal geldboete-eenheden (*Tagessätze*) als gepaste straf en bepaalt vervolgens de hoogte van het geldbedrag per *Tagessatz*, die afhankelijk is van de draagkracht van de verdachte.

⁷¹ Het voorbeeld is gebaseerd op OG Zürich 29 oktober 2019, nr. SB190173-O/U/cs., r.o. 2.5-2.6.

⁷² De uitdrukking *Primat der Geldstrafe* wordt gebruikt in OG Bern 15 augustus 2016, SK 15 52, r.o. 17.

⁷³ OG Zürich 29 oktober 2019, nr. SB190173-O/U/cs., r.o. 2.5-2.6.

⁷⁴ ‘Das Gericht schiebt den Vollzug einer Geldstrafe oder einer Freiheitsstrafe von höchstens zwei Jahren in der Regel auf, wenn eine unbedingte Strafe nicht notwendig erscheint, um den Täter von der Begehung weiterer Verbrechen oder Vergehen abzuhalten.’

⁷⁵ Bundesgericht 14 juni 2018, 6B_125/2018, r.o. E. 1.2.2., aangehaald in OG Zürich 23 november 2018, nr. SB180258-O/U/jv.

5.4.5 Dataverzameling jurisprudentie

Selectiecriteria

Hiervoor is beschreven welke strafbepalingen uit het *Strafgesetzbuch* relevant zijn voor dit onderzoek. Het zou het meest wenselijk zijn geweest om uitspraken van de *Bezirksgerichte* te selecteren, omdat dit gerecht in eerste aanleg de schuld van de verdachte beoordeelt en de straf bepaalt. Helaas worden de uitspraken van de *Bezirksgerichte* niet gepubliceerd.⁷⁶ Daarom zijn alleen uitspraken van *Obergerichte* in het onderzoek betrokken. In die uitspraken kan vaak de door het *Bezirksgericht* opgelegde straf worden gevonden, omdat het dictum van de uitspraak van het *Bezirksgericht* doorgaans wordt geciteerd. In de meeste geselecteerde uitspraken is de straf door de appelrechter opnieuw bepaald, waardoor inzicht kon worden verkregen in de overwegingen om een bepaalde straf op te leggen en de berekening van de straf.

Zwitserland kent vier officiële talen: Duits, Frans, Italiaans en Retro-Romaans. Officiële documenten worden op federaal niveau in alle landstalen gepubliceerd. Rechterlijke uitspraken worden op kantonaal niveau niet in alle talen beschikbaar gesteld. Om praktische redenen is er in dit onderzoek voor gekozen om alleen Duitstalige uitspraken te selecteren.

Bronnen

In jurisprudentietijdschriften worden hoofdzakelijk uitspraken van hogere rechters – in strafzaken het *Bundesgericht* en het *Bundesstrafgericht* – gepubliceerd die relevant worden geacht voor de ontwikkeling van het recht. Het verzamelen van uitspraken in jurisprudentietijdschriften is voor dit onderzoek daarom niet nuttig. Uitspraken van *Obergerichte* worden in beperkte mate ook online gepubliceerd. De mate waarin dat gebeurt, verschilt sterk van kanton tot kanton. Alleen de kantons Zürich en Bern blijken op iets grotere schaal uitspraken te publiceren, ieder op hun eigen website.⁷⁷ De andere Duitstalige kantons hebben geen uitspraken gepubliceerd die voor dit onderzoek relevant zijn. Met de zoekfunctie van de jurisprudentiedatabanken van OG Zürich en OG Bern is gezocht naar relevante uitspraken met de zoekterm [sexuelle handlungen strafkammer]. Dit was een geschikte zoekterm omdat in geval van zedendelicten met kinderen als slachtoffer vrijwel altijd mede wordt vervolgd op grond van artikel 187 StGB CH en dan de kwalificatie ‘sexuelle Handlungen mit Kindern’ in de uitspraak wordt genoemd. Latere zoekacties waarbij is gezocht met termen als [sexuelle Nötigung], [Vergewaltigung], [schändung] en [“gegen Entgelt”] hebben geen nieuwe uitspraken opgeleverd. In totaal zijn 73 uitspraken gevonden die op het eerste gezicht bruikbaar leken te zijn voor het onderzoek. Deze uitspraken zijn gedaan tussen 2007 en 2020.

Ons is niet bekend op grond van welke criteria wordt besloten om rechterlijke uitspraken te publiceren. Het is daarom bijvoorbeeld mogelijk dat alleen de juridisch meer relevant geachte uitspraken zijn gepubliceerd of uitspraken in zaken die de media hebben gehaald. Gezien de methode van staftoemeting – waarbij per bewezen verklaard feit een straf wordt bepaald – en het aantal uitspraken dat in het onderzoek is betrokken dat op gelijksoortige gedragingen

⁷⁶ Wel worden persberichten gepubliceerd waarin de essentie van een uitspraak wordt genoemd. Zie bijvoorbeeld <https://www.gerichte-zh.ch/medien/medienmitteilungen/bezirksgericht-zuerich.html>.

⁷⁷ Zie <https://www.gerichte-zh.ch/entscheide/entscheide-suchen.html> (Zürich) en <https://www.zsg-entscheide.apps.be.ch/tribunapublikation/> (Bern).

betrekking heeft, is de verwachting dat een mogelijke publicatie-bias niet tot de conclusie zou moeten leiden dat de hierna gepubliceerde resultaten niet-representatief zijn.

5.4.6 Inventarisatie en analyse van de geselecteerde uitspraken

In verreweg de meeste geselecteerde uitspraken is sprake van meerdaadse samenloop. Dit komt doordat naast delicten als *Vergewaltigung* en *sexuelle Nötigung*, waarbij de inbreuk op de seksuele zelfbeschikking centraal staat, bij kinderen als slachtoffer ook steeds *sexuelle Handlungen mit Kindern* ten laste wordt gelegd. Bij dat delict staat de beschadiging van de seksuele ontwikkeling van een kind centraal. Vanwege de hiervoor beschreven methode van straftoemeting is het mogelijk om, ook bij meerdaadse samenloop, uit de uitspraken te destilleren welke straf los van de persoonlijke omstandigheden van de verdachte gepast wordt geacht voor een specifiek ten laste gelegd feit. Bij de bepaling van de straffen per feit, is ervoor gekozen om uit te gaan van de basisstraf die passend wordt geacht voor de aard en ernst van het begane feit en de gevolgen ervan voor het slachtoffer. Dit betekent dat alle strafverhogende en strafverminderende persoonlijke omstandigheden van de verdachte, hierbij buiten beschouwing zijn gelaten. Deze persoonlijke omstandigheden hebben doorgaans overigens relatief weinig invloed op de opgelegde straf. Dikwijls wordt vastgesteld dat zij neutraal uitwerken.

Omdat *Obergerichte* in hoger beroep recht doen, zijn in de appeluitspraken dikwijls naast elkaar de straf die in eerste aanleg is opgelegd en de straf van de appelrechter opgenomen. Wanneer de appelrechter een straf heeft bepaald, is bij de berekeningen van de opgelegde straffen van die straf uitgegaan.

Wanneer te veel relevante gegevens in de uitspraak ontbraken, is de uitspraak niet geselecteerd. Bij de analyse van de uitspraken bleek dit in relatief veel zaken het geval te zijn. De meest voorkomende redenen daarvoor waren:

- Het *Obergericht* heeft de verdachte integraal vrijgesproken. In dat geval is alleen bekend welke straf het *Bezirksgericht* had opgelegd, maar niet hoe die straf berekend was.
- In afwijking van de gebruikelijke wijze van strafberekening is, doorgaans voor verschillende strafbare feiten, een totaalstraf bepaald.
- De uitspraak heeft betrekking op een bijzondere procedure, zoals verlenging van TBS of herziening. De opgelegde straf is wel bekend, maar de berekening ervan niet.
- De leeftijd van het slachtoffer is niet bekend.

Uiteindelijk zijn 50 uitspraken geselecteerd. Omdat daarbij soms verschillende gedragingen bewezen verklaard waren, leverde één uitspraak soms straftoemetingsinformatie over meer gedragingen op. In totaal is de straftoemeting ter zake van 63 verschillende strafbare feiten in het onderzoek betrokken.

5.4.7 Bevindingen met betrekking tot de straftoemeting

Er is – voor zover mogelijk – geïnventariseerd welke straffen per bewezen verklaarde gedraging passend zijn geacht (Tabel 26). Dat zijn meestal de *Einsatzstrafe*. Van de bewezen verklaarde feiten op grond waarvan de *Einsatzstrafe* is verhoogd in geval van meerdaadse samenloop, is dikwijls niet in de uitspraak bepaald welke straf voor dat feit passend zou zijn, maar alleen met hoeveel straf de *Einsatzstrafe* wordt verhoogd. Verder zijn in Tabel 27 de *Gesamtstrafe* in kaart gebracht, de straf die voor alle feiten tezamen is opgelegd. Daarbij is

zowel de gemiddelde straf als de bandbreedte waarbinnen wordt gestraft, vastgesteld. Om de resultaten per land vergelijkbaar te maken, zijn de gedragingen geordend conform de Nederlandse strafbaarstellingen. Dat levert het volgende beeld op.

Afzonderlijke straffen per feit

Tabel 26. Afzonderlijke straffen per feit Zwitserland

	N	Range	Gemiddelde straf
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	4	28-48 mnd	39 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	6	14-84 mnd	27 mnd
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	7 4	3-36 mnd of 90-300 Tagessätze	20 mnd of 213 Tagessätze
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	4 1	6-45 mnd of 180 Tagessätze	29 mnd of 180 Tagessätze
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	9 5	6-60 mnd of 90-330 Tagessätze	23 mnd of 186 Tagessätze
Aanraken overig	6 5	6-24 mnd of 60-180 Tagessätze	14 mnd of 122 Tagessätze
Digitale vormen van seksueel misbruik	3	9-12 mnd	10 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	6 1	8-36 mnd of 100 Tagessätze	21 mnd of 100 Tagessätze
Aanraken overig	1	180 Tagessätze	180 Tagessätze
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>			
	0		

Deze tabel is gebaseerd op 50 rechterlijke uitspraken, waaruit 62 afzonderlijke straffen zijn geselecteerd.

Totaal opgelegde straffen

Tabel 27. Totaal opgelegde straffen Zwitserland

	N	Range	Gemiddelde straf	Gemiddeld vw. deel
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	4	36-57 mnd	41 mnd	10 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	4 2	14-120 mnd of 210-350 Tagessätze	44 mnd of 280 Tagessätze	14 mnd 280 Tagessätze
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	6 3	9-78 mnd of 160-300 Tagessätze	32 mnd of 243 Tagessätze	7 mnd 190 Tagessätze
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	4 1	28-48 mnd of 150 Tagessätze	34 mnd of 150 Tagessätze	17 mnd 150 Tagessätze
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	6 2	10-96 mnd of 270-360 Tagessätze	45 mnd of 315 Tagessätze	7 mnd of 315 Tagessätze
Aanraken overig	1 1	10 mnd of 150 Tagessätze	10 mnd of 150 Tagessätze	10 mnd 150 Tagessätze
Digitale vormen van seksueel misbruik	2	12-39 mnd	26 mnd	6 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	4 2	26-35 mnd of 130-300 Tagessätze	31 mnd of 215 Tagessätze	16 mnd 215 Tagessätze
Aanraken overig	1	180 Tagessätze	180 Tagessätze	180 Tagessätze
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>				
	0			

Tabel 27 is gebaseerd op 43 rechterlijke uitspraken. Hierbij zijn alleen uitspraken betrokken waarin de *Einsatzstrafe* betrekking had op een delict dat in dit onderzoek is betrokken. De *Einsatzstrafe* is het feit dat van alle bewezen verklaarde feiten met de hoogste straf is bedreigd. Daarom heeft dit feit de grootste invloed op de hoogte van de opgelegde straf. Het aantal uitspraken waarop de *Gesamtstrafe* zijn gebaseerd is lager dan het aantal waarop de *Einzelstrafe* zijn gebaseerd. Dit kan worden verklaard doordat bij enkele uitspraken een *Einsatzstrafe* is bepaald voor een delict dat niet in dit onderzoek is betrokken.

Overige opgelegde sancties

In een aantal uitspraken is een equivalent van terbeschikkingstelling (*Sicherungsverwahrung*) of plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis opgelegd. Ook wordt soms een beroepsverbod opgelegd gedurende een bepaalde periode, inhoudende dat de veroordeelde gedurende een bepaalde periode (5 jaar) niet meer mag werken met personen beneden een bepaalde leeftijd.

Analyse

In geval van seksueel binnendringen bij kinderen wordt doorgaans weliswaar vrijheidsstraf passend geacht,⁷⁸ maar het gaat meestal niet om straffen van aanzienlijke duur. Wanneer veroordeeld wordt wegens seksueel binnendringen, is dikwijls sprake van een langere periode waarin verschillende incidenten hebben plaatsgevonden en waarbij niet alleen seksueel is binnengedrongen, maar ook andere gedragingen hebben plaatsgevonden, zoals masturbatie of het aanraken van geslachtsdelen. Bovendien is de dader vaak een persoon van wie het slachtoffer afhankelijk is. Een voorbeeld is OG Bern 29 januari 2016, SK 15 245. De verdachte was veroordeeld wegens seksueel misbruik van een meisje vanaf haar elfde jaar, dat ruim vijf jaar had voortgeduurd. Het eerste halfjaar werd zij dagelijks misbruikt, in de periode erna twee tot drie maal per week. Daarbij ging het om ernstige gedragingen, zoals orale seks en uiteindelijk ook eenmaal (vaginaal) seksueel binnendringen, waarbij de dader opgebouwd vertrouwen had geschonden en manipulatief te werk ging. Het *Obergericht* achtte voor deze gedragingen, die als één feit ten laste waren gelegd, een *Einsatzstrafe* van 48 maanden passend. Alleen in geval van zeer ernstige feiten komt de maximale vrijheidsstraf in beeld. Zo werd 10 jaar vrijheidsstraf opgelegd voor de dader die jarenlang met misbruik van vertrouwen, psychische druk en toediening van drugs, verschillende slachtoffers frequent en op allerlei wijzen had misbruikt, terwijl zij dikwijls werden vastgebonden, en daar filmopnamen van had gemaakt.

Straffen worden dikwijls geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk opgelegd. Er worden relatief vaak geldboetes worden opgelegd als *Gesamtstrafe*. In ongeveer een kwart van de uitspraken was dat het geval. Geldboetes kunnen alleen geheel voorwaardelijk of geheel onvoorwaardelijk worden opgelegd en worden vaak geheel voorwaardelijk opgelegd. Vrijheidsstraffen kunnen geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk of onvoorwaardelijk worden opgelegd. Ook bij meer ernstige delicten wordt soms voor geheel voorwaardelijke straffen gekozen. Een voorbeeld is een zaak waarin een vader veroordeeld was voor het anaal binnendringen van zijn 8 maanden oude kind. De vader kreeg weliswaar 24 maanden vrijheidsstraf opgelegd, maar geheel voorwaardelijk, onder de voorwaarde dat hij zich onder psychische behandeling zou stellen.⁷⁹ In geval van gedeeltelijk voorwaardelijk vrijheidsstraffen is het voorwaardelijke deel vaak aanzienlijk. Zo werd een verdachte veroordeeld tot 34,5 maand vrijheidsstraf, waarvan 25,5 maand voorwaardelijk.⁸⁰

5.4.8 Resultaten literatuuronderzoek

Zwitserland kent een Bundesamt für Statistik, dat jaarlijkse gegevens publiceert met betrekking tot de straftoemeting. Van uiteenlopende delicten worden afzonderlijke tabellen gepubliceerd. Daarnaast wordt een mediabericht gepubliceerd, waarin de belangrijkste vaststellingen heel kort worden samengevat.⁸¹ Ons onderzoek naar de gepubliceerde statistieken heeft geen tabellen opgeleverd met betrekking tot de zedendelicten waarop dit onderzoek betrekking heeft. Uit het jaaroverzicht over 2018 van de bij de politie geregistreerde strafbare feiten, blijkt dat in 2018 1.303 keer aangifte is gedaan van seksuele

⁷⁸ In de gevallen waarin een geldboete is opgelegd, was sprake van een slachtoffer van 15 jaar.

⁷⁹ OG Bern 19 oktober 2016, SK 15 244.

⁸⁰ OG Zürich 12 maart 2015, SB140347-O/U/eh.

⁸¹ Zie voor het jaar 2020: <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/kataloge-datenbanken.gnpdetail.2021-0540.html>.

handelingen met kinderen (in de zin van art. 187 StGB CH). Dit betrof 17,4 procent van alle aangiftes in zedenzaken in dat jaar.⁸²

5.5 Landenrapport Ierland

5.5.1 Strafbaarstellingen en strafbedreigingen

Strafbaarstellingen

Ierland kent sinds 2017 een nieuwe zedenwet, de Criminal Law (Sexual Offences) Act 2017.⁸³ Met deze wet werd uitdrukkelijk beoogd om de strafbaarstelling van seksueel misbruik van kinderen te herijken.⁸⁴ In deze wet worden drie leeftijdsgrenzen onderscheiden:

- kinderen jonger dan 15 jaar
- kinderen van 15 of 16 jaar
- kinderen van 17 jaar

Ten aanzien van 15-minners is iedere seksuele gedraging strafbaar (art. 16). Hierbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen seksueel binnendringen en andersoortige ontuchtige gedragingen. Dat zou niet nuttig zijn, omdat alle seksuele gedragingen met 15-minners bedreigd worden met levenslange vrijheidsstraf. Seksuele gedragingen met 15- of 16-jarigen zijn eveneens strafbaar en daarbij wordt evenmin een onderscheid gemaakt naar de gedragingen (art. 17). Bij deze gedragingen is de strafbedreiging lager dan bij 15-minners en wordt (misbruik van) autoriteit van de dader als strafverzwarende omstandigheid in aanmerking genomen. Voor de strafbaarheid maakt het geen verschil of het slachtoffer heeft toegestemd in het seksuele contact. De zogenoemde *age of consent* ligt in Ierland dus bij 17 jaar. Een 17-jarige kan wel toestemmen in seksueel contact en in dat geval is in beginsel geen sprake van een strafbaar feit. Dat is echter anders wanneer de dader een persoon met autoriteit is (art. 18). Ten slotte is seksueel misbruik met een ‘beschermde persoon’ – ongeacht de leeftijd van het slachtoffer – zelfstandig strafbaar gesteld, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen seksueel binnendringen en andere vormen van ontucht (art. 21). Een persoon wordt als beschermde persoon aangemerkt wanneer deze niet in staat is om toestemming te geven voor seksuele gedragingen, bijvoorbeeld omdat zij niet in staat zijn te begrijpen wat de seksuele gedraging inhoudt of omdat dat zij niet in staat zijn daarover te communiceren. Als aparte categorie worden ‘relevante personen’ aangemerkt. Dit zijn personen die zich door een verstandige handicap of psychische ziekte niet kunnen beschermen tegen seksueel misbruik door een persoon met autoriteit (art. 22). Deze personen begrijpen wel wat seksuele gedragingen inhouden, maar zijn niet in vrijheid te beslissen of zij dat willen.

Seks met een 16-of 17-jarige tegen betaling is niet strafbaar gesteld in de Sexual Offences (Scotland) Act 2009. Het lijkt onder omstandigheden wel strafbaar te zijn op grond van artikel 3 lid 2 van de Criminal Law (Human Trafficking) Act 2008. Daarin staat niet betaling

⁸² Polizeiliche Kriminalstatistik. Jahresbericht 2018 der polizeilich registrierten Straftaten. Raadpleegbaar via <https://www.suchtmonitoring.ch/library/pdf/15c049256729d>.

⁸³ <http://www.irishstatutebook.ie/eli/2017/act/2/enacted/en/html>.

⁸⁴ https://merriestreet.ie/en/news-room/releases/new_laws_on_sexual_offences_take_effect_from_monday_-_fitzgerald.html. De wetswijziging bracht geen verandering in strafbaarheid of strafbedreiging ter zake van de in dit onderzoek betrokken delicten.

centraal, maar het exploiteren van een kind (18-minner), waaronder valt het verleiden van een kind tot seksuele handelingen.⁸⁵

De gepubliceerde jurisprudentie heeft overigens vrijwel uitsluitend betrekking op delicten uit de oude zedenwetgeving, die vóór 2017 was ondergebracht in een aantal verschillende wetten.

Strafbedreigingen

Ierland kent in het algemeen geen minimumstraffen. Wel kent het ten aanzien van enkele delicten, waaronder moord, de figuur van de *mandatory life imprisonment*. Dit houdt in dat bij bewezenverklaring van zo'n delict verplicht levenslange gevangenisstraf moet worden opgelegd. Voor de meeste delicten, waaronder alle zedendelicten worden 'gewone' maximumstraffen gehanteerd. Seksuele gedragingen met kinderen zijn onder de Criminal Law (Sexual Offences) Act 2017 bedreigd met de volgende straffen:

Tabel 28. Strafbedreigingen Ierland

Delict	Strafbedreiging
seksuele gedraging met 15-minner	levenslange vrijheidsstraf ⁸⁶
seksuele gedraging met 17-minner	7 jr vrijheidsstraf
- door iemand met autoriteit	15 jr vrijheidsstraf
seksuele gedraging met 17-minner	
- door iemand met autoriteit	10 jr vrijheidsstraf
seksuele gedraging met beschermd persoon	
- seksueel binnendringen	levenslange vrijheidsstraf
- overige vormen van aanranding	14 jr vrijheidsstraf
seksuele gedraging met een relevante persoon door persoon met autoriteit	
- seksueel binnendringen	10 jr vrijheidsstraf
- overige vormen van aanranding	5 jr vrijheidsstraf

Omdat voor deze delicten geen geldboete mag worden opgelegd, wordt die hoofdstraf hier niet besproken. Vrijheidsstraffen mogen voorwaardelijk worden opgelegd op grond van de Criminal Justice (Suspended Sentences of Imprisonment) Act 2017. Dit is, anders dan bij de andere onderzochte landen, ook toegelaten bij lange gevangenisstraffen.

5.5.2 Procedurele aspecten

Organisatie van de rechtspraak

Lichte strafbare feiten worden berecht door het District Court, door een professionele rechter zonder jury. Meer ernstige strafbare feiten worden berecht door het Circuit Court dan wel het High Court. In beide gevallen is sprake van juryrechtspraak. Wanneer het High Court een strafzaak in eerste aanleg behandelt, wat bij ernstige zedemisdrijven het geval is, wordt het aangeduid als Central Criminal Court. Tegen uitspraken van het Circuit Court en het Central Criminal Court staat hoger beroep open. Dat wordt behandeld door het High Court dat dan als Court of Appeal optreedt. Zaken worden in hoger beroep behandeld door drie professionele

⁸⁵ Hierop is levenslange vrijheidsstraf gesteld. De bepaling kan worden geraadpleegd via <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2008/act/8/section/3/enacted/en/html#sec3>.

⁸⁶ De rechter heeft de keuze om een levenslange of een tijdelijke vrijheidsstraf op te leggen.

rechters. Tegen uitspraken van het Court of Appeal staat soms beroep open bij het Supreme Court of Ireland.⁸⁷

Het vaststellen van de schuld van de verdachte en het opleggen van een straf gebeurt in Ierland in twee fasen. De schuld van de verdachte wordt aangenomen wanneer deze de feiten waarvan hij wordt beschuldigd, heeft erkend door middel van een *guilty plea*. Is geen sprake van een *guilty plea*, dan vindt een onderzoek ter terechtzitting plaats. Bij zedenzaken is sprake van juryrechtspraak. Een jury bepaalt of de verdachte schuldig of onschuldig is. Deze beslissing wordt niet in een gemotiveerd vonnis neergelegd. Is sprake van een *guilty plea* of van een schuldigverklaring door de jury, dan wordt een aparte straftoemingszitting gehouden. Na afloop daarvan bepaalt een professionele rechter (*learned judge*) welke straf wordt opgelegd. De rechter doet een gemotiveerde uitspraak, maar deze uitspraken worden over het algemeen niet gepubliceerd.

Hoger beroep kan tegen de schuldvaststelling of tegen de straftoemeting gericht zijn. Soms worden beide beslissingen aangevochten. In dat geval wordt doorgaans eerst een beslissing genomen over de schuldvaststelling en daarna – in een aparte beslissing van een andere datum – over de straftoemeting.

Richtlijnen

Op dit moment bestaan nog geen richtlijnen voor straftoemeting in Ierland. Daar wordt wel aan gewerkt. In 2020 is het Sentencing Guidelines and Information Committee ingesteld, dat als doel heeft om richtlijnen voor te stellen aan de Judicial Council die meer uniformiteit in straftoemeting moeten bewerkstelligen.⁸⁸

5.5.3 Methode van straftoemeting

Voor ieder bewezen verklaard feit wordt een straf bepaald. Dat behoort te gebeuren in twee stappen. Bij de eerste stap wordt bepaald wat een passende straf voor de bewezen verklaarde gedraging is. Dit wordt wel het *pre-mitigation point*, de *starting sentence*⁸⁹ of de *headline sentence*⁹⁰ genoemd. Belangrijke factoren daarbij zijn de aard en ernst van het feit, het gebruik van geweld of dwang, de leeftijd van het slachtoffer, het leeftijdsverschil tussen dader en slachtoffer, of sprake is geweest van één strafbaar feit of van een periode waarin meerdere strafbare feiten zijn begaan, de frequentie daarvan, de schending van vertrouwen (bijv. in geval misbruik door de vader) en de impact die het gebeurde heeft gehad op het slachtoffer, blijkend uit een slachtofferverklaring ter zitting (*impact statement*). Bij het bepalen wat de *headline sentence* is, is de jurisprudentie relevant. Vaak worden door de verdediging of de officier van justitie eerdere uitspraken aangevoerd, die wat hen betreft vergelijkbaar zijn met de te beoordelen zaak. Zo heeft het High Court categorieën gevallen van verkrachting (*rape*) onderscheiden. Bij iedere categorie wordt aangegeven wat de kenmerken van de zaken zijn die onder de desbetreffende categorie vallen en welke bandbreedte van straffen in beginsel

⁸⁷

<http://www.supremecourt.ie/supremecourt/sclibrary3.nsf/pagecurrent/D5F78352A387D74480257315005A419E?opendocument&l=en>.

⁸⁸ https://www.fieldfisher.com/en-ie/locations/ireland/ireland-blog/committees_to_support_the_functions_of_the_judicial_council; <https://judicialcouncil.ie/sentencing-guidelines-committee/>.

⁸⁹ Court of Appeal 26 oktober 2018, Record No. 279/2017 (S.A.), r.o. 5.

⁹⁰ Court of Appeal 15 oktober 2019, Record No. 169/16 (J.H.), r.o. 8.

passend is.⁹¹ Rechters in eerste aanleg en in hoger beroep overwegen dikwijls dat de door hen te beoordelen zaak valt onder een bepaalde categorie en meer specifiek aan de onderkant, in het midden of aan de bovenkant van de toepasselijke bandbreedte.⁹²

Bij de tweede stap gaat het erom te bepalen wat een passende straf voor deze verdachte is. Daarbij worden strafverminderende omstandigheden (*mitigating factors*) in aanmerking genomen. Die leiden dikwijls tot een aanzienlijk reductie van de straf.⁹³ Een factor die in beginsel leidt tot aanzienlijke strafvermindering is een *early guilty plea*. Een *guilty plea* is een erkenning door de verdachte dat hij bepaalde strafbare feiten heeft begaan. Een *guilty plea* maakt het opsporingsonderzoek een stuk eenvoudiger. Voor het slachtoffer is een *guilty plea* vaak een zegen, omdat de zaak ermee sneller tot een einde komt én omdat het slachtoffer niet ter zitting hoeft te getuigen. Met *guilty plea* erkent de verdachte bovendien dat hij fout is geweest. Om deze redenen werkt een *guilty plea* strafverminderend, in het bijzonder wanneer de verdachte van meet af aan de beschuldigingen erkent. Ook andere strafverminderende factoren worden in aanmerking genomen. Factoren die dikwijls worden genoemd zijn (oprecht) berouw, excuses aan het slachtoffer, of de verdachte vóór of na het bewezen verklaarde feit strafbare feiten heeft begaan en ook of hij ‘otherwise of good character’ is en of hij goede dingen voor de samenleving heeft gedaan.⁹⁴

Wanneer sprake is van meer beschuldigingen waarvoor de verdachte is veroordeeld of die hij heeft erkend, wordt voor iedere beschuldiging afzonderlijk een straf opgelegd. Wanneer bijvoorbeeld is aangenomen dat een verdachte een slachtoffer drie maal heeft misbruikt, zal de verdachte veroordeeld worden voor ieder van die drie aanklachten en zal de rechter ook voor ieder van die aanklachten een straf bepalen. Drie maal seksueel binnendringen bij een 14-jarige kan op die manier drie maal tien jaar vrijheidsstraf opleveren. Dat betekent doorgaans echter niet dat de veroordeelde ook 30 jaar gedetineerd wordt. De rechter moet namelijk ook bepalen op welke manier de straffen ten uitvoer worden gelegd. Wanneer sprake is van hetzelfde slachtoffer en soortgelijke gedragingen, wordt doorgaans bepaald dat de straffen gelijktijdig (*concurrent*) ten uitvoer worden gelegd. De rechter kan echter bepalen dat de straffen na elkaar moeten worden uitgezeten (*consecutive*), bijvoorbeeld omdat sprake is van verschillende slachtoffers of van uiteenlopende gedragingen.⁹⁵ In veel van de onderzochte uitspraken is sprake van een combinatie van deze twee mogelijkheden. Er wordt dan bijvoorbeeld driemaal 6 jaar vrijheidsstraf ten aanzien van slachtoffer 1 opgelegd, die *concurrent* ten uitvoer worden gelegd en driemaal 4 jaar ten aanzien van slachtoffer 2, die onderling eveneens *concurrent* zijn, maar ten opzichte van de zesjaarsstraffen *consecutive* zijn. De netto straf is dan dus 10 jaar.

⁹¹ High Court of Ireland 4 mei 2007, [2007] IEHC 2019 (*Drought*), raadpleegbaar via <https://www.casemine.com/judgement/uk/5da051984653d07dedfd554d#>.

⁹² Zo had de rechter in eerste aanleg in Court of Appeal 3 december 2018, Record No. 156/17 geoordeeld dat het bewezen verklaarde feit ‘in the upper mid-range’ van het delict thuishoorde.

⁹³ Zie bijvoorbeeld Court of Appeal 7 maart 2019, Record No. 134/2018 (David Hoban). Het *Court of Appeal* overwoog dat voor het bewezen verklaarde feit een *headline sentence* van 5 jaar passend zou zijn. In aanmerking genomen dat de veroordeelde schuld had bekend in een *guilty plea*, spijt had betuigd en een moeilijke jeugd had gehad, werd de *headline sentence* met 2 jaar verlaagd en werd een vrijheidsstraf van 3 jaar opgelegd.

⁹⁴ Zie uitvoerig over de wijze van straftoemeting Court of Appeal 24 maart 2015, Record No. CJA 154/13 (*Niall Counihan*).

⁹⁵ Court of Appeal 24 juni 2020, Record No. 194/2019 (S.M.), r.o. 52: ‘concurrent offences [bedoeld is: sentences] should ordinarily be imposed for offences arising from the same incident, while consecutive sentences should be imposed for offences arising from separate and unrelated incidents.’

Ten slotte kan worden bepaald dat een deel van de straf niet ten uitvoer wordt gelegd wanneer de verdachte zich gedurende een proeftijd houdt aan bepaalde voorwaarden. Anders dan in Nederland, is dit ook mogelijk wanneer lange vrijheidsstraffen worden opgelegd. Zo is in één van de onderzochte uitspraken een vrijheidsstraf van 15 jaar opgelegd, waarvan 3 jaar voorwaardelijk.⁹⁶ Voor voorwaardelijke straffen wordt soms gekozen vanwege de hoge leeftijd van de veroordeelde⁹⁷ of vanwege andere bijzondere persoonlijke omstandigheden.

In hoger beroep beoordeelt het Court of Appeal of sprake is van *excessive* dan wel *unduly lenient* bestraffing. Wanneer de rechter in eerste aanleg in geval van *rape* een onjuiste straftoemingscategorie van toepassing heeft geacht, zal het Court of Appeal een nieuwe straf bepalen, met inachtneming van de juiste categorie. Binnen een straftoemingscategorie kan verschil van opvatting bestaan over de ernst van het feit. Zo kan de rechter in eerste aanleg vinden dat het aan de onderkant van de bandbreedte zit, terwijl de appelrechter meent dat het feit meer aan de bovenkant zit. De appelrechter past in dat geval een soort marginale toetsing toe. Het gaat er niet om of de appelrechter tot dezelfde straf zou zijn gekomen, maar of deze onredelijk hoog of laag is uitgevallen. De appelrechter beoordeelt soms ook of de *mitigating factors* voldoende zijn meegewogen bij de bepaling van de straf. Het komt voor dat nieuwe feiten en omstandigheden, zoals het feit dat de veroordeelde ondertussen regelmatig spreekt met een psycholoog, leiden tot de oplegging van een lagere straf.⁹⁸

Door de gehanteerde wijze van straftoemering en de motivering daarvan, is steeds inzichtelijk welke straf voor welke gedraging wordt opgelegd, ook in zaken waarbij naar Nederlands recht sprake zou zijn van meerdaadse samenloop.

5.5.4 Tenuitvoerlegging van vrijheidsstraf

Na drie kwart van de straf te hebben uitgezeten, wordt een veroordeelde tot vrijheidsstraf – op enkele uitzonderingen na – automatisch in vrijheid gesteld. Dit wordt *standard remission* genoemd. Gedetineerden kunnen in aanmerking komen voor vervroegde invrijheidstelling na twee derde van de vrijheidsstraf te hebben uitgezeten, maar alleen wanneer de Minister van Justitie die op aanvraag van de gedetineerde besluit.⁹⁹ De toepasselijke regels zijn neergelegd in artikel 59 van de Prison Rules 2007.¹⁰⁰

Gedetineerden die vrijheidsstraffen van acht jaar of langer opgelegd hebben gekregen, kunnen vanaf de helft van de straf een aanvraag voor *parole* indienen bij het *Parole Board*. Levenslang gestraften kunnen dat na twaalf jaar detentie doen (art. 24 Parole Act 2019). Uiteindelijk beslist de Minister van Justitie, op advies van het *Parole Board*. Parole betekent dat de veroordeelde vervroegd in vrijheid wordt gesteld en zich gedurende de resterende strafperiode aan bepaalde voorwaarden moet houden. De gemiddelde periode dat een levenslang gestrafte feitelijk van zijn vrijheid wordt benomen is ongeveer achttien jaar.¹⁰¹

⁹⁶ Court of Appeal 19 oktober 2015, Record No. 16/13 (*P.P. no. 2*).

⁹⁷ Van zedendelicten wordt vaak pas tientallen jaren na dato aangifte gedaan. Het komt daardoor relatief vaak voor dat de veroordeelde de zeventig jaar is gepasseerd.

⁹⁸ Court of Appeal 19 oktober 2015, Record No. 16/13 (*P.P. no. 2*).

⁹⁹ http://www.citizensinformation.ie/en/justice/prison_system/remission_and_temporary_release.html.

¹⁰⁰ Raadpleegbaar via <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2007/si/252/made/en/print#article59>.

¹⁰¹ https://www.citizensinformation.ie/en/justice/criminal_law/criminal_trial/types_of_sentences.html; https://www.citizensinformation.ie/en/justice/prison_system/remission_and_temporary_release.html.

5.5.5 Dataverzameling jurisprudentie

Selectiecriteria

De straftoemeting door de feitenrechter zou kunnen worden afgeleid uit uitspraken van de rechter die de straf heeft bepaald. Die uitspraken worden echter vrijwel niet gepubliceerd. Er zijn slechts twee uitspraken van het *Central Criminal Court* gevonden. Daarom zijn alleen uitspraken van het *Court of Appeal* geselecteerd.

Bronnen

Uitspraken van het *Court of Appeal* zijn online en openbaar beschikbaar, via de jurisprudentiedatabank <https://www.courts.ie/search/judgments/>, maar in zeer beperkt mate. Niet alleen wordt slechts een kleine selectie van alle uitspraken van het Court of Appeal via deze databank openbaar gemaakt, maar ook worden deze uitspraken pas sinds 2015 gepubliceerd. Er is gezocht binnen ‘Court of Appeal’ en ‘judgment text’ op de termen ‘rape’ en ‘sexual assault’ en ‘defilement’. Dat leverde 85 uitspraken op. Een deel van de uitspraken betreft *appeal against conviction* en een ander deel *appeal against severity of sentence*. In geval van *appeal against conviction* bleek een beperking te zijn dat de uitspraken niet steeds de opgelegde straf bevatten. Verder bleken de bewezen verklaarde feiten niet steeds specifiek uit de uitspraken. In sommige uitspraken was bijvoorbeeld alleen duidelijk dat sprake was van een veroordeling voor een bepaald aantal gevallen van *sexual assault*, zonder dat bleek welke gedragingen de verdacht had begaan. Ook ontbraken soms gegevens over de leeftijd van het slachtoffer en de relevante strafbepalende factoren niet steeds genoemd. Wanneer te veel relevante gegevens in de uitspraak ontbraken, is de uitspraak niet geselecteerd. Uiteindelijk zijn 68 uitspraken geselecteerd. Omdat daarbij soms verschillende gedragingen bewezen verklaard waren, leverde één uitspraak soms straftoemetinginformatie over meer gedragingen op. In totaal is de straftoemeting ter zake van 92 verschillende strafbare feiten in het onderzoek betrokken. De uitspraken zijn gedaan van 2013 tot en met 2020.

Ons is niet bekend is op grond van welke criteria wordt besloten om rechterlijke uitspraken te publiceren. Het is daarom bijvoorbeeld mogelijk dat alleen de juridisch meer relevant geachte uitspraken zijn gepubliceerd of uitspraken in zaken die de media hebben gehaald. Gezien de methode van staftoemeting – waarbij per bewezen verklaard feit een straf wordt bepaald – en het aantal uitspraken dat in het onderzoek is betrokken dat op gelijksoortige gedragingen betrekking heeft, is de verwachting dat een mogelijke publicatiebias niet tot de conclusie zou moeten leiden dat de hierna gepubliceerde resultaten niet-representatief zijn.

5.5.6 Inventarisatie en analyse van de geselecteerde uitspraken

Wanneer sprake was van *appeal against severity of sentence*, is de straf soms opnieuw bepaald door de appelrechter. In dat geval is uitgegaan van de uiteindelijk opgelegde straf. Verder is relevant dat is uitgegaan van de opgelegde straf en dus niet van de *headline sentence*. Bij de *headline sentence* gaat het om de straf die als uitgangspunt voor de straftoemeting wordt genomen met betrekking tot de ernst en aard van de gedraging. De opgelegde straf is doorgaans lager, omdat strafverminderende factoren in aanmerking moeten worden genomen. Ten aanzien van de Zwitserse jurisprudentie is ervoor gekozen om uit te gaan van de *Einsatzstrafe*, vergelijkbaar met de *headline sentence*. Bij de Ierse jurisprudentie is de keuze anders uitgevallen. Daar zijn twee redenen voor. Ten eerste is het uitgangspunt bij het onderzoek dat de opgelegde straffen worden vergeleken. Dat bij Zwitserland voor de

Einsatzstrafe is gekozen, heeft te maken met de methode van straftoemeting in Zwitserland. Alleen door uit de gaan van *Einsatzstrafe* was het mogelijk om in geval van meerdaadse samenloop straffen per delict te identificeren. Ten tweede is de opgelegde straf in Ierland vaak aanzienlijk lager dan de *headline sentence*, omdat de strafverminderende factoren dikwijls tot een flinke strafreductie leiden. In Zwitserland ligt de opgelegde straf dikwijls in de buurt van de *Einsatzstrafe* en leggen persoonlijke omstandigheden relatief weinig gewicht in de schaal.

5.5.7 Bevindingen met betrekking tot de straftoemeting

Er is geïnventariseerd welke straffen per type gedraging zijn opgelegd. Daarbij is de gemiddeld opgelegde straf bepaald en de bandbreedte waarbinnen wordt gestraft, vastgesteld. Om de resultaten per land vergelijkbaar te maken, zijn de gedragingen geordend conform de Nederlandse strafbaarstellingen. Dat levert het volgende beeld op.

Afzonderlijke straffen per feit

Tabel 29. Afzonderlijke straffen per feit Ierland

	N	Range	Gemiddelde straf
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	15	24-216 mnd	149 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	16	24-180 mnd	78 mnd
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	10	36-180 mnd	115 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	6	24-168 mnd	96 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	18	12-180 mnd	51 mnd
Aanraken overig	1	18 mnd	18 mnd
Digitale vormen van seksueel misbruik	0		
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	16	12-120 mnd	48 mnd
Aanraken overig	6	12-60 mnd	30 mnd
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>			
	0		

Deze tabel is gebaseerd op 88 straftoematingsbeslissingen, die zijn opgenomen in 53 uitspraken. Een levenslange vrijheidsstraf is opgenomen als een vrijheidsstraf van 18 jaar, omdat dit de gemiddelde detentieperiode is bij levenslang veroordeelden.¹⁰²

Totaal opgelegde straffen

Tabel 30. Totaal opgelegde straffen Ierland

	N	Range	Gemiddelde straf	Gemiddeld vw. deel
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	12	60-216 mnd	152 mnd	16 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	12	30-180 mnd	93 mnd	14 mnd
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	9	36-168 mnd	120 mnd	14 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	3	114-168 mnd	134 mnd	4 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	11	6-120 mnd	72 mnd	8 mnd
Aanraken overig	0			
Digitale vormen van seksueel misbruik	0			
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	11	12-132 mnd	62 mnd	10 mnd
Aanraken overig	2	12-60 mnd	36 mnd	12 mnd
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>				
	0			

Deze tabel is gebaseerd op 60 uitspraken. Bij enkele uitspraken is niet bekend of de straffen *concurrent* of *consecutive* zijn opgelegd. In dat geval is ervan uitgegaan dat zij *concurrent* zijn opgelegd, omdat dat verreweg het vaakst gebeurt en geen sprake was duidelijk uiteenlopende gedragingen, perioden of slachtoffers die *consecutive* tenuitvoerlegging zouden rechtvaardigen.

Overige opgelegde sancties

In de tabellen zijn alleen vrijheidsstraffen opgenomen. In niet één van de uitspraken was een geldboete opgelegd. Evenmin is een equivalent van terbeschikkingstelling opgelegd. Dit kan worden verklaard doordat Ierland terbeschikkingstelling als sanctie niet kent. Bij de straftoemeting kan de rechter wel rekening houden met verminderde toerekeningsvatbaarheid

¹⁰² https://www.citizensinformation.ie/en/justice/criminal_law/criminal_trial/types_of_sentences.html;
https://www.citizensinformation.ie/en/justice/prison_system/remission_and_temporary_release.html.

door een lagere straf op te leggen. Ten aanzien van personen die niet toerekeningsvatbaar worden geacht, kan worden bevolen dat zij in een psychiatrisch ziekenhuis worden opgenomen. Dat is echter geen strafrechtelijke sanctie.¹⁰³

Feitenrechters hebben in acht van de door ons onderzochte uitspraken bepaald dat de veroordeelde voor een bepaalde tijd aan *Post-release supervision* onderworpen wordt. Dit betekent dat hij na vrijlating gedurende die tijd aan bepaalde voorwaarden moet voldoen, waaronder het zich houden aan de aanwijzingen van de *Probation Service*. Het niet voldoen aan de voorwaarden is een strafbaar feit.¹⁰⁴

Analyse

Omdat bij meerdaadse samenloop doorgaans wordt bepaald dat de opgelegde afzonderlijke straffen *concurrent* ten uitvoer worden gelegd, is de netto straf vaak gelijk aan de straf voor het meest ernstige delict. Daarom bestaat ten aanzien van seksueel binnendringen van 12-minners weinig verschil in de gemiddeld opgelegde straffen tussen de afzonderlijke straffen en de totaalstraffen.

In alle betrokken uitspraken is een vrijheidsstraf opgelegd. Dat past bij het uitgangspunt dat seksueel misbruik van kinderen in beginsel met vrijheidsstraf moet worden bestraft. In slechts één van de uitspraken is de vrijheidsstraf geheel voorwaardelijk opgelegd. In 17 uitspraken is de straf gedeeltelijk voorwaardelijk opgelegd. Het voorwaardelijke deel was meestal kleiner dan de helft, maar in enkele gevallen groter. Anders dan in de andere onderzochte landen, worden ook bij lange vrijheidsstraffen soms voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen delen bepaald. Zo kreeg een verdachte in eerste aanleg 22 jaar vrijheidsstraf opgelegd, waarvan 7 voorwaardelijk.¹⁰⁵ Ons is niet bekend welke overwegingen aan dit beleid ten grondslag liggen.

Het aantal uitspraken per type gedraging is over het algemeen zo klein dat van een statistische analyse geen sprake kan zijn. De gegevens in de tabellen hiervoor geven slechts een algemeen beeld van de bestraffing van zedendelicten met kinderen als slachtoffers in Ierland. Ten aanzien van vaginaal/oraal/anaal binnendringen met een geslachtsdeel zijn relatief veel uitspraken beschikbaar. Uit die uitspraken blijkt dat binnendringen bij een kind beneden de 12 jaar gemiddeld iets zwaarder wordt bestraft dan binnendringen bij een kind tussen de 12 en 16 jaar. Dat verschil wordt veel groter wanneer deze categorie wordt uitgesplitst. Dan blijkt dat vaginaal binnendringen aanzienlijk hoger wordt bestraft dan anaal/oraal binnendringen. Vaginaal binnendringen bij een kind beneden de 12 jaar wordt ongeveer anderhalf keer zo zwaar bestraft als anaal/oraal binnendringen. Opvallend is dat voor vaginaal binnendringen bij een 12-minner dikwijls exact 15 jaar vrijheidsstraf is opgelegd.

¹⁰³

https://www.citizensinformation.ie/en/justice/criminal_law/criminal_trial/criminal_insanity_and_mental_health.html.

¹⁰⁴ https://www.citizensinformation.ie/en/justice/criminal_law/criminal_trial/sex_offenders_register.html#lef27a.

¹⁰⁵ Court of Appeal 19 oktober 2015, Record No. 16/13 (P.P.). De straf is in appel vervangen door 15 jaar waarvan 3 voorwaardelijk.

5.5.8 Resultaten literatuuronderzoek

In het Court Services Annual Report 2019 zijn statistische gegevens opgenomen met betrekking tot aantal veroordelingen in 2018.¹⁰⁶ Deze gegevens zijn voor het onderhavige onderzoek echter van weinig waarde. Ten aanzien van zaken die door een Circuit Court zijn behandeld is één verzameldelict ‘child abuse’ is gemaakt, waarvan niet duidelijk is welke specifieke delicten daaronder vallen, terwijl de opgelegde straffen per type delict niet zijn gespecificeerd. Wat wel duidelijk is, is dat in 18 gevallen een verdachte schuldig is bevonden door een Circuit Court.¹⁰⁷ De meeste zaken die in het onderhavige onderzoek zijn betrokken, worden echter door het Central Criminal Court behandeld. In de statistische gegevens van dit gerecht zijn alleen de categorieën ‘rape’ en ‘indecent/sexual assault’ gemaakt, waarbij geen onderscheid is gemaakt tussen volwassen en minderjarige slachtoffers.

5.6 Landenrapport Schotland

5.6.1 Strafbaarstellingen en strafbedreigingen

Strafbaarstellingen

Zedendelicten zijn strafbaar gesteld in de Sexual Offences (Scotland) Act 2009.¹⁰⁸ De wet kent bepalingen met betrekking tot drie categorieën minderjarigen:

- Kinderen beneden dertien jaar (‘young children’)
- Kinderen tussen 13 en 16 jaar (‘older children’)
- Kinderen jonger dan 18 jaar. Deze categorie is alleen relevant wanneer sprake is van misbruik van een vertrouwenspositie. Praktisch betreft het kinderen van 16 of 17 jaar.

In de wet wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende soorten gedragingen. Zo worden verschillende vormen van seksueel binnendringen onderscheiden. Deze onderscheiden zijn relevant voor de kwalificatie van de bewezen geachte gedragingen, maar niet voor de toepasselijke strafbedreigingen.

Schotland lijkt geen afzonderlijke strafbepaling te kennen voor seks met een 16- of 17-jarige tegen betaling.

Strafbedreigingen

In de Sexual Offences (Scotland) Act zijn de strafbedreiging niet in de strafbepalingen opgenomen. In de strafbepalingen wordt alleen aangegeven welk gedraging verboden is. In een bijlage bij deze wet is een schema opgenomen waarin per wetsartikel wordt aangegeven welke strafbedreiging erbij hoort. Hoewel in de wet een onderscheid wordt gemaakt tussen jonge en oudere kinderen en tussen diverse soorten gedragingen, komen de strafbedreigingen erop neer dat alle vormen van seksueel binnendringen een aanranding worden bedreigd met levenslange vrijheidsstraf, ongeacht de leeftijd van het kind. Alleen op niet-*hands-on* misbruik, zoals *indecent communication* zijn tijdelijke vrijheidsstraffen gesteld. Naast of in plaats van een vrijheidsstraf kan een geldboete worden opgelegd. Dat is echter niet toegelaten

¹⁰⁶ <https://www.courts.ie/annual-report>.

¹⁰⁷ Een bron die mogelijk relevante gegevens bevat is Leahy & Fitzgerald O’Reilly, 2018. Dit boek bleek echter niet beschikbaar te zijn in Nederlandse bibliotheken.

¹⁰⁸ <https://www.legislation.gov.uk/asp/2009/9/contents>.

in geval van seksueel binnendringen (art. 48 lid 2). Het onderzoek heeft geen zaken opgeleverd waarin een geldboete was opgelegd.

De Schotse strafbepalingen kunnen als volgt worden samengevat:¹⁰⁹

Tabel 31. Strafb bedreigingen Schotland

Delict	Strafb bedreiging
seksueel binnendringen	
- bij kind onder 13 jaar	max. levenslange vrijheidsstraf
- bij kind tussen 13 en 16 jaar	max. 10 jr en/of geldboete
aanranding	
- van kind onder 13 jaar	max. levenslange vrijheidsstraf
- van kind tussen 13 en 16 jaar	max. 10 jr en/of geldboete
seksuele gedraging met misbruik van vertrouwen	
- bij kind onder 18 jaar	max. 5 jr en/of geldboete
verleiden van 18-minner tot seksuele handelingen (exploitatie)	max. levenslange vrijheidsstraf

De hoogte van geldboetes is niet in de desbetreffende strafbepalingen bepaald. De maximale geldboetes worden bepaald aan de hand van een aantal geldboetecategorieën (*standard scale*).¹¹⁰ Voorwaardelijke veroordelingen kent men in Schotland niet. Enigszins verwant daaraan is de figuur van de *extended sentence*, die in § 5.6.3 zal worden besproken.

5.6.2 Procedurele aspecten

Organisatie van de rechtspraak

De meest ernstige strafbare feiten, waaronder seksueel binnendringen, worden in eerste aanleg berecht door het *High Court of Justiciary*. De feiten worden vastgesteld door een jury bestaande uit 15 personen, onder leiding van één professionele rechter. Wanneer de feiten zijn vastgesteld, volgt in geval van een schuldigverklaring een afzonderlijke beslissing door de professionele rechter waarbij de straf wordt bepaald. De straf en de overwegingen die daartoe hebben geleid worden in het openbaar uitgesproken. Soms worden deze *sentencing statements* gepubliceerd. Minder ernstige zaken worden in eerste aanleg berecht door *Sheriff Courts*. De *sheriff* is een alleensprekende rechter. Het *High Court* kent ook kamers voor de behandeling van zaken in hoger beroep. Deze bestaan, afhankelijk van de reikwijdte van het hoger beroep, in beginsel uit twee of drie professionele rechters. Bij complexe zaken kan het rechterlijke college uit meer rechters bestaan.¹¹¹ Het *High Court* wordt aangemerkt als *Supreme Court*. Het is niet mogelijk om tegen een uitspraak van het *High Court* in beroep te gaan bij het *United Kingdom Supreme Court*.

Wanneer de verdachte een ten laste gelegd feit heeft erkend in de vorm van een *guilty plea*, wordt dit feit niet behandeld tijdens een zitting waarbij de feiten worden vastgesteld. De erkende feiten worden betrokken bij de straftoemeting. Wanneer alle feiten erkend zijn, kan een inhoudelijke zitting achterwege blijven.

¹⁰⁹ Dit schema is gebaseerd op artikelen 18, 19, 20, 28, 29, 30 en 42 van de Sexual Offences (Scotland) Act 2009.

¹¹⁰ <https://crime.scot/fines/>.

¹¹¹ <https://www.scotcourts.gov.uk/the-courts/supreme-courts/high-court/about-the-high-court>.

Richtlijnen

Schotland kent geen eigen straftoemeteringsrichtlijnen. In één van de bestudeerde uitspraken heeft de rechter die de straf oplegde, wel rekening gehouden met de Sentencing Guidelines for England and Wales.¹¹²

5.6.3 Methode van straftoemetering

In Schotland kunnen tijdelijke en levenslange vrijheidsstraffen worden opgelegd. Een tijdelijke vrijheidsstraf kan bestaan uit uitsluitend een ten uitvoer te leggen straf. Er wordt dan bijvoorbeeld twee jaar vrijheidsstraf opgelegd en na afloop van deze periode wordt de veroordeelde – met inachtneming van de regels van de vervroegde invrijheidstelling – in vrijheid gesteld. Hij hoeft daarna in beginsel niet meer aan voorwaarden te voldoen.

Bij (ernstige) zedendelicten met veroordeelden die gevaarlijk voor de samenleving worden geacht, wordt vaak een zogenaamde *extended sentence* opgelegd.¹¹³ Een *extended sentence* is een straf die is opgebouwd uit twee delen: een *punishing part* (ook wel *custodial element* genoemd) en een *extension part* (ook wel *license element* genoemd). In beginsel moet het *punishing part*, dat als doel vergelding en afschrikking heeft, geheel worden uitgezeten. Na 2/3 daarvan kan de veroordeelde echter verzoeken om invrijheidstelling (*parole*) bij het *Parole Board for Scotland*. Het *Parole Board* beoordeelt of aannemelijk is dat de veroordeelde bij vrijlating nog steeds een risico voor de samenleving zou opleveren.¹¹⁴ De invrijheidstelling wordt verbonden aan voorwaarden, die in een zogenoemde *license* zijn opgenomen en gelden gedurende de rest van de totale straf. Deze voorwaarden zijn bedoeld ter bescherming van de samenleving tegen de veroordeelde. Wanneer de invrijheidstelling is geweigerd, wordt de veroordeelde – eveneens onder voorwaarden – in vrijheid gesteld na twee derde van zijn (totale) straf te hebben uitgezeten.¹¹⁵

Een voorbeeld om duidelijk te maken hoe dit praktisch werkt. Stel dat een verdachte wegens verkrachting van een minderjarige is veroordeeld tot een *extended sentence* van 14 jaar, bestaande uit een *punishing part* van 6 jaar en een *extended part* van 8 jaar. De verdachte krijgt 5 jaar na aanvang van de tenuitvoerlegging *parole*. Hij is dan nog 9 jaar verplicht zich aan de gestelde voorwaarden te houden.

Levenslange vrijheidsstraffen zijn altijd *extended sentences*. De rechter is namelijk verplicht om bij de oplegging van een levenslange vrijheidsstraf een *punishing part* te bepalen. Wanneer de veroordeelde in vrijheid wordt gesteld, is deze gedurende de rest van zijn leven verplicht zich aan de opgelegde voorwaarden te houden.¹¹⁶ Anders dan men wellicht zou verwachten, kan een *punishing part* bij een levenslange vrijheidsstraf relatief kort zijn.

¹¹² High Court of Justiciary 12 april 2016, [2016] HCJAC 50 (McCormick).

¹¹³ De lijst van misdrijven waarvoor een *extended sentence* kan worden opgelegd is te vinden in Schedule 15B bij de Criminal Justice Act 2003.

¹¹⁴ Beoordelingsfactoren zijn bijvoorbeeld de aard van het delict waarvoor is veroordeeld, het gedrag van de veroordeelde in de gevangenis, de criminele antecedenten van de veroordeelde, stappen die de veroordeelde heeft gezet om zich te verbeteren, de sociale omgeving van de veroordeelde en plannen voor de periode na vrijlating. Zie <https://www.scottishparoleboard.scot/faq>.

¹¹⁵ <https://www.scottishparoleboard.scot/faq>; <https://www.defence-barrister.co.uk/extended-sentences>.

¹¹⁶ <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/about-sentencing/prison-sentences/>.

Als voorbeeld kan de zaak Dudley dienen. In deze zaak was een levenslange vrijheidsstraf opgelegd. Het High Court overwoog dat het uitgangspunt voor de bepaling van het *punishing part* 6 jaar was. Deze straf werd met een jaar teruggebracht vanwege *guilty pleas*. Daar werd twee derde van genomen, omdat de veroordeelde in geval van een tijdelijke vrijheidsstraf na twee derde vervroegd in vrijheid zou zijn gesteld. Dit resulteerde in de oplegging van een levenslange vrijheidsstraf met een *punishing part* van 3 jaar en 4 maanden.¹¹⁷

De wet geeft geen aanknopingspunten voor de bepaling van het *punishing part*. Deze kunnen tot op zekere hoogte wel worden gevonden in de jurisprudentie.¹¹⁸ Bij de bepaling van een passend daadwerkelijk ten uitvoer te leggen straf – zowel bij *extended sentences* als in andere gevallen – wordt op grond van de aard en ernst van de strafbare feiten eerst een *headline sentence* bepaald. Dit is een uitgangspunt voor de straftoemeting. Vervolgens worden strafverhogende en vooral strafverlagende omstandigheden in aanmerking genomen, zoals recidive of het ontbreken daarvan, het al dan niet zijn gedaan van een *guilty plea* en persoonlijke omstandigheden van de veroordeelde. In het bijzonder een *guilty plea* heeft een sterk strafverlagende werking, mits deze in een vroeg stadium van de procedure is gedaan.¹¹⁹

In veel van de onderzochte uitspraken was sprake van meerdaadse samenloop, omdat de verdachte voor verschillende strafbare feiten is veroordeeld. In dat geval kan de rechter kiezen tussen het bepalen van afzonderlijke straffen per feit of voor het opleggen van één totaalstraf. Wanneer voor verschillende (groepen) strafbare feiten afzonderlijke straffen worden bepaald, wordt daarna bepaald of deze gelijktijdig (*concurrent*) of na elkaar (*consecutive*) ten uitvoer worden gelegd. In slechts een klein aantal van de door ons onderzochte uitspraken was sprake van bepaling van een afzonderlijke straf per feit. In de meeste zaken is één totaalstraf opgelegd. Dit wordt staftoemeting *in cumulo* genoemd.¹²⁰ Wanneer de straf op deze manier wordt vastgesteld, wordt in de uitspraak niet gemotiveerd op welke manier de totaalstraf is berekend.

Schotland kent de figuur van voorwaardelijke veroordelingen niet. Het dichtst daarbij in de buurt komt de *extended sentence*, aangezien ook daarbij een deel van de vrijheidsstraf niet ten uitvoer wordt gelegd zolang de veroordeelde zich aan de gestelde voorwaarden houdt. *Extended sentences* hebben echter meer gemeenschappelijk met (voorwaardelijke) vervroegde invrijheidstelling.

Het is mogelijk om in appel te klagen over de veroordeling (*appeal against conviction*), over de strafoplegging (*appeal against sentence*) of over beide. Uitspraken waarbij is geklaagd over de strafoplegging leveren over het algemeen de meeste informatie op over de argumenten die tot een bepaalde strafoplegging hebben geleid. De appelrechter beoordeelt of de strafoplegging *excessive* danwel *unduly lenient* is geweest. De rechter in eerste aanleg heeft vrij veel vrijheid om een passende straf te bepalen, maar deze moet wel voldoende in lijn zijn met de in andere zaken opgelegde straffen. Om te bepalen wat een passend geachte straf is, wordt dikwijls vergeleken met eerdere min of meer soortgelijke zaken.

¹¹⁷ High Court of Justiciary 3 november 2004, Appeal No. XC144/02 (Dudley).

¹¹⁸ High Court of Justiciary 2 mei 2003, 2003 SCCR 347 (Ansari).

¹¹⁹ Zie daarover bijv. High Court of Justiciary 3 oktober 2003, Appeal Nos: XC109.03 e.a., (Du Plooy e.a.) en High Court of Justiciary 1 augustus 2012, [2012] HCJAC 119 (Tough).

¹²⁰ <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/about-sentencing/prison-sentences/>.

5.6.4 Tenuitvoerlegging van vrijheidsstraf

De regels met betrekking tot de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen zijn neergelegd in de Prisoners and Criminal Proceedings (Scotland) Act 1993.¹²¹

Wanneer een vrijheidsstraf van maximaal vier jaar is opgelegd, wordt de veroordeelde automatisch in vrijheid gesteld nadat de helft van de straf ten uitvoer is gelegd. De invrijheidstelling is in beginsel onvoorwaardelijk. Dit is echter anders wanneer de straf is opgelegd voor bepaalde soorten zedendelicten. In dat geval wordt de veroordeelde in vrijheid gesteld 'on license'. Dit houdt in dat de veroordeelde zich aan bepaalde voorwaarden moet houden die per veroordeelde worden bepaald. In ieder geval moet hij zich regelmatig melden bij een toezichthouder.¹²²

Bij straffen langer dan vier jaar kan de veroordeelde verzoeken om vervroegde invrijheidstelling bij het *Parole Board for Scotland*.¹²³ Dit verzoek kan worden gedaan nadat de helft van de opgelegde straf is ondergaan. De totale periode van detentie komt in dat geval dikwijls rond 2/3 van de totaal opgelegde straf uit. Ook in geval van *extended sentences* kan vervroegde invrijheidstelling worden aangevraagd. Het *Parole Board* kan een aanvraag honoreren wanneer de gedetineerde bij vrijlating geen onacceptabel risico voor de samenleving zou vormen.¹²⁴ Bij straffen langer dan vier jaar worden standaard voorwaarden verbonden aan de invrijheidstelling.

5.6.5 Dataverzameling jurisprudentie

De straftoemeting door de feitenrechter kan worden afgeleid uit uitspraken van de rechter die de straf heeft bepaald. In eerste aanleg worden mondjesmaat *sentencing statements* gepubliceerd. Dat zijn de uitspraken die de rechter ter zitting heeft gedaan. Helaas worden de relevante feiten dikwijls onvoldoende genoemd in de *sentencing statements* om deze waardevol te laten zijn voor dit onderzoek. De meeste bronnen die zijn geselecteerd, zijn uitspraken van het *High Court of Justiciary*, rechtsprekend als *Court of Appeal*.

Een klein aantal uitspraken van het *Court of Appeal* is online en openbaar beschikbaar, via de jurisprudentiedatabank <https://www.scotcourts.gov.uk/search-judgments/>. Er is gezocht binnen 'High Court' op de termen 'sexual offences', 'rape' en 'sexual assault'. Dat leverde 46 uitspraken op die op het eerste gezicht bruikbaar leken te zijn. Een deel van de uitspraken betreft *appeal against conviction* en een ander deel *appeal against sentence*. Bij nadere bestudering bleken 9 uitspraken daarvan niet voldoende gegevens te bevatten om ze in dit onderzoek te betrekken. Uiteindelijk zijn 37 uitspraken geselecteerd. Deze zijn gedaan van 1999 tot 2020 en bestrijken dus een ruime periode. Het is goed denkbaar dat de passend geachte straffen in die periode zijn gewijzigd, bijvoorbeeld door de inwerkingtreding van de Sexual Offences (Scotland) Act 2009.

Eveneens in beperkte mate worden *sentencing statements* gepubliceerd. Deze kunnen worden geraadpleegd via <https://www.judiciary.scot/home/sentences-judgments/sentences-and-opinions/>. Helaas is geen sprake van een databank die gericht kan worden doorzocht.

¹²¹ Raadpleegbaar via <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1993/9/contents/1993-10-01>.

¹²² https://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=SC; <https://www.scottishparoleboard.scot/faq>.

¹²³ <https://www.scottishparoleboard.scot/about/what-we-do>.

¹²⁴ <https://www.citizensadvice.org.uk/scotland/law-and-courts/legal-system-s/prisoners-s/release-from-prison-s/>.

Bovendien kunnen alleen *statements* tot een jaar geleden worden geraadpleegd. Alle beschikbare *statements* zijn oriënterend bekeken. Helaas bevatten veel *statements* onvoldoende gegevens om ze in het onderzoek te betrekken. Wanneer bijvoorbeeld ‘young boys’ zijn misbruikt, is onbekend wat de leeftijd van de slachtoffers was en evenmin welke gedragingen precies zijn begaan. Uiteindelijk zijn 11 *statements* geselecteerd.

Ons is niet bekend is op grond van welke criteria wordt besloten om rechterlijke uitspraken te publiceren. Het is daarom bijvoorbeeld mogelijk dat alleen de juridisch meer relevant geachte uitspraken of uitspraken in zaken die de media hebben gehaald zijn gepubliceerd.

5.6.6 Inventarisatie en analyse van de geselecteerde uitspraken

Wanneer sprake was van *appeal against sentence*, is de straf soms opnieuw bepaald door de appelrechter. In dat geval is uitgegaan van de uiteindelijk opgelegde straf. Wanneer het zwaarste bewezen verklaarde feit geen delict betrof dat in dit onderzoek is betrokken, is de desbetreffende uitspraak buiten beschouwing gelaten ten aanzien van de bepaling van de totaalstraf. Voor zover in zo’n uitspraak afzonderlijke straffen per feit zijn bepaald, zijn deze wel meegenomen.

5.6.7 Bevindingen met betrekking tot de straftoemeting

Per type gedraging is geïnventariseerd welke straffen zijn opgelegd. Daarbij hebben is de gemiddeld opgelegde straf bepaald en de bandbreedte waarbinnen wordt gestraft, vastgesteld. Om de resultaten per land vergelijkbaar te maken, zijn de gedragingen geordend conform de Nederlandse strafbaarstellingen. Dat levert het volgende beeld op.

Afzonderlijke straffen per feit

Omdat bij de andere landen straffen per bewezen verklaard feit in kaart zijn gebracht, is dat ten aanzien van Schotland ook gedaan. De onderstaande tabel is echter gebaseerd op zeer weinig uitspraken. Dit komt doordat in de meeste uitspraken geen straffen per feit worden bepaald, maar alleen totaalstraffen. Vanwege de lage aantallen ontstaat zijn de resultaten mogelijk niet representatief.

Tabel 32. Afzonderlijke straffen per feit Schotland

	N	Range	Gemiddelde straf
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	3	45-108 mnd	83 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	1	120 mnd	120 mnd
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>			
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	5	48-144 mnd	96 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	0		
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	2	12-96 mnd	54 mnd
Aanraken overig	0		
Digitale vormen van seksueel misbruik	1	15 mnd	15 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>			
Aanraken naakt geslachtsdeel	0		
Aanraken overig	0		
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>			
	0		

Totaal opgelegde straffen

Tabel 33. Totaal opgelegde straffen Schotland

	N	Range	Gemiddelde straf	Gemiddeld extension part
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (art. 244 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	17	45-216 mnd	112 mnd	33 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	1	120 mnd	120 mnd	58 mnd
<i>Seksueel binnendringen bij een kind beneden 16 jaar (art. 245 Sr)</i>				
Oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel	15	45-180 mnd	85 mnd	10 mnd
Vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel	0			
<i>Ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	1	216 mnd	216 mnd	176 mnd
Aanraken overig	0			
Digitale vormen van seksueel misbruik	2	15-72 mnd	44 mnd	18 mnd
<i>Ontuchtige gedragingen misbruik van vertrouwen of afhankelijke positie (art. 249 lid 1 Sr)</i>				
Aanraken naakt geslachtsdeel	1	24 mnd	24 mnd	0 mnd
Aanraken overig	0			
<i>Seks met een 16-17-jarige tegen betaling (art. 248b Sr)</i>				
	0			

Het totale aantal uitspraken en *sentencing statements* waarop deze tabel is gebaseerd is 37. Dat is minder dan het totale aantal uitspraken en *statements* dat is geselecteerd. Dat kan worden verklaard doordat bij deze tabel alleen de hoofdstraffen zijn opgenomen, terwijl in bepaalde uitspraken andere sancties zijn opgelegd, zoals de hierna besproken Community Payback Order.

In geval van levenslange vrijheidsstraf is uitgegaan van 18 jaar. Deze periode is gebaseerd op de gemiddelde detentieperiode bij levenslang veroordeelden in Ierland.¹²⁵ De feitelijke detentieperiode is in Schotland ongetwijfeld langer of korter.

De andere onderzochte landen kennen de figuur van de voorwaardelijke veroordeling. Schotland kent deze niet. Het *extension part* van een straf heeft echter wel overeenkomsten met voorwaardelijke veroordelingen, omdat sprake is van een deel van de vrijheidsstraf dat dikwijls geheel of gedeeltelijk niet ten uitvoer wordt gelegd, wanneer de verdachte zich aan de gestelde voorwaarden houdt. Een belangrijk verschil met de voorwaardelijke veroordeling

¹²⁵ https://www.citizensinformation.ie/en/justice/criminal_law/criminal_trial/types_of_sentences.html;
https://www.citizensinformation.ie/en/justice/prison_system/remission_and_temporary_release.html.

is dat daarbij in de rechterlijke uitspraak wordt bepaald welk deel in beginsel niet ten uitvoer wordt gelegd, terwijl bij *extended sentences* niet op voorhand vaststaat of (een deel van) het *extension part* ten uitvoer zal worden gelegd. Dat is immers afhankelijk van de beslissing van het Parole Board. Het is mogelijk dat het gehele *extension part* in detentie moet worden doorgebracht. Er is voor gekozen om het *extension part* in de tabel hiervoor op te nemen als equivalent van het voorwaardelijke deel van een straf, zodat in § 5.8 de vergelijking tussen de onderzochte landen zo goed mogelijk kan worden gemaakt. Zoals beschreven, zal de ten uitvoer gelegde straf vaak langer zijn dan het *punishing part* omdat een deel van het *extension part* ook moet worden uitgezeten. De vergelijking met voorwaardelijke delen van vrijheidsstraffen gaat daarom enigszins mank. Zouden de *extension parts* echter buiten beschouwing worden gelaten, dan zou ten onrechte de indruk ontstaan dat in Schotland zeer lange vrijheidsstraffen worden opgelegd en moeten worden uitgezeten.

Overige opgelegde sancties

Het is mogelijk om andersoortige sancties op te leggen wanneer deze passend worden geacht. In de onderzochte uitspraken zijn enkele daarvan diverse malen zijn opgelegd. Aan veroordeelden wegens ernstige zedendelicten die een gevaar voor de maatschappij opleveren, kan een *Order for Lifelong Restriction* worden opgelegd. Deze sanctie, vergelijkbaar met de Nederlandse terbeschikkingstelling is in beginsel levenslang en wordt in een detentiefaciliteit ondergaan. De *Parole Board* kan echter besluiten dat de veroordeelde – onder strenge supervisie – kan terugkeren in de maatschappij.¹²⁶ In zes van de onderzochte uitspraken is een *Order for Life Long Restriction* opgelegd, in twee gevallen naast een tijdelijke vrijheidsstraf.

Bij lichtere delicten kan een *Community Payback Order* worden opgelegd. Deze kan op verschillende manieren worden ingevuld, bijvoorbeeld in de vorm van onbetaald werk, deelname aan een programma, betaling van schadevergoeding of het zich moeten houden aan een locatieverbod. Wanneer de veroordeelde zich niet houdt aan deze *Order*, kan de zaak opnieuw door een rechtbank worden beoordeeld en kan een andere straf, zoals vrijheidsstraf worden bepaald. De *Community Payback Order* lijkt tot op zekere hoogte vergelijkbaar te zijn met de Nederlandse taakstraf, maar heeft ook kenmerken van de Nederlandse voorwaardelijke veroordeling.¹²⁷ Een van de voorlopers van de deze sanctie is de *Probation Order*. In vier van de onderzochte uitspraken is een *Community Payback Order* of een *Probation Order* opgelegd.

Analyse

Vooropgesteld moet worden dat het totale aantal geselecteerde uitspraken zo klein is, dat hieruit niet meer kan worden afgeleid dan een bepaald beeld. Opvallend is dat zeer weinig uitspraken zijn gepubliceerd waarin sprake was van seksueel binnendringen met iets anders dan een geslachtsdeel. Dat is vooral opmerkelijk in vergelijking met de hiervoor in kaart gebrachte landen. Mogelijk kan dit worden verklaard doordat alleen uitspraken in de meest ernstige zaken zijn gepubliceerd. Het lijkt onaannemelijk dat deze typen feiten in Schotland relatief weinig worden gepleegd.

¹²⁶ <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/about-sentencing/jargon-buster/?firstLetter=O>.

¹²⁷ <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/about-sentencing/community-payback-orders/>;
https://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=SC.

Schotland is het enige van de onderzochte landen waarbij in de geselecteerde uitspraken/*sentencing statements* meermalen ($n = 5$) levenslange vrijheidsstraf is opgelegd voor zedendelicten met minderjarige slachtoffers. Dit betekent echter niet dat veroordeelden tot levenslange vrijheidsstraf de rest van hun leven gedetineerd blijven. Hiervoor is de zaak Dudley besproken, waarin het *punishing part* slechts 3 jaar en 4 maanden was. Na die periode kon de veroordeelde een aanvraag indienen tot vervroegde invrijheidstelling. Gezien de relatief weinig ernstige aard van de feiten, kan deze aanvraag kansrijk zijn, al gaat het bij de beoordeling van een aanvraag om de inschatting van het gevaar dat de verdachte voor de samenleving zou vormen in geval van vrijlating.

Volgens het wettelijke schema van strafbedreigingen (schema 2 bij de Sexual Offences (Scotland) Act 2009) kan de rechter in geval van veroordeling tot een vrijheidsstraf ook een geldboete opleggen. Bij de meest ernstige zedendelicten is oplegging van uitsluitend een geldboete uitgesloten. Bij minder ernstige zedendelicten kan de rechter kiezen tussen een tijdelijke vrijheidsstraf en een geldboete. In geen van de door ons onderzochte uitspraken is een geldboete opgelegd. Mogelijk worden ter zake van dit type delicten nauwelijks geldboetes opgelegd. Uit het uitgevoerde onderzoek kan dat echter niet worden afgeleid, omdat voornamelijk uitspraken zijn gevonden waarin zeer ernstige zedendelicten bewezen waren verklaard.

5.6.8 Resultaten literatuuronderzoek

In twee rapporten van de Schotse overheid is de straftoemeting ter zake van *sexual assault* en *rape* statistisch in kaart gebracht.¹²⁸ Seksueel misbruik van kinderen wordt afzonderlijk in kaart gebracht. De waarde van deze rapporten voor het onderhavige onderzoek is echter klein. Uit de rapporten blijkt alleen hoe vaak voor deze delicten wordt veroordeeld. Zo is in de periode van 2012 tot en met 2018 jaarlijks gemiddeld ongeveer 20 keer veroordeeld wegens *sexual assault* van een 13-minner en ongeveer 20 keer wegens *sexual assault* van een 17-minner. Deze aantallen zijn uitzonderlijk laag en – tegen de achtergrond van de aantallen uit Duitsland en Zwitserland – is niet goed voorstelbaar dat deze correct zijn.¹²⁹ Uit de rapporten blijkt niet welke straffen voor deze delicten zijn opgelegd.

5.7 Vergelijking strafbedreigingen

5.7.1 Tabel

In Tabel 34 is een overzicht opgenomen van de equivalenten van de Nederlandse strafbepalingen in het buitenlandse recht en de bijbehorende strafbedreigingen. Om de tabel enigszins overzichtelijk te houden zijn alleen strafbedreigingen met vrijheidsstraffen opgenomen.

¹²⁸ De rapporten zijn raadpleegbaar via <https://www.scottishsentencingcouncil.org.uk/news-and-media/news/reports-on-sentencing-for-rape-and-sexual-assault-offences/>.

¹²⁹ Uit de rapporten blijkt niet dat de cijfer moeten worden vermenigvuldigd met bijvoorbeeld 100.

Tabel 34. *Vergelijking strafbedreigingen*

Nederlandse strafbepaling	244 Sr	245 Sr	247 Sr	248b Sr	249 lid 1 Sr
omschrijving	seksueel binnendringen bij 12-minner	seksueel binnendringen bij 16-minner	Twee varianten: - ontucht plegen met 16-minner - verleiden van 16-minner tot het plegen of dulden van ontucht met een derde	ontucht plegen met 16 of 17-jarige tegen betaling	ontucht plegen met minderjarige in zorgrelatie of met pupil
strafbedreiging	12 jaar - in vereniging: plus 1/3 (248 lid 1) - kind/minderjarige met zorgrelatie: plus 1/3 (248 lid 2) - misbruik van kwetsbare positie algemeen: plus 1/3 (248 lid 3) - geweld: plus 1/3 (248 lid 5) - zwaar lichamenlijk letsel/levensgevaar als gevolg: 15 jaar (248 lid 7) - dood als gevolg: 18 jaar (248 lid 8) - recidive binnen 5 jaar: plus 1/3 (43a)	8 jaar - in vereniging: plus 1/3 (248 lid 1) - kind/minderjarige met zorgrelatie: plus 1/3 (248 lid 2) - misbruik van kwetsbare positie algemeen: plus 1/3 (248 lid 3) - geweld: plus 1/3 (248 lid 5) - zwaar lichamenlijk letsel/levensgevaar als gevolg: 15 jaar (248 lid 7) - dood als gevolg: 18 jaar (248 lid 8) - recidive binnen 5 jaar: plus 1/3 (43a)	6 jaar - in vereniging: plus 1/3 (248 lid 1) - minderjarige met zorgrelatie algemeen: plus 1/3 (248 lid 2) - met geweld tegen 18-minner: plus 1/3 (248 lid 6) - zwaar lichamenlijk letsel/levensgevaar als gevolg: 15 jaar (248 lid 7) - dood als gevolg: 18 jaar (248 lid 8) - recidive binnen 5 jaar: plus 1/3 (43a)	4 jaar - in vereniging: plus 1/3 (248 lid 1) - kind/minderjarige met zorgrelatie: plus 1/3 (248 lid 2) - misbruik van kwetsbare positie algemeen: plus 1/3 (248 lid 3) - geweld: plus 1/3 (248 lid 5) - zwaar lichamenlijk letsel/levensgevaar als gevolg: 15 jaar (248 lid 7) - dood als gevolg: 18 jaar (248 lid 8) - recidive binnen 5 jaar: plus 1/3 (43a)	6 jaar - in vereniging: plus 1/3 (248 lid 1) - misbruik van kwetsbare positie algemeen: plus 1/3 (248 lid 3) - geweld: plus 1/3 (248 lid 5) - zwaar lichamenlijk letsel/levensgevaar als gevolg: 15 jaar (248 lid 7) - dood als gevolg: 18 jaar (248 lid 8) - recidive binnen 5 jaar: plus 1/3 (43a)

vervolg Tabel 34

Duits equivalent	176 lid 1-2 jo. 176a lid 2 StGB	177 lid 1 jo. 6 182 lid 3 StGB	182 lid 1 en 3 StGB	182 lid 2 StGB	174 lid 2 StGB
omschrijving	Seksuele handelingen (laten) plegen door/met 14-minner, mede bestaande uit seksueel binnendringen	Varianten: - Tegen de wil seksuele handelingen (laten) plegen (geen leeftijdsgrens; kinderen vallen hier ook onder - https://openjur.de/u/2297396.html), mede bestaande uit seksueel binnendringen (<i>Vergewaltigung</i>) (177 lid 1 jo. 6) - Seksuele handelingen (laten) plegen met/door 16-minner (lid 3 (kan seksueel binnendringen zijn) (182 lid 3)	Varianten: - Seksuele handelingen (laten) plegen met/door 18-minner met benutting van een 'hachelijke situatie' (lid 1) - Seksuele handelingen (laten) plegen met/door 16-minner (lid 3)	Seksuele handelingen (laten) plegen met/door 18-minner tegen betaling	Varianten: - Seksuele handelingen (laten) plegen met/door 16-minner die hem is toevertrouwd voor opvoeding, opleiding of zorg - Seksuele handelingen (laten) plegen met/door 18-minner met misbruik van afhankelijkheid binnen zorg- of arbeidsrelatie - Seksuele handelingen plegen met/door 18-minner die zijn nakomeling is - Seksuele handelingen (laten) plegen met/door persoon beneden 16/18 jaar in instelling voor opvoeding/scholing
strafbedreiging	Minimaal 2 en maximaal 15 jaar Strafverhogende omstandigheden: - zwaar lichamelijk letsel of levensgevaar (minimaal 5 en maximaal 15 jaar) - de dood als gevolg (levenslang of tijdelijk minimaal 10 en maximaal 15 jaar)	Varianten: - Minimaal 3 en maximaal 15 jaar (177 lid 6) - Maximaal 3 jaar (182 lid 3)	Varianten: - Maximaal 5 jaar (geen minimum) (lid 1) - Maximaal 3 jaar (geen minimum) (lid 3)	Maximaal 5 jaar	3 mnd tot 5 jaar

vervolg Tabel 34

Zwitsers equivalent	187, 189 en 190 StGB	187, 189 en 190 StGB	187, 189 en 190 StGB	196 StGB	188 StGB
omschrijving	Varianten: - Seksuele handelingen plegen met een kind beneden 16 jaar (187) - Een persoon met geweld dwingen om seksueel binnendringen te dulden (189) - Een vrouw met geweld dwingen om seksueel binnendringen te dulden (190)	Varianten: - Seksuele handelingen plegen met een kind beneden 16 jaar (187) - Een persoon met geweld dwingen om seksueel binnendringen te dulden (189) - Een vrouw met geweld dwingen om seksueel binnendringen te dulden (190)	Varianten: - Seksuele handelingen plegen met een kind beneden 16 jaar (187) - Een persoon met geweld dwingen om seksuele gedragingen te dulden (189)	Seksuele handelingen plegen met een minderjarige (= 18-minner) tegen betaling	Seksuele handeling plegen met kind beneden 16 jaar in een afhankelijkheidsrelatie (opvoeding, zorg, arbeid)
strafbedreiging	Varianten: - Maximaal 5 jaar (187) - Maximaal 10 jaar (189 lid 1), bij ernstige gevallen minimaal 3 jaar (189 lid 3) - Minimaal 1 en maximaal 10 jaar (190 lid 1), bij ernstige gevallen minimaal 3 jaar - in vereniging: verhoging met de helft (200)	Varianten: - Maximaal 5 jaar (187) - Maximaal 10 jaar (189 lid 1), bij ernstige gevallen minimaal 3 jaar (189 lid 3) - Minimaal 1 en maximaal 10 jaar (190), bij ernstige gevallen minimaal 3 jaar - in vereniging: verhoging met de helft (200)	Varianten: - Maximaal 5 jaar (187) - Maximaal 10 jaar (189 lid 1), bij ernstige gevallen minimaal 3 jaar (189 lid 3) - in vereniging: verhoging met de helft (200)	Varianten: - Standaard: maximaal 3 jaar - in vereniging: verhoging met de helft (200)	Varianten: - Standaard: maximaal 3 jaar - in vereniging: verhoging met de helft (200)

vervolg Tabel 34

Iers equivalent	SOA 16	SOA 15, 17	SOA 15, 17	3 Criminal Law (Human Trafficking) Act 2008	SOA 17, 18
omschrijving	Seksuele gedraging met 15-minner (15)	Varianten: - Seksuele gedraging met 15-minner (15) - Seksuele gedraging met 17-jarige (17) - Seksuele gedraging met 17-jarige door persoon met autoriteit (17)	Varianten: - Seksuele gedraging met 15-minner (15) - Seksuele gedraging met 17-minner (17)	Verleiden van 18-minner tot seksuele handelingen (exploitatie)	Varianten: - Seksuele gedraging met 17-minner door persoon met autoriteit (17) - Seksuele gedraging met 18-minner door persoon met autoriteit (18) - Seksueel binnendringen bij beschermde persoon (21) - Seksuele handelingen met beschermde persoon (21) - Seksueel binnendringen bij relevante persoon door persoon met autoriteit (22) - Seksuele gedraging met relevante persoon door persoon met autoriteit (22)
strafbedreiging	Maximaal levenslang (15)	Varianten: - Maximaal levenslang (15) - Maximaal 7 jaar (17) - Maximaal 15 jaar (17)	Varianten: - Maximaal levenslang (15) - Maximaal 7 jaar (17)	Levenslang	Varianten: - Maximaal 15 jaar (17) - Maximaal 10 jaar (18) - Maximaal 14 jaar (21) - Maximaal 7 jaar (21) - Maximaal 10 jaar (22) - Maximaal 5 jaar (22)

vervolg Tabel 34

Schots equivalent	18-20 SOA	18-20, 28-30 SOA	20, 30 SOA		42 SOA
omschrijving	Varianten: - Seksueel binnendringen bij 13-minner met penis (18) - Seksueel binnendringen bij 13-jarige met ander lichaamsdeel (19) - Seksueel binnendringen met voorwerp bij 13-jarige (20)	Varianten: - Seksueel binnendringen bij 13-minner met penis (18) - Seksueel binnendringen bij 16-minner (28) - Seksueel binnendringen bij 13-minner met ander lichaamsdeel (19) - Seksueel binnendringen bij 16-minner met ander lichaamsdeel (29) - Seksueel binnendringen met voorwerp bij 13-jarige (20) - Seksueel binnendringen met voorwerp bij 16-minner (30)	Varianten: - Onzedelijk betasten van 13-minner (20) - Onzedelijk betasten van 16-minner (30) -		Varianten: - Seksuele handelingen plegen met 18-minner met misbruik van vertrouwen (42)
strafbedreiging	Varianten: - Maximaal levenslang (18) - Maximaal levenslang (19) - Maximaal levenslang (20)	Varianten: - Maximaal levenslang (18) - Maximaal 10 jaar (28) - Maximaal levenslang (19) - Maximaal 10 jaar (29) - Maximaal levenslang (20) - Maximaal 10 jaar (30)	Varianten: - Levenslang (20) - Maximaal 10 jaar (30)		Varianten: - Maximaal 5 jaar (42)

5.7.2 Analyse

Op grond van de bovenstaande tabel kan een rangorde worden gemaakt in strafbedreigingen. Zwitserland kent de laagste strafbedreigingen. Voor het meest ernstige delict, seksueel binnendringen bij een kind beneden 12 jaar (het Nederlandse artikel 244 Sr) kan, wanneer geen strafverzwarende omstandigheden bestaan, maximaal 10 jaar vrijheidsstraf worden opgelegd. Ierland en Schotland kennen de hoogste strafbedreigingen voor dit delict, namelijk maximaal levenslange vrijheidsstraf. In Nederland en Duitsland kunnen hogere straffen worden opgelegd dan in Zwitserland, maar lang niet zo hoog als Ierland en Schotland. In Nederland is de standaard-strafbedreiging voor seksueel binnendringen bij een 12-minner 12 jaar, in Duitsland 15 jaar. Duitsland kent voor dit delict ook een minimumstraf van twee jaar vrijheidsstraf.

In geval van ontuchtige gedragingen met een 16-minner waarbij geen sprake is van seksueel binnendringen (het Nederlandse artikel 247 Sr) ontstaat min of meer hetzelfde beeld. In Zwitserland kan in geval van dwang theorie maximaal 10 jaar vrijheidsstraf worden opgelegd wegens *Sexuelle Nötigung*, maar dat delict wordt in geval van ‘eenvoudige’ ontucht met kinderen niet ten laste gelegd. In plaats daarvan wordt doorgaans het delict *Sexuelle Handlungen mit Kindern* (art. 187 Sr) ten laste gelegd. Daarop is maximaal 5 jaar vrijheidsstraf gesteld. In Ierland en Schotland is deze gedraging, afhankelijk van de leeftijd van het slachtoffer, bedreigd met levenslange vrijheidsstraf (Ierland: 16-minner | Schotland: 13-minner) of tijdelijke vrijheidsstraf van maximaal 7 jaar (Ierland: 16-jarige) resp. 10 jaar (Schotland: 13-15-jarige). In Nederland is de strafbedreiging 6 jaar en onder strafverzwarende omstandigheden 8 jaar vrijheidsstraf. Duitsland kent een strafbedreiging van maximaal 5 jaar.

Er kunnen dus aanzienlijke verschillen in de strafbedreiging worden vastgesteld. De betekenis van verschillen in strafbedreiging moet echter worden gerelativeerd. Ten eerste impliceert het feit dat een land hogere strafbedreigingen kent dan Nederland, niet automatisch dat in dat land over het algemeen ook hogere straffen worden opgelegd dan in Nederland. Hetzelfde geldt vice versa voor lagere strafbedreigingen. Strafbedreigingen moeten dus worden gezien in het licht van de toepassing ervan in concrete zaken. In de volgende paragraaf zal de straftoemeting in concrete zaken worden vergeleken. Ten tweede kan het verleidelijk zijn om te denken dat de strafbedreiging van zedenzaken met minderjarige slachtoffers in Nederland aan een heroverweging toe is wanneer in andere landen voor die delicten andere strafbedreigingen bestaan. Het is namelijk goed denkbaar dat verschillen in strafbedreiging niet alleen bestaan ten aanzien van dit type delicten, maar in het algemeen. Wanneer dat het geval is, zou een aanpassing van de strafbedreiging voor zedendelicten met minderjarige slachtoffers als gevolg kunnen hebben dat een wanverhouding zou ontstaan met andere in het Wetboek van Strafrecht opgenomen delicten, die in andere landen dan immers ook andere strafbedreigingen kennen.

Om een beeld te krijgen van de strafbedreigingen ter zake van andersoortige delicten, zijn de strafbedreigingen in de vijf onderzochte landen van drie typen delicten in kaart gebracht. Daarvan is één delict, eenvoudige diefstal, duidelijk minder ernstig dan zedendelicten met minderjarige slachtoffers. De andere twee delicten, diefstal met geweld zonder strafverzwarende omstandigheden (art. 312 lid 1 Sr) en wederrechtelijke vrijheidsberoving zonder strafverzwarende omstandigheden (art. 282 lid 1 Sr), zijn qua ernst van de gedragingen redelijk vergelijkbaar met zedendelicten. Voor deze delicten kennen de onderzochte landen de volgende strafbedreigingen:

Tabel 35. *Vergelijking strafbedreigingen andersoortige delicten*

	Eenvoudige diefstal	Diefstal met geweld	(Eenvoudige) wederrechtelijke vrijheidsbeneming
Nederland	max. 4 jr	max. 9 jr	max. 8 jr
Duitsland	max. 5 jr	6 mnd-10 jr	5-15 jr
Zwitserland	max. 5 jr	6 mnd-10 jr	max. 5 jr
Ierland	max. 5 jr	max. levenslang	max. levenslang
Schotland	max. 7 jr	max. levenslang	max. levenslang

Ten aanzien van eenvoudige diefstal lopen de strafbedreigingen niet wezenlijk uiteen. Het valt op dat in Ierland en Schotland voor de andere twee delicten levenslange vrijheidsstraf kan worden opgelegd. In het bijzonder bij wederrechtelijke vrijheidsbeneming, is de verhouding tussen de strafbedreigingen in de onderzochte landen grofweg hetzelfde als de verhouding bij seksueel binnendringen bij een kind.

Van Zwitserland is bekend dat het in het algemeen een mild strafklimaat kent ten aanzien van vrijheidsstraffen.¹³⁰ Geldboetes kunnen daar daarentegen aanzienlijk hoger uitvallen dan in bijvoorbeeld Nederland, omdat deze inkomensafhankelijk zijn.¹³¹ In Ierland en Schotland zijn – ten opzichte van Nederland – veel delicten bedreigd met levenslange vrijheidsstraf. Levenslange vrijheidsstraffen worden ook daadwerkelijk regelmatig opgelegd. Bij veroordeling voor bepaalde delicten, zoals moord, is de rechter in Ierland zelfs verplicht om een levenslange vrijheidsstraf op te leggen. Volgens een bericht op internet waarvan de onderzoekers de juistheid niet hebben kunnen controleren, zat in 2017 één op de negen gedetineerden in Ierland een levenslange vrijheidsstraf uit.¹³²

Wat betreft strafbedreigingen lijkt het Duitse recht over het algemeen vrij vergelijkbaar te zijn met het Nederlandse. Ook ten aanzien van strafbedreigingen voor seksueel misbruik van kinderen lopen de strafbedreigingen niet wezenlijk uiteen.

5.8 Vergelijking straftoemeting

5.8.1 *Opgelegde vrijheidsstraffen en geldboetes*

In de landenrapporten hiervoor zijn tabellen met betrekking tot de straftoemeting per onderzocht land opgenomen. Om de landen vergelijkbaar te maken, volgen hierna tabellen waarbij de straftoemeting in de vier onderzochte buitenland en Nederland naast elkaar wordt gepresenteerd, hetgeen vergelijking tot op zekere hoogte mogelijk maakt. In de tabellen zijn alleen de hoofdstraffen vrijheidsstraf en geldboete opgenomen.

Voor een juiste interpretatie van de tabellen is een aantal kanttekeningen relevant:

- In de onderzochte landen zijn relatief weinig uitspraken gepubliceerd. Er kan sprake zijn van een publicatie bias. Het is in het bijzonder denkbaar dat vooral de meer ernstige zaken worden gepubliceerd, waarbij zwaardere straffen zijn opgelegd. In dat geval komt het beeld dat uit de uitspraken naar voren komt (in onbekende mate) niet overeen met de werkelijkheid van de strafoplegging.

¹³⁰ https://www.swissinfo.ch/eng/society/criminal-sentencing_why-switzerland-is-lenient-with-criminals/44655910.

¹³¹ Art. 34 StGB CH.

¹³² <https://www.rte.ie/brainstorm/2019/1020/1084579-prisoners-ireland-life-sentences/>.

- In Duitsland worden in geval van meerdaadse samenloop straffen per afzonderlijk feit bepaald. In Zwitserland en Ierland gebeurt dit niet altijd, maar wel vaak. In Schotland gebeurt het zelden en in Nederland gebeurt het nooit. Omdat in geval van zedendelicten vrijwel altijd meer strafbare feiten ten laste gelegd zijn en bewezen verklaard worden, is het niet mogelijk om voor Schotland en Nederland te bepalen welke straf passend wordt geacht voor één afzonderlijk strafbaar feit. Dat is jammer, omdat strafbedreigingen, OM-richtlijnen en rechterlijke oriëntatiepunten voor de straftoemeting gebaseerd zijn op afzonderlijke strafbare feiten. Er bestaan verschillen tussen landen ten aanzien van de verhouding tussen strafoplegging voor één feit en strafoplegging voor meer feiten. In Nederland lijkt dit verschil relatief klein te zijn. Dat geldt ook voor Ierland, omdat in Ierse uitspraken dikwijls afzonderlijke straffen per feit worden bepaald, waarbij wordt bepaald dat deze gelijktijdig (*concurrent*) ten uitvoer worden gelegd. In sommige andere landen is het verschil beduidend groter. Dat is in het bijzonder het geval in Duitsland.
- De bandbreedtes van de opgelegde straffen zijn soms zeer ruim. Dit kan worden verklaard doordat de concrete feiten en omstandigheden per zaak bepalend zijn voor de straftoemeting. Zo kan sprake zijn van strafverminderende omstandigheden, zoals poging, instemming van het slachtoffer of een jeugdige dader. Ook strafverhogende omstandigheden, zoals de gruwelijke wijze waarop de feiten zijn begaan, de gevolgen ervan voor het slachtoffer (zoals zwangerschap), de lange periode waarin de feiten zijn begaan en recidive, kunnen de hoogte van de straf mede bepalen.

Vanwege de relatief kleine aantallen onderzochte uitspraken en de grote verschillen tussen landen in de wijze van straftoemeting en tenuitvoerlegging van straffen, moeten de gepresenteerde cijfers met grote behoedzaamheid worden gelezen. Uit de tabellen kan slechts een algemeen beeld van de straftoemeting worden afgeleid.

Tabel 36. Vergelijking straftoemeting artikel 244-I Sr-II

delict: seksueel binnendringen bij 12-minner (art. 244 Sr)
 gedraging 1: oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel

	<i>Totaal opgelegde straf</i>				<i>Gemiddeld netto</i>	<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel		N	Range	Gemiddeld
Nederland	105	3-144 mnd	43 mnd	6 mnd	37 mnd			
Duitsland	7	42-158 mnd	90 mnd	n.v.t.	90 mnd	16	24-105 mnd	47 mnd
Zwitserland	4	36-57 mnd	41 mnd	10 mnd	31 mnd	4	28-48 mnd	39 mnd
Ierland	12	60-216 mnd	152 mnd	16 mnd	148 mnd	15	24-216 mnd	149 mnd
Schotland	17	45-216 mnd	112 mnd	33 mnd*	88 mnd	3	45-108 mnd	83 mnd

Tabel 37. Vergelijking straftoemeting artikel 244 Sr-II

delict: seksueel binnendringen bij 12-minner (art. 244 Sr)
 gedraging 2: vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel

	<i>Totaal opgelegde straf</i>				<i>Gemiddeld netto</i>	<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel		N	Range	Gemiddeld
Nederland	41	2-60 mnd	25 mnd	5 mnd	20 mnd			
Duitsland	8	20-108 mnd	57 mnd	n.v.t.	57 mnd	8	9-72 mnd	36 mnd
Zwitserland	4	14-120 mnd <i>of</i>	44 mnd <i>of</i>	14 mnd <i>of</i>	30 mnd <i>of</i>	6	14-84 mnd	27 mnd
	2	210-350 Tagessätze**	280 Tagessätze	280 Tagessätze	280 Tagessätze			
Ierland	12	30-180 mnd	93 mnd	14 mnd	79 mnd	16	24-180 mnd	78 mnd
Schotland	1	120 mnd	120 mnd	n.v.t.	120 mnd	1	120 mnd	120 mnd

Tabel 38. Vergelijking straftoemeting artikel 245 Sr-I

delict: seksueel binnendringen bij 12-15-jarige (art. 245 Sr)
 gedraging 1: oraal/vaginaal/anaal binnendringen met geslachtsdeel

	<i>Totaal opgelegde straf</i>				<i>Gemiddeld netto</i>	<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel		N	Range	Gemiddeld
Nederland	243	0-120 mnd	19 mnd	6 mnd	13 mnd			
Duitsland	11	14-120 mnd	81 mnd	n.v.t.	81 mnd	30	8-84 mnd	40 mnd
Zwitserland	6	9-78 mnd <i>of</i>	32 mnd <i>of</i>	7 mnd <i>of</i>	25 mnd <i>of</i>	7	3-36 mnd <i>of</i>	20 mnd <i>of</i>
	3	160-300 Tagessätze**	243 Tagessätze	190 Tagessätze	53 Tagessätze	4	90-300 Tagessätze	213 Tagessätze
Ierland	9	36-168	120 mnd	14 mnd	106 mnd	10	36-180 mnd	115 mnd
Schotland	15	45-180 mnd	86 mnd	10 mnd*	76 mnd	5	48-144 mnd	96 mnd

Tabel 39. Vergelijking straftoemeting artikel 245 Sr-II

delict: seksueel binnendringen bij 12-15 jarige (art. 245 Sr)
 gedraging 2: vaginaal/anaal binnendringen anders dan met geslachtsdeel

	<i>Totaal opgelegde straf</i>				<i>Gemiddelde netto</i>	<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel		N	Range	Gemiddeld
Nederland	41	3-60 mnd	19 mnd	6 mnd	13 mnd			
Duitsland	5	11-72 mnd	38 mnd	7 mnd	31 mnd	3	27-48 mnd	37 mnd
Zwitserland	4	28-47 mnd <i>of</i>	34 mnd <i>of</i>	17 mnd <i>of</i>	17 mnd <i>of</i>	4	6-45 mnd <i>of</i>	29 mnd <i>of</i>
	1	150 Tagessätze**	150 Tagessätze	150 Tagessätze	0 Tagessätze	1	180 Tagessätze	180 Tagessätze
Ierland	3	114-168 mnd	134 mnd	4 mnd	130 mnd	6	24-168 mnd	96 mnd
Schotland	0					0		

Tabel 40. Vergelijking straftoemeting artikel 247 Sr-I

delict: ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)
 gedraging 1: aanraken naakt geslachtsdeel

	<i>Totaal opgelegde straf</i>					<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel	Gemiddeld netto	N	Range	Gemiddeld
Nederland	78	0-60 mnd	22 mnd	8 mnd	14 mnd			
Duitsland	6	22-72 mnd	48 mnd	4 mnd	44 mnd	18	4-33 mnd	14 mnd
Zwitserland	6	10-96 mnd <i>of</i>	45 mnd <i>of</i>	7 mnd <i>of</i>	38 mnd <i>of</i>	9	6-60 mnd <i>of</i>	23 mnd <i>of</i>
	2	270-360 Tagessätze**	315 Tagessätze	315 Tagessätze	0 Tagessätze	5	90-330 Tagessätze	213 Tagessätze
Ierland	11	6-120 mnd	72 mnd	8 mnd	64 mnd	18	12-180 mnd	51 mnd
Schotland	1	216 mnd	216 mnd	176 mnd*	40 mnd	2	12-96 mnd	54 mnd

Tabel 41. Vergelijking straftoemeting artikel 247 Sr-II

delict: ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)
 gedraging 2: aanraken overig

	<i>Totaal opgelegde straf</i>					<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel	Gemiddeld netto	N	Range	Gemiddeld
Nederland	37	0-14 mnd	4 mnd	3 mnd	1 mnd			
Duitsland	0					4	9-18 mnd	13 mnd
Zwitserland	1	10 mnd <i>of</i>	10 mnd <i>of</i>	10 mnd <i>of</i>	0 mnd <i>of</i>	6	6-24 mnd	14 mnd
	1	150 Tagessätze**	150 Tagessätze	150 Tagessätze	0 Tagessätze	5	60-180 Tagessätze	122 Tagessätze
Ierland	0					1	18 mnd	18 mnd
Schotland	0					0		

Tabel 42. Vergelijking straftoemeting artikel 247 Sr-III

delict: ontuchtige gedragingen met een kind beneden 16 jaar (art. 247 Sr)
 gedraging 3: digitale vormen van seksueel misbruik

	<i>Totaal opgelegde straf</i>					<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel	Gemiddeld netto	N	Range	Gemiddeld
Nederland	7	0-48 mnd	22 mnd	8 mnd	14 mnd			
Duitsland	2	22-48 mnd	35 mnd	11 mnd	24 mnd	8	6-15 mnd	10 mnd
Zwitserland	2	12-39 mnd	26 mnd	6 mnd	20 mnd	3	9-12 mnd	10 mnd
Ierland	0					0		
Schotland	2	15-72 mnd	44 mnd	18 mnd	26 mnd	1	15 mnd	15 mnd

Tabel 43. Vergelijking straftoemeting artikel 249 lid 1 Sr-I

delict: ontuchtige gedragingen met misbruik van vertrouwen/positie (art. 249 lid 1 Sr)
 gedraging 1: aanraken naakt geslachtsdeel

	<i>Totaal opgelegde straf</i>					<i>Straf per zedenfeit</i>		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel	Gemiddeld netto	N	Range	Gemiddeld
Nederland	28	1-48 mnd	14 mnd	5 mnd	9 mnd			
Duitsland	3	12-24 mnd	16 mnd	16 mnd	0 mnd	22	6-30 mnd	16 mnd
Zwitserland	4	26-35 mnd <i>of</i>	31 mnd <i>of</i>	16 mnd <i>of</i>	15 mnd <i>of</i>	6	8-36 mnd <i>of</i>	21 mnd <i>of</i>
	2	130-300 Tagessätze**	215 Tagessätze	215 Tagessätze	0 Tagessätze	1	100 Tagessätze	100 Tagessätze
Ierland	11	12-132 mnd	62 mnd	10 mnd	52 mnd	16	12-120 mnd	48 mnd
Schotland	1	24 mnd	24 mnd	n.v.t.	24 mnd	0		

Tabel 44. Vergelijking straftoemeting artikel 249 Sr-II

delict: ontuchtige gedragingen met misbruik van vertrouwen/positie (art. 249 lid 1 Sr)
 gedraging 2: aanraken overig

	Totaal opgelegde straf				Gemiddeld netto	Straf per zedenfeit		
	N	Range	Gemiddeld	Vw. deel		N	Range	Gemiddeld
Nederland	5	0-3 mnd	2 mnd	2 mnd	0 mnd			
Duitsland	1	9 mnd of	9 mnd of	9 mnd	0 mnd of	6	3-24 mnd of	12 mnd of
	1	120 Tagessätze	120 Tagessätze	n.v.t.	120 Tagessätze	1	120 Tagessätze	120 Tagessätze
Zwitserland	1	180 Tagessätze	180 Tagessätze	180 Tagessätze	0 Tagessätze	1	100 Tagessätze	100 Tagessätze
Ierland	2	12-60 mnd	36 mnd	12 mnd	24 mnd	6	12-60 mnd	30 mnd
Schotland	0					0		

Ten aanzien van betaalde seks met een 16- of 17-jarige (art. 248b Sr) zijn alleen gegevens van Nederland bekend. Gevallen van seks met een 16-17-jarige tegen betaling zijn in de buitenlandse uitspraken niet gevonden.

- * Schotland kent de figuur van de voorwaardelijke veroordeling niet. Wel kent het de figuur van *extended sentences*, waarbij de veroordeelde na een *punishing part* te hebben uitgezeten, een aanvraag kan doen om het resterende deel van de straf (*extension part*) in de samenleving te ondergaan. De veroordeelde wordt dan in vrijheid gesteld, maar moet zich wel aan bepaalde voorwaarden houden. De cijfers die in deze tabel zijn opgenomen, hebben betrekking op het deel van de straf dat mogelijk niet ten uitvoer wordt gelegd. Omdat invrijheidstelling niet automatisch plaatsvindt, maar een beoordeling per gedetineerde vergt, zijn de werkelijk niet ten uitvoer gelegde delen kleiner dan in de tabel is aangegeven. In de tabel is het maximaal niet ten uitvoer gelegde deel van de vrijheidsstraf opgenomen. Daarbij zijn de regelingen met betrekking tot de ‘normale’ vervroegde invrijheidstelling buiten beschouwing gelaten.
- ** *Tagessätze* zijn eenheden waarop bij een zogenoemd dagboetestelsel geldboetebedragen worden gebaseerd. Het aantal *Tagessätze* wordt vermenigvuldigd met een tarief dat afhankelijk is van de draagkracht van de veroordeelde.
- *** Wanneer levenslange vrijheidsstraf is opgelegd, is die in deze tabel op 18 jaar gesteld.

5.8.2 Overige opgelegde sancties

In alle onderzochte landen worden ook andere sancties dan vrijheidsstraffen en geldboetes opgelegd. In geval van ernstige zedendelicten die zijn begaan onder invloed van een psychische stoornis, terwijl de veroordeelde een gevaar voor de samenleving oplevert, wordt soms een equivalent van de Nederlandse terbeschikkingstelling opgelegd. In geval van delicten die relatief weinig ernstig zijn, wordt in Nederland een enkele keer een taakstraf opgelegd en in sommige andere landen een equivalent daarvan. Ook sancties waarbij de veroordeelde zich aan bepaalde voorwaarden moet houden, worden incidenteel opgelegd.

5.8.3 Analyse

In § 5.7 is geconstateerd dat de strafbedreigingen nogal uiteenlopen tussen de onderzochte landen. In het bijzonder bleek dat de maximumstraffen die in Ierland en Schotland kunnen worden opgelegd, fors zijn, aangezien de ernstigste zedenmisdriven daar met levenslange vrijheidsstraf zijn bedreigd. Strafb bedreigingen geven alleen aan binnen welke bandbreedtes een rechter straffen mag bepalen. Om een beeld van een strafklimaat met betrekking tot bepaalde delicten te krijgen, moeten de daadwerkelijk opgelegde straffen worden geanalyseerd.

Uitgangspunten voor de vergelijking

In de tabellen die hiervoor zijn naast elkaar de totale opgelegde straffen en de straffen voor de afzonderlijk bewezen verklaarde feiten opgenomen. Voor de vergelijking met Nederland zijn vooral de totale opgelegde straffen relevant. In alle onderzochte landen worden vrijwel steeds meer strafbare feiten naast elkaar bewezen verklaard en zou naar Nederlands recht meestal sprake van zijn meerdaadse samenloop. In Nederland worden in dat geval geen afzonderlijke straffen per bewezen verklaard feit bepaald maar wordt één totaalstraf bepaald, die niet tot stand komt door deze te berekenen aan de hand van de passend geachte straffen voor de afzonderlijke feiten. De regeling van de meerdaadse samenloop (art. 57 Sr) heeft strikt genomen overigens alleen betrekking op de maximale straf die een rechter mag opleggen. Er kan worden verwacht dat in geval van bewezenverklaring van meer strafbare feiten een hogere straf zal worden opgelegd dan in geval voor slechts één feit wordt veroordeeld. Daarnaast is in het kader van dit onderzoek geen onderzoek gedaan. Door de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen is geconstateerd dat het al dan niet bestaan van meerdaadse samenloop niet van (wezenlijke) invloed is op de door de officier van justitie gevorderde en door de rechtbank bepaalde strafduur (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen 2016:52-55). Omdat de data waarop deze conclusie is gebaseerd niet in het desbetreffende rapport zijn opgenomen, kunnen wij deze conclusie niet zonder meer overnemen. Om deze conclusie te kunnen trekken zou een vergelijking moeten kunnen worden gemaakt tussen substantiële aantallen zaken met en zonder meerdaadse samenloop. Uit ons eigen onderzoek is gebleken dat het zeer weinig voorkomt dat geen sprake is van meerdaadse samenloop, omdat verdachten doorgaans worden vervolgd wegens meerdere strafbare feiten. Wanneer de conclusie van de Nationaal Rapporteur terecht is getrokken, zouden de in Nederland opgelegde straffen het beste kunnen worden vergeleken met de in andere landen bepaalde straffen voor afzonderlijke bewezen verklaarde feiten. Om die reden zijn de straffen voor de afzonderlijk bepaalde strafbare feiten in de tabellen hiervoor opgenomen. Daarbij zij opgemerkt dat de invloed van meerdaadse samenloop op de staffoemeting per land verschillend is. In Duitsland bestaat, wanneer veel strafbare feiten ten laste zijn gelegd, een groot verschil tussen de straffen die per feit passend

worden geacht en de totale straf. Dat kan meer dan een factor twee verschil maken. In Ierland komt de totale straf dikwijls gelijk aan de straf die voor het zwaarste delict is bepaald, omdat vaak wordt bepaald dat de per feit opgelegde straffen gelijktijdig ten uitvoer moeten worden gelegd. Het is dus lastig om te bepalen of in Nederland opgelegde straffen beter kunnen worden vergeleken met in andere bepaalde straffen per feit of opgelegde totaalstraffen. Omdat feitelijk de straffen in Nederland worden opgelegd voor meerdere strafbare feiten, is de keuze gemaakt om de vergelijking te baseren op de totaalstraffen. Daarbij wordt uitgegaan van de netto straffen. Daarmee wordt bedoeld dat de voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen delen van de totaalstraf zijn afgetrokken.

Dit is gedaan om de vergelijking zoveel mogelijk te baseren op de feitelijk ten uitvoer te leggen straffen. Omdat die vergelijking zo zuiver mogelijk te kunnen maken, bestond aanvankelijk het voornemen om per uitspraak te bepalen na hoeveel tijd de gedetineerde vervroegd in vrijheid zou worden gesteld. Dit is echter niet mogelijk gebleken, omdat niet alle onderzochte landen automatische vervroegde invrijheidstelling kennen.¹³³ In Ierland en Schotland is de invrijheidstelling bij langere vrijheidsstraffen, die bij zedendelicten dikwijls worden opgelegd, afhankelijk van beslissingen van het *Parole Board*. In Zwitserland bestaat een mogelijkheid om eerder dan de standaardperiode in aanmerking te komen voor vervroegde invrijheidstelling. Grosso modo kan worden gesteld dat gedetineerden in alle onderzochte landen in de regel (voorwaardelijk) vervroegd in vrijheid worden gesteld nadat zij ongeveer de helft tot twee derde van de vrijheidsstraf hebben uitgezeten.

Vergelijking

Hoewel in Ierland en Schotland de maximale strafbedreiging voor seksueel binnendringen bij een 12- of 16-jarige levenslange vrijheidsstraf is, blijkt levenslange vrijheidsstraf niet vaak te worden opgelegd. Voor zover deze wordt opgelegd, moet in Schotland een *sentencing part* worden bepaald, dat vaak relatief beperkt is en soms lager is dan opgelegde tijdelijke vrijheidsstraffen. Hoewel Duitsland aanzienlijk lagere strafbedreigingen kent, die vrij vergelijkbaar zijn met de strafbedreigingen in Nederland, komt de netto opgelegde straf in Duitsland in de tabellen op ongeveer dezelfde duur uit als in Schotland. Ten opzichte van Nederland wordt in Duitsland en Schotland aanzienlijk zwaarder gestraft. In Duitsland wordt voor vaginaal binnendringen met een geslachtsdeel bij een 12-minner (art. 244 Sr) een gemiddelde netto totaalstraf opgelegd die 2 keer zo hoog is als in Nederland. Bij dezelfde gedraging bij 16-minners (art. 245 Sr) is dat verschil nog groter. Daarvoor zijn in de onderzochte uitspraken in Duitsland gemiddelde netto straffen opgelegd die 6 keer zo hoog zijn als in Nederland. Het is uitermate belangrijk om te beseffen dat deze cijfermatige vergelijking slechts een algemeen beeld kan opleveren. Er kan niet worden geconcludeerd dat in Duitsland in het algemeen 6 keer zo hoog wordt gestraft bij seksueel binnendringen bij 16-minners, omdat de aantallen uitspraken waarop deze bevindingen zijn gebaseerd, daarvoor te klein zijn. Dát in Duitsland zwaarder wordt gestraft dan in Nederland, wordt wel bevestigd door de gemiddelde straffen die bij de genoemde delicten voor afzonderlijke feiten zijn bepaald. Het aantal straftoemingsbeslissingen waarop deze gemiddelden zijn gebaseerd, is groter (resp. N=16 en N=30). Ook het gemiddelde van de straffen die voor de genoemde delicten per afzonderlijk feit zijn bepaald, is substantieel hoger dan de straffen die in Nederland als totaalstraf worden opgelegd.

¹³³ In landen die wel als regel automatische vervroegde invrijheidstelling kennen, bestaat overigens ook steeds de mogelijkheid om vervroegde invrijheidstelling achterwege te laten vanwege bijzondere omstandigheden.

Ierland kent van de onderzochte landen duidelijk de hoogste netto straffen. Ten aanzien van de Ierse equivalenten van art. 244 en 245 Sr zijn in de geselecteerde uitspraken gemiddelde netto totaalstraffen opgelegd die 4 resp. 8 keer hoger zijn dan die in Nederland.

Nederland en Zwitserland kennen de meest milde bestraffing. Deze landen kennen ten aanzien van vrijheidsstraffen *overall* een min of meer gelijke bestraffing voor de onderzochte delicten. Uit de cijfers komen wel verschillen naar voren met betrekking tot de afzonderlijke delicten. Bij sommige typen gedragingen zijn de straffen in Nederland hoger, bij andere zijn de straffen in Zwitserland hoger. Die verschillen zouden mogelijk minder groot zijn wanneer meer Zwitserse uitspraken hadden kunnen worden onderzocht. Het aantal uitspraken per type gedraging is namelijk vrij klein. In Zwitserland worden verder, anders dan in Nederland, dikwijls geldboetes opgelegd voor (minder ernstige) zedendelicten, die bovendien niet zelden geheel voorwaardelijk zijn.

6. Betaalde seks met minderjarigen

6.1 Inleiding

In dit deel van het onderzoek zullen alle zaken van betaalde seks met minderjarigen (art. 248b Sr) die werden afgedaan tussen 1 januari 2015 en 31 december 2019 nader worden bestudeerd. Naast de uitgebreide inventarisatie van het misbruik, de dader, het slachtoffer en de omstandigheden zoals die voor de overige zaken ook werd gedaan, zal specifiek worden bekeken wat de kenmerken en gedragspatronen zijn van de daders in deze zaken.

6.2 Methoden

Selectie strafdossiers

Om inzicht te verkrijgen in de kenmerken en gedragspatronen van daders van betaald seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige, zijn alle zaken geselecteerd waarin de mannelijke volwassen verdachte werd veroordeeld voor artikel 248b Sr. In 98 van de 713 (14 procent) besproken zaken in Hoofdstuk 4 werd de verdachte veroordeeld voor het hebben van betaalde seks met een 16- of 17-jarige (art. 248b Sr). Tabel 45 toont het aantal zaken waarin tussen 2015 en 2019 bij de verschillende parketten een volwassen mannelijke verdachte werd veroordeeld voor artikel 248b Sr. Een aantal zaken viel buiten de selectie, bijvoorbeeld omdat het Hof vrijsprak, de dader een vrouw was of de dader minderjarig. Van de 86 zaken die binnen de selectie vallen, zijn bij de betreffende parketten de strafdossiers opgevraagd. Voor inzage van de strafdossiers is toestemming verleend door het College van procureurs-generaal. Door de coronamaatregelen die golden ten tijde van de dataverzameling, was het niet mogelijk alle parketten te bezoeken. Dit geldt bijvoorbeeld voor de Rechtbank Midden-Nederland en de Rechtbank Noord-Nederland. De laatste kolom van Tabel 45 toont per parket het aantal strafdossiers dat kon worden ingezien; dat zijn er 60 in totaal. Er is geen reden om aan te nemen dat deze selectie tot een probleem leidt als het gaat om representativiteit.

Tabel 45. Aantal 248b-zaken en beschikbare strafdossiers

Arrondissement	Aantal zaken 248b	Aantal zaken binnen selectie*	Aantal strafdossiers beschikbaar
	<i>N</i>	<i>N</i>	<i>N</i>
Rechtbank Oost-Brabant	10	9	9
Rechtbank Zeeland-West-Brabant	14	14	-
Rechtbank Limburg	28	24	24
Rechtbank Den Haag	-	-	-
Rechtbank Rotterdam	23	18	18
Rechtbank Noord-Holland	1	1	-
Rechtbank Midden-Nederland	10	9	-
Rechtbank Noord-Nederland	3	3	-
Overige rechtbanken**	9	9	9
Totaal	98	86	60

* Zaken vielen bijvoorbeeld buiten de selectie als de dader een vrouw was, er geen veroordeling was, de dader minderjarig was, etc.

** In verband met de kleine aantallen zaken bij de rechtbanken Gelderland, Oost-Nederland en Amsterdam, zijn deze in bovenstaande tabel samengenomen. Alle 9 veroordelingen die in totaal bij deze rechtbanken werden uitgesproken, vallen binnen de selectie van het onderzoek en van deze 9 zaken is het strafdossier ingezien.

In de strafdossiers werd informatie verzameld uit onder andere processen-verbaal van verhoor en van de openbare terechtzitting (waarin onder meer slachtoffer- en getuigenverklaringen zijn opgenomen), reclasseringsrapporten en pro Justitia-rapportages. Over elke dader is hiermee systematisch kwalitatieve informatie verzameld over het misbruik, de contactlegging tussen dader en slachtoffer, de betaling, duur en locatie, de aanleiding van de opsporing en de persoon van de dader (Bijlage 2). Zeven van de 60 dossiers zijn door twee beoordelaars bestudeerd en gescoord, waarna de aantekeningen met elkaar zijn vergeleken. Hieruit bleek een zeer grote mate van overeenstemming tussen de twee beoordelaars.

Voor alle zaken die binnen de selectie vallen ($n = 86$) is tevens het scoringsinstrument met uitgebreide kenmerken van het misbruik, dader, slachtoffer, eis en straf (Bijlage 1) gevuld. Voor bijna alle zaken die eerder niet konden worden gescoord omdat het vonnis niet online beschikbaar was, is de informatie nu alsnog verzameld. In de meeste gevallen was dit mogelijk op basis van het vonnis dat kon worden ingezien op een beschikbaar gestelde laptop van de Raad voor de Rechtspraak, in een aantal gevallen is dit gedaan op basis van (het vonnis in) het strafdossier. Voor acht zaken was het niet mogelijk de vonnis-informatie te scoren; deze vonnissen waren niet online beschikbaar, niet in te zien op de laptop van de Raad en bij de parketten waar de strafdossiers van deze zaken liggen, konden we niet terecht.

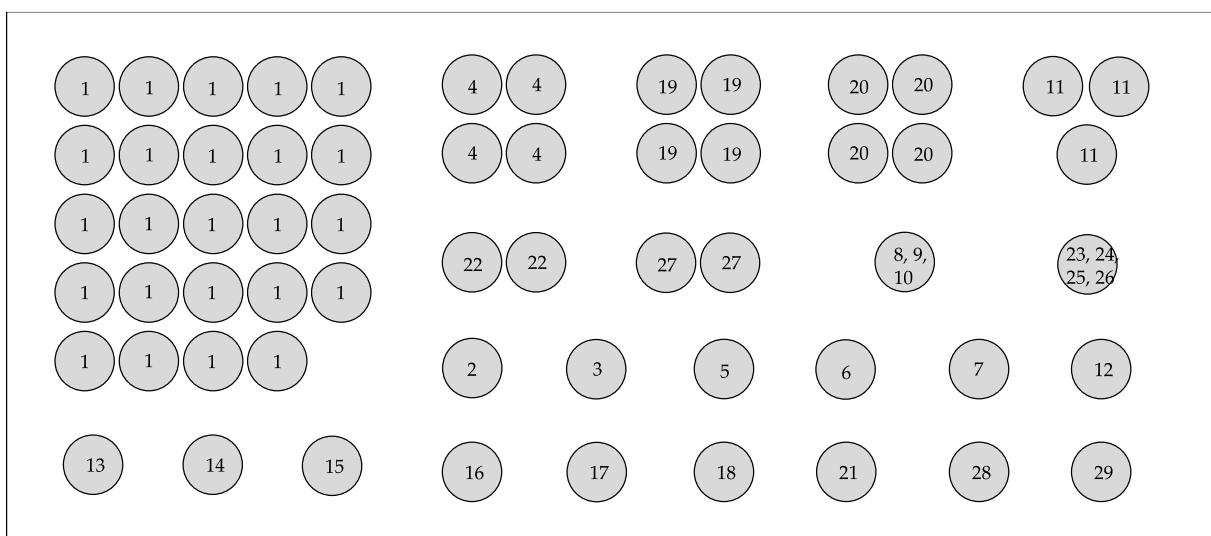
Dit betekent dat voor 78 zaken van betaald seksueel misbruik uitgebreide informatie uit het vonnis en voor 60 zaken tevens informatie uit het strafdossier is verzameld.

6.3 Resultaten

Zaken

De in totaal 60 bestudeerde dossiers leveren informatie op over evenveel daders die betaalde seks hadden met een 16- of 17-jarige. Dit betekent niet automatisch dat evenveel slachtoffers betrokken zijn bij deze 60 zaken; de zaken zijn onder te verdelen in clusters waarbij het slachtoffer hetzelfde is; meerdere daders zijn veroordeeld voor betaald seksueel misbruik met

hetzelfde slachtoffer. Figuur 12 toont een schematische weergave van de slachtoffers die bij de zaken betrokken zijn, waarbij elke cirkel staat voor een zaak en dus voor een enkele dader en het cijfer in de cirkel naar het slachtoffer verwijst; gelijke cijfers staan voor hetzelfde slachtoffer. Zo laat de figuur zien dat de zaken van 24 betalende klanten die werden veroordeeld in de Valkenburgse zedenzaak zijn bestudeerd, waarbij hetzelfde 16-jarige meisje onder dwang van een *pooierboy* in een hotelkamer klanten ontving. Vier mannen werden veroordeeld voor betaalde seks met slachtoffer 4. Slachtoffer 19 en 20 waren beide eveneens slachtoffer in vier strafzaken. Drie mannen werden veroordeeld voor betaalde seks met slachtoffer 11, twee mannen voor betaalde seks met slachtoffer 22 en twee mannen voor betaalde seks met slachtoffer 27. Uitzonderlijke zaken binnen de selectie zijn een zaak waarin een man werd veroordeeld voor betaald seksueel misbruik met drie slachtoffer (8, 9 en 10) en een zaak waarin een man werd veroordeeld voor betaald seksueel misbruik met vier slachtoffers (23, 24, 25, 26). In beide zaken gaat het om misbruik dat langere tijd voortduurde en waarbij de slachtoffers gedurende een deel van de tijd jonger dan 16 jaar waren en tijdens het misbruik 16 of 17 jaar werden. In de overige 15 zaken werd een man veroordeeld voor betaald seksueel misbruik met een slachtoffer dat niet ook bij een van de andere zaken betrokken was. In totaal waren dus 29 slachtoffers betrokken bij de 60 zaken. Het is van belang om in het vervolg van dit hoofdstuk in gedachten te houden dat een deel van de zaken betrekking heeft op dezelfde slachtoffers, en dat om die reden informatie over bijvoorbeeld het opsporingsonderzoek, de contactlegging tussen dader en slachtoffer en de locatie van het misbruik kan zijn beïnvloed.

Figuur 12. Schematische weergave van de zaken en de verhouding van daders en slachtoffers

In 47 zaken werd de dader veroordeeld voor het binnendringen bij het slachtoffer (80 procent); in minimaal 10 van deze zaken (17 procent van het totaal) gebeurde dit zonder het gebruiken van een condoom. In 11 zaken werd de dader veroordeeld voor het laten aanraken van zijn naakte geslachtsdelen (meestal aftrekken) en/of het aanraken van de naakte geslachtsdelen van het slachtoffer (18 procent). Eén dader werd veroordeeld voor het laten poepen door het slachtoffer in zijn mond, terwijl hij aan haar anus zoog (2 procent). In één zaak is onvoldoende duidelijk geworden wat de aard van het misbruik was.

In 25 zaken vond het misbruik plaats in een hotel (42 procent), waarbij rekening moet worden gehouden met het feit dat deze zaken bijna allemaal betrekking hebben op de Valkenburgse zedenzaak. Twaalf keer vond het misbruik thuis bij de dader (20 procent), drie keer bij het slachtoffer thuis (5 procent), zes keer in de auto van de dader (10 procent), drie keer in een

kelderbox (5 procent), twee keer in de buitenlucht op een openbare plaats (3 procent), een keer in een parenclub (2 procent) en een keer in het bedrijfspand van de dader (2 procent). In drie zaken, waarin het misbruik meerdere malen plaatsvond, werden verschillende locaties gebruikt (5 procent) en in vier zaken is de locatie van het misbruik niet uit het dossier op te maken (7 procent).

Voor 59 van de 60 zaken kon uit het dossier worden opgemaakt hoe vaak de dader met het slachtoffer betaalde seks heeft gehad (Tabel 46). In de meeste van deze zaken was dat eenmalig (41 zaken, 68 procent). Tien mannen hadden twee keer betaalde seks (17 procent), meestal met hetzelfde slachtoffer; in 2 zaken had een man drie keer betaalde seks met het slachtoffer (3 procent). In een enkele zaak had de dader 25 keer betaalde seks met het slachtoffer. Viermaal was enkel uit het dossier op te maken dat meerdere seksafspraken hadden plaatsgevonden, maar bleef onduidelijk hoe vaak seksafspraken hadden plaatsgevonden (7 procent). Uit één dossier was niet op te maken hoe vaak de betaalde seks had plaatsgevonden (2 procent).

Tabel 46. Aantal malen betaalde seks in een zaak

	N	%
Eenmalig	41	68%
2 keer	10	17%
3 keer	2	3%
6 keer	1	2%
25 keer	1	2%
Enkel bekend dat dit meerdere keren gebeurde	4	7%
Niet uit dossier op te maken	1	2%

Veruit de meeste betalende klanten kwamen met het slachtoffer in contact via een sekswebsite of mobiele applicatie ($n = 52$, 87 procent). In de meeste zaken ging dit via de website kinky.nl ($n = 21$), sexjobs.nl ($n = 16$) of een van beide websites ($n = 2$). In een klein deel van de zaken is het slachtoffer van het mannelijk geslacht, in die gevallen kwamen dader en slachtoffer in contact via bullchat ($n = 2$) of grindr ($n = 1$). In de meeste zaken werd een advertentie geplaatst door het slachtoffer of een pooier/loverboy en was de dader degene die op de advertentie reageerde. In een klein aantal zaken plaatste de dader een advertentie om te zoeken naar iemand om seks mee te hebben. In een tweetal zaken kwamen dader en slachtoffer buiten internet om maar in de publieke ruimte met elkaar in contact. Voor zes zaken is onbekend gebleven hoe dader en slachtoffer met elkaar in contact kwamen.

Voor 49 zaken is uit het dossier bekend geworden dat geld voor de handelingen is betaald. Voor 41 zaken is ook bekend om welk bedrag het ging. Klanten betaalden per ontmoeting tussen de 50 en 175 euro. Het gemiddelde bedrag is 93 euro.¹³⁴ In sommige gevallen werd dit direct aan het slachtoffer betaald, in andere gevallen werd het geld aan een pooier of loverboy betaald. Voor langere afspraken, verdergaande seksuele handelingen en handelingen zonder condoom werd over het algemeen meer betaald.

¹³⁴ In zaken waarin een range wordt genoemd of de dader en het slachtoffer een ander bedrag noemen, is het gemiddelde genomen.

Start van het opsporingsonderzoek

Voor 49 zaken is bekend wat de aanleiding voor het opsporingsonderzoek is geweest. In 32 zaken (waaronder de 24 zaken die betrekking hadden op hetzelfde meisje in de Valkenburgse zedenzaak) was de aanleiding aangifte door een familielid of schoolmentor van vermissing, seksueel misbruik of seksuele uitbuiting. Vier van de zaken kwamen aan het licht toen een minderjarig vrouwelijk slachtoffer haar schoolmentor in vertrouwen nam over het contact dat zij had met een loverboy. Ze moest onder dwang in de prostitutie werken en het geld dat ze daarmee verdiende afstaan aan de jongen. In een andere zaak nam een vader contact op met de politie nadat hij het vermoeden kreeg dat zijn drugsverslaafde minderjarige zoon met mannen afsprak om geld te verdienen door seksueel contact met hen te hebben.

In 11 zaken was de aanleiding een prostitutiecontrole door de politie of trof de politie een vermoedelijk minderjarige prostituee op straat of met een klant in een auto aan. In deze zaken leidde de vondst van de politie vaak tot een zaak tegen meerdere verdachten die betaalde seks met hetzelfde slachtoffer hadden. Zo werd bijvoorbeeld de telefoon van een van de slachtoffers in onderzoek genomen, waarna de politie bij meerdere van haar klanten uitkwam. Een ander voorbeeld van de wijze waarop de politie bij twee betalende klanten van een minderjarig slachtoffer terecht kwam, was door zelf een advertentie te plaatsen op een website waarin een man meldde op zoek te zijn naar 18+ meisjes die geld wilden verdienen door een seksdate te hebben. Een minderjarig meisje dat op deze advertentie reageerde leidde de politie naar twee van haar klanten.

In een kleiner aantal zaken ($n = 3$) startte het opsporingsonderzoek met een (niet-) anonieme melding bij de politie of Meld Misdaad Anoniem. Ten slotte deed in 3 zaken het slachtoffer zelf aangifte. Zo belde een minderjarig meisje 112 nadat de man met wie ze seks had gehad haar tegen haar wil had gepenetreerd en zonder te betalen was weggerend.

Daders

De meerderheid van de daders (83 procent) is in Nederland geboren. De overige geboortelanden zijn China, Curaçao, Irak, Marokko en Turkije. De gemiddelde leeftijd van de daders ten tijde van het delict was 37 jaar ($sd = 9,8$ jaar), waarbij de jongste dader 21 jaar was en de oudste 56 jaar. Ruim de helft van de daders (57 procent) had ten tijde van het delict een relatie. De andere daders hadden of geen relatie of hun relationele status is onbekend. In bijna een kwart (23 procent) van de gevallen was de partner van de dader op de hoogte van de strafzaak. Wanneer partners hiervan niet op de hoogte waren, was dit meestal omdat men het voortbestaan van de relatie niet in gevaar wilde brengen of men niet wilde dat de familie en kinderen op de hoogte zouden worden gebracht: bijna de helft (47 procent) van de daders had kinderen ten tijde van het delict.

Van 53 daders was informatie bekend over hun dagbesteding en bijna allen ($n = 50$, 94 procent) hadden een baan of volgden een opleiding. Ruim een derde van de daders had een eigen bedrijf of was werkzaam als ZZP-er. Dit is opvallend omdat het veel meer is dan binnen de algemene Nederlandse populatie; van alle werkenden in Nederland was in 2020 slechts 13 procent werkzaam als ZZP-er.¹³⁵ Bij vrijwel geen enkele dader was sprake van middelengebruik. Van alle daders had bijna de helft (47 procent) wel eens eerder een

¹³⁵ <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-zzp/hoofdcategorieen/ontwikkelingen-zzp#:~:text=Steeds%20meer%20werkenden%20zijn%20zzp,was%20dat%20nog%208%20procent.>

prostituee bezocht. Als reden voor het prostitutiebezoek werd onder meer gegeven dat het een manier van ontspannen was, dat er seksuele problemen in de relatie waren en de dader op deze manier aan zijn gerief wilde komen of dat het iets was wat je een keer in je leven moet hebben gedaan. Ook vertelden sommige daders tijdens verhoren of ter zitting dat ze het lastig vonden om aan een relatie te beginnen of contact te krijgen met partners en dat ze op deze manier toch aan hun behoeftes kwamen. Enkele mannen vertelden dat ze op zoek waren naar hun seksuele geaardheid en via het internet (bijvoorbeeld grindr) op zoek waren gegaan naar seksuele contacten met mannen.

Tijdens hun verhoor vertelden verdachten veelal dat zij niet op zoek waren naar een minderjarige prostituee. De websites die zij bezochten, zouden claimen enkel advertenties van meerderjarige prostituees te plaatsen. Om die reden zouden ze ook niet naar de leeftijd van het slachtoffer hebben gevraagd. Veel verdachten vertelden tijdens hun verhoor of bij de rechter dat het slachtoffer er ouder dan 18 jaar oud uit zag en zij er daarom vanuit gingen dat ze volwassen was. Een enkele dader zegt dat hij het slachtoffer om haar ID-kaart heeft gevraagd maar dat zij die niet wilde tonen omdat ze anoniem haar werk wilde doen. Slechts één dader zei expliciet op zoek te zijn geweest naar minderjarige meisjes omdat dat zijn seksuele voorkeur heeft. De man legde contact via Facebook met meisjes en als zij hun mobiele nummer hadden gegeven, maakte hij seksafspraken met hen via sms of whats-app.

Van 63 procent van de daders ($n = 38$) werd in het strafdossier iets genoemd over het recidiverisico. De overige daders wilden niet meewerken aan het onderzoek (bijvoorbeeld omdat zij het ten laste gelegde ontkenden) of van hen ontbreekt het Reclasseringsadvies in het dossier. Het risico op recidive werd meestal gemeten door de Reclassering met behulp van het instrument Quickscan. Bij 2 daders werden instrumenten gebruikt specifiek voor zedendelinquenten, de Static-99 en de Stable-2007. Vermoedelijk zijn deze instrumenten gebruikt omdat tijdens het onderzoek is gebleken dat de daders een seksuele voorkeur hadden voor adolescente meisjes en jongvolwassen mannen. Bij één dader is de Risc gebruikt. Van de daders voor wie een recidiverisico is bepaald en aan het strafdossier is toegevoegd, had 87 procent een laag recidiverisico. Voor drie daders (8 procent) werd het risico op recidive als gemiddeld ingeschat en twee daders (5 procent) hadden een hoog risico op herhaling.

Slachtoffers

De hoeveelheid aan informatie over slachtoffers wisselt sterk per dossier, maar over het algemeen kan worden gezegd dat over een deel van de 29 verschillende slachtoffers weinig informatie bekend is geworden uit het dossier. Om die reden moeten de resultaten in deze paragraaf worden opgevat als beschrijving van wat zoal voorkomt en moeten daaraan geen conclusies worden verbonden over prevalentie van bepaalde slachtofferkenmerken of de verhouding tussen kenmerken. Vier van de 29 slachtoffers zijn jongens (14 procent), de overige 25 slachtoffers zijn meisjes (86 procent). Het grootste deel van de slachtoffers is in Nederland geboren. Van twee slachtoffers is bekend dat ze niet in Nederland werden geboren; zij zijn afkomstig uit Polen en de Dominicaanse Republiek.

Als gevolg van de selectie van zaken waarin de dader werd veroordeeld voor artikel 248b Sr zijn alle slachtoffers 16 of 17 jaar ten tijde van (een deel van) het delict. Voor relatief veel slachtoffers geldt dat zij op enkele weken of maanden na 18 jaar waren. Slechts een beperkt aantal slachtoffers was jonger dan 16 jaar toen het misbruik begon. Dit gaat om zaken waarin de dader naast voor artikel 248b Sr ook werd veroordeeld voor misbruik met het slachtoffer voor haar 16^e verjaardag, waardoor de dader tevens bijvoorbeeld voor artikel 245 of 247 Sr

werd veroordeeld. Dit gaat om een type zaken dat zich onderscheidt van de reguliere 248b-zaken. In een van deze zaken, bijvoorbeeld, was de dader bewust op zoek naar minderjarige meisjes en heeft hij contact gezocht met meerdere meisjes die in dezelfde gesloten jeugdzorginstelling verbleven.

In de zaken is onderscheid te maken tussen slachtoffers die zelf het initiatief namen om zich te laten betalen voor seksuele handelingen en slachtoffers die daartoe werden verleid of gedwongen. Slachtoffers die zelf het initiatief namen, deden dat voornamelijk om geld te verdienen. Zij plaatsten zelf een advertentie op een sekswebsite of reageerden op advertenties van mannen die op zoek waren naar een prostituee. Deze minderjarige meisjes regelden meestal ook eigen (openbaar) vervoer naar de afspraak en namen zelf het geld in ontvangst. In andere gevallen was er een tussenpersoon in de vorm van een loverboy of pooier betrokken. Minderjarigen in deze zaken hadden vaak minder zelf te zeggen of hadden helemaal geen eigen keus. Eén van de daders, bijvoorbeeld, vroeg onder valse voorwendselen het slachtoffer om foto's van zichzelf in lingerie naar hem te sturen. Deze foto's plaatste hij vervolgens met een advertentie op een sekswebsite, zonder dat zij daarvan weet had. Daarna chanteerde hij haar met de foto's en dwong haar in de prostitutie. Voor de mannelijke minderjarige slachtoffers die bij de bestudeerde zaken betrokken waren, geldt dat zij alle vier zelf het initiatief namen en geen tussenpersoon betrokken was.

Straffen

Omdat alle informatie over de strafvordering en opgelegde straffen is opgenomen in de vonnissen, zal deze paragraaf de resultaten tonen van de straffen die werden opgelegd in alle 78 248b-zaken die binnen de selectie vallen. Zoals eerder vermeld, is in een beperkt aantal zaken ($n = 3$) sprake van een veroordeling voor zowel artikel 248b Sr als een of meerdere andere zedenartikelen (bijvoorbeeld art. 245 of 247 Sr). Omdat aan deze zaken aan de strafeis en -oplegging meerdere zedenartikelen ten grondslag liggen en meestal ook slachtoffers die ten tijde van (een deel van) het delict jonger waren dan 16 jaar, is besloten deze zaken buiten de resultaten over de straffen te houden. Om die reden gaan onderstaande resultaten over 75 zaken.

In de meeste zaken van betaald seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige eiste de officier van justitie een deels voorwaardelijke gevangenisstraf (84 procent), meestal zonder taakstraf (Tabel 47). In een kleiner aantal zaken (14 procent) werd een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist. De rechter legde in de meeste zaken een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf op (66 procent), meestal aangevuld met een taakstraf. In bijna een kwart van de zaken werd een deels voorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd (22 procent) en 9 zaken werden afgedaan met een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf (12 procent).

Tabel 47. Geëiste en opgelegde strafmodaliteit voor betaalde seks met een 16- of 17-jarige

	Geëist		Opgelegd	
	N	%	N	%
Geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf	10	14%	49	66%
zonder taakstraf	8	11%	2	3%
met taakstraf	2	3%	47	63%
Deels voorwaardelijke gevangenisstraf	63	84%	17	22%
zonder taakstraf	61	81%	7	9%
met taakstraf	2	3%	10	13%
Geheel voorwaardelijke gevangenisstraf	1	1%	9	12%
zonder taakstraf	1	1%	9	12%
met taakstraf			-	-
Onbekend	1	1%	-	-
Totaal	75	100%	75	100%

Deze getallen doen vermoeden dat de rechter zwaarder straft dan wordt geëist. Inzicht in de duur van het onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraffen geeft echter een heel ander beeld. Het gemiddeld geëiste onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf is 4,5 maand ($sd = 2,4$), terwijl het gemiddeld onvoorwaardelijk deel gevangenisstraf dat werd opgelegd gelijk is aan een halve maand ($sd = 1,3$). Waar de officier van justitie in het grootste deel van de zaken een onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf van tussen de 3 en 6 maanden eist (77 procent), legt de rechter in driekwart van de zaken (75 procent) slechts 1 dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf op, al dan niet gecombineerd met een voorwaardelijk deel gevangenisstraf en een taakstraf.¹³⁶ Slechts in 10 zaken (13 procent) wordt een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van meer dan 1 dag opgelegd, met een maximum van een half jaar. Opvallend is dat in slechts een klein aantal zaken een aanvullende taakstraf wordt geëist ($n = 5$; 7 procent), terwijl een aanvullende taakstraf in 57 zaken wordt opgelegd (76 procent). Indien een taakstraf wordt opgelegd, is deze gemiddeld voor 166 uur ($sd = 53$), en ligt deze tussen de 30 en 240 uur. Slechts 1 dader werd verminderd toerekeningsvatbaar geacht; bij deze dader werd een parafiele stoornis vastgesteld.

In slechts drie zaken (4 procent) werden bijzondere voorwaarden aan het voorwaardelijke deel van de straf gekoppeld. Dit betrof in alle drie de zaken een meldplicht bij de reclassering en een ambulante behandelverplichting. In één zaak kwam daar nog een contactverbod en het verbod alleen zijn met minderjarigen bij, in een andere zaak een contactverbod en een verplichte controle van gegevensdragers.

Seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige tegen betaling kent een eigen strafvorderingsrichtlijn. In de strafvorderingrichtlijn is de strafbandbreedte voor betaalde ontuchtige handelingen waarbij *geen* sprake is van binnendringen vastgelegd op 1 tot 6 maanden gevangenisstraf. Indien wel sprake is van oraal, vaginaal of anaal binnendringen, is de strafbandbreedte 6 tot 15 maanden gevangenisstraf. Tabel 48 toont per categorie het totaal aantal zaken en in hoe in deze zaken de strafeis zich verhoudt tot de strafbandbreedte. In 12 zaken (16 procent) is *geen* sprake van binnendringen. Met uitzondering van 1 zaak (8 procent), wordt bij dit soort zaken conform de richtlijn geëist (92 procent). In de overige 63

¹³⁶ Dat zo vaak een gevangenisstraf van een enkele dag wordt opgelegd, hangt samen met het taakstrafverbod. In de conclusies (Hoofdstuk 7) zal hierover worden uitgeweid.

zaken (84 procent) is wel sprake van seksueel binnendringen. In 47 van deze zaken (75 procent) werd een straf geëist die lager is dan de bandbreedte, meestal 1 dag gevangenisstraf. Slechts in twee van deze 47 zaken werd een aanvullende taakstraf geëist. In 16 zaken (25 procent) lag de strafeis binnen de bandbreedte.

Tabel 48. Gevorderde onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in relatie tot de richtlijn 248b

	Totaal	Eis		
		Lager dan bandbreedte richtlijn	Binnen bandbreedte richtlijn	Hoger dan bandbreedte richtlijn
Geen sprake van binnendringen	12	1 (8%)	11 (92%)	-
Sprake van binnendringen	63	47 (75%)	16 (25%)	-

Betaald seksueel misbruik met een 16- of 17-jarige is het enige delict in dit onderzoek waarvoor oriëntatiepunten voor de straftoemeting beschikbaar zijn. De oriëntatiepunten vragen om een (korte) onvoorwaardelijke gevangenisstraf in combinatie met 150 uur taakstraf. Wanneer aannemelijk is dat er voor de verdachte aanwijzingen zijn dat sprake is van uitbuiting of minderjarigheid, zou de rechtbank volgens de oriëntatiepunten 4 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf moeten opleggen. Omdat de genoemde aannemelijkheid in (bijna) geen enkel vonnis expliciet wordt vastgesteld, is het lastig te bepalen welke zaak volgens welk oriëntatiepunt zou moeten worden bestraft. Indien volgens het oriëntatiepunt (en zonder aannemelijkheid van daderkennis van uitbuiting of minderjarigheid) waarbij 1 dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf in overeenstemming is met een korte onvoorwaardelijke gevangenisstraf, kan worden geconcludeerd dat de rechtbank in 37 zaken volgens de oriëntatiepunten heeft bestraft: in deze zaken werd minimaal 1 dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf opgelegd *en* minimaal 150 uur taakstraf.

7. Conclusie en discussie

In dit slothoofdstuk worden de conclusies van het onderzoek gepresenteerd aan de hand van de onderzoeksvragen. Het hoofdstuk bestaat uit vijf paragrafen. In § 7.1 komen de strafeisen en straftoemeting in relatie tot richtlijnen en oriëntatiepunten aan de orde. In § 7.2 wordt de rechtvergelijking besproken. De gedragspatronen, strafeisen en strafoplegging in zaken waarin is betaald voor seks met een minderjarige komen aan bod in § 7.3. In § 7.4 zal een methodologische reflectie op het onderzoek worden gepresenteerd. Het rapport wordt in § 7.5 afgesloten met een epiloog.

7.1 Strafeisen en straftoemeting in relatie tot richtlijnen en oriëntatiepunten

Ten eerste is onderzocht hoe de feitelijke strafeisen in *hands-on* zedenzaken luiden en wat de motivering voor deze strafeisen is. Voor *alle onderzochte zaken* is de strafeis zoals gevorderd door het OM bestudeerd. Voor de grootste groep daders werd een deels voorwaardelijke gevangenisstraf geëist (63 procent) en voor ruim een kwart werd een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf geëist (27 procent). De motivering voor deze strafeisen was vrijwel afwezig in alle openbaar beschikbare vonnissen. Het is waarschijnlijk dat de officier van justitie de strafeis ter zitting heeft gemotiveerd door middel van een mondelinge toelichting maar schriftelijk is hierover geen openbare informatie vastgelegd.

Voor *een gestratificeerde steekproef van 180 zaken* is bekeken in hoeverre de strafeis afwijkt van de richtlijn van het OM. Er kan worden geconcludeerd dat het OM bij 49 procent van de zaken een straf vorderde die lager is dan de bandbreedte, bij 43 procent lag de strafeis binnen de bandbreedte en bij 8 procent lag de strafeis boven de bandbreedte. Voor elf veelvoorkomende factoren die strafverzwarend of strafmatigend kunnen werken, is bekeken of en zo ja, in hoeverre deze een rol spelen in de bepaling van de strafeis. In zaken waarin niet is binnengedrongen bij het slachtoffer is nauwelijks een verband te zien tussen strafmatigende/strafverzwarende omstandigheden, en de lengte van de geëiste onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Voor zaken waarbij is binnengedrongen met een geslachtsdeel geldt het algemene beeld dat een hogere straf wordt gevorderd indien meer strafverzwarende factoren aanwezig zijn. Toch is ook in deze zaken het beeld dat de geëiste straf vaak onder de strafbandbreedte in de richtlijn valt, zelfs in sommige zaken waarin meerdere strafverzwarende omstandigheden aanwezig zijn.

Ook is onderzocht in hoeverre de straffen die door de rechter worden opgelegd, afwijken van de strafeis van de officier van justitie en de strafvorderingsrichtlijnen zoals bepaald door het OM. Voor alle onderzochte zaken is bekeken in hoeverre de strafeis overeenkomt met de door de rechter opgelegde straf. In het grootste deel van de zaken (76 procent) komt de strafeis overeen met hetgeen de rechter oplegt. In 9 procent van de zaken eiste de officier een deels voorwaardelijke gevangenisstraf, maar koos de rechtbank voor een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Andersom komt ook voor, in 5 procent van de zaken werd een geheel onvoorwaardelijke vrijheidsstraf geëist, maar koos de rechtbank ervoor een deels voorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen. Door de officier van justitie werd in 57 zaken de maatregel terbeschikkingstelling gevorderd. In 51 van deze zaken (89 procent) legde de rechtbank de maatregel tbs ook op, bijna in alle gevallen in combinatie met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Ook legde de rechtbank in vijf zaken tbs op, terwijl dit niet werd geëist.

Met uitzondering van artikel 248b Sr heeft het LOVS geen oriëntatiepunten opgesteld voor zaken waarin sprake is van seksueel misbruik van minderjarigen. Hierdoor kan niet worden bepaald hoe de straffen die de rechtbank oplegt zich verhouden tot oriëntatiepunten. De rechter is niet gebonden aan de richtlijnen die het OM heeft opgesteld met betrekking tot strafvordering. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de rechter in enige mate wel behoefte heeft aan een kader dat houvast biedt bij het bepalen van een straf: in ruim een kwart van de bestudeerde ontuchtzaken verwijst de rechter in zijn strafmotivering namelijk naar straffen die doorgaans in soortgelijke zaken worden opgelegd (Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen, 2016).

7.2 Rechtsvergelijking

In hoofdstuk 5 is onderzocht hoe de strafbedreigingen en opgelegde straffen in Nederland zich verhouden tot die in Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland.

In § 5.7 zijn tabellen opgenomen waarin is aangegeven welke strafbedreigingen andere landen kennen ter zake van de gedragingen die in Nederland strafbaar zijn gesteld in de artikel 244, 245, 247, 248b en 249 lid 1 Sr. Uiteraard verschillen de strafbedreigingen per type delict. Seksueel binnendringen bij een 12-minner wordt algemeen als het meest ernstige delict beschouwd. De strafbedreigingen voor dit delict lopen sterk uiteen. Wanneer strafverzwarende omstandigheden buiten beschouwing worden gelaten, zijn de strafbedreigingen voor dit delict respectievelijk 10 jaar (Zwitserland), 12 jaar (Nederland), 15 jaar (Duitsland) of levenslange (Ierland en Schotland) vrijheidsstraf. Bij andersoortige gedragingen ontstaat een soortgelijk beeld. Daarbij moet de kanttekening worden geplaatst dat de strafbaarstellingen lastig te vergelijken zijn, omdat in alle landen andere keuzes zijn gemaakt, in het bijzonder ten aanzien van leeftijdsgrenzen en omschrijvingen van het verboden gedrag. Het algemene beeld is echter dat in Zwitserland de laagste strafbedreigingen bestaan en in Ierland en Schotland de hoogste. Nederland en Duitsland kennen vrij vergelijkbare strafbedreigingen.

De verschillen in strafbedreigingen zijn vrij groot en Nederlandse strafbedreigingen zijn na de Zwitserse de meest milde. Een hoog strafmaximum of -minimum impliceert echter niet dat ook hoge dan wel lage straffen worden opgelegd. Het strafklimaat wordt voornamelijk door de straftoemeting in concrete zaken bepaald en in mindere mate door de strafbedreigingen. Verder is relevant dat een strafbedreiging moet passen in het strafstelsel van het desbetreffende land, in de zin dat delicten van vergelijkbare ernst met vergelijkbare straffen moeten worden bedreigd. Het verhogen van een strafbedreiging om de enkele reden dat in andere landen hogere strafbedreigingen bestaan voor een delict, zou kunnen leiden tot inconsistenties in strafbedreigingen. Een vluchtig onderzoek naar de strafbedreigingen ter zake van enkele andere delicten heeft duidelijk gemaakt dat bij delicten waarop in Nederland vergelijkbare vrijheidsstraffen zijn gesteld als op zedendelicten (diefstal met geweld en wederrechtelijke vrijheidsberoving), in Ierland en Schotland levenslange vrijheidsstraf is gesteld. In Zwitserland is de strafbedreiging bij deze delicten iets lichter dan in Nederland en in Duitsland iets zwaarder. Dit levert een contra-indicatie op om over te gaan tot een hogere of lagere strafbedreiging in Nederland.

Nederland kent ten aanzien van artikel 248b Sr een LOVS-oriëntatiepunt, maar voor de overige in dit onderzoek betrokken delicten niet. Ierland en Schotland kennen geen strafvorderingsrichtlijnen. In Ierland worden deze momenteel wel ontwikkeld, mogelijk ook voor zedendelicten. Incidenteel wordt in Schotse uitspraken rekening gehouden met de

Sentencing Guidelines for England and Wales. Zwitserland kent weliswaar (regionale) strafvorderingsrichtlijnen, maar niet voor de delicten die in dit onderzoek zijn betrokken. In Duitsland wordt door rechtbanken gebruik gemaakt van zeer specifieke straftoemetingstabellen.

In de onderzochte uitspraken is ten aanzien van de meeste landen geen informatie gevonden over de strafeis van de officier van justitie. Alleen in Zwitserse uitspraken is de strafeis soms opgenomen, maar in de meeste gevallen niet. Er kon daarom niet worden onderzocht welke straffen worden geëist en hoe deze zich verhouden tot de opgelegde straffen.

In alle onderzochte landen worden vrijheidsstraffen opgelegd voor de delicten die in dit onderzoek centraal staan. In Zwitserland worden, ook bij seksueel binnendringen bij een 12-minner,¹³⁷ regelmatig alleen geldboetes opgelegd. Dat heeft te maken met het zogenoemde primaat van de geldboete, dat meebrengt dat in plaats van korte vrijheidsstraffen in beginsel geldboetes moeten worden opgelegd. Hoewel Duitsland een soortgelijk uitgangspunt kent voor vrijheidsstraffen korter dan zes maanden, is in slechts één van de onderzochte Duitse uitspraken een geldboete opgelegd wegens ontuchtige gedragingen een geldboete opgelegd. Verder worden in alle onderzochte landen ook andere soorten sancties opgelegd, zoals equivalenten van terbeschikkingstelling en taakstraf.

In § 5.8 is de hoogte van de opgelegde straffen in kaart gebracht. De hoogste vrijheidsstraffen worden opgelegd in Ierland. In Ierland wordt soms levenslange vrijheidsstraf opgelegd. Ook in Schotland wordt soms levenslange vrijheidsstraf opgelegd. In dat land is het deel van de straf dat daadwerkelijk moet worden uitgezeten echter dikwijls relatief klein. Duitsland kent strafbedreigingen voor zedendelicten met minderjarige slachtoffers die soortgelijk zijn aan de Nederlandse. De in Duitsland voor deze feiten opgelegde vrijheidsstraffen zijn echter aanzienlijk langer dan die in Nederland. Zelfs de straffen die voor afzonderlijke feiten worden bepaald zijn gemiddeld langer dan de totaal opgelegde straffen. In Nederland en Zwitserland worden de laagste vrijheidsstraffen straffen opgelegd. De gemiddeld bepaalde onvoorwaardelijke (delen van) straffen zijn min of meer gelijk in deze landen. Hierbij moet worden bedacht dat in Zwitserland vrij vaak geldboetes worden opgelegd in plaats van vrijheidsstraffen. Vrijheidsstraffen worden voor de meest ernstige gevallen gereserveerd. Dat zijn gevallen waarin in Nederland vermoedelijk hogere vrijheidsstraffen zouden worden opgelegd.

Om de opgelegde straffen zoveel mogelijk vergelijkbaar te maken, wordt uitgegaan van de onvoorwaardelijke delen van straffen. Alle onderzochte landen kennen voorwaardelijke sanctiemodaliteiten. In de meeste landen lijkt het systeem op de Nederlandse voorwaardelijke invrijheidstelling. In Zwitserland worden relatief veel straffen voorwaardelijk opgelegd. Ook vrijheidsstraffen worden niet zelden geheel voorwaardelijk opgelegd. Bijzonder aan Ierland is dat daar ook in geval van lange vrijheidsstraffen gedeeltelijk voorwaardelijke veroordelingen voorkomen. Zo was in een Ierse uitspraak 22 jaar vrijheidsstraf opgelegd, waarvan 7 jaar voorwaardelijk. Schotland kent een systeem van *extended sentences*. Daarbij moet de verdachte een door de rechter bepaald deel in beginsel uitzitten. Hij kan vervolgens een aanvraag doen om voorwaardelijk in vrijheid te worden gesteld.

¹³⁷ Het onderzoek heeft geen uitspraken opgeleverd waarin dat het geval was bij vaginaal binnendringen met een geslachtsdeel. Wel bij anaal/oraal binnendringen of binnendringen met een voorwerp.

In Duitsland, Ierland en Schotland worden in absolute zin hogere straffen opgelegd voor de in dit onderzoek betrokken delicten dan in Nederland. In Zwitserland worden lagere straffen opgelegd dan in Nederland. Om de betekenis daarvan te duiden is het niet alleen relevant om de absoluut opgelegde straffen te vergelijken met de in Nederland opgelegde straffen, maar ook om te bepalen hoe de in een land opgelegde straffen zich verhouden tot de straffen die ter zake van andere delicten worden opgelegd. Het is immers goed mogelijk dat in een ander land *in het algemeen* hoger of lager wordt gestraft, omdat het algemene strafklimaat strenger of milder is. Wanneer in een bepaald land ter zake van zedendelicten met minderjarige slachtoffers zwaarder wordt gestraft dan in Nederland, maar ter zake van bijvoorbeeld diefstal met geweld óók zwaarder wordt gestraft, is het mogelijk dat de verhouding tussen de bestraffingen voor de genoemde delicten in het desbetreffende buitenland ongeveer gelijk is aan die verhouding in Nederland. Als dat het geval is, wordt in dat buitenland relatief gezien niet zwaarder gestraft voor zedendelicten met minderjarige slachtoffers. Om de cijfers goed te kunnen duiden, zou dus, op gelijksoortige wijze als in dit onderzoek is gedaan, moeten worden onderzocht welke straffen ter zake van een aantal andere delicten worden opgelegd. Het moge duidelijk zijn dat de omvang van het onderzoek daardoor heel veel groter zou worden. Het is praktisch niet mogelijk geweest om dit bredere onderzoek uit te voeren binnen de grenzen van het onderhavige onderzoek. Daarom kan alleen in algemene zin iets worden opgemerkt over strafklimaten.

Het strafklimaat in Zwitserland staat bekend als zeer mild. Er worden relatief weinig vrijheidsstraffen opgelegd en in plaats daarvan veel geldboetes.¹³⁸ Deze straffen zijn bovendien dikwijls geheel of gedeeltelijk voorwaardelijk. Onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen worden vrijwel uitsluitend opgelegd in geval van zeer ernstige strafbare feiten of recidiverende verdachten.¹³⁹ Ierland lijkt een streng strafklimaat te hebben. De oplegging van een levenslange vrijheidsstraf is niet uitzonderlijk. In 2018 zaten 348 gedetineerden een levenslange vrijheidsstraf uit. De gemiddelde periode van daadwerkelijke detentie was ten aanzien van levenslang gestraften ongeveer 18 jaar.¹⁴⁰ Hoewel ook in Schotland heel wat delicten met levenslange vrijheidsstraf zijn bedreigd, zijn de *punishing parts*, dikwijls relatief klein. Schotland lijkt dus een minder streng strafklimaat te hebben dan het Ierse, maar wel strenger dan het Nederlandse. Over de strafoplegging ter zake van minder ernstige delicten in Ierland en Schotland, zijn in het kader van dit onderzoek geen gegevens gevonden. Duitsland kent strafbedreigingen die vrij vergelijkbaar zijn met die in Nederland. In Duitsland worden wel aanzienlijk hogere straffen opgelegd dan in Nederland.

Uit de statistische gegevens over de onderzochte landen blijkt alleen dát wegens seksueel misbruik van kinderen wordt veroordeeld en in hoeveel gevallen. Deze gegevens leveren geen informatie op die nuttig is voor het onderhavige onderzoek, omdat in de statistische gegevens geen onderscheid wordt gemaakt naar specifieke delicten en omdat niet wordt aangegeven welke straffen zijn opgelegd (type, duur en modaliteit).

¹³⁸ In 2020 was 70% van alle opgelegde hoofdstraffen een geldboete. Zie <https://www.bfs.admin.ch/bfs/de/home/statistiken/kataloge-datenbanken.assetdetail.17145512.html>.

¹³⁹ https://www.swissinfo.ch/eng/society/criminal-sentencing_why-switzerland-is-lenient-with-criminals/44655910.

¹⁴⁰ <https://www.irishtimes.com/news/crime-and-law/eleven-prisoners-serving-life-sentences-released-last-year-1.4015294>.

7.3 Betaalde seks met minderjarigen

Om de kenmerken van daders van jeugdprostitutie (art. 248b Sr) in Nederlandse strafzaken te beschrijven zijn de strafdossiers van 60 veroordeelde daders van seksueel misbruik misbruik met een 16- of 17-jarige bestudeerd. Hieruit komt naar voren dat het vooral Nederlandse daders en Nederlandse slachtoffers betreft. De gemiddelde leeftijd van de daders ten tijde van het delict is 37 jaar. Veel daders lijken hun leven op de rit te hebben: ze hebben een relatie, een baan en er is nauwelijks sprake van middelengebruik. Door de Reclassering wordt het recidiverisico dan ook vaak als laag ingeschat. Van alle daders had bijna de helft eerder een prostituee bezocht. Als reden voor het prostitutiebezoek werd verteld dat het een manier van ontspannen was, dat er seksuele problemen in de relatie waren, dat de dader op deze manier aan zijn gerief wilde komen. Voor sommige daders was het lastig om aan een relatie te beginnen of contact te krijgen met anderen; op deze manier kwamen ze toch aan hun behoeftes.

In totaal waren er 29 slachtoffers betrokken bij de 60 zaken. Hiervan was het merendeel (86 procent) een meisje. Er is onderscheid te maken tussen slachtoffers die zelf het initiatief namen om zich te laten betalen (en zo geld te verdienen) en slachtoffers die een tussenpersoon hadden in de vorm van een pooier/loverboy. Voor alle mannelijke slachtoffers die bij de bestudeerde zaken betrokken waren, geldt dat zij alle vier zelf het initiatief namen en geen tussenpersoon betrokken was.

In de meeste zaken werd de dader veroordeeld voor het seksueel binnendringen bij het slachtoffer, waarbij in minimaal tien van deze zaken geen condoom werd gebruikt. De locatie van het delict was wisselend; in aflopende frequentie vond het misbruik plaats in een hotel, bij de dader thuis, in de auto van de dader of in het (semi)-openbaar zoals in een kelderbox, op een parkeerplaats of in een parenclub. In 68 procent van de zaken heeft de dader eenmalig betaalde seks met het slachtoffer gehad. De meeste daders kwamen via een sekswebsite zoals kinky.nl of sexjobs.nl met het slachtoffer in contact, waarbij de advertentie meestal werd geplaatst door het slachtoffer zelf of een pooier/loverboy.

De aanleiding van het opsporingsonderzoek door de politie varieerde: soms deed een familielid of bekende van het slachtoffer aangifte van seksueel misbruik, bij andere zaken was de aanleiding een prostitutiecontrole door de politie of trof de politie het slachtoffer met een klant in een auto aan. In een kleiner aantal zaken startte het opsporingsonderzoek met een melding bij de politie of door aangifte van het slachtoffer zelf. In vrijwel alle zaken is het verweer van de dader dat hij niet op zoek was geweest naar een minderjarige prostituee. Door de genoemde volwassen leeftijd op de website, was hij ervan uitgegaan dat de prostituee ten minste meerderjarig was. De houdbaarheid van dit argument valt echter te bediscussiëren, omdat het niet mogelijk is om bij het plaatsen van een advertentie op de website te vermelden dat een prostituee jonger dan 18 jaar is. Bij kinky.nl is de minimumleeftijd om een advertentie te mogen plaatsen sinds december 2019 21 jaar.¹⁴¹ Verder wordt soms het verweer gevoerd dat men ervan uitgaat dat de websites de leeftijd van de adverteerders wel zullen controleren. Op de websites staat echter dat leeftijdscontrole alleen plaatsvindt wanneer het moderatieteam twijfelt aan de leeftijd van de adverteerder. Hoe vaak er werkelijk controle plaatsvindt, is niet duidelijk.

¹⁴¹ <https://klantenservice.kinky.nl/nl/support/solutions/articles/42000058928-hoe-oud-moet-ik-zijn-om-te-kunnen-adverteren->

Ook voor de zaken van betaald seksueel misbruik met een minderjarige is gekeken naar de strafvordering en strafoplegging. In de meeste zaken eiste de officier van justitie een deels voorwaardelijke gevangenisstraf (84 procent), meestal zonder taakstraf. De rechter legde in de meeste zaken echter een geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf op (66 procent), meestal aangevuld met een taakstraf. Hierdoor lijkt het alsof de rechter zwaarder straft dan wordt geëist. Echter, het gemiddeld geëiste onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf is 4,5 maand, terwijl het gemiddeld onvoorwaardelijk deel gevangenisstraf dat werd opgelegd 0,5 maand is. Waar de officier van justitie in het grootste deel van de zaken een onvoorwaardelijk deel van de gevangenisstraf van tussen de 3 en 6 maanden eist (77 procent), legt de rechter in driekwart van de zaken (75 procent) slechts 1 dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf op, al dan niet gecombineerd met een voorwaardelijk deel en een taakstraf. Slechts in drie zaken (4 procent) werden bijzondere voorwaarden aan de straf gekoppeld en slechts 1 dader werd verminderd toerekeningsvatbaar geacht.

Als bovenstaande bevindingen naast de oriëntatiepunten van de LOVS inzake jeugdprostitutie worden gelegd, valt op dat, zelfs beredeneerd vanuit de lichtste categorie betaalde ontuchtige handelingen, de rechter vrijwel altijd afwijkt van de oriëntatiepunten en een lagere straf oplegt. De reden dat in zoveel zaken door de rechtbank één dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt opgelegd, is waarschijnlijk terug te voeren op de taakstrafbeperking (art. 22b Sr), waarin sinds 2014 is vastgelegd dat voor onder andere artikel 248b Sr geen kale taakstraf mag worden opgelegd. Hiervan kan worden afgeweken indien naast de taakstraf een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd. Met het veelvuldig opleggen van de minimale onvoorwaardelijke gevangenisstraf in combinatie met een taakstraf, lijkt de rechter te willen ontsnappen aan de taakstrafbeperking; terwijl de wetgever deze beperking lijkt te hebben opgesteld om zo tegemoet te komen aan de wens vanuit de samenleving om bepaalde feiten *zwaarder* te bestraffen (Bakker, 2016). Na de uitspraken in de Valkenburgse zedenzaak in 2016 (die onderdeel uitmaken van dit onderzoek) kwam er veel kritiek op de eendaagse gevangenisstraffen die werden opgelegd. Het OM stelde in zes zaken cassatieberoep in en voerde aan dat het opleggen van een taakstraf zonder substantiële gevangenisstraf in strijd is met de strekking en bedoeling van artikel 22b Sr. De Hoge Raad oordeelde echter dat de opgelegde straffen niet in strijd zijn met het taakstrafverbod.¹⁴² Uit het huidige onderzoek blijkt dat de combinatie van 1 dag onvoorwaardelijke gevangenisstraf en een taakstraf ook na 2016 nog veelvuldig werd opgelegd.

7.4 Methodologische reflectie

In het Nederlandse deel van het onderzoek is de strafoplegging in een brede selectie aan zedenzaken bestudeerd; voor een groot aantal en groot aantal typen *hands-on* delicten die gedurende vijf jaren voor de rechter kwamen, zijn kenmerken van het misbruik, de dader, het slachtoffer, de strafvordering en strafoplegging bekeken. Daarnaast is een 60-tal strafdossiers bestudeerd van een specifiek type zedenmisdrijven: daar waar de dader betaalde voor seksuele handelingen met een 16- of 17-jarige. Voorts is een rechtsvergelijking gemaakt waarin is bekeken hoe de strafbandbreedte en opgelegde straffen in het Nederlandse stelsel zich verhouden tot die in Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland.

¹⁴² ECLI:NL:HR:2018:202, ECLI:NL:HR:2018:231, ECLI:NL:HR:2018:232, ECLI:NL:HR:2018:233, ECLI:NL:HR:2018:234, ECLI:NL:HR:2018:235.

Voor dit onderzoek is ongeveer de helft van de vonnissen die werden gewezen in de periode 2015 tot en met 2019 bestudeerd. Dat betekent ook dat de andere helft niet is bestudeerd. De bestudeerde zaken lijken een goede afspiegeling te zijn van alle zaken omdat vonnissen van alle arrondissementen en binnen alle jaren en verschillende wetsartikelen voldoende zijn vertegenwoordigd,. Ook voor de zaken van betaald seksueel misbruik van minderjarigen geldt dat niet alle strafdossiers konden worden ingezien. Van de 86 zaken van betaald seksueel misbruik, konden van 78 zaken het vonnis en van 60 zaken het strafdossier worden meegenomen in het onderzoek. Voor vervolgonderzoek zou het goed zijn om ook de zaken te bestuderen die niet openbaar te raadplegen waren. Ten aanzien van het buitenlandse jurisprudentieonderzoek is het risico dat de onderzochte uitspraken niet representatief zijn voor de uitspraken in het algemeen nog veel groter. In de onderzochte landen worden in vergelijking met Nederland zeer weinig uitspraken van feitenrechters gepubliceerd, terwijl onbekend is welke publicatiecriteria worden gehanteerd.

Een beperking voor het onderzoek wordt gevormd door het ontbreken van een schriftelijke motivering bij de strafeis van de officier van justitie. Hoewel de strafeis ter zitting zeer waarschijnlijk wel is gemotiveerd, is de motivering in de vonnissen (bijna altijd) geheel afwezig. Dit is begrijpelijk gezien het feit dat het vonnis door de rechtbank wordt opgesteld en dat de officier de strafeis (in sommige gevallen) pas per zitting bepaalt. Het was daardoor in het onderzoek helaas niet mogelijk om de motivering van de officier van justitie voor de strafeis te bestuderen. Dit maakt het lastig om inzichtelijk te krijgen wat de motivering van de officier van justitie is geweest om af te wijken van de strafvorderingsrichtlijnen. Andere onderzoeksmethoden, zoals observeren in de rechtszaal of interviews houden met officieren van justitie, zouden de motivering van de strafeis wellicht wel inzichtelijk kunnen maken.

Om de strafoplegging volledig te kunnen begrijpen, is het nodig te weten welke factoren de rechtbank meeneemt in haar beslissing. In haar strafmotivering zoals opgenomen in het vonnis, noemt de rechtbank vaak meerdere factoren die de strafmaat zouden kunnen beïnvloeden, maar noemt zij meestal niet op welke manier en in welke mate de straf wordt beïnvloed door de verschillende omstandigheden van de zaak en de dader. In dit onderzoek is er daarom voor gekozen een aantal aannames te doen over de richting van de weging (strafmatigend of strafverzwarend) en alle factoren evenzeer mee te wegen. Het is prijzenswaardig dat de rechtspraak uitspraken begrijpelijker wil maken voor betrokkenen en het brede publiek door minder juridisch taalgebruik te gebruiken (De Groot-Van Leeuwen, Laemers & Sportel, 2015). Een vervolgstap zou kunnen zijn de motivering voor het opleggen van een bepaalde soort straf en de hoogte daarvan nauwkeuriger in het vonnis op te nemen. Uit onderzoek is gebleken dat een gemotiveerd oordeel door lezers beter wordt begrepen en geaccepteerd (De Groot-Van Leeuwen, Laemers & Sportel, 2015). Daarbij zou de wijze waarop de straftoemeting in landen als Duitsland, Zwitserland en Ierland wordt gemotiveerd, als bron van inspiratie kunnen worden gebruikt. Uit de strafmotivering in die landen kan worden afgeleid welke aspecten in welke mate bepalend zijn geweest voor de vaststelling van de uiteindelijk opgelegde straf.

7.5 Epiloog

In dit onderzoek staat de strafvordering en strafoplegging van een bijzonder ernstig delict centraal, met voor slachtoffers vaak een ingrijpende en langdurige invloed op hun leven. Uit het onderzoek komt naar voren dat officieren van justitie dikwijls lagere straffen eisen dan op grond van de strafvorderingsrichtlijnen zou worden verwacht, ook in aanwezigheid van meerdere strafverzwarende omstandigheden in een zaak. De opgelegde straffen komen in

hoge mate overeen met de strafeis en komen zelden in de buurt van de maximale gevangenisstraffen. Bij jeugdprostitutie lijkt, meer nog dan bij de overige zedendelicten met minderjarigen, sprake te zijn van een veel mildere strafvordering en strafoplegging dan is vastgelegd in de strafvorderingsrichtlijnen en oriëntatiepunten voor de straftoemeting. Veelal wordt een toevlucht genomen in zeer korte vrijheidsstraffen die worden gecombineerd met een taakstraf. Ook is gebleken dat in sommige andere landen voor seksueel misbruik met minderjarigen hogere gevangenisstraffen worden opgelegd, met de belangrijke kanttekening dat in die landen het algemene strafklimaat soms strenger lijkt te zijn.

Het is belangrijk te benadrukken dat in dit onderzoek enkel is gekeken naar hoe de strafvordering en strafoplegging inzake seksueel misbruik van minderjarigen zich verhouden tot de strafbedreiging, richtlijnen en – indien aanwezig – oriëntatiepunten, hetgeen met name raakt aan het strafdoel van vergelding. Daarmee is op basis van dit onderzoek niets te zeggen over de effectiviteit van de straffen met betrekking tot preventie. Het is daarmee ook geenszins een aanleiding op zich voor het invoeren van een verhoging van de strafbandbreedtes of het invoeren van oriëntatiepunten die de strafoplegging aan banden zou moeten leggen. Hiervoor zou eerst veel meer bekend moeten zijn over wat passende straffen zouden zijn voor dergelijke delicten; waar zijn (potentieel toekomstige) slachtoffers het meest bij gebaat, welke straf of behandeling zorgt ervoor dat daders niet opnieuw de fout in gaan?

Summary

Sentencing regarding sexual abuse of minors

Demanded and imposed sentences and sentencing reasoning concerning paid and unpaid sexual acts involving minor victims in the Netherlands, Germany, Switzerland, Ireland, and Scotland

This study focuses on demanding and imposing sentences for hands-on sexual abuse of minors. For the purpose of this study, sexual abuse of minors is defined as the behaviour described in sections 244 (sexual penetration of a victim under 12), 245 (sexual penetration of a victim between 12 and 16), 247 (indecent assault concerning a victim that is unconscious, physically unable or under 16), 248b (make use of sexual services of a 16 or 17-year old for a fee) and 249 paragraph 1 (sexual abuse in a position of trust) of the Dutch Penal Code. In total, 713 judgments, passed between 2015 and 2019, were analysed, in which male adult perpetrators have been convicted for sexual abuse of one or more minors.

The actual sentences demanded by the public prosecutor were inventoried in each of the 713 cases. With respect to a stratified sample of 180 cases, it was also analysed to what extent and why the demanded sentences differ from the guidelines established by the public prosecution department. Furthermore, it was analysed to what extent sentences imposed by a court differ from the demanded sentences and the prosecution guidelines. The Dutch maximum statutory sentences and imposed sentences concerning sexual abuse of minors were compared to those in Germany, Switzerland, Ireland, and Scotland. Finally, the features of perpetrators of child prostitution (section 248b Penal Code) in Dutch criminal cases and the demanded and imposed sentences in those cases were investigated. For this purpose, the criminal files of 60 convicted perpetrators were studied.

Cases of sexual abuse of minors

Most of the 713 analysed cases concerned oral, vaginal or anal penetration of a victim by the perpetrator or forced penetration of the perpetrator by the victim (60 percent). The remaining cases related to penetration in different ways (16 percent), touching nude genitalia (16 percent), different forms of sexual touching – like touching genitals while the victim was dressed or touching nude breasts – (6 percent), and digital forms of sexual abuse, in which the victim was forced to perform sexual conduct with itself, for example in front of a webcam (1 percent). In three-quarters of the cases, the victim was abused more than once. The average age of the perpetrators was 39 years ($sd = 3.7$) when the abuse started. With respect to over one-quarter of the perpetrators psychological problems were reported, as a personality disorder of paraphilia. The 713 perpetrators together made 1,165 victims, of whom three quarters were female (78 percent). The average age of the victim when the abuse started was 11 years ($sd = 4.0$). 28 percent of the perpetrators were a (step) family member to the first or second degree. One out of five victims met the perpetrator via the internet.

Perpetrators who penetrated the victim by a genital organ were younger than perpetrators who conducted different types of indecent behaviour. There is no connection between the type of sexual abuse and personality disorders or paraphilia of the perpetrator. The different types of sexual conduct do not lead to differences in criminal liability as established by the courts. The average age of the male victims at the start of the sexual abuse is lower than the average age

of the female victims. Victims whose nude genitalia were touched are younger than victims of penetration, by a genital organ or otherwise. There is a connection between the type of abuse and the type of relationship between the perpetrator and the victim: penetration by a genital organ mostly occurs when sexual abuse takes place within an affective relationship, followed by internet contacts and abuse by a member of the family to the first degree.

In 27 percent of all cases, an unsuspended prison sentence was demanded, in 63 percent a partly suspended prison sentence, and in 9 percent a completely suspended prison sentence. In the remaining cases community service (1 percent), a fine (0.1 percent), finding of guilt without the imposition of a sentence (0.1 percent), or acquittal was demanded. In three-quarters of the cases, the modality of the sentence (suspended or not) corresponds to the demanded modality. Penetration by a genital part is more often sanctioned by a completely unsuspended sentence and less often by a completely suspended sentence, compared to different forms of indecent assault. The unsuspended part of the prison sentence imposed is higher as the period in which the abuse took place is longer, and the number of victims is higher. In 8 percent of the cases, an entrustment order was imposed, mostly next to an unsuspended prison sentence. In 57 percent of all cases, the court decided that the convicted person had to respect special conditions. The conditions determined by the court most often are the duty to report to the probation service, ambulant psychological treatment, and prohibition to contact the victim.

The prosecution guideline provides a sentencing range per type of indecent behaviour. For example, the sentencing range with respect to penetration by a genital organ is 15 to 48 months of imprisonment. In 46 percent of the cases in which was penetrated by a genital organ, the demanded sentence was under the bottom limit of the sentencing range, in 44 percent, the demanded sentence was within the sentencing range, and in 11 percent, it exceeded the upper limit of the sentencing range. In cases of touching nude genitals and penetration in a different way than by a genital organ, the demanded sentence is lower than is indicated by the guideline: in 51 percent under the bottom limit of the sentencing range, in 44 percent within the range, and in 5 percent exceeding the upper limit. Since the reasons of the public prosecutor for demanding a specific sentence is virtually absent in judgments, it is difficult to explain why prosecutors often deviate from the guideline. However, it is possible to identify factors that were considered relevant for the imposition of a sentence from the sentencing reasoning by courts. It is assumed that prosecutors find the same factors relevant as courts do. It is expected that a more severe sentence is demanded if more aggravating factors and fewer mitigating factors occur. However, in cases concerning touching or penetration other than by a genital organ, there is hardly any connection between aggravating and mitigating factors on the one side and the duration of the demanded unsuspended imprisonment on the other side. However, with respect to penetration by a genital organ, a connection was found between sentencing factors and the duration of the demanded prison sentence: in cases in which relatively many aggravating and less mitigating factors occur, higher prison sentences are demanded.

Comparative law

Dutch law and practice were compared to the law and practice in Germany, Switzerland, Ireland, and Scotland. These countries all have legislation in which equivalents of the criminal offences involved in this study are penalized. The legal definition of the crimes differs strongly between the countries. In order to allow a comparison of the statutory sentences in the best possible way, it was established in what legal provision sexual behaviour

is penalized that would constitute the offences of sections 244, 245, 247, 248b or 249 paragraph 1 of the Dutch Penal Code, along with the statutory sentences.

The comparison makes clear that the statutory sentences in the Netherlands are a little more severe than those in Switzerland and a little less severe than those in Germany. At the same time, they are considerably higher in both Ireland and Scotland. For example, the maximum statutory sentence for penetration of a child under 12 (without aggravating circumstances) is 10 years in Switzerland, 12 years in the Netherlands, 15 years in Germany, and lifelong imprisonment in Ireland and Scotland. In Germany, not only a maximum penalty but also a minimum penalty of 2 years imprisonment is determined. In order to be able to interpret the results of the comparison, a comparison of statutory sentences regarding three different types of criminal offences was made: theft, robbery, and abduction and this resulted in the same ranking of the countries: Switzerland, the Netherlands, Germany, Ireland, and Scotland, Switzerland being the country with the lowest maximum statutory sentences. It is concluded cautiously that the differences in statutory offences can be explained largely by differences in the sanction climate. The foreign countries seem to have higher statutory sentences not only for sexual offences with minor victims but also different types of offences.

In order to be able to survey the actually imposed sentences, judgments by foreign courts are collected. Compared to the Netherlands, judgments are published (publicly accessible) in minimal numbers in foreign countries. As far as judgments are published, they appeared not always usable for this study since often relevant facts are not mentioned. For example, the age of the victim and relevant details of the offences sometimes fail. The primary goal was to collect judgments by first instance courts. However, they appeared to be published in Germany only. Therefore, with respect to Switzerland, Ireland, and Scotland, judgments by appeal courts were collected. In some appeal judgments, the relevant contents of the judgment in the first instance were mentioned. If the appeal court overruled the judgment in first instance, only the appeal judgment was taken into account. Finally, a number of Scottish so-called sentencing statements were studied, statements delivered during a public hearing by the sentencing judge.

In total, 46 German judgments, 50 Swiss judgments, 68 Irish judgments, 37 Scottish judgments, and 11 Scottish sentencing statements were selected. The sentencing method differs strongly between the countries. In almost every case, the accused was found guilty of more than one offence. If that is the case, in German and Swiss judgments, first, an appropriate sentence per offence is determined. Next, one sentence for all proven offences is determined based on cumulation principles. Usually, separate sentences are determined in Ireland too. The court next determines whether these sentences will be executed concurrently or consecutively. In Scottish judgments, sometimes separate sentences per offence are mentioned, maar in most of the cases the judgment contains only one total sentence for all proven offences. These sentencing methods make it possible to identify both the appropriate sentence per offence and the imposed sentence for all offences together.

All selected judgments were inventoried: the proven sexual offences with minor victims, the victim's age, the appropriate sentence per offence, and the imposed total sentence were identified. In order to make the sentencing comparable to sentencing in the Netherlands, it was determined for each proven offence, what Dutch offence it would have constituted. Next, per country, a chart was drawn in which the sentencing for specific types of sexual behaviour was mentioned, both sentences per offence and total imposed sentences. With respect to the total sentences, it was mentioned what parts were imposed as a suspended sentence. Finally,

the results of the foreign countries were compared to the results of the Dutch part of this study. It is important to interpret the results with scrutiny because of the relatively small amounts of judgments and the differences between the countries how the sentences are determined and executed. Only a general picture can be derived from the charts presented.

The analysis of the selected judgments shows that Dutch (total) prison sentences are comparable to those imposed in Switzerland. However, in Switzerland often fines are imposed instead of prison sentences, often completely suspended, in case of less severe offences, even concerning less severe cases of sexual penetration. The statutory offences in Germany are comparable to those in the Netherlands. However, the average total imposed sentences are considerably higher in Germany. The average (total) sentence for vaginal penetration of a minor under 12 by a genital part (section 244 Penal Code) is punished twice as severe as in the Netherlands. If the victim is under 16 (section 245 Penal Code), the same behaviour is punished even 6 times more severely than in the Netherlands. The meaning of these figures must be put into perspective because of the limitations of the study mentioned before. Still, the picture arises that the same types of behaviour are punished more severely in Germany, compared to the Netherlands. Although in Scotland, lifelong sentences can be imposed for many of the offences involved in this study, the total executable parts of the sentences imposed in Scotland are about as high as in Germany. Irish courts impose sentences that are by far the most severe of all countries studied. The Irish sentences for penetration of a victim under 12 respectively 16 years of age – again based on a limited number of judgments – are four respectively eight times higher than Dutch sentences. It is conceivable that countries in which more severe sentences are imposed have a generally more severe punishing climate, meaning that for different behaviour comparable in severity, higher sentences are imposed too, and this has not been the subject of this study.

Sexual abuse in return for payment

Because of the special features of sexual abuse on payment of a charge, all cases in which an adult man was convicted for paid sexual abuse of a 16 or 17-year old (section 248b Penal Code), were studied separately. 75 convicting judgments passed between 2015 and 2019 were analysed, and in 60 of these cases, the case files were studied. The 60 files concerned 29 victims; in 15 cases the victim was only involved in that specific case. Some victims had paid sex with several men. For this reason, more cases concern the same victim. For example, 24 men were convicted for having sex with the same girl. In most cases, the perpetrator was convicted for penetration by his genital part (80 percent). The other cases concerned touching nude genitals (usual masturbation of the perpetrator; 18 percent) or having the victim defecating in the perpetrator's mouth while he was sucking her anus (2 percent). In most cases, the perpetrator had sex with the victim once (68 percent), sometimes twice (17 percent), 3 times (3 percent), or more often. Most customers contacted the victim through a sex website (87 percent), where the victim or a pimp placed an advertisement. In a small number of cases, the perpetrator placed an advertisement, looking for someone to have sex. In the remaining cases, perpetrator and victim met outside of the internet, or it did not become clear from the case files in what way the contact had come about. Customers paid between 50 and 175 euros (average: 93 euros) per meeting. In general, the fee was higher in case of longer duration of the meeting, more extensive sexual activities, and sexual acts without a rubber.

In general, customers lived a good life. More than half of them were married or were in a relationship, almost all of them had a job or attended education (94 percent). Almost none of

the perpetrators used drugs. For most of the perpetrators, the Probation Services estimated the risk of a future crime to be low (87 percent). With respect to the remaining perpetrators, the risk of re-offending was estimated as average (8 percent) or high (5 percent). Almost half of the perpetrators had visited a prostitute before. Reasons for visiting a prostitute were, among other things, relaxation, sexual problems within a relationship, and sexual desires by perpetrators without a relationship. With the exception of one perpetrator, all of them stated during police interviews that they had not been looking for a minor prostitute specifically.

There is a big gap between the modality of the sentence (suspended or not) demanded by the public prosecutor and determined by the court. The prosecutor usually demanded an unsuspended part of the prison sentence between 3 and 6 months (77 percent), whereas courts in three-quarters of the cases (75 percent) imposed an unsuspended prison sentence of one day, in most cases combined with a suspended prison sentence and community service. Community service is demanded in a small number of cases, whereas it is imposed in three quarters of the cases (76 percent). Courts imposing a prison sentence of one day almost certainly do so in order to meet the requirements for imposing community service, which is, as a rule, prohibited in case of conviction for this offence. The prosecution service introduced a prosecution guideline regarding sexual abuse of a 16 or 17-year old for a fee. The sentencing range for sexual conduct without penetration is 1 to 6 months of imprisonment in the guideline. In almost all studied cases falling within this category, the public prosecutor demanded a sentence within this range. In case of oral, vaginal, or anal penetration, the sentencing range mentioned in the guideline is 6 to 15 months of imprisonment. In 75 percent of the penetration cases, a sentence under the bottom limit of the range is demanded. In the remaining 25 percent of the cases, a sentence within the sentencing range is demanded.

Concluding remarks

Sexual abuse of minors is a very severe criminal offence, which affects the victims drastically and often for an extended period of time. This study shows that demanded and imposed sentences for sexual abuse of minors are often lower than can be expected based on the prosecution guidelines, even in case of aggravating circumstances. This conclusion is, in general, valid for sexual abuse of minors. It is even more valid in cases of child prostitution, as the demanded and imposed sentences are substantially more lenient than can be expected from the applicable prosecution guideline and judicial guidelines. In some European countries, more severe prison sentences are imposed for sexual abuse of minors. However, it is important to realise that the general sentencing climate in those countries appears to be more severe. It must be emphasized that this study did not address the effectiveness of sanctions. For that reason, this study provides no basis to reflect on the issue of what would be an appropriate sanction or intervention for such offences.

Literatuur

- Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen, *Stcrt.* 2019, 14890.
- Bakker, F.S. (2016). Het taakstrafverbod van artikel 22b Sr: Is de rechter ongehoorzaam? *Delikt en Delinkwent*, 23(5), 289-305
- Commissie De Winter (2019). *Onvoldoende beschermd: Geweld in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden.*
- Commissie-Samson (2012). *Omringd door zorg, toch niet veilig: Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen, 1945 tot heden.*
- Croes, M.T. *De staat van het hoger beroep in het strafrecht.* WODC, factsheet 2016-5, <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/383>.
- De Groot- van Leeuwen, L., Laemers, M., & Sportel, I. (2015). *Het vonnis beter uitgelegd? Maatschappelijke effecten van beter motiveren in de strafrechtspraak.* Den Haag: Raad voor de Rechtspraak.
- De Jong, R., Alink, L., Bijleveld, C., Finkenauer, C., & Hendriks, J. (2015). Transition to adulthood of child sexual abuse victims. *Aggression and Violent Behavior*, 24(5), 175-187
- De Rechtspraak (2018). Celstraffen voor jeugdprostituanten in Schiedamse kelderboxzaken. Geraadpleegd via <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Gerechtshoven/Gerechtshof-Den-Haag/Nieuws/Paginas/Celstraffen-voor-jeugdprostituanten-in-Schiedamse-kelderboxzaken.aspx>.
- Fokkens, J.W. (2018). Oriëntatiepunten en verbetering van de straftoemeting. *Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting*, 2, 5-14.
- Giannoulis, G. (2018). *Studien zur Strafzumessung.* Mohr Siebeck.
- Graaf, H. de, van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e: Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017.* Delft: Eburon.
- Heerde, J.A., Hemphill, S.A., & Scholes-Balog, K.E. (2014). Fighting for survival: A systematic review of physically violent behavior perpetrated and experienced by homeless young people. *Aggression & Violent Behavior*, 19(1), 50-66.
- Keijser, de J. en Elffers, H. (2008). Straffen in context: Het effect van referentiekaders op de publieke opinie over straf. *Tijdschrift voor Criminologie*, 50(3), 233-247.
- Kendall-Tackett, K. E., Williams, L. M., & Finkelhor, D. (1993). The impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113, 164-180.
- Klumpenaar, S. (2015, September 4). Celstraffen tot negen maanden in ontuchtzaak Schiedamse kelderbox. NRC. Geraadpleegd via <https://www.nrc.nl/nieuws/2015/09/04/celstraffen-en-twee-keer-vrijspraak-in-ontuchtzaak-schiedamse-kelderbox-a1413428>.
- Leahy, S. & Fitzgerald O'Reilly, M. (2018), *Sexual Offending in Ireland: Laws, Procedures and Punishment.* Clarus Press.
- Lensing, H. (2018). Een algemeen deel voor de oriëntatiepunten? Een paar opmerkingen vanuit het perspectief van enkele andere stelsels. *Tijdschrift voor rechtspraak en straftoemeting*, 2, 15-27.
- Lindenberg, K. & Van Dijk, A.A. (2016). Herziening van de zedendelicten? Een analyse van Titel XIV, Tweede Boek, Wetboek van Strafrecht met het oog op samenhang, complexiteit en normstelling. WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie.
- LOVS (2020). *Oriëntatiepunten voor straftoemeting en LOVS-afspraken.* Geraadpleegd via www.rechtspraak.nl.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2014). *Op goede grond. De aanpak van seksueel geweld tegen kinderen.* Den Haag: Nationaal Rapporteur.

- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2015). *De klant erbij. De strafbaarstelling van seks met 16- en 17 jarigen tegen betaling*. Den Haag: Nationaal Rapporteur
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2016). *Ontucht voor de rechter. Deel 2: De straffen*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2016*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2019). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2018*. Den Haag: Nationaal Rapporteur
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2020). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2015-2019*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2021). *Dadermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2015-2019*. Den Haag: Nationaal Rapporteur.
- Neumann, D. A., Houskamp, B. M., Pollock, V. E., & Briere, J. (1996). The long-term sequelae of childhood sexual abuse in women: A meta-analytic review. *Child maltreatment*, 1(1), 6-16.
- Openbaar Ministerie (2018). Strafzaak Valkenburgse zedenzaak (afgesloten). Geraadpleegd via <https://www.om.nl/onderwerpen/strafzaak-valkenburgse-zedenzaak>.
- Richtlijn voor strafvordering seksueel misbruik minderjarigen, *Stcrt.* 2015, 4052.
- Richtlijn voor strafvordering verkrachting (art. 242 Sr), *Stcrt.* 2012, 24714.
- Richtlijn voor strafvordering art. 248b Sr., *Stcrt.* 2015, 14043.
- Schellingerhout, R. & Ramakers, C. (2017). *Scholierenonderzoek Kindermishandeling 2016*. Nijmegen: ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.
- Slotboom, A., Rodermond, E., Wijkman, M.D.S., & Hendriks, J. (2012). *Literatuurscan oorzaken geweld tegen kinderen en jongeren in afhankelijkheidsrelaties*. Vrije Universiteit Amsterdam.
- Tak, P.J.P. (2010). De minimumstraf opnieuw bezien: Een geactualiseerde beknopte rechtsvergelijking. *Raad voor de Rechtspraak, Research Memoranda*, 4.
- Ten Voorde, J.M., Hellemons, S.V. & Schuijt, P.M. (2020). *Discriminatie als strafbeïnvloedende omstandigheid bij strafbare feiten*. WODC.
- Valkenburg, W. & Lange, T. de (2017). Strafmaat in perspectief. *Strafblad*, 1: 72-77.
- Van Dijk, T., Flight, S., Oppenhuis, E., & Duesmann, B. (1997). Huiselijk geweld: aard, omvang en hulpverlening. Den Haag: Ministerie van Justitie.
- Wingerden, S.G.C. van, Moerings, L.M. en Wilsem, J.A. van (2011). Recidiverisico en straftoemeting. *Research Memoranda-Raad voor de Rechtspraak*.

Bijlage 1: Scoringsinstrument vonnissen

Deel A: scoringsinstrument voor de kenmerken van het misbruik, de dader, het slachtoffer(s) en de gevorderde en opgelegde straf

VONNIS		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
Onderzoeks-nummer		[jaartal]_#
Parketnummer	Parketnummer	[Parketnummer]
Promis	Promis-vonnis	0 Nee 1 Ja
Datum	Datum uitspraak	[Datum]
Wet1	Bewezen verklaard wetsartikel 1 (= selectiefteit, wet1 = delict met hoogste strafbedreiging)	1 244 Sr (max. 12 jaar) 2 245 Sr (max. 8 jaar) 3 247 Sr (max. 6 jaar) 4 248b Sr (max. 4 jaar) 5 249 lid 1 Sr (max. 6 jaar)
Wet2	Bewezen verklaard wetsartikel 2	[string]
Wet3	Bewezen verklaard wetsartikel 3	[string]
Wet4	Bewezen verklaard wetsartikel 4	[string]
Wet5	Bewezen verklaard wetsartikel 5	[string]
Wet6	Bewezen verklaard wetsartikel 6	[string]
DELICT		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
Misbruik	Type misbruik dat door de rechter bewezen wordt verklaard (maakt niet uit of dader het bij slachtoffer doet of andersom laat doen). We scoren hier de meest ernstige categorie.	1 Digitale vormen van seksueel misbruik 2 Aanraken (muv naakte geslachtsdelen) 3 Aanraken naakte geslachtsdelen 4 Vaginaal of anaal binnendringen anders dan met een geslachtsdeel, incl. tongzoen 5 Oraal, vaginaal of anaal binnendringen met een geslachtsdeel
Betaald	Betaald (betaalde de dader voor de seksuele handelingen?)	0 Nee 1 Ja 2 Onbekend
Duur		1 Eenmalig 2 Meermalig

Periode_start	* Bij meerdere periodes combi maken van eerste datum en laatste datum	DD.MM.JJJJ
Periode_eind		DD.MM.JJJJ
Frequentie	Frequentie van het bewezen verklaarde delict	[aantal keer dat de handeling heeft plaatsgevonden]
Locatie	Locatie misbruik (Bij meerdere locaties kiezen voor de locatie die het meest inbreuk maakt op de privacy van het slachtoffer)	1 Thuis bij dader en slachtoffer 2 Thuis bij dader 3 Thuis bij slachtoffer 4 Hotel 5 Openbaar 6 Bij bekende van dader of slachtoffer 7 Garagebox
Vereniging	In vereniging gepleegd	[0 als dader in vonnis de enige is, aantal daders/verdachten als het er meer zijn]
Gevolgen	Excessieve gevolgen	0 Nee 1 (Risico op) besmetting 2 Zwangerschap
Dwang	Dwang	0 Nee 1 Ja
Verleiding	Verleiding	0 Nee 1 Ja
Gezag	Misbruik van gezag	0 Nee 1 Ja
Geheimhouding	Geheimhouding afgedwongen bij slachtoffer	0 Nee 1 Ja
DADER		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
Dader_geb	Geboortejaar dader	[Geboortejaar]
Dader_lft	Leeftijd dader ten tijde van de begindatum van het vroegst bewezen verklaarde delict	[Leeftijd in jaren]
Recidive	Recidive	0 Nee, niet eerder voor soortgelijke feiten 1 Ja, eerder veroordeeld voor seksueel misbruik met minderjarige(n) 2 Ja, eerder veroordeeld voor seksueel misbruik 3 Ja, eerder veroordeeld voor een andersoortig delict 4 Blanco strafblad 99 Onbekend

Pers_omst	Persoonlijke omstandigheden van de dader	0 Nee 1 Dader vrijwillig (al) in behandeling 2 Affectieve relatie tussen dader en slachtoffer 3 Dader is beschadigd door publiciteit 4 Medische beperkingen
NIFP	NIFP/Pro Justitia/gedragkundige rapportage beschikbaar	0 Nee 1 Ja
Psychisch	Psychische problematiek dader bekend	0 Nee 1 Narcistische en/of antisociale trekken 2 Persoonlijke stoornis 3 Seksuele stoornis 4 Depressieve stoornis 5 Parafiele stoornis 6 Pervasieve ontwikkelingsstoornis 7 Neurotische problematiek 8 ADHD 9 Autisme 10 Aanpassingsstoornis 11 PDD-NOS 12 (sociale) angststoornis 15 PTSS 16 Psychotische stoornis 17 Schizofrenie 18 Niet nader gespecificeerde psychische klachten
Geest	Gebrekkige ontwikkeling van geestvermogens bij dader vastgesteld door deskundige	0 Nee 1 Ja, gebrekkige ontwikkeling 2 Ja, zwakbegaafd 3 Ja, cognitieve beperkingen 4 Ja, verstandelijk beperkt 5 Ja, onrijpe persoonlijkheidsontwikkeling 6 Ja, verstandelijke ontwikkelingsstoornis
Pedofilie	Pedofilie bij dader vastgesteld door deskundige	0 Nee 1 Ja
Verwijtbaar	Verwijtbaarheid (alleen scoren wanneer deze expliciet in het vonnis wordt genoemd)	[string]

SLACHTOFFER(S)		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
SO_aantal	Aantal slachtoffers	[Aantal]
SO_geslacht1	Geslacht slachtoffer 1	1 Man 2 Vrouw
SO_geslacht2	Geslacht slachtoffer 2	1 Man 2 Vrouw
SO_geslacht3	Geslacht slachtoffer 3	1 Man 2 Vrouw
SO_geslacht4	Geslacht slachtoffer 4	1 Man 2 Vrouw
SO_geslacht5	Geslacht slachtoffer 5	1 Man 2 Vrouw
SO_geb1	Geboortejaar slachtoffer 1	[Geboortejaar]
SO_geb2	Geboortejaar slachtoffer 2	[Geboortejaar]
SO_geb3	Geboortejaar slachtoffer 3	[Geboortejaar]
SO_geb4	Geboortejaar slachtoffer 4	[Geboortejaar]
SO_geb5	Geboortejaar slachtoffer 5	[Geboortejaar]
SO_lft1	Leeftijd slachtoffer 1 ten tijde van de begindatum van het vroegst bewezen verklaarde delict	[Leeftijd in jaren]
SO_lft2	Leeftijd slachtoffer 2 ten tijde van de begindatum van het vroegst bewezen verklaarde delict	[Leeftijd in jaren]
SO_lft3	Leeftijd slachtoffer 3 ten tijde van de begindatum van het vroegst bewezen verklaarde delict	[Leeftijd in jaren]
SO_lft4	Leeftijd slachtoffer 4 ten tijde van de begindatum van het vroegst bewezen verklaarde delict	[Leeftijd in jaren]
SO_lft5	Leeftijd slachtoffer 5 ten tijde van de begindatum van het vroegst bewezen verklaarde delict	[Leeftijd in jaren]
SO_kwetsbaar	Bijzondere kwetsbaarheid van het slachtoffer	0 Nee 1 Ja, geestelijke beperkingen 2 Ja, slechthorend 3 Ja, (licht) autistisch 4 Ja, al eerder seksueel misbruikt door een ander (en dit was bekend bij de verdachte)

		5 Ja, kwetsbare thuissituatie 6 Ja, slachtoffer zag dader als vaderfiguur 7 Ja, syndroom van Down
RELATIE DADER EN SLACHTOFFER(S)		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
Relatie1	Relatie tussen dader en slachtoffer 1	1 Vader 2 Stiefvader 3 Pleegvader 4 Broer 5 Stiefbroer 6 Opa 7 Stiefopa 8 Oom 9 Neef 10 Buurman 11 Affectieve relatie 12 Internetcontact 13 Kinderopvang 14 Gastouder/oppas 15 Docent 16 Sportvereniging 17 Contact instantie 18 Contact werk 19 Taxichauffeur 20 Zwemleraar 21 Muziekleraar 22 Vriend van ouder(s) 23 Vriend van broer/zus 24 Overige bekende 25 Onbekenden 26 Onduidelijk
Relatie2	Relatie tussen dader en slachtoffer 2	<i>Gelijk aan Relatie1</i>
Relatie3	Relatie tussen dader en slachtoffer 3	<i>Gelijk aan Relatie1</i>
Relatie4	Relatie tussen dader en slachtoffer 4	<i>Gelijk aan Relatie1</i>
Relatie5	Relatie tussen dader en slachtoffer 5	<i>Gelijk aan Relatie1</i>

Afhankelijk	Afhankelijkheids- of vertrouwensrelatie tussen dader en (een van de) slachtoffer(s)(alleen coderen wanneer het expliciet in het vonnis wordt genoemd)	0 Nee 1 Ja 2 Onbekend
STRAFEIS		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
Eis_modaliteit	Strafeis: strafmodaliteit	1 Geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf zonder taakstraf 2 Geheel onvoorwaardelijke gevangenisstraf met taakstraf 3 Deels voorwaardelijke gevangenisstraf zonder taakstraf 4 Deels voorwaardelijke gevangenisstraf met taakstraf 5 Geheel voorwaardelijke gevangenisstraf zonder taakstraf 6 Geheel voorwaardelijke gevangenisstraf met taakstraf 7 Taakstraf 8 Geldboete 9 Schuldigverklaring zonder straf 10 Vrijspraak
Eis_onvw	Strafeis: duur onvw deel vrijheidsstraf	[Duur in maanden]
Eis_vw	Strafeis: duur vw deel vrijheidsstraf	[Duur in maanden]
Eis_taastraf	Strafeis: aantal uren taakstraf	[Duur in uren]
Eis_boete	Strafeis: hoogte van geldboete	[Aantal in euro's]
Eis_voorwaarden	Strafeis: bijzondere voorwaarden	0 Nee 1 Ja
Eis_voorwaarde1	Strafeis: bijzondere voorwaarde 1	1 Contactverbod 2 Locatieverbod 3 Ontzetting uit beroep of ambt 4 Ambulante behandelverplichting 5 Meldplicht bij de Reclassering 6 Begeleiding bij schuldenproblematiek 7 Drugs- en/of alcoholverbod 8 Onttrekking aan het verkeer van inbeslaggenomen harde schijven 9 Klinische behandelverplichting 10 Medewerking verlenen begeleiding Jeugdzorg 11 Medewerking verlenen traject begeleid wonen 12 Niet alleen zijn met minderjarigen 13 Diagnostisch onderzoek 14 Beroepsverbod

		15 Verplichte controle gegevensdragers 16 Inzage in afspraken hulpverleningsinstanties 17 Openheid verschaffen aan RN voor toekomstige dienstbetrekkingen 18 Geen minderjarigen in zijn bedrijf laten werken 19 Libidoremmende medicatie 20 Gedragsinterventie 21 Arbeid- en/of re-integratietraject 22 Verbod betaalde of vrijwillige werkzaamheden met minderjarigen 23 Geld storten in schadefonds geweldmisdrijven 24 Verbod aanwezigheid minderjarigen in woning 26 Verhuisverbod 27 Verplichte opname voor detoxificatie en stabilisatie 28 Medewerking aan zedenconvenant (kan bv door de wijkagent worden bezocht) 29 Contactverbod met minderjarigen, of indien onvermijdelijk aanwezigheid van een andere volwassene 30 Verplichte zinvolle dagbesteding (werk of opleiding) (voor ten minste 26 uur per week) 31 Inzage in en aflossen van schulden 32 Medewerking aan urineonderzoek en/of ademonderzoek 33 Maatregel toezicht en begeleiding
Eis_voorwaarde2	Strafeis: bijzondere voorwaarde 2	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Eis_voorwaarde3	Strafeis: bijzondere voorwaarde 3	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Eis_voorwaarde4	Strafeis: bijzondere voorwaarde 4	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Eis_voorwaarde5	Strafeis: bijzondere voorwaarde 5	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Eis_toerekeningsvatbaar	Strafeis: toerekeningsvatbaarheid van de dader volgens de OvJ	1 Volledig toerekeningsvatbaar 2 Verminderd toerekeningsvatbaar 3 Volledig ontoerekeningsvatbaar
Eis_motivering	Strafeis: motivering aanwezig	0 Nee 1 Ja
OPGELEGDE STRAF		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
Straf_modaliteit	Opgelegde straf: strafmodaliteit	<i>Gelijk aan Eis_modaliteit</i>
Straf_onvw	Opgelegde straf: duur onvw deel vrijheidsstraf	[Duur in maanden]

Straf_vw	Opgelegde straf: duur vw deel vrijheidsstraf	[Duur in maanden]
Straf_taastrap	Opgelegde straf: aantal uren taakstraf	[Aantal uren]
Straf_boete	Opgelegde straf: hoogte van geldboete	[Aantal in euro's]
Straf_voorwaarden	Opgelegde straf: bijzondere voorwaarden	0 Nee 1 Ja
Straf_voorwaarde1	Opgelegde straf: bijzondere voorwaarde 1	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Straf_voorwaarde2	Opgelegde straf: bijzondere voorwaarde 2	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Straf_voorwaarde3	Opgelegde straf: bijzondere voorwaarde 3	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Straf_voorwaarde4	Opgelegde straf: bijzondere voorwaarde 4	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Straf_voorwaarde5	Opgelegde straf: bijzondere voorwaarde 5	<i>Gelijk aan Eis_voorwaarde1</i>
Straf_toerekeningsvatbaar	Opgelegde straf: toerekeningsvatbaarheid van de dader volgens de rechtbank	1 Volledig toerekeningsvatbaar 2 (enigszins)Verminderd toerekeningsvatbaar 3 Volledig ontoerekeningsvatbaar
Straf_motivering	Opgelegde straf: motivering aanwezig	0 Nee 1 Ja
Richtlijnen	Motivering ten opzichte van strafvorderingsrichtlijnen aanwezig (alleen 'ja' scoren als in het vonnis expliciet naar de richtlijnen wordt verwezen)	0 Nee 1 Ja

Deel B: scoringsinstrument voor de motivering van de opgelegde straf

MOTIVERING		
<i>Dit deel van het instrument is enkel gescoord voor de 180 zaken waarvan de motivering is bekeken</i>		
<i>Variabele</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Categorieën</i>
tll_feiten_aantal	Aantal feiten dat ten laste wordt gelegd	
tll_feit1	Categorie ten laste gelegde feit 1	1 Aanraken 12minner 2 Aanraken 16minner 3 Aanraken 18minner 4 Aanraken geslachtsdeel 12minner 5 Aanraken geslachtsdeel 16minner 6 Aanraken geslachtsdeel 18minner 7 Binnendringen anders dan met geslachtsdeel12minner 8 Binnendringen anders dan met geslachtsdeel16minner 9 Binnendringen anders dan met geslachtsdeel18minner 10 Binnendringen met geslachtsdeel 12minner

		11 Binnendringen met geslachtsdeel 16minner 12 Binnendringen met geslachtsdeel 18minner 13 Kinderpornografie 12minner (=240b) 14 Kinderpornografie 16minner (= 240b) 15 Digitaal misbruik 12minner 16 Digitaal misbruik 16minner 17 Verspreiden pornografie (=240) 18 Aanbieden porno aan 16minner (=240a) 19 Verkrachting 16plusser (= 242) 20 Binnendringen bij bewusteloze (=243) 21 Aanranding 16plusser (=246) 22 Strafverzwaring bij seksueel binnendringen (=248) 23 Uitlokken ontucht minderjarige (=248a) 24 16minner getuige van seksuele handelingen (=248d) 25 Grooming (online ontmoeting met 16minner, 248e) 26 Ontuchtige handelingen met dier (= 254a) 27 Smaad (=261) 28 Laster (=262) 29 Mensenhandel (=273f) 30 Onttrekking van minderjarige aan gezag (=279) 31 Bedreiging met misdrijf (=285) 32 Mishandeling (=300) 33 Verzwarende omstandigheden bij mishandeling(=304) 34 Afpersing (= 317) 35 Bedreiging (=318) 36 Verduistering (=321) 37 Oplichting (=326) 38 Wet wapens en munitie 39 Wet Tijdelijk Huisverbod 40 Exhibitionisme 41 Opuimwet
tll_feit2	Categorie ten laste gelegde feit 2	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit3	Categorie ten laste gelegde feit 3	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit4	Categorie ten laste gelegde feit 4	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit5	Categorie ten laste gelegde feit 5	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>

tll_feit6	Categorie ten laste gelegde feit 6	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit7	Categorie ten laste gelegde feit 7	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit8	Categorie ten laste gelegde feit 8	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit9	Categorie ten laste gelegde feit 9	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
tll_feit10	Categorie ten laste gelegde feit 10	<i>Gelijk aan tll_feit1</i>
bew_feiten_aantal	Aantal feiten dat bewezen wordt verklaard	
bew_feit1	Categorie bewezen verklaarde feit 1	0 vrijspraak <i>Verder gelijk aan tll_feit1</i>
bew_feit2	Categorie bewezen verklaarde feit 2	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit3	Categorie bewezen verklaarde feit 3	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit4	Categorie bewezen verklaarde feit 4	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit5	Categorie bewezen verklaarde feit 5	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit6	Categorie bewezen verklaarde feit 6	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit7	Categorie bewezen verklaarde feit 7	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit8	Categorie bewezen verklaarde feit 8	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit9	Categorie bewezen verklaarde feit 9	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
bew_feit10	Categorie bewezen verklaarde feit 10	<i>Gelijk aan bew_feit1</i>
Afhankelijk_Rb	Oordeel rechtbank over afhankelijkheids/ vertrouwensrelatie/misbruik van positie van dader tov (ouders van) slachtoffer	0 genoemd, maar geen gewicht aan gehangen 1 strafmatigend 2 strafverzwarend 3 specifiek genoemd dat dit niet wordt meegenomen in de beslissing
Geheimhouding_Rb	Oordeel rechtbank over afdwingen geheimhouding bij het slachtoffer	<i>Gelijk aan Afhankelijk_Rb</i>
Strafblad_Rb	Oordeel rechtbank over de justitiële documentatie van de dader	<i>Gelijk aan Afhankelijk_Rb</i>
Omstandigheden_Rb	Oordeel rechtbank over persoonlijke omstandigheden van de dader	<i>Gelijk aan Afhankelijk_Rb</i>
Soortomstandigheden	Beschrijving van de persoonlijke omstandigheden	<i>[string]</i>
Redelijketermijn_Rb	Oordeel rechtbank over overschrijding redelijke termijn	<i>Gelijk aan Afhankelijk_Rb</i>
Proceshouding_Rb	Oordeel rechtbank over proceshouding verdachte (ontkennen, geen verantwoordelijkheid nemen of verantwoordelijkheid bij slachtoffer neerleggen/delict) + bekentenis en openheid geven	<i>Gelijk aan Afhankelijk_Rb</i>

Delicthouding_Rb	Oordeel rechtbank over houding dader tijdens misbruik “Verdachte heeft enkel oog gehad voor zijn eigen gevoelens en lusten en niet voor de gevolgen voor zijn kleinkinderen.”	<i>Gelijk aan Afhankelijk_Rb</i>
------------------	--	----------------------------------

Bijlage 2: Scoringsinstrument kenmerken betaald seksueel misbruik van minderjarigen

Parketnummer	<i>[parketnummer]</i>
Misbruik	<i>[beschrijving van het misbruik]</i>
Contactlegging tussen dader en slachtoffer (incl via welke website)	<i>[beschrijving van de contactlegging tussen dader en slachtoffer]</i>
Betaald (hoeveel en in welke vorm betaald?)	<i>[beschrijving van de betaling]</i>
Duur (periode en frequentie)	<i>[beschrijving van de periode waarin het misbruik speelde]</i>
Locatie	<i>[beschrijving van de afspraak en locatie]</i>
Gevolgen (SOA, zwangerschap)	<i>[beschrijving van eventuele gevolgen van het misbruik voor het slachtoffer]</i>
Aanleiding opsporing	<i>[beschrijving van de aanleiding van het opsporingsonderzoek]</i>
Bewust minderjarig	<i>[beschrijving van de verklaring van de dader en het slachtoffer over de minderjarigheid en het bewust zijn daarvan]</i>
Geboorteland dader	
Geboorteland slachtoffer	
Recidiverisico gescoord door deskundige (door wie gescoord en welke score)	<i>[Recidiverisico van de dader zoals gescoord door een deskundige]</i>
Middelengebruik dader	<i>[Drugs- en of alcoholproblematiek dader]</i>
Relationele status dader	<i>[Relationele status dader en eventuele samenhang met het misbruik]</i>
Kinderen (aantal en inwonend of niet)	<i>[Gezinssituatie dader]</i>
Beroep ten tijde van het delict + duur + opleiding	<i>[Opleiding en loopbaan van de dader]</i>
Overig (bv ervaring prostitueebezoek)	<i>[Overige relevante informatie, zoals ervaring met prostitueebezoek van de dader]</i>

Bijlage 3. Samenstelling begeleidingscommissie

Ten behoeve van het onderzoek ‘Straffen seksueel misbruik minderjarigen: Strafeisen, strafoplegging en strafmotivering ter zake van betaalde en onbetaalde seksuele handelingen bij minderjarige slachtoffers in Nederland, Duitsland, Zwitserland, Ierland en Schotland’ is een begeleidingscommissie ingesteld die de volgende samenstelling kende:

de heer mr. J.R. Choudhury	Ministerie van Justitie & Veiligheid
mevrouw dr. A.G. Donker	Hogeschool Utrecht, Kenniscentrum Sociale Innovatie
mevrouw mr. W.M. de Jongste	WODC
mevrouw L. Spieker - de Graaf MSc	Ministerie van Justitie & Veiligheid
de heer prof. mr. J.M. ten Voorde	Universiteit Leiden, Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Instituut voor Strafrecht & Criminologie
de heer dr. J.A. van Wilsem (voorzitter)	Algemene Rekenkamer